

10466

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI
(FARS DİLİ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

ŞAH İSMÂİL SAFEVİ'NİN EDEBİ KİŞİLİĞİ
VE TÜRKÇE ŞİRLERİ

Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
PROF. DR. MÜRSEL ÖZTÜRK

HAZIRLAYAN:
GOLAMREZA MOKHLES

ANKARA 1990

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	IV
KISALTMALAR.....	V

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş.....	1
Türk dilinin konumu.....	1
Şah İsmâil'in hayatı.....	2
Mezhebi ve düşünceleri.....	6
Edebi kişiliği.....	14
Şah İsmâil'in eserleri.....	30
Hatâî Divanının elyazmaları.....	32

İKİNCİ BÖLÜM (Divanın metni)

Kasideler.....	38
Gazeller.....	54
Rübâiler.....	191
Tercî'-i bend.....	193
Murabba'ler.....	195
Kıt'a.....	196
Farsça şiirler.....	197
Bibliyografya.....	199
İndeks.....	201

ÖNSÖZ

Tez için Şah İsmâil-i Safevi'nin Edebi Kişiliği konusunun seçilmesi bir çok bakımdan önemlidir. Şah İsmâil'in Türkçe eserleri İran'da ve Türkiye'de geniş olarak yayılmıştır. Bu çalışma ile O'nun eserlerini birlikte toplayıp, tez olarak hazırlamak her iki millet için önemli bir adımdır. Şah İsmâil Türk dilinin inkişafında halk şiirine rağbetle yanaşarak güzel sanat numuneleri yaratmıştır. Onun Türkçe Divanı, Nasihatnâme, Dahnâme, Manakibül-Asrar, Behcetül Ahrâr adlı eserleri, Farsça şiirleri ve mektupları vardır.

Çalışmada iki bölüm bulunmaktadır. Birinci Bölüm'de giriş, Türk dilinin konumu, Şah İsmâil'in hayatı, mezhebi ve düşünceleri, edebi kişiliği, eserleri ve Divanının el yazmaları konusunda bilgi verilmiştir. İkinci Bölüm'de ise Şah İsmâil Divanı'nın metni verilmiş, sayfa altlarında da nüsha farkları gösterilmiştir. Bu kısımda 15 kaside, 356 gazel, 11 rübâi, bir terci'bend, 2 murabba', 2 kıt'a, Farsça şiirlerinden ise bir gazel, bir tahmis, bir kıt'a ve 3 beyit toplanmıştır.

Çeşitli bölgelerdeki Türk edebiyatlarının bilinmez yollarının aydınlatmasına kardeş edebiyatların birbirleriyle tanıştırılıp kaynaştırılmasına önemli katkıları olacağına inandığımız bu çalışmada bulunabilecek eksikliklerin gidebilmesi konusunda ilgi gösterileceğine inanıyoruz.

Golamreza MOKHLES

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

s	ص	ā	آ
z	ض	a, e	ا
t	ط	b	ب
z	ظ	p	پ
'	ع	t	ت
ğ	غ	s	ث
f	ف	c	ج
k	ق	ç	چ
k	ك	h	ح
g	گ	h	خ
l	ل	d	د
m	م	z	ذ
n	ن	r	ر
v, u	و	z	ز
h, e	ه	j	ر
y, i	ی	s	س
		ş	ش

KISALTMALAR

- a.g.e.:adı geçen eser
B : Britanya nüşhası
c.:cilt
D : Taşkent nüşhası
E : Erdebil nüşhası
h.: hicri
Hz.:Hezret
İ : İstanbul nüşhası
M : mazar-i Şerif nüşhası
P1: Paris 1 nüşhası
P2: Paris 2 nüşhası
s.: sayfa
ş.: şemsi
V : vatican nüşhası
v.: varak

GİRİŞ

Şah İsmail'i Hatâî'nin zuhuru ve O'nun devlet oluşturması Azerbaycan edebiyat tarihinde, edebi ve medeni hayatta bir ilerleme sayılır. Başka bir deyimle, bu devirde, Azerbaycan'daki Türk dili ve edebiyatı resmiyet kazanmış oluyor. Şah Hatâî devleti bildiğimiz gibi Kızılbaşlar hareketiyle ki Moğolların saltanat zamanında oluşmuştur ve genellikle Azerbaycan'ın kabilelerinin işbirliğiyle iş başına gelmiştir. Azeri Türkçesi resmi ve devlet dili olarak ilan edilmiştir. Şah İsmail'in siyasetleri sertlikle - rine rağmen O'nun Azerbaycan edebiyatındaki siması ve edebi kişiliği halkın gözünde bir dost gibi cilvelenip O'nun adına manzum destanlar ve şarkılar yapılmıştır.(1)

Türk dilinin konumu

Azeri Türkçesi Azerbaycan halkının dünyanın Türk milletlerinden siyasi ayrılık sonucunda ve onların arasında mezhebi rekabetlerden , kendisi müstakil şive oluşturdu, ama bir müddete kadar Çağatay Türkçesi edebiyatının te'sirinde kalmış ve Osmanlı Türkçesinden de uzak kalmamıştır. Bu edebiyat evvelde İran'ın klâsik edebiyatı karşısında mezhebi surette meydana çıkmış ve zaman geçtikçe kendi nüfuzu ve ehemmiyetini artırmıştır.(2)

Akkoyunluların hakimiyet devrinde Azeri Türkçesinin ehemmiyeti fazlalaşmış ve sarayda Farsça ile beraber Azerbaycan şairleri kendi ana dilinde şiirler söylemiş ve edebi meclisler kurmuşlardır.

1 M.Kerîmî, Şâh Hatâî, Tebriz (tarihsiz), s.9

2 H.Şedîk, Vâkıf Şair-i Zibâî ve Hakikat, Tahrân 1352 ş.(1973), s.9-10

Azeri dilinin yayılması, Azeri Türkçesinde şairlerin artması ve hatta bu dilin Şah İsmail zamanında resmi devlet dili olması Azeri edebiyatının gelişmesini sağlamıştır(1) O zamanda sarayda Türkçe konuşulur , devletler arası resmi mektuplar ve fermanlar Türkçe ve Farsça yayılırdı ve savaş ve ekonomi istilahları genellikle Türkçeydi. Akkoyunlu, Karakoyunlu hükümdarları ve Safevi Kızılbaş devleti devri devlet makamları isimleri,yönetim savaş ve ekonomi terimleri Türkçe idi,mesela:carçı,çapar,keşik,keşikçibaşı,koşun , çerik,senger,sürün,yarak,sahlu,ayakçı,ağa,hanım,hatun,altun kızıl,atalık.

Bu tertible Safeviler zamanında sarayın resmi dili Farsça ve Türkçe idi, askeri fermanlar ve şahların emirleri Azeri Türkçesiyle yazılıyordu.(2)

Şah İsmail'in hayatı

Görkemli devlet hadimi,kudretli şair,şiir ve sanat hamisi gibi tanınan Şah İsmail Hatâî'nin yaratıcılığı edebiyat tarihimizde özel bir merhale teşkil eder. Ana dili edebiyatın inkişafında özel hizmetleri olan Hatâî,halk şiirine rağbetle yanaşarak koşma, yedi ve sekiz heceli güzel sanat numuneleri yaratmıştır.Bir taraftan yazılı edebiyatın,diger taraftan halk yaratıcılığının zengin adetlerinden faydalanmak,Hatâî'nin başlıca hedefi olmuş,onu şiirleri,aydınlığı ve samimiliği ile seçilir.Hatâî'nin şiirlerinde saf manevi alem,aydın düşünceler görünür.(3)

(1)M.Kerîmî,Şah Hatâî.Tebriz(tarihsiz),s.10

(2)Selim Refik Refioğlu,Azerbaycan Edebiyatı.Ankara 1941,s.10

(3)Elyar Şaferli,Halil Yusifov,Kadim ve Orta Asırlar Azerbaycan Edebiyatı "Maarif" neşriyatı Baku 1982,s.215

Şah İsmâil Hatâî 1486 yılında Erdebil şehrinde saygın, nüfuzlu bir aileden doğmuştur. Babası Cüneyd oğlu Haydar, annesi Uzun Hasan kızı Alemşah Beğim'dir. (1) Ulu dedesi Şeyh Safi şarkın en büyük tarikat önderlerinden biri idi. Şah İsmâil, Safevî soyadını büyük dedesi Safiyüddin'in adından almıştır. (2) Bazı Avrupa tarihleri ona "Sûfî" demişlerse de (3) bu, yanlıştır. (4)

15. asır Azerbaycan şairi 'Arif-i Erdebili, Şeyh Safi'yi dinin ve milletin hamisi şarkın, bilhassa Erdebil şehrinin iftiharını olan bir şahsiyet olarak tanıtmıştır. (5)

Şah İsmâil'in babası Şeyh Haydar kendi de tarikat Şeyhlerinden olmakla beraber devlet hadimi ve başkanlarından dandı. Hatâî'nin annesi ise Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın kızı, Sultan Yakub'un kız kardeşi idi.

Safevi sülalesinin gitgide artan nüfuzundan korkan Sultan Yakub, Şeyh Haydar'ı öldürttürür, kız kardeşi Alemşah Beğim'i (ya Halime Beğim) çocukları ile birlikte İstahr kalesinde hapsedirir. Akkoyunlu hükümdarlarından Rüstem Mirza (1492-1497) hakimiyetini sağlamlaştırmak maksadıyla Safeviler'den yararlanmak ister. Bu niyetle Şeyh Haydar'ın oğullarını serbest bırakır. Akkoyunlular onları yeniden ele geçirmek ve mahv etmek isterlerse de muvaffak olamazlar.

Gilan hakimi Şerif Han'ın himayesinde Lala Hüseyin Beğ tarafından terbiye edilen İsmâil ve İbrahim'i Akkoyunlular ele geçiremezler.

1499 da Şah İsmâil 70 kişiyle Erdebil'e doğru hareket eder. Gîlân'dan Şirvan üzerine yürürken Şah İsmâil'in

(1) Beğim Türklerde bey kızlarına verilen unvandır; hanım gibi.

(2) Sir Jan Melkon, History of Iran. Tahran 1978, c.1, s.234

(3) Mehmet Âtâ, Hammer tercümesi. İstanbul (?) c.4, s.62

(4) Saadeddin Nüzhet, Hatâî Divânı. İstanbul 1956, s.5

(5) Elyar Saferli, a.g.e. , s.215

başında bulunduğu yedi bin atlı yedi Türk kabilesinden seçilmişti. Bu kabîleler şunlardı: İstaçlu, Şamlu, Tekelu, Varsak, Zülkadiriye, Afşar, Kacer(1).

Bu ordu ile Şah İsmâil ilk defa Şirvan'ı alır, Farruh Yesar'ın 20 bin kişilik ordusunu Gülistan kalesi yakınında mağlup eder, Mahmut Abat kasabasında kışlar. 1500-1501 yıllarda güney Azerbaycan'da Akkoyunlu şahzadelerinden Elvend Mirza ile Sultan Murat arasında savaş olur. 1502 de Şah İsmâil Elvent Mirza'ya galip gelir. Şirvan, Nahcuvan, Karabağ ve Azerbaycan'ın güneyini birleştirip Tebriz'i kendine başkent yapar ve kendini Şah ilan eder. Sultan Murad'ı da ortadan kaldırır. Şah İsmâil yeni Safeviler devletinin temelini koyar. 1503 de Mazandaran, 1504 de Yezd, Kirman, Farsistan, 1506 da Maraş, Diyarbakır, 1508 de Bağdad'la birlikte bütün İrak'ı feth eder.

Şah İsmâil az zamanda bütün Azerbaycan'ı ve İran'ı zaptettikten başka, Horasan eyaletini, Özbekistan'ın bir kısmını Afganistan'ı idaresi altına almıştı. (2)

Şah İsmâil bu muvaffakiyetinin başlıca iki sebebi vardı: 1-Cengiz istilâsından beri bir türlü rahat yüzü görmeyen, Akkoyunlular zamanında iki üç senede bir devlet değiştiren ve bu sürüp giden savaşlar yüzünden mahvû perişan olan halkın rahata kavuşmak istemesi.

2-Anadolu, İran halkının ve hattâ bir kısım Özbeklerin bile Safiyyüddin ailesine bağlı bulunmaları ve bu bağlılık sebeble Şah İsmâil'e yardım etmeleri. (3)

(1) Bu kelimeyi Farslar (Kacâr) yapmışlardır. Bazıları da (Kaçar) yazarlar. Doğrusu: (Kacer)dir.

(2) Abbâs Galî Bakıhanov, Gülistan-i İrem, Baku 1926, s.77

(3) Sadeddin Nüzhet Ergun, Hatâî Divanı İstanbul 1956, s.11, 12

Şah İsmâil 1514 de Maku yakınındaki Çaldıran ovasında Osmanlı hükümdarı Sultan Selim'in ordusu ile savaşta mağlup olur. Bu mağlubiyetten sonra, hükümdar şair 1524 de 38 yaşlarında Sarap şehrinde vefat eder, Erdebil'de Şeyh Safi makberesinde toprağa verilir.(1)

Şah İsmâil'in yüksek harp yeteneği ve savaşları hakkında K.Marks şöyle yazmıştır:"Safeviler hanedanının kurucusu Şah İsmâil fatih idi. O, ondört yıllık hakimiyeti devrinde ondört eyalet fethetmişti".(2)

Şah İsmâil'i sevenler; onun insanların üstünde bir insan olduğunu düşünüyor ve keramet sahibi olduğuna inanıyorlardı. Düşmanları ise onu en ağır sözlerle itham ediyor, Şah İsmail'in anayı, kızkardeşi helâl bildiğini ve hiçbir ahlâk mefhumunu tanımadığını etrafa yayarak aleyhinde propagandada bulunuyorlardı.(3)

Şah İsmâil'in savaşları bir Azerbaycan devleti yaratmak düşüncesinden ileri geliyordu. Şah İsmâil Azeri dilini devlet ve şiir diline çevirmiş, ülkenin siyasî, ictimai, ekonomik ve medeni inkişafı için büyük işler yapmıştır.

1 Elyâr Şaferlî, a.g.e., s.216

2 K.Marks, İngels, Arşiv.Baku 1940, s.206

3 Kâsım Nâcı, Hatâî Divanı(S.Nüzhet)İstanbul 1956, s.12

Şah İsmail Safevi'nin mezhebi ve düşünceleri

Hz. Ali'yi bir dinî ve siyasî lider olarak Hz. Muhammed'den sonra meşrû halife sayma esas umdesinden çıkan şîî îtikadı, Allâh'a, gayr-ı mahluk olan Kur'ân'a inanma yanında, ilâhî unsurun "imâm-"da tecelli ve devam ettiği, husûsiyle Hz. Hüseyin'in ölümü ile ortaya çıkan, din için ıztırap çekmenin Cennet'e götürecektir bir yol olduğu unsurlarını ihtivâ eder.

Şîî düşüncesinin Hz. Muhammed'in vefâtından itibaren vücûd bulduğu, Hz. Ebûbekir ve iki halefine biatın "irtidâd" sayıldığı; şîî zümrelerin, "imâmet" in, Peygamber âilesine mensup olmak sıfatıyla sadece Ali evlâdına münhasır olması husûsunda dâimâ bir iştiyak duyduğu anlaşılmaktadır.

Şîîlik kudret bakımından, siyâsî sâhada haddinden fazla mukavemetle karşılaştığı için, ağırlık merkezini daha ziyâde dinî sâhaya kaydırmıştır.

Safevîler, hânedânın kurucusu Şeyh Safî'den itibaren bir sûfî birliği te'sise çalışmıştı. Şeyh Safî'nin intisab ettiği Şeyh Zâhid, Horasânî tarîkat an'anesine mensup bir sûfî olup, Safeviyye gibi Halvetiyye tarîkati de onun halkasına bağlıdır(1). Bu sebeple, hiç olmazsa Şeyh Cüneyd'e kadar, Safevî hânedânının tamamıyla tarîkat an'anesine bağlı olduğu düşünülebilir. Ancak, Hoca Ali'den itibaren

(1) J.S. Trimmingham, The Sufi Orders in İslam, Oxford 1971, s.100, ve s. 30-31 arasındaki cetveli.

Safevîlerin şafiî-sünnî telâkkisini terk edip şîî fakihlerinin te'siriyle tarikat esâsından tamâmiyle uzaklaşarak şîî zühd ve takvâsına istinâd ettikleri,"Safevî" tarîkat isminin zamanla yalnız lafzî bir mânâ taşıdığı âşikâr olmaktadır.Esâsen bütün ile şîa, derûni sevgi yoluyla insânın Tanrıyla rûh birliğine vâsıl olabileceği esas fikrine dayanan tasavvufun düşmanı idi.

Safevî tarîkatına bağlı müridlere bidâyetde "Sûfî" ismi verilmişti.Şeyh Cüneyd'in ve Haydar'ın silâhlı muhârib olan müridleri "Sûfî" adı altında anıldığı gibi, Şah İsmâil'in ordusu da "Sûfiyan"dan tereküb ediyordu. Bu devirde İran'a gelen Avrupa'lı seyyahlar Safevî hükümdârlarını "sûfî" olarak isimlendirmişlerdir.

Safevî hânedânına bağlı müridlere verilen "Sûfî" ismi de,zamanla dar mânâda kullanılmış ve husûsiyle hânedana fazlasiyle hizmetde bulunan Rumlu,Şamlı,Kaçar v. s. gibi kızılbaş kabîleleri bu sıfatla tavsif edilmiştir.Bu mânâda Sûfîlik-Kızılbaşlık muâdeleti bahis konusu olabilir. Ancak Şâh'ın etrafında ve hizmetinde bulunan "Sûfî"lerin diğer kızılbaş kabîleleri mensublarından ayrılan husûsiyetleri görülmektedir.Bunlar "Mürşid-i kâmil" telâkkî ettikleri "Şâh" dan(1)sonra,onun vekîli addettikleri "Halifetü'l

(1) Sûfîlerin te'siriyle Safevî hânedânı mensupları mûcize ve kerâmet sâhipleri olarak telkin edilmişler ve kaynaklar bu mûcizeleri tesbit etmiştir:İbn-i Bezzâz Tevekkül b.İsmâil el-Erdebili,Şafvetü's-şafâ'sında,Şeyh Safî ve Sadreddin'e aid birçok kerâmetleri zikreder.

Ebu Bekr-i Tahrânî ise Şah İsmâil'e dâir şu hikâyeyi nakleder:Akkoyunlu hükümdarı Rüstem,İsmâil'i yanında saklayan Gilân hükümdarı Kârkeyâ'dan istemiş.Önce İsmâil'i vermeğe râzı olan Kârkeya,rüyâsında Hz.Ali'yi görerek,onun "Sakın çocuğumu verme" şeklindeki tenbihine uymuş ve

hulefâ" ya bağlı idiler.Halifetü'l-hulefânın emirleri şahın emirlerine müvâzi addedilirdi.Sûfîliğin esas umdesi, Mürşid-i kâmil'in emirlerine uymak,nehyinden sakınmak,onun uğrunda ölmeği kudsî vazife saymakdı.(1)

bunun üzerine İsmâil'in el ve ayağını öperek onu bir kafe- se koyup ağaca asmış,Rüstem Bey'e de İsmâil'in Gilân toprakları üzerinde olmadığına dâir yemîn etmiş,Hz.Ali'nin tenbîhini yerine getirmekle günahlarının affolunacağına inanmıştır(Târih-i Cehân-ârâ,Tahran Milli Ktb,nr.1499,71a-74a).

(1)Naşrullâh Felsefî,Zindegânî-i Şah Abbâs-i Evvel.Tahran 1334 h.ş.,c.1 s.180-181

(1955) Muâsır Venedikli bir tâcir,Şâh İsmâil'in müridlerinden gördüğü aşırı ihtirâm ve tâzîmi şöyle tasvir eder: Bu Sûfî(Şah İsmâil)'yi memlekatinde halk bir tanrı gibi seviyor ve ona sonsuz derecede saygı gösteriyorlar.Ordu mensublarından bir kısmı,hattâ hiç koruyucu elbise giymeden,zırhsız savaş meydanına gidiyorlar ve savaşın en kızgın anlarında,Şah İsmâil'in onları koruyacağına inanarak cansipârâne düşmanların üzerine atılıyorlar.Böylece İran'da âdeta Tanrı ismi unutulmuş ve İsmâil adı onun yerini almış.Hattâ,inen veya düşen herkes Tanrıyı değil,İsmâil'i yardıma çağırıyor.Savaşırken açık göğüsle meydanda bulunan halk,Şah'ın yolunda ölmeğe can atıyor;savaş sırasında bağırarak "Şeyh,Şeyh" diye çağırıyorlar.İranlılar"Şeyh"unvânını iki mânâda,Tanrı ve Peygamber diye tanıyorlar.Müslümanlar her zaman"Lâ ilâhe illallâh Muhammed Resûlül'lah" diyorlar ama,İranlılar "Lâ ilâhe illallah.İsmâil Veliyullâh" diyorlar." Aynı tâcir,Şah İsmâil'in,halkın kendisine Tanrı veya Peygamber gözüyle baktıklarından memnun olmadığını da kayd ediyor(Sefernâme-hâ-yı Venizyân der-İran,Menûçih Emîri terc.,Tahran 1349 ş.(1970) s.428-429).

Mürşid-i kâmil'e yalan söyleyen veya itâatsızlık gösterenler, sûfîler tarafından ölümle cezalandırılırdı.(1)

Safevî hükümdarlarının, miktârı 200-300 arasında değişen "sûfî" saray muhafızları, dâima şâh'ın etrâfında bulunurlar, her an onun emirlerini bilhassa öldürme emrini yerine getirirler; kılıç, hançer ve balta taşırlar, bıyıklarını hiç kesmezler ve oniki dilimli hayderî tâcı giyerler; cuma ve bayram geceleri sarayın muayyen bir yerinde toplanıp dua ve ibâdet ederlerdi.

Şîîliğin devlet dini olarak ilk def'a ortaya konarak bütün İran'da tamamlayıcısı ve zıddı olan sünîliğin şiddetle tâkibi Safevîler devrinde vuku bulmuştur.

Başlangıçta şâfiî mezheb olan Şeyh Safî hânedânı, Hoca Ali'den itibaren açıkça şîîliğe temâyük etmiş, Şeyh Cüneyd ve Haydar(2) bu inanca siyâsî karakter kazandırmış, Şah İsmâil'in hurûcunda ise şîîlik siyâsî ve askerî bir kudret olarak İran ve Azerbaycan'ın kaderine hâkim olmuştur.

Şah İsmâil'in bizzat Oniki İmam neslinden olduğu iddia ve propagandası(3) şîî muhitlerde ve bilhassa Kızılbaş

(1) I. Abbas saltanatının 2. senesinde halife-zâdelerden Karacadağ hâkimi Şahverdi Han, Safevî devletine muhâlefetle Tebriz Beylerbeyi Câfer Paşa'ya itâat etmiş; bu tarihten 3 yıl sonra (1001/1592) Şahverdi ele geçince, sûfîliğe hakaret suçuyla şah ve sûfîlerince öldürülmüştür (İskender Beg Münşi-i Türkmen, Tarih-i âlem-ârây-ı Abbâsî, İrec Afşâr neşri, Tahran 1334 h.⁽¹⁹⁵⁵⁾, s.622-623).

(2) Şeyh Haydar'a nisbetle teşekkür eden Haydariyye tarîkatı mensubları o kadar müfrit sünî düşmanı idiler ki, bir sünî katlinisavaşı beşkâfiri öldürmeğe eşit sayarlardı (Nasrullâh Felsefî, Zindegânî-i Şah Abbâs-i Evvel, Tahran 1334 ş.⁽¹⁹⁵⁵⁾ c.3, s.32-33).

(3) Safevîler önceleri, Şeyh Şadreddin Mûsâ'ya mensub olduk-

Türkmenler arasında safevî hükümdarına pek büyük bir hürmet ve bağlılık yaratmış; onun şîîliğe ifratla dayanması sünnî Osmanlılar ve Özbeklere mücadelesine bir din harbi mâhiyeti vermiştir. O kadar ki her iki zümre biri diğerini tekfir eden fetvâlara dayanmak lüzumunu duymuştur.(1)

Doğu ve batıdan gelen sünnî kuvvetlerin tehdidi İran'ı şîîlik esasında birleşmeğe, daha doğru ifadesiyle, din perdesi altında siyâsî vahdete götürmüştür. Bu vahdeti

ları için "Müsevî", Şeyh Hoca Ali'den sonra ona nisbetle "Alevî" nisbesini kullanmışlar; "Seyyid"lik iddiâsında bulunmamışlardı. Hattâ Şah İsmâil dahi bidâyette kendi nisbesini, "İbni Haydari'l-Hüseynî" olarak zikretmiş, fakat sonraları, meselâ Özbek hükümdarına gönderdiği mektupda açıkça Hz. Ali soyundan geldiğini iddia etmiştir (Ahsanü't-tevarih ve Cehân-ârây-ı Tahrâni'den naklen Felsefî, Zindegânî Şah Abbâs-i..., c.1, zamâim nr.4). "Hatâî" mahlesiyle yazdığı Türkçe şiirlerinde de bu iddiâ açıkça görülür:

Menem Şah İsmâil.....,
.....
Anamdır Fâtıma, atam Ali'dür.
Bu Oniki İmâm'ın peyreviyem.

Yavuz Sultan Selîm'e gönderdiği mektubdaki şu beyitte de bu nisbeti imâ etmiştir:

Ber tecrübe kerdim derin deyr-i mükafât.
Ba âl-i Ali her ki der üftad ber üftad.

(Feridun Bey, Münşe'âtü's-selâtin, İstanbul c.2, s.385).

(1) II. Bayezid devri sonlarında, Şah'ın Anadolu'daki tahriklerinin korkunç ayaklanma^{ve} katliâma sebep olması, Osmanlı ulemâsını, Şah İsmâil'in ilhâdı ve kızılbaşın küfrüne dâir fetvâ vermeğe sevk etmişti (Müfti Saru Körez Hamza Efendi'nin Yahya Paşa'ya verdiği fetvâ sûreti için bk. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, E.nr.6401; M.Ş. Tekindağ, Yeni kaynak ve vesikaların ışığı altında Yavuz Sultan Selim'in İran seferi, "Tarih Dergisi", sayı 22, 1968, s.54-56).

Sultan Selim Çaldıran seferine çıkarken de, kızılbaşın mescid, minber, kabirleri tahkîri, ulemâya ve Kur'ân-i Kerîm'e

te'sîs için başta Şah İsmâil olmak üzere safevî hükümdarları şîliği İran'da yaymak için zor kullanmış, büyük sünnî kitleleri şiddetle tâkip etmişlerdir. Tebriz'e girişinde şîliği resmî mezheb îlân eden Şah İsmâil, şehir halkının 2/3 sinin sünnî olduğunu, şîliğe karşı mukavemet ederlerse durumun nezâket kesbedeceğini hatırlatan müşâvirlerine, gerekirse hepsini kılıçtan geçireceğini ifâde etmişti.(1) Gerçekten Şah, şîliği kabûl etmeyen Tebriz sünnîlerini ve bilhassa sünnî ulemâsını şiddetle tâkip etmiş, hattâ meşhur sünnî kabirlerini açtırıp kemiklerini yaktırmıştır.(2) Hutbe ve sikkelerde Oniki İmam'ın ismini zikretmekle iktifâ etmeyen şah(3), ilk üç Halîfe ve Muâviye'nin her yerde tel'în edilmesini, hılâfına hareket edenlerin katlini emr etmiştir(4).

ihâneti sebebiyle küfrüne hükmedildiğine dâir fetvâlara istinâd etmiş ve keyfiyeti Şah İsmâil'e bildirmişti(Sarı Abdullah Efendi, Münşe'ât-i Farsi, Es'ad Ef.Ktb.,nr.3333,97b; Tekindağ, aynı makale, s.53).

(1)Edward G.Browne, Tarih-i Edebiyat-i İran, c.4 tercüme-i Reşid Yasemi, Tahran 1316 ş.(1937)s.58

(2)Angiolello, Şah'ın giriştiği kanlı harekâta 20,000den ziyâde adam öldüğünü; Caterino Zeno ise, Şah'ın babası Şeyh Haydar'a karşı savaşı sünnîlerin cesedlerinin mezarlardan çıkarılıp 200 fâhişe kadın ve 400 hırsızın kesilmiş başlarıyla birlikte yakıldığını ifâde eder(Sefernâme-hâ-yı Veniz-yân der-İran, Menûcihr Emîri terc., Tahran 1349 ş., s.251,310).

(3)Turabî-i Tabâtabâî, Seyyid Camal, Asar-i Bastani-i Azerbaycan, c.2, intişarat-i Encümen-i Asar-i Milli, Tebriz 1355 ş.(1976), s.31

(4)Tahranî, bir grup insanın sokaklarda dolaşarak halkı lânetlemeğe teşvîk ettiğini, lânetlemeyenlerin ise silahlı me'murlar tarafından öldürüldüğünü ifâde ediyor (Târih-i Cehân-ârâ, Tahran Milli Ktb.nr.1499,211a).

Sünnî ulemâsına, makberelerine karşı tahkîr edici davranışlar(1) yanında, "sahabe-i güzin"e küfür ve lânet keyfiyeti sünnî dünyâsında büyük nefret uyandırmıştır. Ez-cümle Osmanlı hükümdârları gönderdikleri mektublarda(2) Safevîleri kınamış (3); Özbekler ise Horasan'da Sahâbe'ye lânet eden şîlileri şiddetle tâkîp etmişlerdir(4).

Çaldıran hezîmetini müteâkîb sünnî tâkîbâtı yumuşamış, bu tarihten sonra eyâlet vâlilerine gönderdiği emirde Şah İsmâil, halkın mensup olduğu mezhepde serbest bırakılmasını tenbih etmişti(5).

Şah İsmâil'in büyük dedesi Şeyh Safî şarkın en büyük tarikat önderlerinden biri, babası ise Şeyh Haydar devlet hadimi olmakla beraber kendisi tarikat şeyhlerinden idi. Bir rivayete göre Şah İsmâil de "Ehl-i hak" adında olan bir

(1) Meselâ Şah İsmâil, Bağdad'ı feth edince İmâm-ı Âzam'ın kabrini ayak yolu hâline getirerek tahkîr ve kabri pisleyene 25 dinar bahşış tevzi etmişti (Felsefî, Zindegânî...c.3, s.32).

(2) Abdül-Hüseyn Navai, Şah İsmâil-i Safevî Esnad ve mukatibat-i tarihî hemrah ba yaddaştâ-yî tafsili, intişarat-i Bunyad-i Ferheng-i İran, Tahran 1347 ş. (1968) s.95

(3) Meselâ, Nahcuvan seferi sırasında Kanunî'nin Tahmasb'a gönderdiği mektuba bk. Münşeâtü's-selâtin, c.2, s.19, 1555 Amasya antlaşmasını te'min eden âmiller arasında, safevî elçisinin teberrâiliğın men olunacağı hakkındaki te'mînâtını da zikr etmek gerekir (B. Kütükoğlu, Osmanlı-İran siyâsî münâsebetleri, I, 1578-1590, İstanbul 1962, s.3).

(4) Hasan Beg-i Rumlu, Ahsenü't-tevârih, C.N. Seddon neşri, Baroda 1931, I, s.222

(5) Nasrullâh Felsefî, Zindegânî-i Şah Abbâs-i Evvel. Tahran 1334 ş., c.3, s.33

partinin başkanıydı ve çok sayıda taraftarı vardı. Şimdi dnlarda Azerbaycan'ın bazı yerlerinde, İlhiçî'da ve Tebriz'in Çerendap mahallesinde "Goran" adıyla rastlanır.(1)

Şah İsmâil Şîmezhebinin İran'da resmi mezhep olması ve halkın halifelere itikadının kaldırılmasına karar vermişti. Tebriz'in din alimleri bu işten korkuya düştüler, Şah İsmâil'i sünnîlerin çokluğu ve bahtının ters dönmesin konusunda uyararak şîî hutbesinin gizli okunmasını istediler, fakat Safevî padişahı şöyle cevap verdi: "Ben bu işle görevlendirildim. Alemin Tanrısı, masum imamların yanındadır ve benim kimseden korkum yoktur. Eğer bir kimse masum imamlar hakkında kötü bir söz ederse Allah'ın izniyle kılıcımı çekip onu yaşatmam".

Bunun için tac giydikten sonra, kendi ülkesinin hatiplerine emir vererek "Eşhedu enne Ali'yyen Velyyullah"2) demelerine ve "Hayye-'Ala-Hayr-ul-Amel"(3)cümlesini yüksek sesle ezan sırasında söylemelerini istedi.(4)

Şah İsmâil'in Şîî mezhebine yürekten inancı vardı. Bu yönden Şîîliği Osmanlılar'ın Sünnîliği karşısında tebliğ etmiştir. Özellikle Hz. Ali'yi methedip onun düşmanlarını düşman saymıştır.

Hatâî şiiri savaş silahı gibi halkın hareketi için kullanıyordu. Mezhep halk arasında etkili olduğu için, O da ondan yararlanarak milletin mezhep düşmanlarını kendi düşmanı sayıyordu.

Şah İsmâil'in kıyamı, İran'ın doğusundaki Özbeklerin ateşlenmesine yol açtı, aynı zamanda Osmanlı şahlarının ve Sünni müftülerinin kızgınlığını İran ve Şîîlere karşı artırdı, Öyle ki, kendi bölgelerinin içinde şîî ile çatışmaya başladılar ve o kavimin kökünün kesilmesiyle kendilerini onların gelecekteki çıkaracakları zorluklardan kurtaracaklarını düşünüyordular.(5)

1. M.Kerîmî, Şah Hatâî. Tebriz (tarihsiz), s.22
2. (Ali'nin Allah'ın velisi olduğuna şahadet ederim)
3. (Hayırlı işlere koşun)
4. Dr.'Abdullâh Razî, Tarih-i Kamil-i İran, Tahrân 1347 ş, (1968), s.411
5. Dr. Zâbihullâh Şafâ, Tarih-i Edebiyat der İran. Tahrân 1362 ş. (1983), c.5, s.165

Şah İsmâil'in Edebi Kişiliği

16. asrın ilk yarısında büyük bir şöhret kazanan Azerî-Türk şairlerinden biri Hatâî mahlâsıyla manzumeler vücuda getiren Şah İsmâil Safevî'dir. Safevî saltanatının müessisi olan bu büyük hükümdarın hayatı, ecdâdı, menkıbeleri, muzafferiyet ve mağlûbiyetleri hakkında gerek Osmanlı ve gerek İran tarihlerinde pek çok tafsilâta tesadüf edilir.

Şah İsmâil, siyasî sahada olduğu kadar, edebi sahada da muvaffakiyet göstermiş bir şahsiyettir. 14. asrın meşhur Azerî şairi Nesîmî'den itibaren Halîlî, Habîbî gibi muktedir şairler elinde işlenen Azerî edebiyatı, Hatâî'de de bir tekâmül safhası arz etmiştir.(1)

Hatâî az yaşamasına, vaktinin çoğunu devlet işlerine sarf etmesine bakmayarak, zengin ve rengârenk bir edebi miras yaratmıştır. O'nun şiirleri, bazen kılıçla döğüşe gitmiş bazen bir tarikat şeyhinin nasihatlarına çevrilmiş, bazen de bir hisli kalbin tercümanı olmuştur.

Şah İsmâil'in edebiyat tarihimizde özel bir yeri vardır. Türk dilinin inkişafında özel hizmetleri olan Hatâî halk şiirine rağbetle yaşayarak güzel sanat nünuneleri yaratmıştır.

Şah İsmâil Türkçe, Farsça ve Arapça şiir yazacak(2) kabiliyette idi. Kendisi bir Türk hanedanı ile olan akrabalığı, yetiştiği muhiti ve hükümdarlığını medyun bulunduğu büyük bir kitlenin Türk oluşu sebebiyle, Türkçe'yi resmi

(1) Sadeddin Nüzhet Ergun, Hatâî Divanı. İstanbul 1956, s.17

(2) Tahsin Yazıcı, Şah İsmâil, İslâm Ansiklopedisi, c.x, s.275

dil olarak kabul ettikten başka, eserlerinin hepsini bu dilde yazmıştır. O, selefleri olan Nizami-i Gencevi, Avhedi-i Marağai, Nesîmî Şirvani, Kişverî Tebrizî, Habibî Melik-üş Şüara ve başka bu gibi kudretli Azerbaycan şairlerinin eserlerini okumuştur. Lakin şairin yaratıcılığının teşekkül ve inkişafında Nesîmî'nin şiir tarzının çok mühim rolü olmuştur. Nesîmî'nin isyankâr, döğüşken rolü Hatâî'de daha da inkişaf ederek siyasî bir ma'na kazanmıştır. (1)

Azerî şiir tarihinde Nesîmî ile Fuzuli arasındaki devrde yaratılan edebiyatın görkemli temsilcisi olan Hatâî aynı zamanda sade dilde yazılmış şiirleri ile meşhurdur.

O'nun samimi şiirleri çoğu vakit siyasi-ictimai faaliyeti ile birleşmiştir.

Şah İsmâil Safevî'den başka "Hatâî"⁽²⁾ mahlâsını kullanan bir veya bir kaç Bektâşî şairinin mevcut olduğu hakkında da yanlış bir tahmin ileri sürülmektedir. Fakat ağızdan ağza dolayan bu tahmine esas olabilecek tarihî hiç bir vesika malik değiliz. Bu yolda fikir serdedenler, önce herhangi bir mahlâsın müteaddit şairler tarafından kullanılabilmesini, bundan dolayı "Hatâî" mahlâsının da birkaç şaire âit olabileceğini ileri sürüyorlar. Fakat Türk edebiyatı tarihinde bu hal, umumî değildir. Ârif, Abdî, Bâkî... gibi isimler, muhtelif şairlerin mahlâsı olduğu halde Âbî, Ferrî, Suâlî... gibi mahlâslar da ancak birer şair tarafından kullanılmıştır.

Osmanlı dairesine mensup tezkirecilerin kaydetmedikleri Kızılbaş ve Bektâşî şairleri arasında da bu mahlâsı kullanan başka bir şairin mevcudiyetine dair hiç bir bilgimiz yoktur. Şu halde bu tahmin bir esas dayanmıyor demektir.

(1) Aziz Aga Memmedov, Şah İsmâil Hatâî Eserleri Baku 1966, c.1, s.6

(2) Mehmet Ali Terbiyet, Danişmendân-i Azerbaycan. Tahran 1314 ş.(1935), s.136

İkinci bir tahmin de "Hatâî" mahlâsiyle yazılan şiirler arasında Hacı Bektaş Veli'den hürmetle bahseden ve Bektâşîlikle ilgili görülen manzumelere tesadüf edilmiş olmasından doğmaktadır.Çünkü Şah İsmail Safevî, Bektâşî değildir,Bizce bu düşünüş de yersizdir.Bilhassa hece vezniyle yazdığı şiirlerde akîde propagandası yapmayı gaye sayan Şah İsmâil'in,o sırada tamamıyla Şif bir mahiyet almış bulunan Bektâşîlikten ve bu tarikatın müessisi Hacı Bektaş Veli'den bahsetmiş olmasını pek tabiî görmelidir. Esasen gerek Londra,gerek İstanbul kütüphanelerindeki divanda kayıtlı bulunan "Nasîhatnâme" adlı mesnevîsinde de Rûm erenleri ile Horasan pirleri hakkında hürmetkâr bir lisan kullandığı gibi, gene aynı eserde Hünkâr Hacı Bektaş Veli ve Seyyid Gazi'nin ruhaniyetlerine de sığınmaktadır. "İsnâ aşeriye" telâkkilerini terennüm eden ve Şah İsmâil'in benimsediği akîdelerle aykırı hiç bir kanaati ihtiva etmeyen bu manzumeleri, elde hiç bir delil yokken muhayyel bir saire mal etmeğe sebep yoktur.Esasen bu tereddüt, onun yalnız hece vezinli manzumelerine âittir.Aruzla yazılmış olanlar ise-bir kaç müstesna-mutlak surette onundur. Şu kadar var ki bu nevi şiirler arasından da Hitâbî'nin olanları dikkatle ayırmak zarurîdir.(1)

Hitâbî,Kanuni Süleyman devrinde yaşamış bir "Sipâhi" dir.Hayatı hakkında etraflı malûmata sahip değiliz.Sadece Sehî,vücuda getirdiği tezkirede,genç şairlerden bahsederken ona dair de şunları söylemektedir(2):"Hitâbî Akdeniz'de olan Midilli nâm cezire Kalesindedir.Seliki tab'dır.Dediği eş-âri ekser al-el-fèvr der bedihe gûydur.Bu matla'-ı murabba' anındır ki zikrolunur:

(1) Şağeddin Nüzhet Ergun,Hatâî Divanı.İstanbul 1956,s.25
(2) Şehî tezkiresi,s.135(1.nottan naklen).

Ah kim hasret ile gözlerimi bürüdü yaş
Yine kan oldu kara bağırımın üstündeki baş
Beni aşkın sanemâ eyledi âlemlere fâş
Sen salın iller ile ben basayın bağırına taş"

Sehi'nin örnek olarak eserine dercettiği bu dört misra, şairin elimizde mevcut bir murabbainın ilk bendidir. Gerek bu manzumesinde, gerek diğer bir gazelinde Kanunî Süleyman'dan hürmetle bahseden şair, kendisinin sipahilerden olduğunu ve gurbet diyarında çokca gezdiğini anlatmaktadır.

Hitâbî, sade ve tasannusuz şiirler yazmış, rindane ve ekseriyetle âşıkane manzumeler vücuda getirmiş bir divan şairidir. Eserlerinde tasavvuf çeşnisi yoktur. Divanı elimizde mevcut olmayan bu şairin "Mecma'-ün-nezâir"den itibaren bir kısım mecmualarda bazı şiirlerine tesadüf edilmektedir. Fakat bu şiirler, bir kısım mecmualarda yanlış olarak Hatâî namına dercedilmiştir.

Hitâbî ve Hatâî benzerliğine dikkat etmeyen, yahut da Hitâbî'yi Hatâî zanneden müstensihler, bu yanlışlığa sebep olmuşlardır. Hattâ Sehî tezkiresinde ilk bendi kaydedilen murabba bile bir mecmuada Hatâî namına yazılıdır.

İster Hatâî, ister Hitâbî şeklinde kayıtlı bulunsun; bu şiirlerden hiç birinin Şah İsmâil Safevî'ye ait olmasına imkan yoktur. Bilhassa 16. asırla 17. asır bidayetinde vücuda getirilmiş bu nevi mecmualarda Şah İsmâil Safevî'nin hiçbir şiiri kayıtlı olamaz. Osmanlı hükümeti ile İran hükümeti arasındaki siyasî rekabet ve mezhep ayrılığı, o sıralarda vücuda getirilen bu yazmalara, bu hükümdarın şiirlerini derca mâni olmuştur.(1)

(1) Aynı eser, s.26

Hatai'nin şiirleri kahramanlığa, güzelliğe, manevi saflığa, muhabbete, kötülüğe, sahteliğe, inaçsızlığa, yolsuzluğa, sadakatsizliğe, nefretle doludur. Hatai'nin şiirleri her şeyden evvel manevi özgürlüğü tasdik eder. Bir dünya görüşüne sahip olan şair, Hallac-ı Mansur ve Nesimi gibi "Ene'l-Hakk" iddiasına taraftar çıkar, kendisini "vahdet (birlik) gülzarının bülbülü" olarak adlandırır.

" Çün Hatâi'dir bugün gülzar-i vehdet bülbülü,

Dahi ol zağ-î siyah gülzare söyle gelmesün."(1)

Kendisini vahdet gülzarının bülbülü olarak adlandıran Hatâi başka şairler gibi Allah'la insanı ve tabiatı aynılaştırır, insanı Allah sıfatıyla adlandırır, kendisini "Hakk-ı Mutlak" olarak vasf eder.

" Ene'l-Hakk sırrı uş könlümde gizli,

Ki Hakk-i mutlakem, Hakk söylerem men."

Bu beyitte gösterir ki, Hatâi dünya görüşü bakımından hür olmuştur. Nesimi'ye büyük hürmet besleyen, Hallac-ı Mansur'u sevgiyle anan, sufi şeyhi olarak tanınan Hatai'nin hür düşüncesi, onun şiirine de etki etmiş, ona cesaretli bir insan ruhu kazandırmıştır. Fakat bu durum Hatai'nin şiirini sadece tarikat şiirine çevirmiştir. Hatai gerçek hayat ve insanlığı şiirinin esas konusu olarak alır; insandan ve insani hislerden söz eder. Şairin hür düşüncesi onun insanı esas alan şiirine felsefi derinlik verir. Hatai'nin ve başka hür düşünceli sanatçıların eserlerinde olduğu gibi burada da insan, insanın hisleri ve işleri savunulmuş, yüceltilmiş, her çeşit mukaddesattan daha mukaddes gösterilmiş ve hayatı anlam içinde mukaddes göstermeye hizmet edilmiştir. Sofi ve hür bir şair olan Hatai kendilerine sofi adı verenlere bu sıfatı layık görmemektedir. Onlara cahil sufiler diyerek, küçümsemektedir.(2)

1. Elyar Saferli, a.g.e. s.215

2. Aynı eser s.216

Şair sufi Şah İsmâil müritlerini doğru yolu tutmaya ve hakiki insanlık meslek ve inancına girmeye çağırıyor:

" Sofi isen atıp-satma,
Halalına haram katma,
Yolun eğrisine gitme,
Doğru yola nazer ele."

Şairin nazarinde hakiki sofi, asl-i insandır. Cndan alış veriş, harama meyl etmek, eğri yolla gitmek gibi fiiller çık- maz. Hayatta o, daima doğru yolu seçmeği becermelidir. Hatâi'nin şiirinin esas konusu insan, esas gayesi insana sevgidir. İster felsefi örtüye bürünmüş şekilde ifade edilsin, ister samimi gerçek insani duygular gibi kalame alınsın, bu şiirlerdeki fikir ler, duygular, kanaatler yeni insan idealını aksettirir. Hatâi devrinde İslam dininin insan ideali ile humanist aydın insanların, insan ideali bir değildi. Dindar insan yani zahit her çeşit istek ve arzularını hapis ettirip cennet hayali ile yaşıyor idiyse, humanist insanların insan ideali cenneti bu dünyada buluyordu. Şair insansız dünyayı ve cenneti meyvesiz bağa benzetiyor, insansız cenneti bile istemiyordu:

" Neylerem ol cenneti içinde dildar olmasa,
Koy onu virane kalsın, bahçede bar olmasa."

İnsan ve dünyaya bu şekilde yanaşan şair aşkı şiiri- nin ilk mevzusuna çevirir. O'nun yaratıcılığı baştan başa insani duyguları aksettiren samimi muhabbet nağmeleridir. (1)

Yüzün gördüm senin, ey yar-i mehru,
Könüller afeti, ya yüzmüdür bu.
Dodanın hesretinden heste halem,
Akıttı gözlerim yaşın beher su.
Habeş'tir kim, müsafir Rum'e düşmüş,
Yüzün sefhindeki ol hal-i Hindu.
Gözünden ahu tek dağlara düştüm,
Ne sehr etti mene ol iki cadu?
Hatâi der: yüzün hurşide nisbet,
Sözü rovşen dedim, yüzüne karşı. (2)

(1) Aynı eser, s.218
(2) 327. gazel, s.174

Güneş cemalli insanın güzelliği şair tarafından romantik bir dille, hayranlıkla kaleme alınmış, aşığın vuruşunluğu ifade olunmuştur. Buradaki bedii sorular, benzetmeler aşkın kalbindeki çarpmaları, heyecanları tabii, samimi şekilde okuyucuya ulaştırır. Şiirde seven necip bir kalbin harareti duyulur. artık burada hiç bir felsefi örtü yoktur. Hatâî'nin muhabbet şiirleri güçlü kederden gamden uzaktır. O'nun aşıkane lirikasında sabaha, hayrın, güzelliğin gelebesine derin ümit vardır. Şair tez-tez visal anlarının sevincini kaleme alır. Bu intibah devri insanının, hayrın gelebesine ümidini aks ettiren bir yöndür. Hatâî şiirinin hoş bin uğurlu mazmunu şairin şahsi hayatı, onun padşahlığı ile Azerbaycan halkının siyasi-ictimai hayatında elde edilen başarıya da bağlıdır.

Nevcavan ol pir iken devran ki, canan devridir, (1)

Şad ol, ey haste könül, kim derde derman devridir.

Zülmet-i hicrane söylen hükmünü terk eylesin,

Bir güneş doğdu araya, mah-i taban devridir.

Mehnet-i dünyaden, ey dil, fariğ ol, sürgil murat,

Hurrem ol, gam çekmegil kim, zill-i sübhan devridir.

Hayrın, güzelliğin, visalın galebesinin, aşık insanın sevincini aksettiren bu parça Hatâî'nin şiirindeki hoşgörüyü göstermek bakımından düşündürücüdür. Lirik kahramanın göğüs dolusu sevinci, mutluluğu şiirin her bir parçasında doyurucu ve inandırıcı olarak verilmiştir? (2)

Hatâî'nin çok yönlü yaratıcılığı da destanî eserlerde önemli yer tutmuştur. O'nun "Nasihatname" mesnevisi ve "Dehname" eseri destanî şiirin çarpıcı örnekleridir. "Nasihatname" adından anlaşıldığı gibi ahlakî ve felsefî bir mesnevîdir.

(1) 88. gazel, s. 82

(2) Abdülhakî Gölpinarlı, Kaygusuz Abdal Hatâî Kul Himmet. İstanbul 1953, s. 18

Burada şair vahdet-i vucut felsefesinin esas iddialarını ön plana alır.Hatâî'ye göre insan bahçedeki gül gibi saf ve kokulu olmalıdır.Bunun için zulüm yükünü atmak, dünya gamını vandete değişmek gerekir.İnsan her şeye gönül gözü ile bakmalı,kemal sahipleri ile müaşeret etmelidir.Hatâî: "Temiz kalp,Allah'ın gerçek evidir"der.O gönül yıkmayı değil,gönül yapmayı uygun görür:

"Budur sözüüm sene menden amanet,
Gönül yıkma,veli eyle imaret.
Dahı,yoldaşile konşunu gözle,
Ki,halkın aybını sen açma,gizle.
Hamu emelden efzeldir bir insaf,
Hakın öz evidir,olsa gönül saf."(1)

"nasihatname" sofizmin iddialarını şerh eden felsefi bir eser olmakla beraber,insan hakkında humanist düşünceleri de aksettirir.Şairin nasihatları derin insanperverliği ile seçilir.Bu nasihatler hararetli,ateşli bir kalbin heyecanlarıdır.(2)

"Dehname" Hatâî'nin hacimce en büyük ve kapsamlı eseridir.Bir taraftan klâsik edebi âdetlerden,diger taraftan halk yaratıcılığı numunelerinden,bu eser başka "Dehname"lerden form ve mazmun çeşitliği yönünden ayrılır.Rengârenk tabiat tasvirleri ve müstakil gazeller eseri daha da güzelleştirir.Hatâî'nin kendine mahsus hisleri,samimiyeti,inandırıcılığı,tabii ifade gücü,tabiati duyması sevginin heyecanlarını olduğu gibi yansıtmaları,halk edebiyatından şuurulu şekilde faydalanması,bu eserde de açıkça görülmektedir.Sofice sevgi meselesi Hatâî'nin "Dehname"sinde de vardır.Lakin burada gerçek insanî hadise ve duyguların tasviri arkasında onlar görünmez olmuştur.Eser her şeyden evvel gerçek insanî sevgiyi yansıtan bir eser niteliğindedir.

1 Elyar Saferli,a.g.e.,Baku 1982,s.218

2 Aynı eser,s.219

"Dehname" on mektup demektir. Görünürde eser mektuplardan ibarettir. Ancak burada mektubun yalnızca adı vardır. Eserin mazmununda mektuplar yoktur, daha çok bu mektuplarla ilgili hadiseler vardır. Aşka yabancı olan, aşk derdine tutulanlara aptal diyen adam bağda uyurken rüyada bir güzel görüp ona vurulur. Gamlı, dertli günler geçiren aşık sevgilisinin nerede, kim olduğunu bilmez. Allah'a yalvarıp ondan yardım ister. Gaipten gelen ses sevgilinin yerini bildirir. Malum olur ki, aşkın sevdiği peridir, yeri ise periler bağıdır. Gaipten gelen gösteriş üzerine periler bağına gelen aşık sevdiği güzeli görür ve daha derinden aşık olur. Bahçıvan onu önce sert karşılar, döver, derdini öğrenince, gidip saba ile mektup göndermesini uygun görür. Aşık sabahı, ahı, huşu ve göz yaşını bir kaç defa sevgilinin yanına elçi gönderir. Sevgili önce kızar. Haberciler zorluklarla karşılaşırlar, azap çekerler. On defa elçi ve mektup gönderen aşık isteğe nail olur. Aşığı sabırlı ve vefalı gören sevgili onu kavuşma sözü verir. Bu lirik eser sabrın terennümü ile biter. Hatai konunun imkanlarından ustalıkla istifade edip, renge renk tabiat levhaları, insan duygularının tabii ve samimi ifadesi için çeşitli şekiller çizer. Sık sık fakat yerli yerinde verilmiş gazeller, eserdeki güzelliği daha da güçlendirir. Eserdeki çarpıcı tabiat tasvirine misal olarak aşağıdaki parçayı göstermek mümkündür: (1)

Kış gitti, yine bahar geldi,
Gül bitti vü lalezar geldi.
Kuşlar kamusu fegane düştü,
Aşk odu yine bu cane düştü.
Servin yine tuttu damenin su,
Su üste okudu fahte ku ku
Gençe deheni çemende handan
Gülmekten enar açıldı dendan.
Turna uçuban havaye düştü,
Laçın aluban yuvaye düştü.

Ana dilinde yazılmış ilk şiirlerden biri gibi " Deh-name" ister mezmun, ister sanatkarlık ve dil bakımından olsun büyük ehemiyete malikdir.

Hatâî'nin edebi mirasının önemli bir kısmı hece vezninde halk şiiri biçiminde yazdığı eserlerdir, Hükümdar şairin fikirlerini daha çok halk edebiyatı adetleri esasında terbiyelenen, nisbeten okuması yazması az olan ya da olmayan geniş kitlelere, müritlere, askerlere olaştırmak için yazılan bu eserler daha sade ve anlaşılır olması ile diğerlerinden ayırt edilir. Bu şiirlerde Hatâî'nin siyasî, dini, ahlâkı görüşleri halkın edebi tafekkürüne, zevkine uygun şekilde ifade olunur ve karışık bir devrin hararetli sesi duyulur. Şairin bazen kendisinin felsefi düşüncelerine işaret ederek okucularını dikkatli, ihtiyatlı olmaya, akide ve meslek yolunda sadakete yürümeğe çağırır:

Gönül, ne gezersin seyran yerinde,
Älemde her şeyin var olmayınca.
Olura olmaza dost deyip gezme,
Bir ah dine bütün yâr olmayınca.
Yürü, sofı yürü, yolundan azma,
İlin gibetine kuyular kazma,
Yorulma bihude, boşuna gezme,
Yanında mürşidin var olmayınca.(1)

Bu parçalarda hükümdar bir mürşidin, kamil bir öğretmenin doğru nasihatlerini duyuyuruz. Şair okuyucusunu, dinleyicisinin doğru, cesaretli yola çağırır, orda-burda, dedi-kodu ile meşğul olan cahiller, kötülük isteyen insanlara karşı tükenmez ikrahını bildirir.

Şah İsmâil Hatâî'nin şahsiyeti ve eserleri kendinden sonraki medeniyetimiz üzerinde derin izler bırakmış, hatta

1. Şadettin Nüzhet Ergun, a.g.e., s.41

Fuzuli "Beng u Bade"sini ona adanmış, onun bazı şiirlerine cevaplar yazmıştır. Azerbaycan aşıklarından Aşık Kurbanî onu "Mürşid-i kamilim, şeyh oğlu şahım" diye nitelemiştir. Onun adı ile musikimizde "Şah Hatâî" havası yaratılmıştır. Hatâî hakkında halk arasında çok yaygın olan "Şah İsmâil" hikayesi vardır(1). Bu hikâyeyi esas alan Müslim Makamayuf opera bestelemiştir.

Hatâî'nin ikinci mesnevisi "Nasihatname" eseridir. "Nasihatname" Azeri Türkçe'sinde talimi mahiyette yazılmış ilk mesnevilerdendir. 168 beyitten ibaret olan "Nasihatname" kendi devrinin hayat tecrübeleri ile bağlı olan hikmetli halk ifade ve mesellerini belirli derecede aksettirir. Lakin eserde devrin dini-felsefi görüşleri, sofilik ve hurufilik etkileri de kuvvetli bir şekilde göze çarpar. "Nasihatname"de irade ve kahramanlık, cömertlik ve doğruluk gibi özellikler insanlar için en gerekli sıfatlar olarak sayılır. Eserin esas gayesi, Kızılbaş askerlerinin, kendi mezhepleri uğrunda savaşta cesaretli olmağa, savaş meydanlarında kahramanlık göstermeğe teşvik etmektir.

"Mürşit oldur ola ehl-i iradet,
Her işte var, ala pirden icazet.
Haram ede uygusun dost yoluna,
Yana pervâne tek aşkın oduna."(2)

Şair kendi müritlerini ve taraftarlarını kamal sahipleri ile yakın olmağa, onlardan marifet kazanmağa "kendini bilmez" insanlardan uzak olmağa, çağırmaktadır:

Kamal ehli ile olgil müsahip,
Ki, ondan marifet kesp et acaip.
Özün bilmez ile durma, oturma,
Ömür zaye keçer aklın itirme.

1. Ali Tebrîzî, Şah İsmâil, Tahran (tarihsiz), c.1, s.3
2. Aziz Aga Memmedov, a.g.e., c.2, s.13

Daha sonra: "Yakın bil doğruluk dost kapısıdır." diyen şair arkadaşlar arasındaki kıskançlık ve hıyanetin kötülüğünü anlatmakta, onları sadakatli ve itibarlı olmaya davet etmektedir.

"Yoldaş oldur rahm ede yoldaşına

Yoldaşın uğratmaya yol daşına."

Burada "yoldaşına", "yol daşına" gibi ustalıkla işlenmiş bu ve benzeri başka cinsler eserin diline sadelik ve fikir aydınlığı verir. "Yükün zulm ise arkandan bırakgil." diyen şair, kendi fedakar askerlerini daima yiğitliğe, kahramanlığa, zulme boyun eğmemeye çağırır. Fakat mesnevide bütün bunlarla beraber, şairin kendi dünya görüşüyle ilgili bir dizi sınırlı yönleri de kaydetmek gerekir. Eserde İslamî dünya görüşünü ifade eden sufilik anlayışlarının güçlü etkisini görmekteyiz.

"Cahan ketre onun behri yanında,

ki, gerk olur akiller payanında.

Beli ketre degil deryadan ayrı,

Ulaşacak bir olur, sanma gayrı(1)."

Hataî'nin kendisine ait olan bu irfanî görüşler, kendi zamanının eğitim ve öğretimini esas almaktadır.

Hayal-i aşkı özüne hemdem eyle

Onunla hem sevab u hem dem eyle(2).

gibi idealist anlayışlar, şairin dünya görüşündeki çelişkiyi açıkça yansıtmaktadır. Görüldüğü gibi Nasihatname'de şairin ilerici, sosyal ve ahlâkî eğilimleri, sadakat, vefa, mertlik, zulme boyun eğmemek ve, başka güzel hasletler tebliğ olunmakla beraber devrin tasavvuf anlayışları ve irfanî görüşleri de burada kendi ifadesini bulmuştur. Ancak buna bakmayarak, şairin bu güzel eseri

1. Manakıb-i Şeyh Safi, Azerbaycan SSR elyazması No:6047
v.191^a.

2. Aynı eser, v.193^b.

"Nasihatname"de öyle ibaretli sözler,manalı fikirler ve asırların deneyimden geçmiş hikmetli atasözleri vardır ki şairin usta kalemi ile işlenip ,cilalanmışbir şekilde gözümüze kadar gelmiş,asıl içeriğini saklayabilmiştir."Nasihatname"mesnevisi hakkında bize ilk bilgiyi yine şair kendi vermiştir.O'nun eserinin bütün elyazmalarının sonunda mesnevinin adı hakkında şöyle yazılmıştır:

" Nasihatname" yazdım dervişane,
Cihanda olmak için bir nişane.

Ancak Ortaçağ Azerbaycan tezkirecileri bu eserin varlığı hakkında hiçbir şey söylememişlerdir.İlk defa Avrupa müsteşriklerinden Charles Rieu kendisinin Türk elyazmaları katalogunda şairin divanının Britanya nüshasını ele alırken Nasihatname'yi bir mesnevi olarak zikr etmiş,eserin kısa izahlı tavsifini yapmıştır.(1)

Daha sonraları Türk edebiyatçılarından Sadeddin Nüzhet Ergun "Hatai Divanı" kitabında ilk defa olarak "Nasihatname" mesnevisinin mükemmel bir nüshasını bastırmıştır.Fakat Hatai Divanı'nın İstanbul yayımında şairin lirik şiirlerinde olduğu gibi Nasihatname'nin de baskısında dil tahriflerine,imla hatalarına ve mana yanlışlıklarına rastlanmaktadır.Yeni Türk alfabesi ile basılan Hatai'nin şiirlerinde gördüğümüz gibi,burada da metinde Azeri dilinin tabbiliği ve kendine has yönleri göz önüne alınmamıştır.Nasihatname'deki ayrı ayrı beyit,mısra ve kelimelerin yazılışı,telaffuzu Türkleştirilmiş ve çağdaş Türk dilinin gramer ve imla özelliklerine uydurulmuştur.(2)

1. Charles Rieu,Catologues of the Turkish manuscripts the British Museum,London 1888,p.206

2. Sadeddin Nüzhet Ergun,Hatai Divanı,İstanbul 1956,s.204

Hatâî'nin en orijinal manzumeleri hiç şüphe yok ki hece veznile yazdığı Koşma ve Semaî şeklindeki şiirleridir, ve bu tarz şiirde Yunus Emre'nin muhakkak surette tesiri altında kalmıştır. Hattâ,^{onun} büyük Türk şairine bazı nazireler vücuda getirdiği de görülmektedir. Fakat bu nazîreler ve taklitler, onun şahsiyetini küçültecek bir mahiyet almamış ve hiç şüphe yok ki, şair bu nevi şiirlerinde ayrı bir hususiyet göstermiştir. Esasen Yunus'un terennüm ettiği konu ile ,Hatâî'nin terennüm ettiği konu arasında ayrılıklar vardır.

Hatâî'nin edebi sahadaki en önemli üstünlüğünü onun şiirlerinde aramak gerekir.

Nesimî, Halîlî, Habîbî, Sürurî... gibi bir çok Azeri şairleri yalnız aruz vezniyle şiirler yazarlarken, Hatâî, hece vezniyle de manzumeler kaleme almayı ihmal etmemiş, sade ve sanatsız şiirler de vücuda getirmiştir. Onun halk zevkine uygun bir eda ile yazdığı bu nevi şiirlerde sanat düşüncesinden ziyade tâlimi bir maksat takip ettiği ve Anadolu Türklerine İmamîlik akîdelerini aşılama gayesini güttüğü açıkça görülür. Ve muhakkak ki Şah İsmail Safevî, bu tarz hareketiyle büyük muvaffakiyetler elde etmiş, İmamîlik akîdelerini Türkiyenin bir çok yerlerine, bilhassa bu vasıta ile daha kolaylıkla yaymak imkânını bulmuştur.(1)

Hatâî'nin aruzla yazdığı şiirler, Fuzulî'den evvelki Azerî edebiyat mahsullerinin olgun örnekleri arasında gösterilebilir. Yalnız şairin bu manzumelerinde şekil bakımından bazan bir ibtidaîlik de görülür. Bir hükümdar oluşu dolayısıyla hayatının bütün müddetince yazdığı şiirler tesbit edildiği için bu hali tabîî görmek lâzımdır. Meselâ onun 16-17 yaş-

1 Aynı eser, s.31

larında iken kaleme aldığı bir manzume ile 28-30 yaşlarında iken vücûda getirdiği bir manzume arasında elbette fark görülecek,sonradan yazdıkları,hiç şüphe yok ki teknik bakımından daha mükemmel bulunacaktır.Hatâî'nin hangi şiirini pek genç iken,hangi şiirini olgunlaştıktan sonra yazdığını tarihî delillerle bulup ayırmaya imkân yoktur.Fakat bir kısım eserlerinde imâleler,zihaflar,kafiye hataları görüldüğü halde bir kısım eserlerinin pürüzsüz oluşu bu tekâmülü sarîh olarak göstermektedir.Ve Hatâî'nin gerek iç,gerek dış tezahürü bakımından aruzla yazılmış,hakikaten güzel şiirleri vardır.

Hatâî'nin şiirlerini dört kısma ayırmak mümkündür:

1-Tasavvufî kanaatleri ihtiva edenler.

2-Aleviliği terennüm edenler.

3-Hurufilik remizlerini ihtiva edenler.

4-Aşıkane mahiyeti haiz olanlar.

XXXXX

16. asırda Safevî devletinin Şah İsmâil'in eliyle kurulması ve kurulan emniyet ve asayiş ortamı edebiyat ve kültürün genişlenmesini hazırladı.

Şah İsmâil'in zamanında Azeri Türkçesinde Farsça gibi yaygınlaştı.Edebi Türkçe dairelerde,sarayda ve kışlada resmi dil olarak kullanılıyordu ve okullarda da Türkçe olarak öğrenim yapılıyordu.Bu şartlar,ortamı halkın genel dilinin birliğine hazırladı ve bunun için bu devrin edebi eserlerindeki imla ve şive farkları pek göze çarpıyor.Bu devirde kitaplarda,mektuplarda ve fermanlarda Türkçe deyimler kullanılıyordu,Bundan dolayı Türkçe deyimler Farsça ve Arapça'ya girdi.(1)

1 Dr.Cavat Hey'et,Tarihçe-i Zebân-i Türki.Guzâriş-i seminar-i berresi-i zeban ve edebiyat-i Türki-i Azerbaycani, nşr. Danışgah-i Tebriz,1366 ş.(1987),s.21-22

Şah İsmâil Hatâî, Kendisine başşehir olarak tarihi Tebriz şehrini seçmiştir. Orayı döneminin en meşhur sanat ve edebiyat merkezlerinden biri haline getirmiştir. O devrin üç önemli ve nüfuz itibariyle en kalabalık şehirleri Paris, İstanbul ve Tebriz'di. Tebriz ve Şahın Sarayı, ülkenin çeşitli yörelerinden olduğu gibi yabancı ülkelerden gelen sanat ve edebiyat adamları ile, alim, sanatkâr, şair ressamlarla dolup taşıyor ve büyük bir şair olan Şah İsmâil Hatâî tarafından sarayında misafir ediliyor, onlarla edebiyat ve san'atla ilgili sohbet toplantıları düzenleniyor ve ağırlandıp uğurlanıyorlardı. Kayıtlara göre Şah İsmail Hatâî'nin sarayında 400'den fazla şair, ressam, musikişinas ve diğer sanat adamları barınıyordu. Azerbaycan'ın büyük şairi Habibi'ye bu sarayda "Melik-üş Şüera" ünvanı verilmişti. Meşhur ressam ve minyatür ustası Kemalettin Behzat da safevî sarayında büyük hüsnü kabul görmüş ve olma ressam ve müzehhiplerin reisi olarak adlandırmıştır. Nitekim Şah İsmâil Hatâî'nin bu konudaki fermanında şöyle denilmektedir:

"Bu ülkede zamanenin nadiri, ressamların ustası ve müzehhiplerin reisi ustâd Kemaleddin Behzat'dır. O'nu Şahın lütûflarına ve Hakanın Teveccühlerine malik edip ferman verdik."(1)

Böylece Şah İsmâil Hatâî, kısa ömrüne rağmen, sanat edebiyat dehasıyla de Azerbaycan Türk dili, edebiyatı ve san'atına en yüksek mertebelere çıkarılmasına gayret göstermiş bir hükümdardır. O, Azerbaycan edebiyat ve sanat bahçesinin elvan çiçekler ve çeşitli meyvelerle donatılmasını sağlamıştır. O'nun bu sanat, edebiyat ve kültür anlayışı sayesinde ki, kurduğu devlet 240 yıla yakın bir zaman yaşayabilmiştir.

(1) Ahmet Karaca, Şah İsmâil Hatâî. Azerbaycan Türk Edebiyat Tarihinde Abide Şahsiyetler. Ankara 1987, s.57

Şah İsmâil'in eserleri

Şah İsmâil siyasî hayatta olduğu gibi, edebi alanda da büyük başarı göstermiştir. O'nun edebi mirası içerisinde Azerbaycan dilinde yarattığı "Divan", "Dahnâme" ve "Nasihât-nâme" adlı mesneviler, didaktik mahiyette yazılmış şiirleri lirik koşmaları ve bayâtîları vardır. (1)

17. asrın Türk müellifleri içerisinde görkemli yer tutan Katip Çelebi (1591-1657), Arapça yazmış olduğu "Keşf ü Zünun" adlı eserinde Hatâî'nin bize malum olmayan bir elyazma Divanı hakkında böyle yazar:

"Hatâî'nin Divanı Türkçedir. Hatâî hicri 930²524 yılında vefat eden Şah İsmâil Safevî'dir. "Zübdetü'l-Beyan" da da O'nun hakkında malumat vardır. Kitabın müellifi Fâizî şöyle der: "Ben onun divanının bir hissesini görmüşem". (2)

Hatâî'nin Türkçe ve Farsça birer divan vücuda getirdiği malûmdur. Şairin oğlu Sam Mirza da "Tuhfe-i Sâmi" adlı meşhur eserinde babasının gerek Türkçe gerek Farsça şiirlerinde Hatâî mahlâsını kullandığını bildirmekte ve Farsça şiirlerinden bazı örnek beyitler kaydetmektedir. (3) Fakat onun mahdud miktarda Arapça manzumeler de kaleme aldığı ve netice itibarıyla bu üç lisana vâkîf olduğu anlaşılmaktadır. Meselâ Yavuz Sultan Selime hitaben Arapça yazılmış şöyle bir kıt'ası elimizdedir: (4)

نحن اناس قد غدا طبعا حبّ علی ابن ابی طالب
عیبنا الناس علی حبّه فلعنة الله علی العایب

Şah İsmâil Safevî'nin Farsça divanını görmedim, (5)

1 Aziz Aga Memmedov, Şah İsmâil H. Eser. Baku 1966, c.1, s.4

2 Katip-i Çelebi, Keşf Zünun, İstanbul 1310 h. (1891), s.510

3 Sâmi Mirza, Tuhfa-i Sâmi Tahran 1314h.ş. (1935), s.6

4 Topkapı Sarayı (İstanbul), Emanet hazinesi Mc.No.1562

5 Sadeddin Nüzhet Ergun, Hatâî Divanı, İstanbul 1956, s.18

Bu şiirlerin bir külliyyat halinde Tebriz'de basıldığını bazı menbalar bildiriyor.(1)İstanbul kütüphanelerindeki mecmualarda da şairin bu lisanla yazılmış bazı beyit,kıt'a ve gazellerine rastlanmaktadır.

Hatâî'nin divanından başka Dehnâme adlı bir mesnevisi de vardır.1400 beyitten fazla olan ve baştan sona kadar(Mef'ûlü mefâilün faûlün)vezninde yazılan bu manzum eserde mevzu itibariyle ekseriyetle birbirine bağlı 76 bahis vardır.Her bahis,Farsça yazılmış küçük küçük başlıkları muhtevidir.Şair aralarında aynı vezinle yazılmış bazı gazellere de tesadüf edilmektedir.

Hatâî'nin bir dizi eski elyazmaları doğu ve batı ülkelerinin müze ve kütüphanelerinde bulunmaktadır.Doğu elyazmalarına dair mevcut izahlı kataloglardan öğrendiğimize göre,şairin Leningrad,Paris,Londra,Berlin,Vatikan,Baku,Taşkent,İstanbul,Kahire,Tahran,Tebriiz ve sair şehirlerde eski elyazma nüshaları bulunmaktadır.

Lâkin araştırmalar Şah İsmâil Hatâî'nin daha kendi sağlığında Divan yarattığını herkesten önce haber verdiğini gösterir.

Ey Hatâî fikr-i bikrin eyledin aş'are serf,
Dutti irfan meclisin defterle divan şimdiden.

Çün Hatâî'yem şahın vasfını daim söylerem,(2)
Sıdk ilen bel bağlaram defterle divan mendedir.

Bu Hatâî şiirine ta'n etme ey nakes hesud,
Cümle üşşak ehline hemdem onun divanıdır.

Men' eyleme Hatâî kalamını ey rakip,
Bak defterine sözleri nezm-u nizamdır.

Yusuf Çemenzeminli,Mehmet Ali Terbiyet,Bekir Çobanzade,Sadettin Nüzhet Ergun,Prof.Köprülü,Prof.Ertaylan,

1 Yusuf Bey Vezirof(Çemenzeminli),Azerbaycan Edebiyatına Bir Nazar,İstanbul 1337 h.(1918),s.31

2 Hatâî Divanı,Taşkent nüshası,v.576

3 Ahmet Karaca,Şah İsmâil Hatâî.Azerbaycan...Ankara1987,s.60

Abdülbâki Gölpinarlı, Selman Mümtaz, Prof. İbrahimov ve Prof. Hamit Araslı gibi birçok araştırmacılar, onun eserleri hakkında doyurucu bilgiler vermişlerdir.

Hatâî Divanının elyazmaları

Şah İsmâil Hatâî'nin malum olan tarih itibarı ile en eski Divan'ı Taşkent nüshasıdır. XVI asırda yazılmış mükemmel bir nüshası Erdebil Kütüphanesindedir.(1) Gene eski bir nüshası Sivas'ta Tuzcu Topal Hoca namıyla maruf merhum bir şahsin kitapları arasındadır. Hatâî divanının yazma başka bir nüshası da Prof. Fuad Köprülü'nün hususî kütüphanesindedir. Mükemmel bir yazması ise, Londra müzesindedir(2).

Hatâî divanının İstanbul'da Ali Emirî kütüphanesinde saklanılan elyazma nüshasını gören büyük Rus Türkoloğu Akademisyen V.A. Gordlevski daha 1929 yılında Hatâî'nin eserlerinin mühim edebi abide olan eski elyazmalarının hazırlanıp kısa zamanda neşrolunması zaruriyetini ileri sürerek şöyle demiştir: Asya halkları müzesinde (Leningrad şubesi) saklanan Divan-i Hatâî elyazması, hiç şüphesiz, büyük kıymete sahiptir. Ben burada şairin divanının kısa zamanda neşrolunmasının zaruri olduğunu bir kez daha hatırlatıyorum(3).

Hatâî'nin eserleri hem İran'da hem de yabancı ülkelerde bir kaç defa neşredilmiştir. Ancak bu neşirlerin hiç biri şairin eserlerini tamamıyla kapsamaz; az ve ya da çok derecede eksiktir.

1 Sadettin Nüzhet Ergun, Hatâî Divanı. İstanbul 1956, s.19
2 Rieu, Türkçe yazmalar kataloğu. No.3380, s.205
3 V.A. Gordlevski, İzbranne Soçeniya. Moskova 1962, c.3, s.46

Şah İsmâil'in saltanatı zamanında çizilen resmi,
resmin aslı Florans şehrindeki Royal Galeri
müzesindedir.(1)

1.Nasrullah Felsefî,a.g.e.,c.1,s.166

•Fahruddin Musavi-i Erdebili Necefi,Tarih-i Erdebil ve
Danışmendan,Necef 1347 ş.(1968)c.1,s.100

Şah İsmâil'den bir yazı ki orada kendisini "Seyyid" olarak hitap etmiştir. Bu yazının aslı İstanbul Üniversitesi kütüphanesindedir.(1)

1.Nasrullah Felsefî,a.g.e.,c.1,s.154

Şah İsmâil'in turası (1)

cins:gümüş

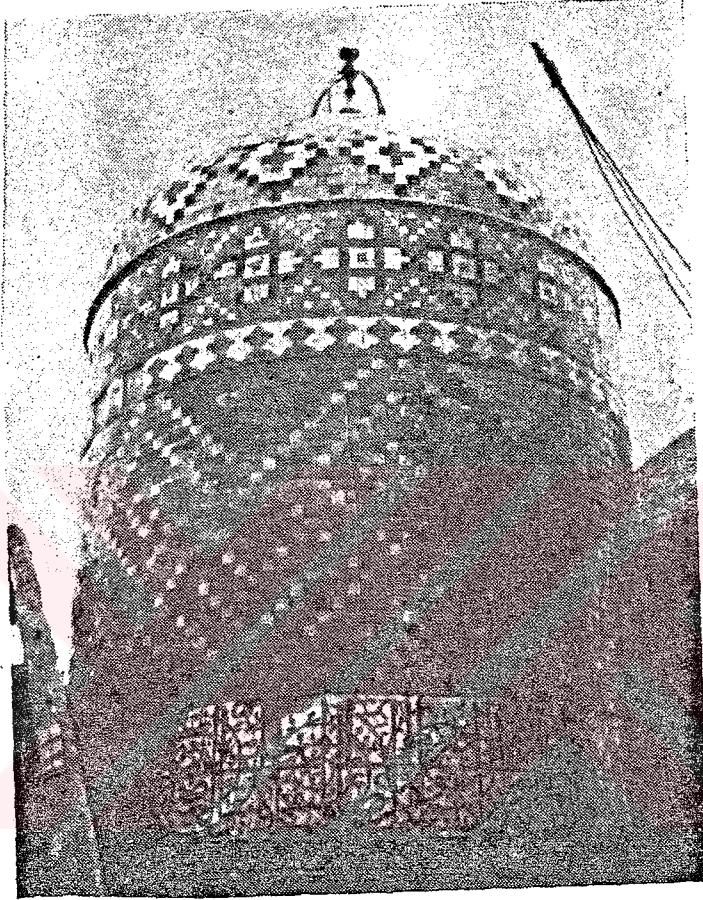
ağırlık:4/75 gr.

en:2 cm.

turanın üzeri:....Halladallah- mülkuhu
'adl-i Şah İsmâil Tebriz

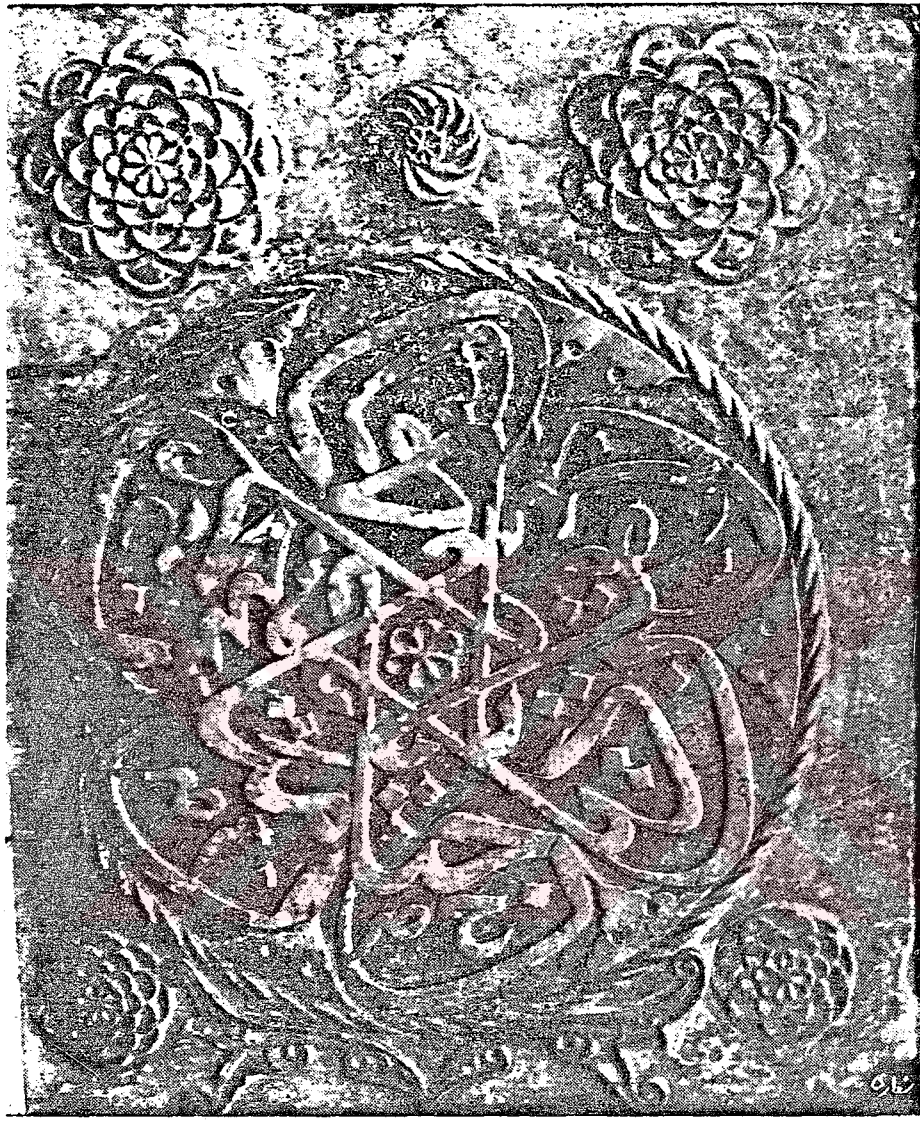
turanın arkası:La ilahe illellah,Muhammed-un Resul-ullah
Ebubekr-is Siddik

1, Seyyid Camal Turabi-i Tabatabai,Asar-i Bastani-i Azer-
baycan,Tebriz 1355 ş.(1976),c.2,s.31

Erdebil'de Şah İsmâil'in türbesi(1)

1.Seyyid Camal Turabi-i Tabatabai,a.g.e.,s.180

Erdebil'de Şeyh Safi'nin makbarasında bulunan
mermer taş(1)

1. İsmâil Dîbac, Asar-i Tarihi-yi Azerbaycan, intişaret-i.
Danişgah-i Tebriz 1343 ş.(1964)s.84

KASİDELER

1

Ey ki yohdan bu cehanı var eden perverdigar,
Yeri kayim göyleri devvar eden perverdigar.
Kunt-u kenzin ayeti vesfinden(1)olmuşdur nuzul,
Varlığına kun fekan ikrar eden perverdigar.
Cümle-i âlemde sen günden dahi zâhır veli(2)
Dilde dayim âdını Battâr eden perverdigar.
Mümine mesken kılıbdır(3)bâğ-i cennet-u ne'im,
Kâfir-i münkir makamın nâr eden perverdigar.
cümle eşyâler(4)gözün der hâb edendir(5)geceler,
Göyde kokebler gözün bidâr eden perverdigar.
Bir kolını oda yakıb(6)kıldı finâr-i seker(7)
Bir kolını mehrem-i esrâr eden perverdigar.
Misr içinde Yusufi bir kul iken sultan eden(8)
Derd ile Yakubını bimâr eden perverdigar.
Yunusi derya içinde yudduran bir baliğa,
Ateşi İbrahime gülzâr eden perverdigar.
Yağdiran deryaye göyden ebr-i neysan yağmurun,
Ketresinden lölö-i şehvâr eden perverdigar.
Enbiyâler bahşine yazdiran(9)a'la mertebe,
Mustafani cümleden muhtar eden perverdigar.
On iki masum-i pâki(10)piş eden ümmetlere,
Mürtazanı heyder-i kerrar eden perverdigar.
Lütfile ahvaline kil gel Hatâin'in nazar(11)
Eşk içinde valeh-i didâr eden perverdigar.

(1)P1-p2-B-E-I:vesfinde.(2)p2:cümle âlemde eyansan gün teki
zahir veli.(3)P1-p2-B:kilandir.(4)P1:eşyanın.(5)P1:etdin.
(6)P1-p2-B-E:yandiran.(7)P1-p2-V-B-I:heşm ile nâr-us seker.
(8)P1:kilan,I:edib.(9)P2-B-E:behş eden.(10)P1-p2-V-B-E-I:
masum imami.(11)P1-p2-B-E:eyliyub ehvaline bende Hatâin'in
nazar.

2

şul mübarek zatına işim senadır ya nebi(1)
Asiliğ bimârına adın şafadır ya nebi(2)
Ayağın toprağının kedrin ne bilsin(3)her kişi,
Kun fekan ol toprağa(4)kemter banadır ya nebi.
Ol makamın kim melek(5)yetmez sufuf-i na'lina(6)
Ayağın altında ol bir hak-i padir ya nebi.

kaldı sidr-ul muntaha keçdin(7)felekden ta zemin(8)
Kim yeter bu kedr hakka(9)müntahadır(10)ya nebi.
Ey güneş yüzlü seni her kimse ki hak bilmedi,
Danla mehşerde onun yüzi karadır ya nebi.
Çün senin hoşluğuna yarattı sane âlemi,
Ayağının toprağına canım(11)fedadır ya nebi.
Her münafik kim sana könlünde inkar eyledi,
Ta ebed yanmağ cehennemde revadır(12)ya nebi(13)
Hem(14)senin te'rifin etdi hem Alinin ol ilah(15)
Nişe kim sen Mustafa ol Murtazadır ya nebi.
Möcüzatin katına Musa misal-i murçe,
Gerçi Firone esasi ejdehadır ya nebi.
Bu Hatâi hastaya kil gel şefaât ruz-i heşr,
Çünkü aslından seninlen(17)aşınadır ya nebi(18)

(1)B:redifler"ya Ali"yazılmışdır.(2)B:asiliğ bimarına isim
du'adır ya Ali.(3)D:ne bilür.(4)D:toprağına.(5)P2-B-E:felek.
(6)B:yetem sufufna.(7)D:keşdin.(8)B:sama.(9)P1-v:kedre hekden.
(10)B:şehadır.(11)P1-p2-B: 'alem.(12)v:cezadır.(13)bu beyit p1
nüshasında yoktur.(14)v:çün.(15)P1-v:sebeb.(16)v:çünkü.(17)
P2-B-E:eslinde seninle.(18)bu ne't i nüshasında yoktur.

3

Bize şem'-i tecella Mustafa'dır,
Onunçün server-i al-i 'aba dır .
Tamamet harici eceb ki bilmez (1)
Amir-ul müminin şir-i huda dır.
Hadice mahrem oldi çün resule,
Yakin bil Fatime hayr-ul nisadır.
Menim mirim Hasan şahim Hüseyin dir
Ki Zeyn-ül Abidin derde davadır.
Muhammed Bakir oldi 'ayn-i govher(2)
İmam-i Ca'fer imam-ü pişvadır.
İmam-i serverim (3)Musa-i Kazim,
Ki sultan Ali Musa Riza dır.
Süverem men(4)Taği-yo hem Naği'ni,
Olar kim(5)şimdi nakd-i öliyâdır.
Ey vallah hak-i pay-i 'Askarinin,
Çekermen(6)çeşmime çün tutiyadır.
Yene Döldüle mindi şah Mehdi,
Elinde zülfikar-i Murtaza dır.

İlahi afv kilgil sen günahim(7)

hatâi bir fakir-i binavadir(8)

(1)P2-B-E: tamamet hariciler çünki bilmez.(2)V: Muhammed Bakirin ferzend-i nakdi.(3)P2-B-E: server ol.(4)P2-V: hem.
(5)P2-B-E: ki.(6)V: çekerem.(7)D: günahin.(8)bu ne't p1-i nüshalarında yuktur.

4

sahi ki⁽¹⁾ zamane efzelidir,

Allah'in eli onun elidir.

Ol sur ki zamane heykelidir,

Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Olmak dilersen(2)işin mülayim,

Olgil Alinün işine kayim.

Kim ehl-i hekin dilinde dayim,

Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Ol sirr-i vilayet-u keramet,

Sahib hüner-i dürr-i vilayet(3)

Hakki sözüne(4)kilan himayet,

Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Sahra'da zecan-i her giyahi,

Deriyade hemişe zikr-i mahi,

Hacet dilinde ya İlahi,

Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Mur-u meges-u toyür-u zenbür,

Huşyar-u divane mest-u mehmur,

Her şam-u seher dilinde mezkur,

Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Her şey ki yaratdı der du 'alem,

Adem demiden be dovr-i xatem,

Zikrinde(5)hemîn sabah-u akşam,

Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Ger dilersen olasan adem,

halk içre ola sözün mükerrem,

Yad et ki du'ay-i ism-i e'zem,

Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Ovgat-i cemad-u vird-i heyvan,

Ber ruy-i zemin-u çerh-i keyvan(6)

Tesbih-i melik du'ay-i insan,

Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Metlub-i ibadet-u şeri'et,
Mazmun-i iradet-u tariket,
Meksud-i hekayik-i hekiket,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Gemhar-i amam-u hovl-i Mehşer,
Eller dutuban(7)sirate rehber,
Mizanda ağır behište yaver,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

İkbal-i ümem kemal-i ta'et,
Envar-i hüda çirağ-i rehmet(8)
Miftah-i kilid-i bab-i cennet,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Yazildi(9)veliler adi üste,
Hem zülfikarin puladi üste,
Cibril-i emin kanadi üste,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Mümine nehad-u esl-u iman(10)
Hem def'-i bela-vu şerr-i şeytan,
Hekden sebab-i nüzul-i fürkan,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Kalhan-i kaza zaman-i mühlet,
Tiğ-i kerem-u keman-i müsret,
Ümmid-i cahan şefi'-i ümmet,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Hem mü'tekifin könlünde fikri,
Hem sofilerin dilinde şükri,
Hem gazilrin gezade(11)zikri,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Müminlere yar-u gemküsari,
Üsyan kişinin güzel bahari,
Erşin direyi yerin kararı,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Başlarda humay-i tac-i duvlet,
Mervane bela Yezid'e le'net,
Hem gazilerin kolunda kuvvet,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Fahr-u şeref-u norüs-i eyyam,
Zikr-u heves-u hevass-i e'vam,
Nakş-i tele-i devazdeh imam(12)
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Musa'ya Medet kilan 'esani,
nem Hizr'e heyat-i cavedani,
Isa demi Nuh keştibani,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Yakubi ğmile ağladan zar,
Yusufa veren cemal-u ruhsar,
Hem odi kilan Halile gülzar,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir.

Şah kullarının ümidgahi,
Dünya ile 'ukba padişahi,
Biçare Hatâi'nin penahi,
Allah-u Muhammed-u Ali'dir(13)

- (1)p2-B-E:şah iki.(2)p1-p2-B-E;dilesen.(3)p2-E:hidayet.
(4)p1:hakkivin sözüne,p2:hak sözlerine.(5)p2-B-E:dilinde.
(6)p2:gerdan;B:eyvan.(7)p1:elinin dutani.(8)p1:çirağ-i devlet;
p1:çirağ-i ümmet.(9)D:yazilardi.(10)p1-B:ehl-i iman.(11)D:
zebanda.(12)D nüshasında yanlış olarak"iimam" yazılmıştır.
(13)bu menkibe "v","f" nüshalarında yoktur.

5

Yaradan be kudret göy ilen yeri,
Melayik hem Adem dev ilen peri,
Erenler gözünün cehan'serveri,
Nebiler içinde odur behteri,
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-ul 'azim şefi'ul veli.

Hemişe huda ile hemdem olan(1)
sirrinda Muhammed'le mehrem olan
Zuhuri sifatile Adem olan
Hem evvel hem ahirde hatem olan
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Ali'yul 'azim sfi'ul veli

Vilayet sirrini(2)zuhur eyliyen
Bu âlem zunubun ğefur eyliyen
Peyemberler içre umur eyliyen
Cehani zukurunda nur eyliyen
Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliy-ul 'azim-uş şefi'ul veli

Per-i cibrili yolan ser be ser
Yokiken nişan-i makam-u meker

Sifati kelim içre hayr-ul beşer

Onun hemdemi çün⁽³⁾ hak idi meger

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali

Aliy-ul âzim-uş şefi-ul veli

O taha-vo yasin gelen şanına

Yer-u güy yetişmez(4) hem eyvanına

Delil oldu al-kehf bürhanına

Be cüz hak kes ermez hem ehsanına

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali

Aliy-ul âzim-uş şefi-ul veli

Bu İslam kapisin açan âleme

Sen onu huda bil gel âdem(5) deme

Veren mucizati beni Meryeme

Getüren beşaret beni âdeme

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali

Aliyul âzim-uş şefi-ul veli

Var imdi ona(6) ile sirri behem

Getüren vicude(7) bizi ez 'edem

Onunlen(8) şerif oldi beyt-ül herem

Makam-i vilayet mekan-i kerem

Ali'dür Ali'dür Ali'dür Ali

Aliyül âzim-uş şefi-ül veli

Hek idi sözi(9) yendi göyden yere

Ki halk-i cehane özün göstere

Sefa'et ol eyler bu âlemlere

Olan lemike lehmi peyğembere

Ali'dür Ali'dür Ali'dür Ali

Aliyül âzim-uş şefi-ül veli

Ado min(10) sifati hezaran hezar

Döner hükmü birlen bu leyl-u nehar

Ki(11) ismi Ali'dir özü kirdigar

Dutubdur sözünden(12) yer-u göy karar

Ali'dür Ali'dür Ali'dür Ali

Aliyül âzim-uş şefi-ul veli

Sifati elif lam yasin veli

Kim oldi onun lamekan menzili

Burak-i keramt onun mehmili

Açub roşen eden(13) gamu müşküli

Ali'dür Ali'dür Ali'dür Ali

Aliyül âzim-uş şefi-ul veli

Mekamat-i rahman yeri la mekan
Ol ervahe(14)menzil karar-i cehan
Vicudi mühelled(15)özi cavdan
Gehi aşikara gehi der nehan

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliyul âzim-uş şefi-ul veli

Kelamin delilinde bürhan olan
Bu dünya-vu ukbade sultan olan
Felekler onünçün nöh eyvan olan
Kemine makamati keyvan olan

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliyul âzim-uş şefi-ul veli

Odur tövbe ber kelb-i Adem veren
Zi gerekab Nuvh'i çekib kurtaran
Hem Eyyube derd-u şefa gösteren
Demi Yakub-i gemdide feryad iren

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliyul âzim-uş şefi-ul veli

Kılan hem Yunusi balıgdan(16)reha
Kelimin esasın kilan ejdeha
Mesihe(17)yetüren demi canfeza
Varen ba Muhammed be bezm-i huda

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliyul âzim-uş şefi-ul veli

Hemişe özi heyu-u baki olan
Minen sündüs(18)ulu Buraki olan
Hak ile müdam ittifaki olan
O Kuvser suyu üste saki olan

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali
Aliyul âzim-uş şefi-ul veli

Kmine Hatâi'ni kul eyliyen
Cemi-i muradin husul eyliyen
Dilinde sifatin(19)nuzul eyliyen
Hesudi zeluma cehul eyliyen

Ali'dir Ali'dir Ali'dir Ali - Aliyül âzim-üş şefi-ül veli

(1)P2: vilayet bele şahe hemdem olan. (2)P2: nişanın. (3)P2: onun
ile hemdem. (4)P2-v: irişmez. (5)P2: eşya. (6)P2: ilah. (7)D: vücudi.
(8)P2-v: onunla. (9)D: nuzul etdi. (10)P2: hekindir. (11)P2-v: ker.
(12)P2: sözile. (13)P2: edub. (14)V: ezel ruh. (15)V: muhelles. (16)
D: balıgından. (17)P2: verendir. (18)P2: zefref. (19)D: sefay-i.

Ey hak kelim içinde dedi Mürteza seni,
 Hak bildi(1)siddik-u canile ehl-i safa seni.
 Gümrah oleydi ehl-i(2)cehan ser beser gamu,
 Ger kilmaseydi âleme hak rehnüma seni.
 La ferik evinde beyneke beyni makamine,
 Hemdem oheydi her sirrina Mustafa seni.
 Hica gününde durmadı heç kimse tiğne,
 Şirim diyüb bu me'nadan(3)öydi huda seni.
 Heç kim senin teki yaradılmışda(4)görmedi,
 La seyf onunçün söyledi hem lafeta seni(5)
 Sözüñ beyan-i hakdir özün hak(6)nişanisan,
 Münkirdür ol ki(7)söyledi hakdan cüda seni.
 Allah yoluna(8)vermeye can râzi(9)kimse yok,
 Bu bab içinde gürdüler ehl-i riza(10)seni.
 Deyerler günahi ümmetün olmaz davası heç,
 Bu illet davasıza(11)bildük(12)dava seni.
 Zahirde gerçi suretin oldi beşer veli(13).
 İnsan demek ma'aniye(14) olmaz reva seni.
 Men şiir ile çihan yetem osaf-i zatına,
 Kur'anda çünki vasfin(15) eder vezzuha seni,
 Gine hakiketüni senün kimse bilmedi,
 Sormak gerekdür yine senden sene seni.
 Şekk-u güman içinde fena buldi(16)ta ebed,
 Dar-ul fenade bilmiyen ehl-i beka seni.
 Yetmezdi heç makami keramete övliya,
 Ger onlarınca kilmasalar(1)pişva seni(18)
 Behr-i şuca'et ovc-i sehavet mekan-i lütf,
 Kan-i kerem seni dedim ehl-i geza seni(19)
 Bildün(20)ne me'nadir(21)el el insan-i hinün dehr,
 Kur'anda çünki kildi beyan hel eta seni.
 Nan-u ketari saile Kenberle verdigün(22)
 Münkirdür ol ki demese(23)kan-i seha seni.
 Ya reb Hatâi bendene kilgil şefa'eti,
 Ol günde kim penah eder ehl-i hatâ seni(24)

(1)I: bilirdi. (2)P1-P2-E-I: halk; B: cümle. (3)P2-B-E: me'nade. (4)
 D: olmuşda. (5)İ: mislin kimi ceħanda şah kimse görmedi/la seyf
 deyildi tiğine hem lafeta seni. (6)D: hak yazılmamıştır. (7)D-I:
 kâfirdir; P2: münkir odur ki. (8)P1-P2-B-E: yolunda. (9)D: zari. (10)
 D: huda. (11)D: devasına. (12)V: büleruk. (13)P1-P2-B-E: senin.

(14)V:me'naden.(15)P1-V-I:Kur'n içinde ta'rif.(16)D:bildi.
(17)D:görmüşler.(18)bu beyt p2-B-E nüshalarında yoktur.(19)
P1-I:ehl-i vefa;p2-B-E:ehl-i seha.(20)V-E-I:bildük.(21)D:
me'nadan.(22)p1:verdigine.(23)p2-B-V-E: demiye.(24)bu beyit
"İ"nüshasında yoktur.

7

Cemalindir senin nur-i ilahi,
Yüzündür âlemin hurşid-u mahi.
Ayâğın toprağı ey mezher-i hak,
Erenler başnun tac-u külâhi.
Nisar olsun sana dünya-vu ukba,
Ki sensen din-u dünya padişahi.
Şehensehsen ki kemter kullarinun,
Onunca övliyâlerdür sipahi.
Gamu biçare-vu dermendlerin(1)
İşnün toprağıdır tekyegahi(2)
Senin fermanına ey fahr-i âlem,
Ita'et kildi mehden tâ be mâhi.
Münafik varmadi şer'in yoluna,
Zelâletden ötürdi doğri râhi.
Sözüne olmadı her kim ki(3)ferman,
Yolunda kendisine kazdı çâhi(4)
Senin yolunda her kim oldi kec rov,
Cehennem oldi onun caygahi(5)
Hilas oldi günahinden temamet,
kime kim lütf ile kildin nigahi.
Günehkar ümmetündür bu Hatâi(6)
Nezer kil halina sen gah gahi.

(1)p2-B:dermandelerin.(2)p2-B:secdegahi.(3)p2-B:kimse.(4)D:
özünün kudi çahi.(5)bu beyit"p1"nüshasında yoktur.(6)bu
menkibe "v","E","İ" nüshalarında yoktur.

8

Menem kim can-u dilden Heyderiyem,
Hebib-i zul celalin çakeriyem.
Gulam-i hanedan-i Ahmedem hem,
Ali'nin Kenberinin kenberiyem(1)
Hasan şehrinde mesken dutdi künlüm,
Hüseyn'in hem kemine kemteriyem(2)
Mühıbbem âşikem Zeyn-ul İbad'e,
Muhemmed Bâkir'in hak-i deriyem.

Münezzeh mezhebinden her guruhun(3)
Mebali mezhebem hak Ce'feri'yem.
Imam-i Kazim Ali Musa Riza'nin,
Mühibbiyem 'edusinden beriyem.
Taki tacim Naki'dir nur-i eynim,
Feday-i hak-i pay-i Askeri'yem.
Muhemmed Mehdi sahib zamanin,
Muti'em emrine fermanberiyem.
Tehellüs Ce'feri kildim onunçün,
Hevaric gözlerinin hançeriyem(4)
Hevaric hanedanin düşmenidir(5)
Zeruretden deyer ki(6)Heyderi'yem.
Huseyni'yem Yezid'e le'netim var,
Ezelden men düçar-i Heyberi'yem.
Ne oci severem ne hud yar-u sen(7)
Ezelden ce'feriyem ce'feriyem.
Hatâi'yem bu gün meydan içinde,
Behemdillah ki şahin leşkeriyem(8)

(1)bu beyit "p1", "v" nüshalarında yoktur.(2)bu beyit "I" nüshasında yoktur.(3)muhelif her guruhun mezhebinden;V: meşrebinden;I:münezzeh meşrebim men yar-i sadik.(4)bu beyit "p1" ve "I" nüshalarında yoktur.(5)bu beyit "p1" nüshasında yoktur.(6)I:dir ol.(7)bu beyit "p1" ve "İ" nüshalarında yoktur.(8)I:hakiket ehlinin serdefteriyem.Bu menkibe "p2", "B", "İ" nüshalarında yoktur.

9

Ol şah ki mezher-i hudâdir,
Hakdan kim oni deyer cudadır.
Cümle sebek âldi uvliyaden,
Piş oldi kemâl-i enbiyaden.
Meksud-i cehan cemi'i sensen,
Ey govher-i pak sen nedensen.
Adem ne bilür hakiketini,
Bilmez çu melek teriketini.
Geldün süver-i vücude hak sen,
Hak sende zühur ayn-i haksen.
Ey sirr-i hidayet-u vilayet,
Bu bendene kil kerem inayet.
Kedrin ki görüldi müntehade,
Arş oldi çü kürsi istivade.

Mardut yekin nişani sende,
Cibril-i emin peyami⁽¹⁾ sende.
Ruh-ul kudus oldi ism-i zatin,
Münkir ne bilür nedür sıfatın.
Hem sende bulundi ism-i e'zem,
Hem sende görüندی ruh-i Adem.
Tiğinde yazıldı sedr-i luvlak,
Luvlake jema helekt-ul eflak.
Derya hamusi mürekkeb olsa,
Katib melekut müretteb olsa
Pür maye olar hamusi resmin,
Hakdan hak olar nesib kismin.
Könlün senin oldi behr-i kudret,
Ol behr kim oldi müvci rehmet⁽²⁾
Ayırma fekeri rehmetinden,
Dur eyleme şükri ne'metinden.
Men tek⁽³⁾ola sana bende bihedd,
Kemter kemine⁽⁴⁾ gulam bi'edd.
Lütf eyle fekere ya ilahi,
âzî eyleme gil bu ru siyahi.
Kuh-i kerem-u levay-i⁽⁵⁾rehmet,
Deryay-i fütüvvet-u mürüvvet.
Çün nur-i zemin-u âsıman sen,
Maksud-i murad-i kön fekan sen.
Tendir bu cehan içinde can sen,
Yalguz ne cehan⁽⁶⁾ki can-i can sen.
Sen mezher-i lütf-i heksen ey şah,
Ol bendelerin işinden âgah.
Coh rehmetüne ümidvarem,
Kim var dahi bende kime varem.
Ger mükbil isem meni kabul et,
Hak dergahine kemine kul et.
Ger mudbir isem haman senin men,
Ger yahşi-vu keriman senin men.
Heç yoh benim elimde neste,
Biçare kulam şikeste beste.
Sen şah-i kerim-i por keremsen,
Ümid-i âmayim-u ümensen.
Hakkin sağ eli senin elindir,
Allahın yoli senin yolundir.

Hak yoldan ázitma ya ilahi,
Kim sensen iki cehan penahi.
Hak gördi nebi be şekl-i aslan,
Yedinci felekde şir-i yezdan.
Kesme nezerin bu natevandan,
Ayırma bizi ol ástandan.
Sensen yaradan bu has-u ámi,
Gustah demen dahi kelami.
Ey nur-i huda çirağ-i álem,
Goyma meni zülmet içre kalem.
Ey iki cehanin áfitabi,
Var eyle çu zerre men turabi.
Kil baki meni fena yüzünden,
Sen haksen-u men ema(7)yüzünden.
Sen kán-i mürüvvet-u átasen,
Bağışla Hatái'nin hatasin.
Yağir daim yere göyden yağışlar(8)
Hata kullar kilur sultan bağışlar(9)

(1)p1:makami.(2)ol behr ki oldi behr-i rehmet.(3)p1:menden.
(4)p1:zi kemini.(5)p1:nevay-i.(6)p1:can.(7)p1:hatâ.(8) bu
beyit "p" nüshasında yoktur.(9)bu menkibe "p2","B","V","E"
"İ" nüshalarında yoktur.

10

Ezelden pir-i âşkin peyrüviyüz,
Tariket ehl-i fezlin rehberiyüz.
Dedi çün Mustafa el-fekr-u fehri,
Hakiket hanedan ferzendleriyüz.
Ali'dir âynimizde âyn-i mezher,
Zemin-u âsimanın enveriyüz.
Hasan'dir mirmiz meydan içinde,
Hüseyn-i Kerbela'nin çakeriyüz.
Ali zeyn-ul ibadin şah başiçün,
Yol içinde Muhammed Bakir'iyüz.
İmam-i Kazim Ali Musa Riza'nin,
Oların âşkinin der ber deriyüz.
Taqi'dir ba Naqi şah Askeri'yem,
Veli(2)Mehdi vilayet leşkeriyüz.
Bu gün abdallerüz(3)âzade ey şah,
Cehanin kal-u keylinden beriyüz.

Hatâi'em(4)mevali ehl-i tuvhid,
Ali'nin Kenber'inin kenber'iyüz.

(2)P2-B-E: dem-i. (3)D: abdalleri. (4)B: Hatâi. (5) bu menkibe"p1"
"v", "î" nüshalarında yoktur.

11

Deryay-i Nacaf guvherine kan Ali'dür,
Billah⁽¹⁾leb-i la'l-i badahşan Ali'dür.
Eşyâde iki nur ki meşhur olubdur,
Hurşid Muhammed meh-i taban Ali'dür.
Mevcut-i du âlem çu(2)onun hükmüne ferman,
Can içre âyan oldi o pünhan Ali'dür.
Miraça Muhammed ki uruc etdi zi süfla(3)
Ber dergah oni gördi hak(4)aslan Ali'dür.
İslam ânasi Fatime heyr-i nisadir,
Zira hamuye(5)din ile iman Ali'dür.
Men çakerem ol şah Hasan padişeh-i bakt(6)
Hakdir ki gönül tahtına sultân Ali'dür.
Ver başi Hüseyin aşkına sofi şehid ol,
Gel şübheden arin şeh-i merdan Ali'dür.
Get Zeyn ibadin küçesin söyle enel hak,
Tahkik perest ol ki(7)yezdan Ali'dür.
Halk içre zuhur etdi Muhammed sıfatilen(8)
Bakir dedi cism oldi veli can Ali'dür.
Ce'fer yüzünün harfine yüz ders ohidim men,
Her suret ile sure-yi Rahman Ali'dür.
Haft âyetle(10)Musa Kâzım ki be tahkik,
Deryay-i mühit oldi ki(11)umman Ali'dür.
Sekiz kapisı(12)cennet-i âdnin be vilayet,
Musa-i Rıza(13)şah-i Horasan Ali'dür.
Fehmile yürü ehsen-i tekvimi Taki bil(14)
Tekvaye heris olma ki irfan Ali'dür(15)
Bağdad vücudumda imam üste Nakı'dür,
Bir(16)gerdiş ele günbed-i gerdan, 7Ali'dür¹⁸
Ba(19)dest-itevekkül duta kör damen-i Asker,
Yekreng olanin derdine derman Ali'dür.
Sultan-i seraperde zuhur oldi çu Mehdi,
Faş oldi şehensah ki düvran Ali'dür(20)
Terk eylerdi küfrünü bişekk Hatâi,
Her div-i le'in bilse Süleyman Ali'dür(21)

(1): bir lam.(2)İ: ma'bud-i ebedi âlem.(3)I: elediki dem.(4)D: bir dedi ki hak gördi ki, I: bir dergah-i hak.(5)I: ki o âyet.
(6)p1: mezher-i yezdan(7)D: âyet veli; I: perestiş eyle.(8)D: bir pir mene mim-i Muhammed'de mezhahir; me'men mene mir oldi Muhammed ile zahir.(9)D-P1: suret.(10)I: her paye ile.(11)I: çu.
(12)p1: kapusin.(13)D: Rıza'den.(14)P1: fehm ele nedir ehzen-i tekvim taki kem; I: bil ehzen-i tekvimi hakikette taki'dir(15) p1: bu gerdiş ile günbed-i gerdan Ali'dir.(15)I: her.(17) I: dovran.(18)bu beyit "p1" nüshasında yoktur.(19)P1: ber.(20)I: âlemlere faş oldi şehensah Ali'dir.(21)P1: her div ne bilsün ki Süleyman Ali'dir; bu menkibe "p2"; "B"; "V"; "E" nüshalarında yoktur.

12

Hudavendi ki ol hey-y-ul bekadir,
Ki ol(1)darende-yi ehl-i fenadir.
Ki(2)munce enbiyaler hak yaratdı,
Hamuden berguzide Mustafa'dir.
Şeh-i merdan Ali-yu huvz-i kovser,
Onundur kim(3)Ali-yi Mürtaza'dir.
Hasan'dir âlim-u şah-i şeri'et,
Hüseyn şah-i şehid-i Kerbela'dir.
Emirim mir Mühsin'dir yekin bil,
Ki zeyn-ul âbidin âl-i âbadir.
Muhammed Bakir-u Ce'fer-i Sadik,
İmâm-i Kazim Ali Musa Rıza'dir.
Taki-u ba(4)Neki şah Askeri hem,
Olar ki sahib-i sirr-ul bekadir.
İmamim Hüccet-ul kayim Muhammed,
Kim ol sahib zaman-u rehnümadir.
Yeddi iklim(5)oldi hükmi ferman,
Ezelden yoluna can baş fedadir.
Ki her kim on iki imami bildi,
Ona kırmızı tac giymek revadır
Şeh-i merdan Ali ibn-i Talib(6)
Hatâi'nin yürütüdi pişvadır(7)

(1)D: cehan.(2)D: kim.(3)P2-B-E: veliat hem.(4)D: ve hem.(5)D: iklim § bu beyit "p2", "B", "E" nüshalarındandır.(6)P2-E: şah-i vilayet.(7)bu menakib "p1", "V", "İ" nüshalarında yoktur.

Hakikat behr.i zat-i¹Akber oldi,
 Sıfatından onun bir govher oldi.
 Muhemmed Mustafa'dir kân-i govher,
 Kamal-i kudretinden heyder oldi.
 Hasan'dir mülk-i âşkin doğri yâri,
 Onun hüsnüne Yusuf çaker oldi.
 Hüseyin-i Kerbela'dir şah-i me'na,
 Ona münkir²olanlar kâfir³oldi.
 İmam-i⁴Zeyn-ul ibadin⁵Bakir'i bil,
 Mevâliler imami Ce'fer oldi.
 İmam-i Kâzım Ali Musa Rizâden⁶
 Taki-yu ba Neke Asker oldi.
 Erişdi va'desi sahib zamanın,
 Ulu divan kuruldu mehşer oldi.
 Zuhur etdi⁸tecellisi imâmin ş
 münâfik⁹görmedi kör diger oldi.
 Olar ki¹⁰tabei Mervaniler'dir,
 Soru'di çihdi dinden ebter oldi.
 Sahin evladına ikrar edenler¹¹
 Ehiler gaziler abdallar oldi.
 Vilayet bağçasinin bağbani,
 Yuzun¹²âçdı cehani enver¹³oldi.
 Sahin astasında¹⁴kullari çoh,
 Hatâi cümlesinden kemter oldi.

(1)P1: zâtun. (2)B-E: inkar (3)P2: çâkir (4)P1-V: Ali. (5)P2-B-E-V:
 Zeyn-ul iba'dir. (6)V: Rizâ'nin. (7)P1: Taki'dir. (8)P1: oldi. Şbu
 beyit "P1" "P2", "B", "E" nüshalarındadır. (9)P1: hevaric. (10)P2-B
 E: kim. (11)bu beyit "P2" nüshasında yoktur.

Ey iki âlem penahi şah-u server ya Ali,
 Sahib-i fazl-i vilayet şir.i Heyder ya Ali.
 Geldi destin şanine ism-i yedullah bi guman,
 Oldi zat-i bimisalin hakke¹mezher ya Ali.
 Ruz-i hica saidin ber ferk-i e'da²bes durur,
 Kebzine hacet deyil şemşir-u hançer ya Ali.
 Ey şüca'et ma'deni sen heşmile hükm eylesen³
 Kun fekan bir almadir destinde⁴yekser ya Ali.
 Fazl-u ehsan-u mürüvvet hem sehavet kânisen,
 Lütfüne hak ile cüvherdir beraber ya Ali⁵

Ol Ali'sen kim senin şanına geldi hel eta,
 Vasfin oldi maniy-i Kur'an seraser ya Ali.
 Senden özge gelmedi er kilicindan özge tiğ,
 bu söz osafındadır⁶ hakdan mükerrer ya Ali.
 Kim kalur⁷ rur-i kiyamet hovl-i mehşerde susuz,
 Onda sensen saki-i ebrar-u kovser ya Ali.
 Sensen ol Hayder⁸ ki dest mü'cuzatini görüb,
 Hükmüne râm oldi⁹ Sâ-m-u Rum-u Berber ya Ali¹¹
 Ol Ali'sen kim şehadet barmağın kullab edüb,
 Kopdi yerden kuvvetinle¹² bab-i Hayber ya Ali.
 Ol keramet kanisan kim Hak ta'ala'dan sana,
 Şerk-u ğerb-u ârş-u kürsi oldi müsehher ya Ali¹³
 Üç¹⁴ yüz ilden sonra Salman etdi senden imtahan,
 Verdin onun destine¹⁵ gül taze-vu ter ya Ali.
 Sadr-i divan-i ezelsen pişvay-i enbiya¹⁶
 Kutb-i din-u kible-vu mehrâb-u menber ya Ali.
 Lehmi ke lehmi rumuzunun beyanı sendedir,
 Hemdem-u hemsirr-u hemraz-i peyember ya Ali.
 Bu Hatâi hastiye hemrah kilgil hümme-tün,
 Kim sene sidk ilen oldi bende çaker ya Ali¹⁷

(1)B:hak.(2)p2:âda başına.(3)p1:edesen,(4)D:destine.(5) bu beyit"p2","B","E" nüshalarında yoktur.(6)v:bu sözün ovsafın.(7)D:kilur.(8)p1:sefder.(9)p1:oldi müsehher.(10)"p1"nüshasında Rum yazılmamıştır.(11)bu beyit"p2"nüshasında yoktur.(12)p1:kudretünlen.(13)p1-p2-B-E-V nüshalarında sözlerin yeri değiştirilmiştir.(14)p2:ol.(15)p1-p2-B-E-V:ona deste.(16)p1-p2-v:pişvay-i üvliya.(17)bu menkibe "i" nüshasında yoktur.

15

Gel ey ârif sene herdem tevâf hecc-i ekberdir,
 Ki kible¹ nur-i peygamber imâmi nekâ² Hayder'dir.
 Ali oldur ki cennetde olupdur sâkiy-i küvser,
 Budur cennet budur sâki³ şerab-u âb-i küvser'dur.
 Sûcaet bu kerâmet bu vilayet bu mürüvvet bu⁴
 Ali'ni görmeyen hâzir Yezid-u gebr-u kâferdir.
 Sirâtin köprüsün⁵ keçdim 'emel mizânini çekdim⁶
 Bu yoldan⁷ âzanin billâh makami nâr-i mehşerdir⁸
 Hatâ ilen⁹ Hoten mülki şeha feth oldi Cin'i bil¹⁰
 Ki meclis nafei çinin¹¹ seraser müşk-u ânberdir¹²

Hedis-u va'z-i Kur'an'dan ne buldun gelgil ey zâhid
 Imâmin¹³ ismi Kur'an'dir hedıs Allâh-u ekberdir.
 Eya mehrab eden tâsi hakiket mezhebin dut kim,
 Nigârin kameti kaşı mene mehrab-u menberdir.¹⁴
 Behişt istersen ey ârif biyâ der¹⁶ meclis-i rindan,
 Hakin didari ey zâhid¹⁷ ne cennâte¹⁸ müyesserdir.
 Eger nâzirsen ey tâlib hakki insanda gör getme
 Mübarek hacemin vechi hakin nurunda mezherdir¹⁹
 Hatâi'nin deyil heddi²⁰ şeha kovlim diye bilgil²¹
 Eger hidmet kabul olsa onun mevlasi Kenber'dir²²

(1)I:çu kiblem.(2)B:"nekd" düşmüştür;v:imâmin nekdi.(3)î:küvser.(4)"P2","B","I","E" sözlerin yeri deyişdirilmiştir.
 (5)I:sirât köprusini.(6)I:menziline köçdüm.(7)I:yolundan.
 (8)I:âşkardır.(9)P2-B-E:Hatâi'le.(10)P2-B-E-V:Cin bile,bu beyit "î" nüshasında yoktur.(11)P2-B-E:müşkün.(12)V:kelamin
 (13)E:gözleri.(14)bu beyit p2 nüshasında yoktur.(16)D:beyad et;B:beyadist.(17)D:ârif;v-I:âşik.(18)P2:ne cennetde.(19)î:nurile envardır.(20)P2-B-E:hakki.(21)P2:yekin bil kim;î:deye bilmek.(22)bu menkibe p1 nüshasında yoktur.

GAZELLER

16

Hüsn-i ruhsarin kim oldi can-u dil heyran ona,
 Vadei düvr-i kumruni dabşurur devran ona.
 Çün senin hüsnün misali Yusuf-i Ken'an'dur,
 Yüzünü her kim ki görmez¹ yohdur iman ona.
 Ateş-i âşkinda ey hunhare gözlü dilberim,
 Eyle² yanmışdır bu bağrim yokdur derman ona.
 Gül yanağın dilbera bes tazeterdir her zaman,
 Kanlu yaşımdan töker herdem gözüm baran ona.
 Zülmet-i zülfünde könli bu hatâi hastanın,
 Hizr'a benzer kim görünmez çeşmei heyvan ona³

(1)p1:sevmez.(2)p2-B:ânce.(3)bu gazel "v","î"nüshalarında yoktur.

17

Getdi ol dilber¹ besi derd-u bela kaldi mene,
 Ney² bela bel kim yükeş covr-u cefa kaldi mene.
 Munca geldim men gedaye heç inayet kilmadin,
 Eşiyinde kildiğim dest-i du'a kaldi mene.

54

Müjde geldi dilsitânimdan ki ketl oldi rekib,
Sükr kim bigâne getdi âşina kaldi mene.
Ânce kuvkeb kimi yaş tökdi feminden gözlerim,
Yer ile göy ile keyvanda³baka kaldi mene.
Ey Hatâi zülfi tek ârindi yüzden zengbar,
Dilber-i Çin-u Hoten hub Hatâ kaldi mene.⁴

(1)P1:mehru.(2)P2-B-E-V:ne.(3)P1-E:keyvan hem.(4)bu gazel "î" nüshasında yoktur.

18

Sanma kim¹sen getdin ey ây yuzlu can kaldi mene,
Can seninle²getdi cism-i natevan kaldi mene.
Ta ki sen getdin yanımdan ey dilaramim benim,
Halet-i³veslin künülde pásiban kaldi mene.
Gerçi gülzar-i camalin getdi karşımdan benim,
Dilde mehr kametin serv-i revan kaldi mene.
Ger nehan oldi gözümde ol⁴peri peyker senem,
Göyde meh onun yüzünden bir nişan kaldi mene.
Tâ ki senden âyri düşdi bu Hatâi hasta dil,
Buy-u muyun eşk⁵ile enber fişan kaldi mene.

(1)P2-B-I:âh kim.(2)B:çün seninle.(3)P1:haliya.(4)V:ey.(5)
P2-B-V-I:mişk.(6)bu gazel "î" nüshasında yoktur.

19

Can olmazise sen teki canan yeter mene,
Veslin bu haste könlüme derman¹yeter mene.
Hicrin cefasi ele yihibdir bu könlümi,
Her şeb kapunda nale-vu efgan²yeter mene.
Zülûmat içinde âb-i hayât istemez könlü,
La'lin zülal çeşmei heyvan yeter mene.
Zâhid koparma³sen meni meyhaneden bu gün,
Ruz-i⁴ezelde yarile peyman yeter mene.
Gerçi Hatâi getdi elinden visal-i dust,
Herdem hiyali dideye mihman⁵yeter mene.⁶

(1)B:mihman.(2)B:nâle-vu âhim.(3)D:koruma.(4)P1:duvr.(5)V:
Giryan.(6)bu gazel "P2" "E", "E", "î" nüshalarında yoktur.

20

Cana könlüde¹hemdem olan gem durur mene,
Gör kim ferak evinde ne²hemdem durur mene.
Ancag yüzün görende senin can deyil melul,
Zülfün kimi³könlü dahi berhem⁴durur mene.

55

Dil teşne olsa⁵vádiy-i hicrinde ğem yemen,
La'lin zülali çeŝmey-i Zenzem durur mene.
Niçün severdi haste dil ey bivafa seni,
Bu çerh-i bela ki hicrin eder kim durur mene.
Miskin Hatái veslile yüz il yaşar müdam⁶
Bu⁷ömr kim zamanede bir dem durur mene⁸

(1)P2-B-E: ğeminde. (2)B: ney. (3)P1: teki. (4)P2: dem. (5)P1: bülse.
(6)p1: miskin Hatái veslun ilen tapşurur veli. (7)P1: ol. (8)bu
gazel "v", "i" nüshalarında yoktur.

21

Ey camalin gülüstani bág-i minudur mene,
Cennet-i rizvan ki derler ol ser-i ku dur mene.
Yüzün üste zülfünü ta gördüm ey ruh-i revan,
Gece gündüz áğlamağ áŝkinde hoşhudur mene.
Hicr sergerdanlığın çerh-i felekden gör benim,
Bu cefalarını kilan ol yár-i mehrudur mene.
Geceler ta sübh olunca uyĝu¹gelmez áynime²
Ta hiyalin dáyima çeŝmimde³karşudur mene.
Ance yaş tókdi Hatái firketinden ey senem,
Hançer-u⁴bańsam gözümde yer yüzi sudur mene⁵

(1)D-p2-v: háb. (2)P2-B-E: çeşmime. (3)P2-E: áynimde. (4)B: hançere
(5)bu gazel "i" nüshasında yoktur.

22

Dilbera áŝkin tenimde¹sevgili candir mene,
Pertov-i mehr-i ruhun hurşid-i tabandir mene.
Derd-i hicrinden senin²hergiz ŝikáyet kilmazam,
Heç ilac etmen teleb niçün ki dermandir mene.
Astanin hakini vermen cemi'-i áleme,
Her³ayaĝın topraĝı mülk-i Süleyman'dir mene.
Ta camálin müshefin gördüm eya nur-i ilah,
Zikr-i áŝkin dilde dáyim vird-i Kur'an'dir mene.
Ey Hatái hublarin covri vafadir áŝike,
Firket-i mehr-i⁴nigarin covri⁵ehsándir mene⁶.

(1)P1: cehanda, P2-B-E: bu tende. (2)P1-P2-B-E-V: sene. (3)P1: bir.
(4)P1-P2-B-E-Hicr; V: mehrin. (5)P1-P2-B-E: lütf. (6)bu gazel "i"
nüshasında yoktur.

23

Getdi ol mehru¹yanimdan yüz cafá kaldı mene,
Covr bilmen kim belay-i münteha kaldı mene.

56

Ey peri çoh işve-i hüsnüne meğrur olma kim,
Mülk-i fâni sanmagil kim ne²sana kaldı mene.
Ta kim³ol hurşid ruh getdi gözümünden mu teki⁴
Göz yaşım onun yüzünden aşına kaldı mene.
Sen gedenden berlu nece zâr-u efgan etmişem,
Yer-u göy ins-u melek cümle baha kaldı mene.
dilberin getdi Hatâi sen nedirsen dünyani,
Çünkü can getdi bu ten ya reb yana kaldı mene⁵

(1)P1-P2-B-V-E:dilber.(2)P2-B-E:ney.(3)B:ta key.(4)P2-B-E:
kimi.(5)bu gazel "î" nüshasında yoktur.

24

Rovşen yüzün ki zülfün olubdur nikâb ona §
Nisbetdir ebr içinde meh-u âfitab ona.
Âşkın senin ki mehzen-i genc-i ilahidir,
Ondan durur ki mesken olubdur kerab ona.
Âşkın nedur cahanda senin ey peri sifet,
Heyran durar felekde gezen mahtab ona.
Uyhuda gözlerim nece görsün camalini,
Âşkında çünkü gelmedi bir zerre hâb ona.
Âşik durar yanâğına zülfün Hatâi tek,
Ondan düşer bu piç-u táb ona.

§ "D" nüshasından.

25

Her dem geminde nâle-vu âhim yeter mene,
Dünya yüzünde ol yüzi mahim yeter mene.
İsbât kılmişam ruh-i zerd eşk-i surhumi,
De'viy-i âşke böyle guvahim¹yeter mene,
Ger âlem-i helayiki mene cümle hesud ola,
Ol âstanin iti penahim yeter mene.
Zâhid öyünme tâle'-i se'dim deyib yeniş,
Sen var işine beht-i siyahim yeter mene.
Kesme ümid-i rehmet hakdan Hatâi sen,
Cümle hatade lütf-i İlâhim yeter mene²

(1)B-E:âhim.(2)bu gazel "P1","V","î" nüshalarında yoktur.

26

Dilbera ol ây yüzün hurşid-i tabandır mene,
Bâğçan içinden¹âhan su âb-i heyvandır mene.
Mescide varmak ne hacet dedim ey zâhid mene²
Ruy ile³zülfi onun küfrile imândir mene

57

Müdde'iler te'nesinden sânniyiz kim⁴men dönem,
Ol benim cânım içinde cân-i cânandır mene.
Men seninle⁵söyleşende ger zimistânger bahar,
Her ne çâg görsem seni âlem gülüstandır mene.
Ey Hatâi çün sene hakdan nezerdir her zaman,
Aşkin ile bu heyatim⁶bâş-i rizvandır mene⁷

(1)P2-B-E: içinde.(2)P1:sana.(3)P1:ilen.(4)E:sanmagil kim;V:
sanmanız ki.(5)P1-v:senünlen.(6)D-P1:ol heyatin.(7)bu gazel
"î" nüshasında yoktur.

27

Hâk-i pâyin dilbera bir¹tâ-i devletdir mene,
Bes yüzün görmek senin beht-u seâdetdir mene.
Çün gem-i âşkında ölmekdir heyat-i cavdan,
Hak bilür ölmek deyil ol âyn-ı râhetdir mene.
Munca kim²derdinde zehmet çekmişem ey bivefa,
Çünkü sendendir bu zehmet cümle râhetdir mene.
Gerçi menden der hicâb olursan ey âram-i can,
Yüzünü görsetdiyin âyn-i inayettir mene.
Duşda gördi dün Hatâi yar olubdur.hemdemi⁴
Ya duşumdur ya hiyalim bu ne haletdir mene⁵

(1)P1-B-E-V:çün.(2)B-E:nece kim.(3)P2-B-V:rehmetdir.(4)P2-
B-E:olmuş.(5)bu gazel "D","B","V","î" nüshalarında yoktur.

28

Ah kim sen getdin ey ây yüzlü can kaldı mene,
Çün seninle getdi cism-i natevan kaldı mene.
Ta ki sen getdin yanımdan ey dilaramim benim,
Hâlet-i veslin gönülde pasban kaldı mene.
Gerçi gülzar-i camalin getdi karşımdan benim,
Dilde mehr-i kametin serv-i revan kaldı mene.
Ger nihan oldu gözümde ol peri peyker senem,
Güde mah onun yüzünden bir nişan kaldı mene.
Ta ki senden âyri düşdi bu Hatâi heste dil,
Buy-i muyun mişk ile ânber fişan kaldı mene¹

(1) bu gazel "D","B","V","î" nüshalarında yoktur.

29

Hak ezel meyhanesinden verdi bu câmi mene,
Kayinat ehli teaccüb kildilar kamu mene.
Bilmezidim het-i ruhsarin sifatin söylemek,
Fitnei çeşmin gemzesi öğretti ilhami mene.

58

Sabr-u ârâmım gedibdür görmezem ânimde lâb,
Fiketin bir eylemişdir sübh ile şami mene.
Çoh cefa hasil olur senden meme ey bivefa,
Âkibet eylez hiyalin resm-i bed nâmi mene.
Köyneginden çih dedim şul serv-i gül hendanime,
Zerrece kayinmadi gösterdi endami mene.
Ey Hatâi zülfünün zencirine keyd etme dil,
Danedür hali onun hem zülfüdür dami mene §

§ "M" nüshasından.

30

Hâk-i pâyin sürmedür âynime inâm et mene §
Ger kabul olmaz muradim senden e'lam et mene.
Derdimin dermâni ruhsârini görmekdür senin,
Teşneyem billâh dodâğın şerbetin câm et mene.
Çün könul halin ucundan düşdi zülfün keydine,
Bigünah öldürmegil her lehze âram et mene.
İstemen zâhirde fâş olmak onunçün gözlerem,
Mehr-i âşkın razini ey yar ilhâm et mene.
Bu Hatâi'den götürgil mehnet-i hicranini,
Ey periru Tâpriçün âncaç ilzam et mene.

§ "M" nüshasından.

31

Nutk-i enfâs-i Mesih'in dembedem cândir mene §
Çünkü men Hizrem dodâfin âb-i heyvandır mene.
Bilmezim âlemde ya reb gerdiş-i eyyam-i gem,
Lütf-u ehşanınmidir ya cuvr-i hicrandir mene.
Vermişem imanımı zencir-i zülfün küfrüne,
Bend-i zülfün küfrünü gördüm ne imandır mene.
Dun rekib-i kâfir-i gümrâhile âybinde kim,
Her hekâyetler ki kildin cümle penhandir mene.
Bu Hatâi birle solmuş bir dahi ey şah Hasan,
Ta dehanin hâtem-i mühr-i Suleyman'dir mene.

§ "M" nüshasından.

32

Ya ilahi isterem senden bu inâmi mene §
Edesen hemdem kim ol serv-i gülendami mene.
Şul büt-i na mehriban hergiz meni yad etmedi,
Bir mehebbet kilmadi âşir serencami mene.
Covr-i hicrân çekdiğimden kalmiyubdur tâketim,
Ya nesib etsen noleydi sebr-u ârami mene.

Könlüm âldin bi tekellüf canımı âlmaq durur,
Güldürür âşkında dâim çassilen âmi mene.
Keçdi ömrün ey Hatâi uş bu zâye dünyada,
Şul vefâsiz leblerinden vermedi kâmi mene.

§ "M" nüshasından.

33

Dost yolunda helal olsun dila ğeyret sene §
Ğeyrden bir zerre minnet çekmedin rehmet sene.
Ol senem ezm-i sefer etdi könlü eğlenme kim,
Bir nefes didâr gör kim çalmie hesret sene.
Ey dil-u din siz çikin evden ki dildârim gelür,
Sende ey can durma kim biz vermişiz ruşset sene.
Çarei behbudumi sordum maâlicden dedi,
Derd derd-i âşkise mümkün deĝil söhbet sene.
Ey hatâi sen şehid-i ğemzei dildarsen,
Heşrde reşk âparir yetmiş iki millet sene.

§ "p2" nüshasından.

34

Eledim bünyad evvel bende ez nam-i ğuda,
Ol yaratmış ser-i merdani Ali yul Mürtaza,
Aciz olma ey könlü münkir gerekmez ehl-i dil,
Hak taâla buyruğudur mur elinde
Ele Sultândir ki yokdur misl-u hem hemta ona,
Buyruğundan kim onun çihmaz şeh-u mir-u geda.
Kim ki hakke münkir oldi koy cezasidir onun,
Zerrece rehm etmegil sen ta kim ol halin duya.
Et reķibler ta'ne ederse Hatâi hakke sal,
olma ğemgin kim sene kildiğini haķdan tapa¹

(1) bu gazel "D", "P1", "V", "İ" nüshalarında yoktur.

35

Can-u dilimi¹ koymuşam yolunda men ey dilruba,
Ta ki uyğuda görermen² sen kimi bir³ mehliķa.
Ta ki âşkin belasi canime kâr eyledi,
Ey tebibim bilmezim kim varmi bu derde⁴ dava.
Danei ğalina ta kim murğ-i can kildi teme⁵
Dâm-i zülfün helķesine oldi canim mübtela.
Ey mürüvvet madeni menden kerem ķilma diriğ,
Kenber'inem men senin şahim⁶ be âşk-i Mütaza.
Özge âşiklar egerçi dil verur dildarina,
Bu Hatâi haste gör yolunda ķildi can feda.

60

(1)P2:dilini.(2)P1:gördüm.(3)B-E:ey.(4)P2-V:derdime.(5)B-E:heves.(6)B-E:cana.

36

Ey könül sidkile her kim şah ilen¹yoldaş ola,
Yüz gerek döndermiya her nece kim yol daş ola.
Yoli ger²daş ola ger yay³ola ger ok-u kıline,
Mürşidinden dönen me'nide ismi laş ola.
Kul gerek tanida⁴öz doğruluğun hak yoluna⁵
E'tikadin urmiya ger bay-u ger kellaş ola.
Ey könül cehd elegil doğru ola gör sahe sen,
Akibet kelbi çihar her kimse kim kellaş ola.
Ey Hatâi sidkile bu şah ayağına gelen,
Akibet bir gün gümansiz halk içinde baş ola⁷

(1)V-P2:ile.(2)B:yol eger.(3)P2:nar.(4)P2-B-E:taniye,bildire.
(5)P2:yoluni.(6)V:ele kim.(7)bu gazel P1,i nüshalarında yoktur.

37

Ey bende ger cahanda penahin ilah ola,
Kemter kulum makami senin padişah ola.
Aşık odur ki de'vi ederse¹sözüne,
Kanlu yaşile²çehrei zerdi guvah ola.
Mehrabı var o zahidin emma ki âşike,
Maşukenin ayağı izi³kiblegah ola.
Bedhahim ola⁴cümle cahan çekmezem melal,
Gün ol senem benimlen⁵eger nikhah ola.
Başdan ayağa bende Hatâi hatâlidir,
Zâhid haçan ki⁷hublari sevmek günah ola⁸

(1)P2-B-E:ma'ni eger ola.(2)P2-B-E:yaşına.(3)P2-V:tozi.(4)P2:olsa.(5)P2:menimle.(6)P2:bülse.(7)P2-E:haçan.(8)bu gazel P1,E nüshalarında yoktur.

38

Neylerem ol cenneti içinde dildar¹olmasa,
Koy oni²virane kalsun bağçada bar³
Geflet ehli kaldı hakdan şöyle bil kim binasib,
Kanda didâri görer ol bünde bidâr olmasa.
Dünyada âşık olan geydi melamet donuni,
Her yeten âşık olurmi derd ona kâr olmasa.
Aşığın meydanda başı top yerine çalinur,
Başını meydana koymaz kim serdar olmasa.
Doğruluk dost kapusudur⁴doğru gel gir bu yola⁵
Eğri meydanda⁶utanur onda⁷ıkrar olmasa.

61

Ey Hatâi govheri herc eleme nadane sen⁸
Govherin kedrini⁹ bilmez ger¹⁰ heridar olmasa¹¹

(1)İ:didar.(2)M:bele.(3)I:yar.(4)M:kapusudu.(5)M:doğri ol gel
bu yola.(6)M:divanda.(7)I:bunda.(8)M:şah Hatâi govherden herc
etme her nadane sen.(9)M:kedrin.(10)M:ta.(11)bu gazel D,P1,P2
B,E,V nüshalarında yoktur.

39

Hüsnun beyani surei Yasin-u Hel eta §
Ey Ke'bei mübarek vey Mervei Safa.
Dovr-i felek verurse mene ihtiyarini,
Bir târ-i muyini do cehani kilam baha.
Gelmiş değil gelübdür beruz-i heşr,
Dovr-i kemer senin teki bir şah-i mehlika.
Kimki visalin istiye ihlasile senin,
Üstünde zill sayei saâdet dutar huma.
Toprage bas ayagini ey gözlerim nuri,
Kim hak-i payini dilerim behr-i tutiya.
Şeyda-vo mest-u valeh-u heyranem ey senem,
Ihlasile yolunda menem rind-u can feda.
Hurşid-u mah-u cümle sitare ber encümen,
kildi sucud suretine ey âziz-i ma.
Ruh müsevver oldi yüzünden bab-u küll,
semsem şeha bu ehzen tekvime kimya.
Insan ...di göyde ...k yohudi henüz,
Sen varidin cehanda eya der-i ibtida.
Hemtâsi ol şehenşeh-i e'ziz nigarmin,
Yokdur behakk-i hürmet-i evlad-i Mustafa.
Yarin yolunda heste Hatâi yoruhma tiğ,
Olgil şehid-i deşt-i biyaban-i Kerbela.

§ "M" nüshasından.

40

Ta ki ruhsarından errehmanu elel erşistiva §
Hem onun şaninde münzel âyet-i şemsuz zuha.
Surei Taha-vo Yasin-u Tebarek hüsnüne ,
Görne te'zim eylemişdir hak taala rebbena.
Münfeildir tel'etinden der felek hurşid-u mah,
Şul cehetden kim yüzün nurundan olmuşdur ziya.
Valih-u sergeştudur âlemde ehl-i ma'rifet,
Vechine ey govher-i pakizei erz-u sema.

62

Bu Hatai'den inayet kesme ey şah-i kerem,
Cane yetmişdir cefaden lütf kilgil vefa.

§ "M" nüshasından.

41

Min be'd eger benimle hebib olsa âşina §
Men canimi yolunda onun eylerem feda.
Gülün yüzün heyalina düşdi gönül yine,
Benzim saraldı derd ile manend-i kehreba.
Daruş şefaye getmedigim canandan ötrudur,
Ey cisminin heyati lebindir mene şefa.
Çeşmin cehanda fitne-vu âşub gösterir,
Her dem kiyameti koparır kametin mene.
Yastan Hatai yar işken e'tikadile,
Sam-u seherde devletine elegil duâ.

§ "M" nüshasından.

42

Vechinde peydadir senin envar-i zat-i kibriya §
Ol yüze karşuda daim şermendedir şemsuz zuha.
Leyla cemalından cüda Mecnun kimi sergeşteem,
Ferhad var ister gönül Şirin dodağından şefa.
Cam-i müseffaden mene sâki içürdi bir kadeh,
Sofi ne bilsin men nece ol camden buldum safa.
Her kim ki tuvhid ehlidir ol did-u vadid ehlidir,
Ruz-i ezelden ta ebed ister kemal-i münteha.
Men cahil-u nadaniyem ol hüsnün heyraniyem,
Ta gencken penhan idim şimdi gözümde zahira.
Aynul yekin hak serine idrak eden insanidim,
Ey me'rifetden bihaber insafe gelgil bi(heya)
Can-u cehani siz sizin neyler Hatai hestedil,
senden müdam ehsan diler çünkü gedadir bineva.

§ "M" nüshasından.

43

O l elif keddine münzel geldi het-i istiva,
B bulundu kametin vesli visal-i münteha.
T Tebarek söyledi her kim ki gördu hüsnünü,
S siyaketle yazılmış âlnizda kaf-i ha.
C Cemalin me'nisin her kim sorarsa bir nefes,
H Heyat âhar lebinden ya Muhammed Mustafa,
H haber vergil ne yüzden ohunur ismin senin,
D Delil-i ovliyasen ya Aliyul Mürtaza.

Z Zakirdir şular kim daima zikrun eder,
 R Rekipler zehrin içmiş ol hüsn hulk-i riza.
 Z Zeminin Ke'be'sin her kim görerse bir nefes,
 S sensen âlem içre ey Hüseyin-i Kerbela.
 Ş şehid et canini Zeynul ibad'in âşkine,
 S şefay-i Bakir'e irmek dilersen taliba.
 Z Zadin me'nisin Ce'fer bulubdur bil tamam,
 T Teriket içre sensen ya imam-i rehnima.
 Z Zalimdur şular kim zalime zülm etdiler,
 ' inad edendiler şunlaradir ruz-i ceza.
 Ç Çeyr bildim men her ne kim görsem bu gün,
 F Fezlullâh sensen ya Ali Musa Riza.
 K Kıyamet mehşerinde şah Taki-yu ba Naki,
 K Keramet maadeninde ol Hasan Asker lika.
 L Le'lin cem edübdür leşker-i âşikleri,
 M Mehdi sancağidir sancak-i sahib leva.
 N Nuzuli kaşlarına kilmayan candan sucud,
 V Visalin firketinden âğlaram men dembeda.
 H Havadir onların taatlari küll riya,
 Lam Elif ladân göründü derdine çün kim deva.
 Y Yüzün nurun koraldan bu Hatâi hestedir,
 Hanedan-i Mustafâni medh eder sübh-u mesa.
 P Pak et nefsini ta kim bulasan nuruni,
 Ç Çek cürmüni her ne geldi ise ver riza.

Ş "i" nüshasındandır.

44

Zerrei mehrinde daim ey cemali âftab¹
 Ebr yüzünden götür gel dutmagil menden hicab.
 Dur dedim yarin kuyunden ey²rekib-i ru siyah Ş
 Heste bülbül var ikan neyler gülüstanda ğurab.
 Ey gözi nergis yüzi gül tek boyi³serv-i revan Ş
 Ta ki senden âyru düşdüm hesteem halim herab.
 Cennet-i veslinde ey canim meni dur etmegil,
 Men⁴ferakin âteşinden çekmişem derd-u âzab.
 Bu Hatâi hakkine daim dutubdur çoh ümid,
 Akibet rehm eyle ona saet-i yuvmul hesab⁵

(1)D: dur diye, P1: çihda sen. (2)D: şul. Ş2 ve 3. beyitler E nüsha sindandır. (3)P2: kameti. Ş D: ey gönül göz nergisi mestan boyun serv-i revan. (4)P1-P2-E: kim. (5) bu gazel "i" nüshasında yoktur.

Geldi surahi meclise ref' eylemiş nikab¹
 Nureledi bu meclisi² zerrin per âftab.
 Manend-i cam-i Hizr nebidir misal ilen,
 Ab-i heyat içindeki can beş eden şerab.
 Kul kul dir metariye ye'ni degil degil,
 Baş endirür piyaliye kim kilma ictinab.
 Me'suk-i serv kameti mehbub-i simten,
 Tavus-i ruvze cilve kilur çihmiş ez hicab⁴
 İçmiş şerab⁵i le'l çü serhoş öper ayağ ş
 Nekl eylemekde can-u cigerden diler kebab.
 Ayinei sikender-u hem cam-i cem budur,
 Izhar eder cahanda kilur⁶ şeyhi çün şebab.
 Her yerde⁷ kim otura Hatâi O kurveş⁸
 göyde melayik okur⁹ya leyteni turab¹⁰

- (1)B: hicab. (2)P1-V: mecalis. (3)P1-P2-B-V-E: Hizr'idir. (4)P1:
 nikab.ş p1-P2-B-V nüshasından. (5)B-E: şerab-i lâli ve. (6)P1:
 cehani; p2: eder. (7)P1: bir yerde. (8)P2: olay bele. (9)P1: okuye.
 (10) bu gazel "î" nüshasında yoktur.

Bu âlem husnüne heyrandir¹ ey dust,
 Sené bu günçe leb hendandır ey dust.
 Men ol Yâkub² nisbet zar buldum,
 Cemalin Yusuf-i Ken'an'dir ey dust.
 Hilal kaşini ta³ gördi çeşmim,
 Bu canım eydine kurbandir ey dust.
 Sana bu kon fekan valeh bulubdur,⁴
 Ki hüsnün suret-i Rehman'dir ey dust.
 Cemalin sefhesinde hett-u halin⁵
 Yüzünde âyet-i Kur'an'dir ey dust.
 Senin âşkin vücudim şehri içre,
 Bu könlüm tahtına sultandır ey dust.
 Hatâi'ye demişsen covr edem⁶ çoh,
 yine lütf-u yine ehsandır ey dust.

- (1)p2: hendandır. (2)D-P2-E: Yâkub'e. (3)I: ta ki. (4)P1-B-E: sene
 nergis teki valeh olan men. (5) bu beyit p1 nüshasında yoktur.
 (6)p2: eden. (7) bu gazel "v" nüshasında yoktur.

Ehl-i heyate süylerem ey heyy-i la memat¹
 Fani cehanda kimsiye munis değil heyat.

Bakidir ol ki²deyerler oni vacib ul-vicud,
Fermandir ona münteni'at ile mümkünât.
Can behş eder³memate lebin ey Mesih dem,
İsa'lerin âceb mi deminden bu mucizat.
Mehd-i zemin içinde ki tıfl-i nebat eder,
Ona hemişe dayei lütf-i emrdir nebat.
Şetrenc-i dehr içindeki ât oynadan heni⁴
Takdir baydaki⁵oni bir demde kildi mat.
Çün kul olan kapında görer kedr-i seltenet,
Bir kulunam⁶ki vermişem ol kedr için berat.
Yetmez Hatâi zıkr-i ilahin nufusuna,
Bir zat imiş ki irmez ona zat ilen sıfat⁷

(1)B:kelmemat.(2)B-P1-P2-E-V:baki odu ki.(3)P1:behş imiş.
(4)P1-B-E:hani.(5)P1-B-E:beydeki.(6)E:bir kule kim.(7)P1:
midhet-u sıfat. bu gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

48

Serhoş-i cam-i elestem ta ebed huşyar mest¹
Mest laye'kil gezer men şehri içinde âr mest .
Sordılar menden ki niçün bidil oldum men dedim²
Ol sebebdan bidil oldum dilber-u³dildar mest.
Hakkına âşik⁴olanlar şirin cane kalmisan ş
Didara müştak olanlar kiblesi didar mest.
Her kamyandan şeker olmaz her tikandan taze gül ,
Her kikin göbeğinden nafei tatar mest.
Ademi oldur ki⁵onda husn-u hulk-u lütf ola⁶
Ademi deme oni kim⁷cübbe-vu destar mest.
Daima ister Hatâi şah cemalin görmeğe,
Şul geday-i âli himmet talib-i didar mest.⁸

(1)"M" nüshasında redifler "imez" yazılmıştır.(2)bu beyit
"M"nüshasında yoktur.(3)P1:dilberim.(4)P1-D nüshasında
"me'suk" yazılmıştır. ş üçüncü beyit "p1" nüshasındandır.
(5)P1:kim.(6)D:lütf-u husn-u hulk.(7)P1:demen ona.(8) bu
gazel "v";"i" nüshalarında yoktur.

49

Bu gemze değil beladır ey dust,
Bu hende değil cefadır ey dust.
Şekker lebin ağzıma söyerse,
Söğmek değil ol duâdir ey dust.
Yer yüzi hevay-i keddin ile,
Cennet kimi hoş havadır ey dust.

66

Dil mürşidine hiyal-i zülfün,
Hem hirke-vu hem asadır ey dust.
Aşık olalı sene Hatai,
Bala ona mübteladır ey dust.ş

ş "p1" nüshasından.

50

Dilbera derdime derman senden özge kimse yoh,
Hem dahi könlümde iman¹ senden özge kimse yoh.
Hicr ebinde² men kiminlen hemdem olam ey senem,
Könlümün şehrinde mehman senden özge kimse yoh.
Hızr tek zülmetde kaldım bir meded kil tanrıçün,
Teşne için âb-i heyvan senden özge kimse yoh.
Herne kim hükm eylesen³ eyle mene ey aşk-i yar,
Könlümün tahtında sultan senden özge kimse yoh.
Bu Hatai hastenin vergil muradin ya ilah,
Kim mene lütf eyle ehsan senden özge kimse yoh.

(1)D:ya dehi könlüme derman.(2)E:hicretinde.(3)P1-V:her ne hükm eylesen. ş Bu gazel "i" nüshasında yoktur.

51

Ol peri kim bu cehanda hüsnünün hemtası yoh,
Serv-i re'na tek kurdinin balâsi yoh²
Gece gündüz men onun hicrinde yanmaktır işim,
Neyleyim kim ol mehin menden yana pervasi yoh.
Öyme ey zahid³ mene rizvan-u cennet bağını,
Kim onun yarin yüzi tek⁴ bir gül-i hemrasi yoh.
Kılma ey nasih⁵ mene zülfün seversen özge⁶ te'n,
Hansi âşikdir kim ondan başda⁷ bir sevdasi yah.
Gerçi çohdur dünyada üşşaki ol mahin veli,
Bu Hatai hestenin bir âşik-i şeydasi yoh⁹.

(1)P2:ey(2)P1:serv-i re'nanın onun tek kamet-i balasi yoh.
(3)P1-V:vaiz(4)V:dilber yüzi tek.(5)P1-B-V:zahid.(6)D-P2:diye.(7)P1:kanun başında.(8)P1:kimi.(9)bu gazel "i" nüshasında yoktur.

52

Bu könlüm şad olur ğemden roh-i çün lalegun görgeç,
Misal-i merd-i müflis nagehan bir yahşi gün görgeç.
Eger âh eylesem toprağolur der lehze âhimdem,
Düşer her paresi bir yerde kuh-i bisutun görgeç.
Onunçün eylemez âni bu canım rehguzarında,
Heramiler çaparlar karvani çün tütün görgeç.

57

Meh-u seyyareler şermendedir yüzüne bahmakdan,
Felek ocünde hurşid heyaden sernigun görgec.
Hatâi resm beyle eyliyübdür ehtiraz eyle,
Mezaran naz eder hublar ki âşikini zebun görgec.

§ "M" nüshasından.

53

Hak kelami sevmişem sureyi¹ yasin'den meded,
Kim mene Incil Furkan'in duâsinden meded.
Ey behak mü'cüzati verdin ol musa'ye men,
Kim mene Musi'yi ümran'in اساسından meded.
Ey yaradan âlemi ol şah-i huban eşkine,
Ol Resul-i ahiratin² mucizesinden meded.
Kim ki kamin almadi dünyade oldur³ bineva,
Binevanin vergilen ya reb nebasından meded.
Bu Hatâi'dir ezelden men imamin kuliyem,
Ey imam-i hak Ali-yul Murtaza'sından meded⁴

(1)P2:surette.(2)P2-B-E:ahirinin.(3)P2-B-E:oldi.(4)bu gazel
"p1","v","i" nüshalarında yoktur.

54

Munca cevr etdin mene na mehribanlığından ne sud §
Öldüren sonra ey can mehribanlığından ne sud.
Kehtin ilen telh keçdi çünkü ömrum dünyada,
Yaşım üzden istiyüben şadmanlığından ne sud.
Bilmezim neçün durur düşmen lakin bu nev ilen,
Lütfünü göstermiyib hem bu yamanlığından ne sud.
Çünkü rehmin yokdur men pir-i âşkin haline,
Bu cehan bağında ey servim cevanlığından ne sud.
Ey Hatai dilberin cün kim cefa eyler sene,
Bivefa âlemde beyle zindeganlığından ne sud.

§ "D" nüshasından.

55

Felekin gerdişinden dad-u feryad §
Meni ayirdi senden dad-u feryad.
Meni yardan ayirdi bu zeman,
Zeman gerdişinden dad-u feryad.
Menim iki cehanım sevgili şah,
Seni sevmediginden dad-u feryad.
Yaham yirtam gedem eğyar elinden,
Mene heç rehmi yohdur dad-u feryad.
Biçaredür Hatai yar elinden,
Nece büryan olubdur dad-u feryad.

§ "p1" nüshasından.

68

Arza yazdim men sene ey şah-i hubanim meded §
 Arz-i halim sen bilürsen din-u imanım meded.
 Şermsarem por günahem sen bağışla ya kerim,
 Cümlelerni yarılğayın kamil ehsanim meded.
 Mest-u mecnun olmuşam men firketinden ya hebib,
 Ey hakiket aleminde ince erkanım meded.
 Bu elimdür damenin ya Ali-yül Mürtaza,
 Buy-i veslindir senin her derde dermanım meded.
 Her yana azm eyler olsan surei Feth oldi feth,
 Açılar bağılu kapu devletlu derbanım meded.
 Bu Hatâi'nin günahın sen getürme yüzüne,
 Şah-i merdan şir-i yezdan sirr-i sübhanım meded.

§ "M" nüshasından.

Hüsnüle zibayımışsan ya Ali senden meded §
 Kürk içinde bayımışsan ya Ali senden meded.
 Aşkile me'suk-u aşık sende olmuşdur zuhur,
 Sirr-i ma evha imişsen ya Ali senden meded.
 Aşk ohurlar adını rah-i hekiketde senin,
 Aşkile şeydaimişsen ya Ali senden meded.
 Evliyeler enbiyalar çohdur illa ki sen,
 Cümleden aala imişsen ya Ali senden meded.
 Mümine irşad edersen lütf-u ehsan-u kerem,
 Kafire govğa imişsen ya Ali senden meded.
 Yerde göyde istiyen şul kör münafikler seni,
 Zahiren peydayımışsan ya Ali senden meded.
 On sekiz min alemin sirdaşsen serindedir,
 Mürşid-i binayımışsan ya Ali senden meded.
 Kısmet-i ruz-i ezelde hem müin-i Mustafa,
 Nergis-i şehlaimişsen ya Ali senden meded.
 Ance kim seyr eyledim gezdüm vicudum şehrinin,
 Misl-i bihemptaimişsen ya Ali senden meded.
 Bu Hatâi heste dil birliğine ikrar edir,
 vahid-i yektaimişsen ya Ali senden meded.

§ "M" nüshasından.

Kametinden münfeildir sayei serv-i büleñ §
 Hesretinden ar'ar-u şümşad olubdur derdmend.
 Ârizin bağında zülfün tarına bend eylegil,
 İsterisen nalei bülbülden olmak behremend.

Ser beser bir tarei muyun bahasidir senin,
Mülk-i Tebriz-u Cığatay-u Horasan-u Mocend.
Ta ki geldi ey senem aşkın heyali başıme,
Dünya-vu ukba geminden geçdim-u oldum levend.
Canımı aşkına teslim eledim ihlasile,
Ol peri peyker meni ya reb neden kilmaz pesend.
Der biyaban-i teheyyür kalmışam bihurdu hab,
Valeh-u sergeşte-vu heyran-u zar-u müstmend.
Bu Hatai leblerin aşkında ger âh eyliye,
Âhinin suzundan olur hak ol kuh-i sehend.

Ş "M" nüshasından.

59

Ta ki derdinden olubdur yureğim sed pareler,
Tiğ-i aşkın yüregimi sed hezaran yareler¹
Ay yüzünden âyri gördüm didei bihabimi,
Göy yüzünde uymaz oldi her gece seyyareler.
Zahida sen fariğ ol âhimden ikrah eyleme,
Kim benim bağrında² çohdur gemzelerden yareler.
Yaralı³ bağrım kanin tökdi gözümde dembedem,
Gör neler kildi mene şul⁴ nergis-i kunhareler.
Çihmiye⁵ miskin Hatâi könli zülfünden nola,
İşi seyr olur onun her hende var seyyareler⁶

(1)D:pareler.(2)B:bağrım.(3)P2:yaruben.(4)P2:bu.(5)P2-B-E:
çihma.(6)bu gazel "p","v","i" nüshalarında yoktur.

60

Hesretin derdinden ey can bağrım oldi pareler,
Suz-i aşkın yüreyimde¹ herdem eyler yareler.
Yandırır² hicran odi³ könlümü verdi⁴ bade gör⁵
Dutdi eflak-i cehani getdi göyde kareler⁶
Düşdi hüsnun⁷ menzerine⁸ can-u dil bu gözlerim⁹
Gare yok naçar olubdur neylesün biçareler.
Terk edüb koydum gederem¹⁰ han-u mani mülki iuş,
Hicrin etdi men geribi uşte gör âvareler.
Öldi derdinden Hatâi bir kadem rencide kil,
kebrine bassan¹¹ eşitgil sed hezaran naleler¹²

(1)P1-P2:yüregimi.(2)P1-P2:yandırurub.(3)E:günü.(4)P1:urdi
könlünü.(5)D:yare kim.(6)P2:nuri kareler,B:yüzi oldi kareler
(7)P2-B-E:aşkın.(8)P1:bendine.(9)P1-B-E:gözlerim.(10)P1-B:
gederdim.(11)P1:basgil,P2-B-E:bahsan(12)P1-E:nareler. Bu
gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

Ol peri peyker ki çeşminden nehan olmuşdurur,
 Baki ömrüm¹ olsun ol cismimde can olmuşdurur.
 Ya reb ol gözler ne bağın nergis-i şehlasidir,
 Kim geminden cism-u canım natevan olmuşdurur.
 Eyle kim bülbül yeri gülşendür ey gül yüzlü yar,
 Könlüme kuyun makami gülüstan olmuşdurur.
 Onca çekdim mehnat-i hicrin gemin ey bivefa,
 Covr-i aşkinden vicudum natevan olmuşdurur.
 Ta Hatai gördi ol hüsn-u camalin ey güneş,
 gör nece alem dilinde dastan olmuşdurur.

(1)P1-B:ömr baki.(2)Bu gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

Könlümi alan benim ol dilruba yarım durur,
 Gerçi könlümi âlir emma ki gemharim durur.
 Nece kim covr-u cefa kilsan bu men-i¹ dilhastaya,
 Eylemen ondan şikayet kim vefadarim durur.
 Gecelerde oyhu gelmez gözume kan âglaram,
 Göydeki kovkeb deyil şol² çeşm-i bimarim³ durur.
 Tanrı için⁴ yola gelsen⁵ bir kadem âhiste bas,
 Ayâğın âltında toprağ cism-i bimarim durur.
 Bu Hatai âftabe eyledi güyde nezer,
 Yar âydir kim ona bakma eks-i ruhsarim durur.⁶

(1)P1-P2-B-E-V:men-u.(2)P1:bu;p2-E:ol.(3)B-E:bidarim.(4)P2-B-V:şükriçün.(5)V:getsen;p2-E:gedersen.(6) Bu gazel"i"nüshasında yoktur.

Dilbera sencilen billah ki yarım yohdurur,
 Bir saet sensiz benim sebr-u kerarim yokdurur.
 Düşmüşem aşkin gemine yet benim feryadima,
 Senden özge heç kimse gemgusarim yokdurur.
 Ayriliğ billah sever men men seni ey dilruba,
 Ta tamamı sevmişem bus-u kenarim yohdurur.
 Ger meni öldurseler sen eyle bilgil ey nigar,
 Bu mehebbet eteyin elden koyarim¹ yokdurur.
 Akil eder ey Hatai ihtiyar elden kume³
 Âşikem bir derd elinde⁴ ihtiyarim yokdurur⁵

(1)D:koyma gemharim.(2)B-E:Bu mehebbet etdigin âldin ğubarım yokdurur.(3)P2-B-E:geder.(4)P2-B-E:elden.(5) Bu gazel"P1";"i" nüshalarında yoktur.

Bu meşrebe bir safay-i candir,
 sürahi dibi¹ ona mekandır.
 içi doludur ez âb-i heyvan,
 Alende nişani binişandır.
 Can devletini² bilir tamamet,
 Sen sanma³ oni ki bizebandir.
 Dovr-i yüzünün çu meh tamamet⁴
 serpuş çu şekl-i âsimandır.
 vasfinde onun Hatâi hayran,
 Ger sanat ise bu dovr hamandır⁵

(1)D-P1:ğarâbe-i din.(2)P1:hal-i dilini;B-E:can-u dilini.(3)
 P1:sâginme;B-E:bes sanma.(4)P2:müdevver.(5)Bu gazel "v","î"
 nüshalarında yoktur.

Bu tebişi kim yeri der zir-i padir,
 felekler çerh onun rehmemadir.
 Hemişe hake sanmışdır¹ özünü,
 onunçün gözler içre tutiyadır.
 Müdevverdür müsevverdür münevver,
 yer üste sure-i Şems-u Zuha'dir.
 onun mirâtına bah hakkı gör kim,
 kim ol âine-i gitinumadir.
 Yüzi ol şems imiş bezm ehli içre,
 Ta'la şanuhu ehl-i likadir.
 onunçün olmuş onun şerbeti pak,
 ki heyvan söyliy² yüz ten navadir.
 Hatâi şükr kil hak kudretine,
 ki hakkın bilmiyen ehl-i hatadır³

(1)D-B:salmışdır.(2)B-E:sevilsin.(3)Bu gazel "p1","v","î"
 nüshalarında yoktur.

Bu şah-i por kerem¹ sahibnezerdir²
 vilayetdir yakın nur-i beserdir.
 Koşane³ gaziler seyf-u silahi,
 Münafik canine hof-u haterdir.
 Yezid'in leşkeri⁴ yüzmin olursa,
 vilayet leşkerinden bir yeterdir.
 Münafik⁵ leşkeri⁶ bir gazi görse,
 koyuni ki kurâ tohur⁷ ondan beterdir.

İşaret kilduğınca⁸ bir nazer şah,
 Önünde⁹ Şimr-u Mervan¹⁰ derbederdir.
 Nişani ol güneş¹¹ tel'atluşşahin,
 Başında tac-u belinde kemerdir.
 Olar kim çehiltendir¹² sirr-i kudret,
 Oni¹³ ârif bilür ince¹⁴ haberdir.
 Çehangir¹⁵ gaziler meydana girse,
 Hevaricler ayağda¹⁶ pay serdir.
 Çu¹⁷ rehmet yağmuri irdi zemine,
 Ki her bir gazinin yuz nami vardır.
 Yazid'e zehm-i seyf-u tir-u¹⁸ hançer,
 Başından getmesin¹⁹ tiğ-u teberdir.
 Ali behr-i hakikettir yalın bil,
 Heyat-i cavdani müteberdir.
 vilayet behrine²⁰ yol bulmiyanlar,
 Gözi²¹ âma-vu ahmek bihaberdir.
 Nefes güvherdir oni bir bilenler²²
 Sözü²³ bir söyliyenerler gerçek erdir.
 Kizil elem kızıl beyrak kızıl tac,
 Geyinse²⁴ gaziler ol gün hezerdir.
 Hatai şah yolunda can fedadır,
 Çi cay-i mülk-u mal²⁵-u sim-u zerdır.

(1)P1:0 sultan-i kerem.(2)P1-I:hünerdir.(3)D:konusanmese;B-E:
 kurşanse,I:kuşandi.(4)çerisi.(5)P1-P2-E-I:müavi.(6)I:çerisi.
 (7)D:koyuni ki kurd hur,I:koyuni kurd kovar.(8)P1-B-E:kildu-
 giçün;kildiğında.(9)I:olanda Şimr Mervan.(10)P1:gebr-u Mervan.
 (11)P1:nişani şul kamer.(12)I:olardır çün misal.(13)I:buni.
 (14)I:nece.(15)P1:cehanda.(16)I:ayağa.(17)P1:bu;I:ki.(18) I:
 tiğ.(19)I:getmiye.(20)P1-P2-E:sirrine.(21)D:özi.(22)D:edenler;
 P2-B-E:yaradanlar.(23)P1:sözi.(24)P2:gine.(25)P2-B:han-u man.

67

Har oldi¹ yuregim hicrinde ey gül yüzlü yar,
 Yar bağim arasin² gör kim nece har onda var.
 Varma yanımdan benim³ ey hicr dil suzan dust,
 Dost düşmen hamusi⁴ ağlar benim çün zar zar.
 Zar zar ağlar çü⁵ bülbül gül yüzün⁶ çün murg-i can,
 Candan etmişdir meni⁷ cuvrile devr-i ruzigar⁸
 Ruzgarim tiredir sensiz eya aram-i dil⁹
 Dil neçün aram dutsun¹⁰ hedden ötdi intizar.

73

İntizârem ve dei veslin yolunda her zaman,
Her zaman divane tek dağlara düşdüm¹¹ bikerar.
Bikerar oldum saçın tek ruhlarından ayrı men,
Men neçün âramidim sensiz ki oldum dilfikar.
Dilfikar oldi hatâi firketinden ruz-u şeb,
Ruz-u şeb veslin heyali canda¹² kaldı yadgar¹³

(1)P1:buldi;B-E-V:doldi.(2)P1-E-V:yar bağrım yaresin.(3)P1:
var yanımdan benim;B-E-V:var canımdan benim.(4)P1-V:cümlesi.
(5)D:çi.(6)P1:gül yüzünün.(7)P1:candan etsen sen meni;B-E-V:
cane yetmişdir meni.(8)P1:hicründe bihed ruzgar.(9)B-E:âram
can.(10)V:âram ede.(11)D:düşsem.(12)P1-V:dilde.(13)Bu gazel
"I" nüshasında yoktur.

68

Ezelden şah bizim sultanımızdır,
pirimiz mürşüdümüz hanımızdır¹
Şeha kurban² getürdük biz³ bu canı,
Şehin⁴ sözi bizim imanımızdır.
Hesude yok durur yalançıye merg,
ki gerçek söhbeti bürhanımızdır.
Şahi hak diyüben girdik bu yola⁵
Hüseyniyüz bu gün devranımızdır.
Biz imam kullariyuz sadikane,
Şehidlik gazilik nişanimizdir.
yolumuz incedir inceden ince,
Bu yolda baş vermek⁶ erkanımızdır.
Hatâi'yem⁷ mevali sirr Hayder,
Şahi hak bilmiyen düşmanımızdır⁸.

(1)B-I:canımızdır.(2)B-I-E:töhfe.(3)I:getirdim men.(4)D-P2-B-
E:gofti.(5)P2:gezerüz şah diyüb meydan içinde.(6)P2:verin.(7)
I:Hatâi'dir.(8)Bu gazel"P1","V" nüshalarında yoktur.

69

Cana geminde gözlerime su gelür geder,
Seyl oldi daşdi şimdi beher su gelür geder.
vesl olmaz ise yüzünü görmek¹ mene müdam²
kuyinden ey senem mene bir bu gelür geder.
Bihab kaldı kokebe nisbet bu gözlerim,
Her gece özge gözlere uyhu gelür geder.
Ta görmedi gözüm seni ey serv boylu yar,
sensiz hemişe gözlerime su(3)gelür geder.
Miskin Hatâi görürdi çeşmin kimi⁴ senin,
şahra içinde munca ki âhu gelür geder.

74

(1)P2:müyesser.(2)B-E:veslinden olmaz ise yüzün görmeğin müdam
(3)D-P1-P2-E:cu.(4)B:teki.Bu gazel v,î,nüshalarında yoktur.

70

vicudini bu könlüm can demişdir,
Lebini la'l ile mercan demişdir.
Saçın rengini şeb-i kadr ohuyanlar,
Yüzün nurin meh-i taban demişdir.
Bu könlüm aşkini ey gemgusarım,
Vicudum şehrine sultan demişdir.
İki gözüm yaşı her dem yüzime¹,
Birin Nil-u birin Ümman demişdir.
Ayagin tozuna ey nur-i Rehman,
Hatâi canini kurban demişdir².

(1)P1:merdüm görende.(2)Bu gazel"v","î"nüshalarında yoktur.

71

Her zaman kim karşıma ol dilber-i mehru gelür,
Canıma bir od düşer bu dilime yahu gelür.
Sinemi karşı dutaram kuyine ol dilberin,
Sağıniram dembedem veys gerinden bu gelür.¹
Hesretinden dilberin düşdüm şerendib kuhine²,
Aşık-i dilhesteni³her dem sorar âhu gelür.
Canımı kurban kilardim yoluna ol dilberin,
Ol zamandan⁴kim deyerler ol büt-i mehru gelür.
Ey Hatâi sen vicudun cuyini pak eylegil,
Çünkü pak olsa⁵ona serçeşmeden⁶bir su gelür⁷.

(1)P2-E:sağnuram veys tek hedd-i gerinden bu gelür.(2)P2:dağina.
(3)B:dilhaste.(4)D:zeman;P2-E:zamanda.(5)D:ola ona.(6)B-E:
her çeşmeden.(7)Bu gazel "v","î" nüshalarında yoktur.

72

Ruhların meshef nigara kaşların mehrabler¹
Bâhdim²ol yüzden mene feth oldi yüzmin babler³
zerre iken⁴gün teki⁵alemdede meşhur⁶olmuşam,
Ta mene düşdi senin mehr-i ruhunda tabler.
Ger senin yüzün deyil aşikler için kiblegah,
Bes neden oldi⁷hilal kaşların mehrabler.
Ta senin zülf-u ruhuni görmüşem her sübh-u şam,
Gece gündüz giryeden gelmez gözüme habler.
Çin zülfün bendine düşdi Hatâi hasteditil,
Şerbet-i lalindir ona kendilen⁸ennabler.⁹

75

(1)P1:Hatlerin e'rabler.(2)P2:bâhin.(3)P1-B-E:munce.(4)P1:
idim.(5)P2-B-E:kimi.(6)D:meşhur-i âlem.(7)P1-P2-B-E:buldi.
(8)P1-P2-B-E:ile.(9) Bu gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

73

Aşık isen gel¹ beri kim can-i canan mendedir,
zahida peşhandasan kim nur-i iman³ mendedir.
Mendedir yer ile göyün hekmeti hem kudreti,
Âb-u âteş hâk-u bád-u cümle erkan⁴ mendedir.
Hak Taála dörd kitabı⁵ göyden endirdi yere⁶,
Men oni istamezem⁷ çün küll-i fûrkan⁸ mendedir.
Ey kâtib⁹ âk-u karaye bahma seni âzdirir,
Âç¹⁰ kulağ dinle sözüm âvaz-i Kur'an mendedir.
pehlivanlar çok cehanda Rüstem-i zal olmuşam¹¹,
Hem sikender hekmeti mülk-i¹² Süleyman mendedir.
Eyyub'a çekdirdi çok derd-u bela-vu mihneti¹³,
Gel meni isteş¹⁴ vereyim derde¹⁵ derman mendedir.
Yakub'i gör zar-u giryan Yusuf-i Ken'an için¹⁶.
Men pir-i kunc-i helvetem oş Mısır sultan mendedir!¹⁷
Şah merdanin Ali'nin âliyem evladiyem¹⁸,
Zülfikar-u tac-u Duldül uş¹⁹ nişani mendedir.
Açaram din-i Muhammed mezheb-i Cä'fer yekin,
Lafeta illa Ali bu²⁰ sirr-i penhan mendedir.
Men şaha bu canımı sidkile kurban kılmişam²¹,
Ger kabul kilsa vilayet iyd-u kurban mendedir.
Gün²² Hatâi'yem şahin vesfini daim²³ söylerem,
sidk ile bil²⁴ bağlaram²⁵ defterle divan mendedir²⁶.

(1)P1:Âşika gel gel.(2)P1:sen.(3)P1:nurile iman.(5)P2-B-E:
kitabın.(6)P2-B-E:veli.(7)P1:İltifat etme muna;B-E:İltifat
etmen ona.(8)B-E:burhan.(9)P1-P2-B-E:katiba.(10)P1-P2-B-E:âs.
(11)P1:zalem dedi.(12)D:hükm.(13)P1:Eyyub'e vermişdim ânçi
mehnet-u derd-u bela.(14)P1:çağır.(15)P1:ona.(16)P1:Yakub'ini
zar-u giryan eylerem Yusuf için.(17)P1:Kunc-i helvet guşeyi
Mısır ile sultan mendedir.(18)D:Men mühibb-i şah merdanin Ali
nin aliyem.(19)P1-P2:üş.(20)B-E:ol.(21)P1:Canımı ruz-i ezel
men şaha kurban etmişem.(22)P2-B-E:men.(23)P1:vesf-u medhin
söylerem.(24)D:âşkile bil.(25)P1:bağliyub;B-E:bağladım.(26)
Bu gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

74

Ey hak ehli sen senin cisminde Beyt-ullahı gör,
Hençer-u azm eylesen lovhinde arş-i¹ Allahı gör.

76

Adem'in şaninde kerremna dedi nutk-i ilah,
Ehl-i mâna sen hakiket sümme vec-hul lahi gör.
Zakirem zikr eylerem könlümde özge² kimse yok,
Natikem nutk-i hidayet gel hebib-ul'lahi gör.
Hazih-i cennat-u ednin defterin şerh eyliyen,
İblis olma gel sucud eyle bu bab-ullahi gör.
Lovh-i mehfuzun hatâi ebcedin³ kildi beyan,
Dev deyilsen hatemin hatminde fazl-ullahi gör.

(1)P2B,E:vech.(2)P2-V:hakden.(3)E:okudi;p2:ebcedin.
Bu gazel "p1","i" nüshalarında yoktur.

75

Ezelden ta ebed Heyder gelübdür,
Adem evladına server gelübdür.
Ali şir-i kudadır şah-i merdan,
Muhammed hakke peygamber gelübdür.
Aşikler kiblesi yüzündür¹ ey dust,
Kaşın mehrabine menber gelübdür.
Ki hakden zülfikar uş oldi Ali'ye,
Ali kulluğuna kenber gelübdür.
Ali heşm ile doğradi Bu-cehli,
Hamir tek destine Heyber gelübdür.
Ala gözler benim imanım âldi,
İki zülfün yine anber gelübdür.
Suyu heyvan için zülumat içinde,
Hatâi hizr-u İskender gelübdür.

(1)p2:yüzünden.

76

Şeha ol zülf-i mişkinin¹ ne ziba çin purçindir,
Ki her bir tari² ol zülfün bahay-i Çin-u maçindir.
Hetindir âyet-i Rahman ki hakdan münzel olmuşdur,
Ona derler kim o³ sünbül sevar-i nafei Çin'dir.
Tükendi Yusuf eyyami senin dovran-i hüsnünden,
Haber ver⁴ hublar içinde yalandir bu haberçindir.
Şikari aşkar eyler gözün bu baz-u şehbazi,
Könüller seyidine yarin gözi şahane laçindir.
Gül-i sirab-i hüsnünde ne nisbet ol siyeh halin,
Bu ra'na beçeyi Hindu gülüstan içre gülçindir.
Hatâi ta oni gördi özünden el yudi külli,
Onun çengal-i çenginden şikar olmuş göğçerçindir⁶.

(1)P2-E:mişbu zülfün.(2)P2-D:pare (3)P2-E:ki ey.(4)D:haberdin

77

(5)D:gözün şehbaz-u.(6)Bu gazel p1,B,V,E nüshalarında yoktur.

77

Dilbera hüsnüni sane âftab etmiş durur,
Bilmezem neçün gözümden der hicab etmiş durur.
Gel humarım yaz benim¹ veslin meyinden² ey peri,
Şul³ şerabin hesreti bağrim kebab etmiş durur.
Ta yaman göz deymiye⁴ ey⁵ mah hüsnün bagina,
Hak taala⁶ züfünü perr-i gurab⁷ etmiş durur.
Hafiz-i kur'an teki⁸ aşikler⁹ ezber kılmağa,
Hak camalin âyeti ümmül kitab etmiş durur.
Gem yemen könlüm ki¹⁰ mesken buldi¹¹ aşkin kuncuni,
Gerçi ol viraneni¹² hicran harab etmiş durur.
Ey meh-i namehrban sorma¹³ Hatâi halini,
Firketin ol¹⁴ hasteni teht-i turab etmiş durur¹⁵.

(1)E:ver mene.(2)İ:deminden.(3)P1:ol.(4)İ:deymesün.(5)B-E:ol.
(6)P1:bağban ol.(7)İ:der gurab.(8)I:Hafiza kur'an'ini.(9)P1-
V:üşşak.(10)P1-B-E-V-I:çu.(11)P1:oldi.(12)D-V-I:viranei.(13)
V:sor bu;İ:sor gıl.(14)V:bu(15)Bu gazel p2 nüshasında yoktur.

78

Könül ta kim gminlen¹ âşnadır,
Kerar-u sebrden mütlek cudadır.
Könül pend âlmadi sevdi yüzünü,
Ona bu derd-u mehneter sezadır².
Gek ey hemdem hezer kil aşka düşme,
Beladır hubları sevmek beladır.
Nola âşikleri öldürsen ey dust,
Lebin bir busesi yüz hunbahadır.
Könül bir yare vurmışdur Hatâi,
Eşiğinde selatinler gedadır³.

(1)B-E:geminle(2)B-E:cezadır(3)Bu gazel "p2","v","İ" nüshalarında yoktur.

79

Her sübhdem ki kuy-i senemden¹ seba gelür,
Gemgin gönül makamına yüzmin sefa gelür.
Şad-u fereh bulub dil-u canım² zebanime,
Ehlen-u hayr mekdem-u sed merheba gelür.
Bir busesine can-u dil ister baha senem,
Gerçi birine yüz dil-u canım³ baha gelür.
Me'nade gerçi⁴ âşık-u maşuk bir durur,
Menden dua geder nece senden cefa gelür.

78

Bağışla ⁵Ĥatâi günahın eya peri,
Behş ede ⁶şah nece ki ⁷kuldan hata gelür ⁸.

(1)D:senem ol(2)F1:can-u(3)P1:canin(4)V:çünkü(5)D-P2:afv eyle
(6)P1:eder(7)F1:ince ki;v:her nece(8)Bu gazel "B","E","İ"nüshalarında yoktur.

80

Mahi gördüm ki yüzünden nikab âlmış geder,
pertov-i nurundan onon âftab âlmış geder.
Dovr-i hüsnünden ¹onon ey yaşlu çeşmim uymagil ²,
kim şebi zülfünden ³onon ruz hab âlmış geder.
Ol peri gedende alem nece hayran olmasin,
İşve-vu kirişme-vu ⁴naz-u itab âlmış geder.
Ol senem ra'na geder yer üste ⁵çekmiş damenin,
Bu Ĥatâi heste ol ⁶yerden turab âlmış geder ⁷.

(1)P1-p2:hüsnünde(2)p1:demegil;B-E:öymeğil(3)p1:ser-i zülfünde
(4)zehr çeşm-u işve(5)p1:yer üzre;p2:naz üste(6)p1:dil(7) Bu gazel "İ","V" nüshalarında yoktur.

81

Ta ki düşdüm hicrine ¹könlüm feğane başlar,
Geldi âhimden benim ²feryade dağ-u daşlar.
Hüsnünü yad eylesem ey serv boylu dilberim,
Firketinden çeşme tek âhâr gözümde yaşlar.
Mehr ruyun serbeser sehrile dutdi alemi,
Fitne-vu gogaye saldi ³ol ⁴gözilen kaşlar.
Aşka dil verdin deye ⁵covr etme ⁶ey zahid mene,
Can ⁷verer maşuke daim aşik-i ⁸kellaşlar.
Nasiha eyb eyleme ⁹miskin Ĥatâi şiirine,
Çün hake me'lumdir könlünde sirr-u faşlar.

(1)V:aşkina(2)İ:hemen(3)B-E-P2:başlar(4)İ:şul(5)P2:deyib(6)V:te'n etme(7)V:baş(8)V:âşik ol(9)B:etme bu;İ:etmegil.

82

könül bir yari sevdi ¹kim peridir,
Cehan içre gözeller serveridir.
Boyi bağ içre serv-i naze benzer,
yanağı hemçü verd-i ehmeridir.
Yüzdür nisbeti kurşid-i taban,
felekde meh onunçün müşteridir.
Eger hakan eger fekfur olursa ².
Eşiki itlerinin kemteridir.
yuzi sehn-i gülüstan içre güldür,
şaçının buyi mişk-u anberidir.

Kim onun vesline bir dem irişse³,
Cemi-i mülk-i alemden beridir⁴.
Saçının rengidir çün leylet-ul kedr,
Camali yüzi şem-i⁵haveridir.
Ezelden oni sevdim can-u dilden,
Sağınmasın ki⁶ aşkim serseridir.
Bahib heyran olur hüsnüne alem⁷,
Hatâi hestenin ol dilberidir.

(1)P1:yare verdim(2)D:olsa(3)P1:irişse(4)D;alem dilberidir(5)
P1:camalin nuri şems(6)P1:sağınmagil kim(7)B-E:hüsnüne heyran
dir bu alem(8)Bu gazel "p2","v","i" nüshalarında yoktur.

83

Ey könl vekt-i bahar ötdi¹hezan olmuşdurur,
Su kenarında senem²serv-i revan olmuşdurur.
Ey felek dünya yüzünde dovr-i hicran³keçdi çün,
Ol büt-i namehrbanım mehrban olmuşdurur.
Şerh edenden berlu şirin⁴leblerin osafini,
Murg-i canım tutiy-i şeker⁵zeban olmuşdurur.
Gerçi düşmen te'nesinden çoh cefa çekdim veli,
Şükr kim işim bekam-i dustan olmuşdurur.
Döşedi yüz dürlü hali bezm için ferraş-i sün',
Sakiya gel kim cehan bağ-i cinan olmuşdurur.
Sim-u zerrin şahler⁶doldurdi dest-u damenin⁷,
Meclis-i şabaş için govherfişan olmuşdurur.
Uğraşanda ta ki aşkin zerre kilur dağları,
Bu Hatâi heste ondan natevan olmuşdurur⁸.

(1)P1:oldi(2)P1:menüm(3)P1:hicrün(4)D:şeker(5)P1:şirin(6)P1:
saçılı(7)B-E:dostlar dameni(8)Bu gazel v,I nüshalarında yoktur.

84

Bizim ol dilruba¹cananemizdir,
Meger²ol can deyil cananemizdir.
Yanar men³şem'-i ruyin⁴hesretinden,
Demezsen ol bizim pervanemizdir.
Ferakında ne fikrim vardır ey dust,
Visalin her gece⁵mehmanemizdir.
Gözün sermestdir⁶boynun sürahi,
Sözün nokl-u lebin peymanemizdir.
Gülende dişlerin âğzında ey can,
Sedef içindeki dürdanemizdir.

80

Ser-i zülfün içinde dane halin⁷,
Könül kuşuna⁸ dam-u danemizdir.
Hatâi dedi kimdir⁹ bendenizde,
Pedi bir âşik-i divanemizdir¹⁰.

(1)P1-P2-E:mehlika(2)P1-p2:eger(3)P1-p2:yanaram(4)E:aşk-i
ruyin(5)E:geceler(6)P1:sermest-u(7)P2:Ser-i zülf-i siyahin
hal-i ruyin(8)D-p2-E-v:murgine(9)P1-v:dedim kimdir(10) Bu
gazel "B","İ" nüshalarında yoktur.

85

Eya gün yüzlü¹ çehren âye benzer,
Boyun bir serv-i hoş balaye benzer.
Hedeng-i canfedadir gemzen ey dust,
Kaşın üste kurulmuş yaye benzer.
Cahanda bülbül olsam men ecebmi,
Senin yuzun gül-i hemraye benzer:
Yüzün şokile lalin hesretinden,
Gözüm yaşı beher su çaye benzer.²
Melayik suretin³ ger hüsni hubdur,
Yüzün ondan dahi zibaye benzer.
Sifatin ohisa gülşende mütrib,
Künul feryadi çeng-u naye benzer.
Hatâi dilberindir hur-i rizvan,
Otaği cennet-ul me'vaye benzer⁵.

(1)P2-B-E:gül yüzlü(2)Bu beyit "P1","P2" nüshasındandır.(3)D:
hurinin(4)P1:eşigi(5) Bu gazel "V","İ" nüshalarında yoktur.

86

Din Muhammed dinidir selli ela sahib bikar¹,
Kovserin suyun veren şahim Ali'dir şehsevar.
Hem şehidir hem şehadir kayınatin eynidir,
Kimse ne bilür² onun sirrin bilür perverdigar
Dediler kim bu cehanin nuri kimdir kim ola,
Mir Hasan'dir şah Hüseyin'ın âli oldi yadgar.
Daş yarıldı çihdi düldül iru yukanile,
Ey münafik yula gel gel eyleme şahdan kenar.
Handa varsan ey Hatâi sen bu lefzi³ söylegil,
La feta illa Ali la seyf illa zülfikar⁴.

(1)D:camal(2)B-E:bilmez(3)B-E:bu ismi(4) Bu gazel "P1","P2",
"V","İ" nüshalarında yoktur.

81

Dilbera canımda derdin bir dava nisbetlidir,
 Her cefa gelse mene senden vefa nisbetlidir.
 Pür cerahet¹ cismime ohun gelende² on verir,
 Ol mene ehlen ve sehlen merheba nisbetlidir.
 Ger mene nifrin eder³ düşmen men ondan gem yemen⁴
 Kim⁵ münafikden geçen kargış dua nisbetlidir.
 Âb-i çeşmimden hayalin her zaman⁶ eksilmesün,
 Kim onun eksi gözümde⁷ tutiya nisbetlidir.
 Aşk ilen⁸ laf etme ey⁹ miskin Hatâi ebsem ol,
 Kim bu menzilde selatinler geda nisbetlidir¹⁰.

(1)P1-B:yüz cerahet;v:bu cerahet(2)p1:ohunun önünde el verir;
 v:gelende(3)p1-v:kilur(4)v:gem yemem(5)v:her(6)D:bir zaman(7)
 B-E-v:gözüme(8)p2-B-E:ile(9)p1:etmegil(10)Bu gazel"I"nüshasin
 da yoktur.

No cavan ol pir iken devran¹ ki canan devridir,
 Şad ol ey heste könül² kim derde derman devridir.
 Zülmet-i hicrane söylen³ hükmünü terk eylesün,
 Bir göneş doğdı âraye⁴ mah-i taban devridir.
 Lal oturma söyle ey can murgî geldi no bahar,
 Getdi kiş vekti⁵ âraden uş gülüstan⁶ devridir.
 âşike mehr etdi⁷ dilber kalmadı covr-i rékib⁸,
 Küfr âralıktan ârindi imdi⁹ iman devridir.
 Ömr için gem çekme¹⁰ ey dil nuş kil maülheyat¹¹,
 Dilberin şirin lebinden âb-i heyvan devridir.
 Na ümid olma cehanda ey geday-i bineva,
 Dergeh-i sultane gel lütf-u ehsan devridir.
 Mehnet-i dünyaden ey dil fariğ ol¹² sorgil murad,
 Hurrem ol gem çekmegil kim zill-i sübhan devridir.
 Gezmegil alemde sergerdan könül pervane tek,
 Hoş münevverdir cahan şem'-i şebistan devridir.
 Dud-i âhindir Hatâi göyde bulutlar senin¹³,
 Durmiyib tök göz yaşın kim ebr-u baran¹⁴ devridir¹⁵.

(1)E:dilber(2)D:dil(3)p2-B-E:söyle(4)D:cehane;p2:ârane(5)B-E:
 devri(6)p1:şimdi bostan(7)p1:meyl etdi(8)D-P1:dovr-i rekib(9)
 D-P2-E:şimdi(10)p1:gem yeme;B:çekme cefa(11)p1:âb-i hayat(12)
 p1:pak olub(13)D:bulut ger senin(14)p1:âb-i baran(15)Bu gazel
 "v","i" nüshalarında yoktur.

Ey ki serhoşdur do çeşmin¹leblerin peymanedir,
 Ol sebebden aşikin dayim yeri meyhanedir.
 Nece gevvas olmiyim²yaşimda kim ol dilberin,
 Lebleri lal-i Bedehşan dişleri dür danedir.
 vermenem³dünya vu ukba devletini aşkina,
 Düny vu ukba mene bir yane ol⁴bir yanedir.
 Sanma ey çeşmin sene biganeden ümmid ola,
 Gör neler kildi gönül kim hemdem-u hemhanedir⁵
 Bu hatâi'ni reha kilmez saçın zencirden,⁶
 Sanma kim os...di⁷ol miskin henüz⁸divanedir.⁹

(1)P1:dodağın(2)P1:olmuşam(3)D:vermiyem;vermezem(4)D:0(5)P1:
 hemhanedir(6)P1:kilma gel zencir-i zülfünden hilas(7)P1-V:
 sanmagil o(8)P1:bize(9)Bu gazelp2,B,E,I,nüşhalarında yoktur.

Bu surahi bir dilaram peri nisbetlidir,
 Şekli bir mehbub-i şuhun¹peykeri nisbetlidir.
 Oturur meclisde bir zerrin kulah-i simten²,
 Âsilu zülf-i müşelsel enberi nisbetlidir.
 yohsa bir şehzadei zerrin kemerdur por hütut,
 Ol kemer üste elifler hançeri nisbetlidir.
 Taht-i simin üste³oturmuş Süleyman hükmiçün⁴,
 Elde bir zerrin ayağ enguşteri nisbetlidir.
 Her terefdən⁵görünür yüzünde yüzler sureti,
 Filmesel âyineyi Iskenderi nisbetlidir.
 sidk ilen⁷bel bağlamış durmuş futuh⁸i rezmiçün,
 Gaziler yanında⁹onun leşkeri nisbetlidir.
 Hovz-i cennetdir¹⁰cevahirden tökülmüş roveden,
 Selsebil içinde âb-i kovseri nisbetlidir.
 yohsa doğmuş ârada¹¹bir âftab-i şem'-i bezm,
 Çeşm-i merdüm ona her su¹²müşteri nisbetlidir.
 Bezl eder bezmin¹³Hatâi âb-i kovserden müdam,
 Şah-i merdan¹⁴Ali'nin kenber'i nisbetlidir.

(1)P2:şuh perinin(2)B:simber(3)I:üzre(4)D:müretteb(5)P2-B-V-
 E:her terefde(6)P1-B:hübler(7)P2-B-E:sidkile(8)P:kapunda(9)E:
 yanınca(10)V:kovserdir(11)ortada(12)V:herdem(13)P1-I:azm eder
 bezme(14)P1:şah merdane;B-V-E:şah merdanin.

Bir peri heyranıyem bilmen¹mekani hendedir,
 Kimse bilmez dünyada nam-u nişani hendedir.

Hubleri sevme diyub te'n²etme ey naseh³mene,
 Çünkü bilmezsen makam-i cavdani hendedir.
 geldi sübhanellezi esra biebdih şanine,
 Levh-i mehfuз üste⁴ol hüsnün⁵beyani hendedir.
 Men⁶dedim bir buse verdir can verib âlmak gerek,
 Bu mekan içre metai raygani hendedir.
 Men dedim yüzünü göster dedi taket yok sene,
 Bu sualine⁷cevab-i len terani hendedir.
 Ta visalından cüda düşdüm⁸heyatim kalmadı,
 Dünya vu ukbade sensiz zindegani hendedir.
 Hende⁹kim yatim cehanda yuhu gelmez çeşmime¹⁰
 Bu Hatâi yetmağa yar âstani hendedir¹¹!

(1)V: bilmem(2)P2-E: pend(3)P2-V: zahid(4)P2: içre(5)P2-E: zülfün
 (6)D: dün(7)P2-B-V-E: sualile(8)D: kaldim(9)E: handa;v: onca(10)
 P2-B-E: uyhu gelmez;P1-V: eynime(11)Bu gazel V,İ nüshalarında
 yoktur.

92

Ta benim könlümde cana hesret-i cananedir,
 Hak bilir kim âğlamağdan gözlerim peymanedir.
 Ârizin gülşen durur canim ona bülbül kimi,
 Ruhların çün şem'dir könlüm ona pervanedir.
 Men sene herdem dualer¹kiluram ey bivefa,
 Ey senem niçün senin her gönde²kesdin canedir.
 Gerçi zülmetdir saçın³yüzün ona hürşidvar,
 Leblerin tami ne nisbet çeşmei heyvanedir.
 Derd-i⁴aşkindan senin ger istesem em ne ola⁵
 Neylesün bu heste könlüm derdile hemhanedir.
 Bağça içinde gül-i ehmer ne nisbet vechine,
 Ol yanağın kanine can lalei hemranedir.
 Bu Hatâi başdan ayağе üzölmüşdür⁷tamam,
 Nişe kim ol zülfüne mehrem hemişe şanedir.

(1)D: vefaler(2)P1: hemişe;p2-B-E: her demde(3)İ: saçların zülmet
 durur(4)D: dovr;p2-B-E: nola(5)D: gel etsem dur olmiye;p2-B-V-E:
 ger istesem derd-u elem(6)B-E: ruhların katında;p2: ârizin ya-
 nında(7)İ: düzilmişdir;p2: yarılmışdır.

93

Ne insansan sen ey can kim camalin hakke mezherdir,
 Kaşınlen¹kametın şekli mene mehrab-u menberdir.
 Sen²ey Türk peri dilber ecaib sün'-i yezdansen,
 Görelden(3)beri ruhsarın sözüm Allah'ü Ekber!dir.

84

könül sehay-i hicranda⁴dilemez nafei áhu,
Ayağın toprağı cana mene çün mişk-u enberdir⁵
Nn bürcün kovkebisen sen eya mehr-i cahan ta kim⁶
Camalin áftabinden iki⁷alem münevverdir.
Bu gün ihlas-u sidkile Hatâi valeh olmuşdur⁸,
Ki yüzi şam envari saçı onun münberdir⁹.

(1)P2-B-V-E:kaşınla(2)P2-B-E:bes(3)P-B-V-E:görenden(4)V:hic-
rinde(5)P2-B-E:mene mehrab-u menberdir(6)B-V-E:mah-i cahan ta
hem(7)D:ona(8)P1-B-V-E:kuldur ol şahe(9)P2B-V-E:Ki alem pad-
şehleri ona kulluğda kenber'dir.Bu gazel P1,İ nüshalarında
yoktur.

94

Áşkin ey dilber könül tahtında¹şah olmuşdurur,
suretin can mülküne hurşid-u mah olmuşdurur.
Áşkini könlümde men dahi niçün²penhan edim,
Ruy-i zerdim³eşk-i surhum çün guvah olmuşdurur⁴.
Müddeilerden dahi cána ne fikrim var benim,
Bendiye çün sen kimi⁵sultan penah olmuşdurur.
Bağçada hüsnün gülünü⁶bülbül-i şeyda görüb,
Áhdi yaşı dâne dâne rengi⁷kah olmuşdurur.
Hüsnüni her kim ki gördi⁸valeh-u heyran olub,
İşi onun dünyada feryad-u áh olmuşdurur.
Çün camalin gördi düşmen kilmadin⁹ona nigah,
Müddeilernin makami bend-u çah olmuşdurur.
Bu Hatâi yüzünü ta gördi ey hub-i Hoten,
Ol Hatá vu Hind elinde padşah olmuşdurur¹⁰.

(1)I:tahtına(2)P2-B-V-E:nece(3)D:zerd-u(4)I:etmişdurur(5)P2-
B-V-E:teki(6)D-I:gezerken(7)D-İ:yanzi(8)B:görüb(9)B-V-E:kil-
madi(10) Bu gazel "P1" nüshasında yoktur.

95

Dilbera hicrin yarasına lebin merhem düşer,
Ol dişun incisi tek deryade hem¹dür kem düşer.
Men seninlen dilbera bir²ehd-u peyman eylesem,
Müddeilernin içine³dem bedem matem düşer.
Yüzünü aşk ehli⁴ger görse ey hub-i Hoten,
Onların könlünde gem⁵kayğu geder hurrem düşer.
Álemi gezdim tamamet görmedim hüsnün kimi,⁶
Dünyani gezsün hamusin eyle⁷sen tek kem düşer.
Bu Hatâi'nin kelamini eşitse her⁸zaman,
Ol Hoten'le Çin eli her dem bedem berhem düşer⁹.

85

(1)D:bir(2)E:ol(3)D:içinde(4)P1:serd gönüller yüzünü;P2:serv ve güller yüzünü ta gördüler ey hub çehr;B-E:serv-u güller yüzünü ta görse;v:sevdi könli yüzünü kim görse(5)E:hem(6)P1:teki(7)P1-P2-B-E:kamu hüsnile(8)B-v:bir(9)P1:Ol Hatâ'ni Çin be çin el dembedem berhem düşer(9)Bu gazel i cüşhasında yoktur.

96

Do zülfünden mene bir mu¹gerekdir,
Senin veslinden ancak bu gerekdir.
Könülden getmez ol çeşmin heyali,
Beli mecnunlara âhu gerekdir.
Cefa²vu covrnizdan incimez dil,
Ki hublar daima bed hu gerekdir.
Gözüm yaşın töker men ây³guna³,
Beli serv ayağunda su gerekdir.
Hatâi sözlerin sem etsün ol ây⁴,
Ki hublar⁵guşine lölö gerekdir⁶.

(1)D:bu(2)P1:hatâ(3)P1-B-E:onun için(4)D:mah(5)şehler(6) Bu gazel "p2", "v", "i" nüshalarında yoktur.

97

Ta ser-i kuyinde bu könlüm mukim olmuşdurur,
Dil makami bağ-i cennatunneim¹ olmuşdurur.
Defter-i hüsnünde şul²herf het-u halin³senin,
Setr-i Bismillahirrehmanirrehim olmuşdurur.
Sidkimiz⁴ol vechdir kim⁵hak olur onda zuhur,
Kim teriketde siratulmustekim⁶ olmuşdurur.
Şeriniz yolunda biz kilsağ⁷hatâ sen kil kerem⁸,
Minbir âdından⁹senin biri kerim olmuşdurur.
Ey Hatâi çekme gem ger hicr ilen bimarsan,
Çün sene ol halikin fezli hekim olmuşdurur.

(1)D:neim(2)I:ol(3)B:hal-u het(4)I:yüzümüz(5)V:çün(6)D:sirat müstekim(7)P1:kilan; kildik(8)P2-v-E:afv kil(9)D:âdında.

98

Görelî ol meh yüzün¹başına yüz sevda düşer,
Ruhların manendi âncâğ bir gül-i hemra düşer.
Ey gönül akl²ehli isen sevme hubler yüzünü,
Hubların derdine ancak bu³dil-i şeyda düşer.
Ey senem hublar içinde sen düşübsen⁴serferaz,
Eyle kim bağ içre ra'na serv hoş bala düşer.
Hayf ola⁵çeşmini cana nergise nisbet kilam,
Hansi nergis gözlerin tek mest-u hem şehla düşer.

86

nece olmasın Hatâi aşk ilen⁶divane kim,
Könlüne herdem senin bir peri sima düşer.⁷

(1)P2-B-E: zülfünü(2)P1:gözüm(3)P1:bir(4)P2-E:teki bir(5)P1:
kim(6)P2-B-V-E:ile(7)Bu gâzel "İ" nüshasında yoktur.

99

Menem bir ten ve liken¹ can onundur,
Ki her kim can kircanan onundur.
Tebibimdir benim ruhum revanim,
Ze'ifem hastayam derman onundur.
Eşiyinde onun men bir gedayem,
Yene kim lütf elese²ehsan onundur.
Se'adet bürcünün dilhahi oldır,
Yer ile göy ve hem³keyvan onundur.
Lebin yanında⁴hettin Hızr'e benzer,
Kenar-i çeşmei hevan onundur.
Ser-i zülf-u leb-i lalini gördüm,
Tamami Türk-u Hindistan onundur.
Seni sevmen deyenler kafir oldu,
Yüzünü kim sever iman onundur.
Meger meşşate zülfün şane kılmiş⁵,
Bu gelen nekhet-i reyhan onundur.
Hatâ vu⁶Misr ilen Çin-u Horasan⁷,
Irak-u Fars-u hem Kırmân onundur.
Başın top ede gör canan yolunda,
Çalinsin top çün çevgan onundur.
Hatâi can feda şul yare kil kim⁸,
Cahan-u⁹cümle cism-u can onundur.

(1)V:Menem gemvar bu tende can onundur.(2)P2:ede;V:eliye(3)
P1-D:ile(4)P1-B-V-E:katında(5)E:kildi(6)D:Hatâi(7)B:mülk-i
Horasan;P2:Misr-u Horasan(8)V:kildi(9)V:cahanda. 8,10,11.
beyitler "B" ve "E" nüshalarındandır.

100

Yanağın ey peri can menzilidir,
Bu bülbülün gülüstan menzilidir,
Ayağın basdığı yer ey dilaram,¹
Bu mur için Süleyman menzilidir.
Saçının zülmetinde teşne Hızr'em,
Dodağın âb-i heyvan menzilidir.ş
Yetübdür kametin çeşmim üzünde,
Ne hoş serv-i huraman menzilidir.ş

87

götürme âğ yüzünden kare zülfün²,
ki akreb mâh-i tâbân menzildir.
murad için gelübdür dil kapuna,
înyet kil ki ehsan menzildir.
Hatâi könlüne yar mehri düşdi,
îmaret kil ki sultan menzildir⁵.

(1)B-E:periruy.ş(3)ve(4).ci beyitler,B,nushasindandır.

(2)B-E:zülfü (5)Bu gazel p1,p2,î nüshalarında yoktur.

101

Dilbera bu derdime derman edersen vaktidir,
Bu fakire lütfile¹ehsan edersen vaktidir.
No bahar oldi gözüm ister camalin görmeye,
Azm edüb gülşen sari seyran edersen vaktidir.
Çoh zamandır gunçe tek bağrimi pür hun eledin,
Leblerini²gül teki hendan edersen vaktidir.
Zülmet-i hicrin³ferakin çekmişem devranda çoğ,
veslini bu könlüme⁴mehman edersen vaktidir.
Hayli vaktidir kim⁵Hatâi zülmet-i hicran⁶çeker,
Leblerini gunçe tek hendan⁷edersen vaktidir⁸.

(1)D:men fakir üftadiye(2)ruhlarını(3)P:ğurbet-i hicrün;B-E:
ğurbet-i hicran(4)p1:bu hayalin könlüme(5)p1:heyli demdir(6)
B:firket-i hicran(7)P-B-E:çeşmei heyvan(8)Bu gazel p2,v,î
nüshalarında yoktur.

102

Dilbera gemgin könlümi¹şad kilsan vaktidir,
Bu yihilmiş könlümi âbad kilsan vaktidir.
Heyli müddetdir ki könlüm aşkle²viranedir,
Şimdi ol viraneni âbad³kilsan vaktidir.
Ey şeh-i lütf-u kerem bir gez eşid feryadimi,
Bend içinden⁴bendeni âzad kilsan vaktidir.
Firketin devrinde çekdim mehnat-u covr-u cefa,
Şimdi veslinyoluna irşad kilsan vaktidir.
Çünkü derd-i aşkini olmaz nehan etmek onun⁵,
EY Hatâi derd ilen feryad kilsan vaktidir⁶.

(1)p2-B-E:bu gemlu könlüm(2)p1:aşk ilen(3)p1:buryad(4)p1:içinde
(5)p1:etmek deyil;B-E:etmek oni(6)Bu gazel v,î nüshalarında
yoktur.

103

Cana senin camalini çün¹âftab okur,
Hüsnün kitab şerhini ümmül kitab okur.

88

Hubler yüzine bakmağı zahid eder²günah,
Aşikler ol günahi همیشه sevab okur.
Bülbül onudi gülşen-i hüsnün sifatini,
Dil gördi gül yüzünü sözüne³cevab okur.
Her hasta dil⁴ki badei aşkinle⁵oldi mest,
Çeşmini saki lalini cam-i şerab okur.
Miskin Hatâi yetmek için hak-i payına,
Herdem dilinde âyet-i kuntu turab okur⁶.

(1)P1-P2: can(2)P1-V: dir; P2-B-E: okur(3)P2-E: sualina(4)P1: teşne
dil(5)P2-B-V-E: badei lalinden(6)Bu gazel, "i", nüshasında yoktur.

104

Aşkiniz cana bu¹könlüm tahtına sultan durur,
Bu vücudim mülküne heyl-i heyalin can durur².
Ta görubmen hüsnüni ey govher-i yekta senem³,
Bir gözüm kulzum misali bir gözüm ümman durur.
Ruz-u şeb bes kim⁴kilur bülbül fağan-u zarlıg,
Ta gülüstanda yüzün tek bir gül-i hendan durur.
Ehl-i taet bes ki zikr eder⁶sifat-i hüsnüni,
Bildim kim yüzün⁷sifati âyet-i kur'an⁸durur.
Dünyanın var-u yokundan⁹ey Hatâi gem yeme,
Sahliyen daim seni ol¹⁰sayei sübhan durur¹¹.

(1)B: cana ki(2)V: şahe bu; P2-B-E: heyl-i heyalin can durur(3)V:
Ta yüzünü görmüşem ey govher-i yekta senin(4)V: ondan(5)D: lebin
tek; P1-P2-B-E: ruhun tek(6)P2-B-E: eyler(7)P1-B-E: hüsnün(8)P1:
burhan(9)V: bu felekin gerdişinden(10)D-P1: şul(11)Bu gazel "i"
nüshasında yoktur.

105

Ol senem kim gece gündüz can onun heyranidir,
Akl-u fehm ondan beri aşkile sergerdanidir.
Dilberim yarım ezizim gemgusarım munisim,
Can şikarım sevgi¹yarım canimin cananidir.
Dün saba geldi mene hoş hoş muenber buyile,
Galiba ol mehlikanın zülf-i mişk efşanidir.
Ey könlül hicran geminden çoğ şikayet kilma kim,
Aşike covr-u cefası²lütfile ehsanidir.
Bu Hatâi şiiirine eyb etme ey nakes hesud,
Cümle üşşak ehline hemdem onun divanidir⁴.

(1)sulu(2)P2: cefayı(3)P2-B-E: te'n etme(4) Bu gazel "P1", "V",
"i" nüshalarında yoktur.

89

Arizin kim ol ruh-i pur nur tab üstündedir,
 suye¹benzer kim²hemişe áftab üstündedir.
 Hak bilür kim ruhların³şaninde olmuştur nuzul,
 Áyet-i müşef ki ovrak-i kitab üstündedir.
 Alemin rovşenliği gerçi güneşdendir veli,
 pertuv-i hüsn-i camalin áftab üstündedir.
 Táb-i aşkindan hemişe gör ne sergerdan gezer,⁴
 Ásman daim ki yüzünden nikab üstündedir.
 Mehr-i⁵aşkin nekđine virane könlümdür makam,
 Kim beli gencin yeri daim harab üstündedir⁶.
 Ayagın toprağidir hak ehlinin başında⁸tac,
 Cismi daim bu Hatâi'nin turab üstündedir⁷.

(1)D-P1:şovke(2)D:ki(3)P2:arizin(4)P2:Ta bu aşkin nakđine virane könlümdür makam(5)P2:ta bu(6)D:günehden ta ebed kafir azab üstündedir.şP2-B-E:başına(7)Bu gazel V,I nüshalarında yoktur.

Ta kim ol zülfün nikabi mahtab üstündedir;
 Bir bulut nisbetludur¹kim áftab üstündedir.
 Gün teki yüzün²cahanda zahir olmuştur veli,
 Bu ecib kim bendeden daim hicab üstündedir.
 Aşkiniz kim oldi³bu virane könlüm meskeni⁴,
 Gence benzer kim yeri daim harab üstündedir.
 Zahid-i gümrahi gör⁵divare eyler secdeni,
 Ol günehkar eyle sanur kim savab⁶üstündedir.
 Bu Hatâi'nin dilinde aşk-i dilsuzin senin,
 Oda⁷benzer kim hemişe ol kebab üstündedir⁸.

(1)D-P1:nisbetdir ol(2)P2-B-E:hüsnün(3)B:buldi(4)P2:hemdemi (5)D-P1:gümrah kim(6)D:turab(7)V:nare(8)Bu gazel I nüshasında yoktur.

Ta kim ol áhu gözün mülk-i Hutun'den bac álur,
 Şul humayun zülfünüz²feğfur-i Çin'den bac álur.
 Nola ger³hüsnünden ála zerre nur-i áftab,
 Kim beli daim genilerden neva⁴muhtac álur.
 Ney⁵eceb men miskinın könlün eger yağma kila⁶,
 Hindu-yi zülfün ki mülk-i Rum'den tarac álur.
 Ta ayagın tozi tek kapunda mesken dutmuşam,
 Bu saadetten benim bahtim melekden bac álur⁷.

Bu Hatâi ke'be'i kuyunda tapmışdır şeref⁸,
Haci tek könlüm tevaf-i kuyunuzden hac âlur.⁹

(1)B:ta ki(2)E;zülflerin(3)P2-B-E:ki(4)P2:geda(5)P2-B-E:ne
(6)B-E:yağma ile(7)D;behtimge;D-B-E:Behtim ki behtim tac âlur
(8)B-E:ta dutmuş mekam;P2:dutmuşdur(9)Bu gazel"P1","V","I"
nushalarında yoktur.

109

Arizinde sünbülün¹enberfişan etmiş durur,
Sanasan kim²akreb ile meh kiran etmiş durur.
Âferin ol gül yanağlu dilber-i re'naye kim,
Hüsn bağında boyi³serv-i ravan etmiş durur.
Zerremidir bilmezem yahud dehan-i⁴dilberin,
Sün'ilen bir mumidir yahud miyan⁵etmiş durur.
Kaşilen gözmidir ol ruhsarin üste ey senem⁶,
Yoksa devran fitnei âhir zaman etmiş durur.
Ey Hatâi âhuyi könlün şikar etmeklige⁷,
Dest-i kudret kim seni⁸ebr-u keman⁹etmiş durur¹⁰.

(1)P2-B-E:sünbüli(2)B-E:ki(3)P1:boyun(4)P1:dehani(5)P1:dehan
(6)P1:ey güneş(7)B:etmek gerek(8)P1-P2-E:dilberi(9)D:âhu keman
(10)Bu gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

110

Dilbera mehrin ezelden sidkile canımda var,
Ondan özge kimse yoktur hem¹bilür perverdigar.
Bu fena darinde ehl-i zerk ilen kilgil safa,
Mülk-u mal-u taht-u cah²olmaz cahanda³paydar.
Sayei keddinde gerçi yer yüzi buldi⁴şeref,
Sayeban-i refatinden noh felek dutmuş karar.
Gelmemiştir sen teki alemde ey sultan-i hüsn,
Sahib-i fazl-u kamal-u izzet-i ba iftihar.
Arif isen koymagil elden hakiket menzilin⁵,
Akil isen⁶dünyeyi geddare verme ihtiyar.
Nezm-i eş'arin Hatâi her biri dürdanedir,
Söylegil ta şehlerin guşinde olsun guşvar⁷.

(1)M:kim(2)v:cah(3)M:olmaz kimsiye(4)M:bulmuş(5)M:menzili(6)
M:ğafil olma(7)Bu gazel D,P1,P2,B,E,İ nüshalarında yoktur.

111

Ey felek dovrununda niçün ol nigar elden gedir,
Kanim ilen ellerin¹kilmiş nigar elden gedir.
Dün dedi zahid mene niçün könül verdin ona,
Neyliyim görgeç yüzünü(2)ihtiyar elden gedir.

91

Bülbüla gül devridir³efğan edir çoğ merğzar,
Nale kil oturma vakt-i merğzar⁴elden gedir.
Ey gönül hicran ilen ömrün tükense⁵gem yeme,
Neylerem ömr-i ezizi çünki yar elden gedir.
Ey Hatâi çünki yarin eledi azm-i sefer,
Ruz-u şeb âh et ki yar-i gemgusar elden gedir.⁶

(1)P1:elini(2)E:gözünü(3)v:vaktidir(4)V:nov bahar(5)P2-B-E:
gederse;v:keçerse(6)Bu gazel "I" nüshasında yoktur.

112

Ey senem niçün senin vaden hilaf olmuşdurur,
Mehrin âz olmuş veli kehrin¹geza²olmuşdurur.
Könlümü aşkin etdi kim hilas olmaz müdam,
Aleme ondan ki emr-i nun-u kaf olmuşdurur.
Suretin el-ğamd' dir vaf-i camalin vez-zuha,
Çün sıfatın surei kur'an'da kaf³olmuşdurur.
Âb-i kuvser'dir dodağın bağ-i cennetdir yüzün,
Kim mene lalin şerabi cam-i saf olmuşdurur.
Men niçün hicrinde vaslin lezzetinden kam âlam⁴,
Vaslin ilen⁵hicrin işi mesaf olmuşdurur.
Ey gönül kıldın sefer azm-i⁶tevekkül pişe kil,⁷
Kim⁸penah etmek bize hakdan kifaf olmuşdurur.
Covr-u kehrin yolundan ey Hatâi dänmegil⁹,
Ger makami ol perinin kuh-i kaf olmuşdurur¹⁰.

(1)P2:kovlun(2)P1:müzaf(3)P1:Furkan-u kaf;v:Kur'ani kaf(4)P1:
men niçün vesline hicranın elinden kam âlim(5)B:içre(6)D:azmin
(7)P1:kil yene(8)P1:çün(9)P1-P2:Covr-u kehrinden nikarin;Covr
ile kehrinden onun ey Hatâi gem yeme(10)Bu gazel I nüshasında
yoktur.

113

Bu benim cismimdeki zehmetleri¹ol can bilür,
Mene hicran etdiğin ol dilber-i canan bilür.
Ta ki hemdemdir gem-i aşkin gönülde gem yemen,
Çün heyalini senin dil sevgili mehman²bilür.
İncimez bu heste canım³derd-i⁴hicrinden senin,
Covr-u kehrin geldigince lütfile ensan bilür.
Çünki birdir aşike kehrile lütfün me'nisi,
Dil ferakini visal-u dedini derman bilür.
Ruz-u şeb bülbül teki⁵eyler Hatâi naleler,
Bağ-i hüsn içre(6)yüzünü çün gül-i hendan bilür.⁷

(1)B:zehmetlerin(2)P2:canan(3)P2-B-E:könlüm(4)B-E:covr(5)P2-
B-E:kimi(6)B-E:içinde(7)Bu gazel P1,V,I nüshalarında yoktur.

Ey senem aşkinda her dem bu könül bimaridir,
 Eyle kim bülbül dahi ba aşk-i güldür¹ zardir.
 Ney² eceb yüz üste ol zülfün yatarsa her zaman,
 Bu muhekkekdir ki genc üste nigeşban mardir.
 Mehnat-i hicran elinden ey senem gem çekmenem⁴,
 Derd-i aşkin ey peri her dem mene gemhardir.
 Dün dedi memdem mene kimdir senin könlün alan,
 Men dedim bilmez misen ol gözleri hunhardir.
 Nece terk etsin hatâi gül yüzün vasfını⁵,
 Bu⁶ şikeste bülbülün daim yeri gülzardir⁷.

- (1)M:gülden(2)M:ne(3)M:dedin(4)M:çekmerem(5)D:kuyinin(6)D:kim
 (7) Bu gazel p1,p2,B,E,V,I nüshalarında yoktur.

Gerçi gün hoşdır veli ruhsarın ondan yahşidir,
 Ây dahi taban durur didarın¹ ondan yahşidir.
 Nafei mişk-i Hutun gerçi muetterdir veli,
 Ey senem ol hal-i enberbarın ondan yahşidir.
 Nakş-i tavus istemen ondanceamalin yey durur²
 Lefz-i³ tuti dilemen guftarın ondan yahşidir.
 İstemen firdovs bağının gül-i hoşbuyını,
 Dünya bağında gül ruhsarın ondan yahşidir.
 Bu Hatâi katına kim kildılar tarif-i mişk,
 Çün beçin ol zülf-i mişkinbarın ondan yahşidir.⁵

- (1)p2:amma hüsnün(2)V:Nekş-i tavus bağının güli hoşdır veli.
 (3)p2-B-V-E:nutk(4)p1-v:enberbarın(5) Bu gazel i nüshasında
 yoktur.

Enberin zülfünmidir¹ ya mişk-i Tatar'ın durur,
 Gölde kovkeb ikdi hem² lölö-i şehvarın durur.
 Her sehergeh alem-u âfaki pur nur eyliyen,
 Gün deyil ey dilberim ol hüsn-i didarın durur.
 Ruz-i mehşer koparan cana kiyamet kametin,
 Fitneler zahir kilan ol çeşm-i mekkarın³ durur.
 Tuba kim derler cahanda gedd-u reftarındır ol⁴,
 Bağ-i rizvan kim derler ruy-i gülzarin durur.
 Dünya vu ukbade hergiz gem yeme eğyarden,
 EY Hatâi çün senin lefz-i huda⁵ yarin durur⁶.

- (1)p2-B:zülfün durur(2)p2-B:ya(3)p2-B:bimarin(4)p2:inayetin
 durur;B:reftarın durur(5)p2:fezl-i huda(6) Bu gazel "P1" ,
 "V","İ" nüshalarında yoktur.

ta camalin nuri çeşmimden¹ nehan olmuşdurur,
 Gece gündüz işim âh ile² feğan olmuşdurur.
 Hüsnüni ta gürmişem bir bülbül-i zar olmuşam,
 Çün mene kuyin makami gülüstan olmuşdurur.
 Bir meseldir kim derler gencin üste mar olur,
 zülf içinde hüsnün ol genc-i nehan olmuşdurur.
 Ger felek yüzünde derler mah-i tabandır şeref,
 Talatin yer üste³ mah-i âsman olmuşdurur.
 pir olmuşdi cahanda firketinden ey senem,
 ta yüzün gürdi hatâi no cavan olmuşdurur⁴.

(1)D: çeşmimde(2)P1-P2-B-E: âh-u(3)P2-B-E: üstüne(4) Bu gazel "v", "î" nüshalarında yoktur.

Ey peri hüsnün senin can-i cahandan¹ yahşidir,
 Belke âncah can değil can-u cahandan yahşidir.
 Gerçi yakub'î zaif etdi ferak-i Yusuf'un,
 za'f içindecl dahi men natevandan yahşidir.
 Öymeyin² mah-i feleknin pertov-i ruhsarini,
 Ol perinin hüsnü mah-i âsmandan yahşidir.
 Âşik-i viraneden³ men' etme ey akl ehli kim,
 Hasta dil mecnune sehra han-u mandan yahşidir.
 Bu hatâi cu kenarında ne bahsin serve kim,
kedd-i dilcui⁴ onun serv-i revandan yahşidir⁵.

(1)V-î: cismimde candan(2)B: öğ mene; v: öğmeniz; I: öğme gör(3)V-E: Âşik-i divane(4)gedd-i tuba; î: ged-i reftarin(5)Bu gazel p1 p2 nüshalarında yoktur.

Ey güneş hüsnün heyali ta ki könlümden keçer §
 kanlu yaşım yam teki dolmuşdur ondan ser beser,
 Naleler kim geceler ta sübh olunca eylerem,
 Korharam hicrinden onun raz-i penhanım âçâr.
 Nece serhoş olmasun dövrından onun dilberim,
 Nergis-i mestaneniz kim su kimi kanım içer.
 Leyla zülfünün gemi kildi perişan aklımı,
 Eyle mecnunem ki mecnun görse hem menden kaçır.
 Çoğ yaşagil çün mene yar olmadın ey sengdil,
 Bu hatâi oldi kehrinden senin zir-u zeber.

§ "D" nüshasından.

Büt perest oldi könül büthaneler kücündedir,
 Men bilür men bu dil-i şeyda neler kücündedir.
 Genç-i aşkin çün¹ vücudim şehrinı kildi harab,
 Nişe kim gencin yeri viraneler kücündedir.
 Yusuf-i ken'an'i salmışdır² zenehdan çahine,
 Zülfüne bađlu neçe divaneler kücündedir.
 Cismini terk etdi dil³ kuyinde dutmuşdır makam⁴,
 Kim ki can terkin kilür⁵ cananeler kücündedir.
 Nergis-i mest-i humarin kanımı içmekliğe,
 Kaşların mehrabına mestaneler kücündedir.⁶
 Durlu nezmim hesretinden⁷ firketinden ey senem,
 Behr-i çeşmim madenin⁸ dendaneler kücündedir.
 Zahidaydır ey Hatâi reht-u destarin hani,
 Koymuşam mey çün¹⁰ giro meyhaneler kücündedir!¹¹

{1}P1:aşk için(2)P1:gör saldı(3)P1:veli(4)D:dutdı mesken(5)P1:
 Bes ki can terkinı kilan(6)P1:Kaşların mehrabını bir deneler
 kücündedir;p2-B-E:Kaşları mehrab onun mestaneler kücündedir
 (7)D:dürri nezmim hesretin(8)P1:Ab-i çeşmim barha(9)P2:dün.
 (10)D:can(11) Bu gazel "v", "i" nüshalarında yoktur.

Bu surahi filmesel bir dilber-i canan durur,
 Rah-i ruh efza onun içinde nazik can durur.
 Meclis-i üşşaki pür nur etse¹ ol her şeb nola,
 Kim melayik şem'i göyde kovkeb-i rehşan durur.
 Secdei şükr eyliyüb² her dem ayağe baş için,
 Çün görer üstünde daim şeke sübhan durur.⁴
 Sebz het sakiler ondan dolduran⁵ peymaneler ş
 Hızr cami tek por âb⁶ çeşmeyi heyvan durur.
 Bir peri serv-i sehi keddır ki⁷ durmuş reks için,
 Yohsa cennet meclisinde⁸ tubiy-i rizvan durur.
 Cam-i Cemşid-u Cem'in devrani hetm oldi tamam,
 Dovr-i cam indı onundur kim şeh-i devran durur⁹
 Budır ol âyinei İskender-i giti numa,
 Munda roşendir cahaıda her ne kim penhan¹⁰ durur ş
 Bu surahiden kam ali dolduranda dustkam,
 Kayđudan düşmen hevaric yüređi bir kan durur.
 Görmedi heç kimse mun tek¹¹ simten mehbub şuh,
 Kakili zerrin-u taci dahi¹² nur efşan durur.

birde eks-i çerh-i por kovkebdır olmuş âşkar,
Ness-i zeyyennessemavat¹³ âyet-i burhan¹⁴ durur.
Beyle kimetlu cevahir hansı madenden çihar,
Kon fekan mülkün versen baha henüz erzan durur.
Bu Hatâi içdi ondan der ezel bir cür'e mey,
Ta ebed huşyar olmaz mest-i cavidan durur¹⁵.

(1)P1: eliyib(2)P2: edeb(3)P2: urar(4)P2: Görer herdem yanında
sayei sübhan durur. § Metindeki bu beyit p1 nüshasındandır(5)
P2: sebz het saki elinde doldurur peymaneler.(6)P2: şarab(7)V:
ked ol ki(8)P2: meclisi(9)P2: sultan durur(10)P1: mehman durur.
§ Metindeki bu beyit p1 nüshasındandır.(11)P2: sen tek(12)P2:
kakilî zencir-i zerrin taci(13)P1-P2: zeynussemeden(14)P2: âyei
Kur'an(15)Bu gazel "D", "B", "E", "İ" nüshalarında yoktur.

122

Getmesen aşkın ki bir genc-i nehan elden geder,
Bil ki sen gedsen yanımdan tende can elden geder.
Ğaib oldi gül yüzün¹ çeşmimden ey ruh-i revan,
korharam ki sünbül-i enber fişan elden geder.
Çandan oldum ey periveş mehnatından tanriçün²,
kil terehhüm ki bu cism-i natevan elden geder.
Âhim³ odundan kim oldu yer-u göy zir-u zeber,
Ehtiyat et ki zemin-u âsman elden geder.
Men yaman etsem neçe sen yahşilig kil ey eziz,
Nesne kalmaz dünyada yahşi yaman elden geder.
Basmadin⁴ her yere kim bir dem kadem tutmaz karar,
Mesken eyle çün müşerrefdir mekan elden geder.
Bu Hatâi ey senem bir dem camalin görmese,
Taket etmezde kim ol⁵ ruh-i revan elden geder.⁶

(1)İ: gün yüzün(2)V: şükr çün(3)V: âhimin(4)İ: basma sen(5)İ: etmez
vah ey(6) Bu gazel p1, p2, B, E nüshalarında yoktur.

123

Bad-i sübh ez suy-i meşrik âftab âlmış gelür,
Çaliba yarin camalından nikab âlmış gelür.
Âşık-i dilhastadan defi suda etmek diler¹
sünbülünden dilberin buy-i gülab âlmış gelür.
Gözlerin¹ döründe mest oldi lebin çahin görüb³,
zahidi meyhaneden gördüm şarab âlmış gelür.
sofi-i biçare hem halin görüb ol zahidin⁴,
şöhbetin germ etmeğe çeng-u rubab âlmış gelür.

96

Her kişi âlmış gelür onun⁵ geminden bir nesib,
Bu Hatâi çeşm-i pürhun dil kebab âlmış gelür⁶.

(1)M: def'-i sena etmek neçün(2)M: gözleri(3)M: dodağı badeden
(4)Bu beyit M nüshasında yoktur.(5)M: yarın(6) Bu gazel P1, P2
B, E, İ nüshalarında yoktur.

124

Ol kimse kim bu dünya vu ükbade şahdır,
Hem enbiyalar üste ulu¹ padşahdır.
Tarif edüb sıfatını şirim dedi²huda,
Bu doğru söze ins-u melayik guvahdır.
Hem behr-u kan-u kuh-i³ vilayetdir ol Ali,
Düşmen onun katında kamu⁴ berg-i kahdır.
Olmaz ğenim kenber'ine bebr-u ejdeha,
Gün hemdemi ol⁶ şah-i cahanin ilahdır.
Her kim oni severse yezid'den ne fikri var,
Çün kullarına hof-u heterden penahdır.
Ol maden-i vilayet onun âstanıdır,
Kim işinde ins-u melek dadhahdır.
Ger bürc-i arşin üste melek oni sevmese,
Harut tek makami onun ke'r-i çahdır.
Bürcünde evliyaların ol filmesel tamam,
Kovkeb içinde nisbeti⁷ hurşid-u mahdır.
Mehşer gününde lütfün umar⁸ destgir ola,
Miskin Hatâi hastaya kim porgunahdır.⁹

(1)B-E: üstüne(2)P1: diyüb(3)B-E: hem kuh kan-u behr(4)P1: kamu;
B: heme; E: hemu(5)B-E: şir(6)D-P1: o(7)B-E: nisbet(8)D: lütfi onun;
E: lütfün ona(9)B: işi daim günahdır. Bu gazel P2, V. İ nüshaların-
da yoktur.

125

Kuyun senin ki rozeyi Harüsselam'dir,
Mehrab kaşların ona çeşmin imamdır.
Heç bilmezem¹ bu dünyade eyyam-i ruzgar,
Ruy ile züfünüz² mene sübh ile şamdır.
Bed nam kilma könlümi aşik deyib hesud,
Âlemde aşk âdi bele nik namdır.
Yar meclisinde bade vu cam³ istemen müdam,
Kim gerdeni sürahi onun lali camdır(4).
Men' eyleme Hatâi kalamini ey rekib(5),
Bak(6) defterine süzleri nezm-u nizamdır(7).

(1)P1-P2-V: bilmerem(2)D: zülfün(3)P1: bade vu nokl(4)P1: nokl-i
camdır(5)P1: hesud(6)D: ya(7)Bu gazel B, I, E nüshalarında yoktur.

97

Göydeki mahin likasi dost didarındadır,
 Áftabin yüzi¹ ol hurşid-i ruhsarındadır.
 vasl ümidine gezer miskin könlü olmaz helak,
 yohsa çoh hicran belasi çeşm-i bimarındadır.
 Áhu tek áşiklerin könlün neçün seyd etmesün,
 Ol keder kirpik ohi kim çeşm-i hunbarındadır.
 Akibet tufan kopar bir gün cahani ğerk eder,
 Seyl-i baran kim bu áşik çeşm-i honbarındadır.
 Bu Hatâi şiiirine münkir nedensen zahida,
 Áteş-i aşkin nişani odl²goftarındadır³.

(1)M:nuri(2)D:oler(3)Bu gazel p1,p2,B,E,V,I nüshalarında yoktur.

Işim aşkinde feryad eylemekdir,
 visalin vadesin yad eylemekdir.
 Herab etdi demen aşkin aşkin könlüni¹,
 Bes ol virani ábad eylemekdir.
 Bu könlüm adeti²her şeb geminde,
 Fağan-u áh⁴bünyad eylemekdir.
 verur men gem dile ümid veslin⁵,
 Bu resm ilen⁶oni şad eylemekdir.
 Hatâi kulluğın mekbul kilsan⁷,
 Bu gün yüz⁸bende ázad eylemekdir⁹.

(1)P2-B-E:Harab etmek diler aşkin bu könlü;p1:değil(2)D:besi;
 p1:besa(3)p1,p2,B,E:verzişi(4)D:nale(5)p1,B,E:verüri gem dile
 aşkin ümidin;p2:veremi keydile aşkin umurun(6)B-E:ile(7)D:düş-
 se(8)D:hezaran(9)Bu gazel v,I nüshalarında yoktur.

Menim ol sevgi yarım geldi huşdir,
 Elime ol nikarım geldi huşdir.
 Elinden ihtiyarin getse getsün,
 Elime ihtiyarım geldi huşdir.
 Sen ol sehrade çün gul-i biyaban,
 Çemende gülüzarım geldi huşdir.
 Ol imdi kiş günü serma elinden,
 Menim taze baharım gekdi huşdir.
 Sen ey seyyid Ali zülmat içinde,
 Bu rovşen ruzgarım geldi huşdir.
 Hatâi şükr kil Allah daim,
 geden sebr-u kararım geldi huşdir.

Teala şenühu ekber bu ne hüsn-i dilaradır,
 Camalin¹huriden yekrek boyun tubaden e'ladır.
 Gözüm yüzün görer herdem³zehi nazir zehi manzur,
 Könül zülfün eler herdem⁴eceb aşüfte sevdadır.
 Huceste kametin gördüm senin ey server-i huban,
 Beladen dil hilas olmaz eceb himmetlu bäladır.
 Eger covr-u cefa kilsan⁵veger kehr-u vefa kilsan⁶
 yolundan dönmegim yohdir ki hak bina vu dänâdır.
 Hatâi hastanin⁷vergil muradin hisbeten lillah,
ki hak-i âstânında işi daim temennadır⁸.

(1)D: camali(2)D: buy(3)P2-B-E: daim;v: diler herdem(4)P2-B-E:
 Muenber kakilin cäna(5)D-P2: eger(6)v: Eger mehr-u vefa kilsan
 veger covr-u cefa etsen.(7)P2-B-E: hastiye(8)Bu gazel p1 , I
 nüshalarında yoktur.

Teala şenuhu ekber ki bir nur-i huda gördüm,
 Kaşini kiblegah etdim yüzün şemsüz zuha gördüm.
 Menim pervin teki çeşmim geceler uyhusuz kaldı,
 Saadet âsmanında yüzün¹bedrüd düca gördüm.
 Menim derdim ilacı şul hekim-i lem yezeldir kim,
 İçinden²şerbet-i lalin³vicudumni⁴şafa gördüm.
 Şeb-i hicranda ey salik hidayet şem'ine yandım⁵,
 yüzün âftabından yüz envar-i ziya⁶gördüm.
 Görenden berlu didarin⁷Hatâi hastedir heyran,
ki onun âstanında selatinler geda gördüm⁸.

(1)P2-B-E: şu bir(2)P2: içildi(3)P2-B: lali(4)P2: vicudumda(5)D:
 yetdim(6)P2-E-D: safa(7)P2-B-E: dildari(8)Bu gazel p1,v,I nüsha-
 larında yoktur.

Ey gönül yar veslini koyma¹ki yar elden geder,
 Sen bu işe kilma teksir ihtiyar elden geder.
 Yıl be yıl²saet be saet hoş keçür gil³yar ile,
 Hafta hafta gün be gün ol⁴ruzgar elden geder.
 İşret-u zevk-u sefaye ey gönül şad ol müdam⁵,
 Eys nehan olur görünmez aşkar elden geder.
 Aşnayı terk edin yade can verme gönül,
 Yad ele biliş olunca aşna yai⁶elden geder.
 Ey hatâi koyma yarin damenin elden müdam,
 Kimki işin sust dutar her ne ki⁷var elden geder⁸.

(1)F: vasline cehd et(2)F: dembedem(3)F: geçürem(4)F: şu(5)F: Gel
 peyapey işret-u zevk safa ârdınca ol nagahan ömr-i nehan tek

şikar elden gedər(6)"v" nüshasında"yar"düşmüşdür(7)F:her neste
(8)Bu gazel"D",P1", "P2"."B", "E" nüshalarında yoktur.

132

Leblerin yadi bele¹ didelerim kan doludur,
Âğlamaktan eteyim lalile mercam² doludur.
ser-i kuyinde ne gem³ nale kilursa dil-u can,
Yüzü gül gülşen ara⁴ bülbül-i hoşhan doludur.
Ger şikayet edeyim kaşi yaya ohudin⁵,
Her yana sancila sinemde bu peykan doludur.
Buy-i zülfün getirür yadine bad-i seheri⁶,
Can-u dil bağçasında mişk ile reyhan⁷ doludur.
EY Hatâi özünü hak ede gör pak olasan,
Menlik etme ki cahan ehline irfan duludur.⁸

(1)M: ile(2)M: lal-i dür efşan(3)M: ol ser-i kude(4)M: kuyinin
çureleri(5)M nüshasında: kime şikve edim sen kaşi yayin ohdin
her gözünden tunene sancili peykan duludur(6)P2: buy-i zülfün
irur bad-i seba vakt-i seher(7)M: sünbül-u reyhan(8)M: Menlik
mehv ede gör kim dil-i irfan duludur. Bu gazel D, P2, B, E, V, İ
nüshalarında yoktur.

133

Bu gün men munda yarım onda neyler,
yüzi şö'le nikarim onda neyler.
Âpardı akl ile sebr-u kararım ,
Menim sebr-u kararım onda neyler.
Kati müştak idim şirin lebine,
gözi mest-u humarım onda neyler.
vetenden ayrı düşdüm dad-u feryad,
geribem gemgusarım onda neyler.
Hatâi heste düşdüm yadan ayrı,
Tebib ile timarım¹ onda neyler².

(1)D-E: bimarım(2)Bu gazel P2, V, I nüshalarında yoktur.

134

Dilbera aşkin senin cismimde canım canidir,
vesl-i ruhsarin heyali könlümün mehmanidir.
Firketin devrinde¹ dilber heste canım² oldi zar,
Şerbet-i lal-i lebin bu dedimin dermanidir.
Mehr-u⁴kehrinden onun aşüfte⁵ könlüm gem yeme⁶,
kim mene covr-u cafası lütf ile ehsanidir.
zahida⁷ verme nesihet aşki terk etgil diyu⁸,
Aşikin Allah(9) bilür kim sevgisi Rahmanidir.

100

Ey¹⁰ Hatâi covr-u kehrinden cahanin incime¹¹,
Her ne kim bende yoluna gelse hak fermandir¹².

(1)P1:derdinde(2)P2:ey can heste könlüm(3)P1:buldi(4)P2-V:covr
(5)P1:âzerde(6)P1:yemen(7)P1-V:nasiha(8)P1:deyi;V:deme;P2-E:
deyib(9)V:ol hak(10)D:bu(11)D:incimez(12)Bu gazel B,I nüsha-
larında yoktur.

135

Bağdaş kurub otursa nikarım feğan kopar §
dursa otursa fitnei âhir zaman kopar.
Şirvan halayiki hamu Tebriz'e daşına,
Mülk-i ecem sorar ki kiyamet haçan kopar.
Yetdüke tükenür Arabın kuyi meskeni,
Bağdad içinde her nece kim Türkman kopar.
Çiksa saraydan bu cahan vari sin dutar,
Bir mürşid-i tarikat pir-u cavan kopar.
Görmüşdi ta Hatâi ezelden yakın muni,
Novh'un elameti gelür ondan tufan kopar.

§ "p1" nüshasından.

136

Bilmen ki yar covr-u cefa kimden öyrenür,
Aşkinda bunca derd-u bela¹kimden öyrenür.
Aşiklerine covr-u sitendir²işi müdam,
Bes bilmenem ki resm-i vefa kimden öyrenür.
Bu hestanin kapunda duadir işi müdam,
Sor ol gedaye munca dua kimden öyrenür.
Ol ây yüzünü görmeye yer güy baha dedi,
Yareb ki bu metae baha kimden öyrenür.
Cana Hatâi dünyade derdin çeker senin,
Könlüne sor ki³resm-i vefa⁴kimden öyrenür⁵.

(1)E:yar covr-u cefa(2)P1:cefadir(3)B:gör ki(4)P1:deva(5) Bu
gazel D,P2,V,I nüshalarında yoktur.

137

pertov-i hüsnünden ey dilber cahan por nur olur,
Binevadir kim visalından hebibin dur olur.
Ey perirü sen mene hergiz nezer kilsan benaz,
Müddei bu gusseden eynül yakın rencur olur.
Zahidin covrunda ger viran olursa mülk-i dil,
Gem deyil cana çü veslinden yine me'mur olur.
Hüsni devrinde bahan heç iltifat etmez mene,
Kim görübdür mevsim-i gül bağban mekdür olur.

101

Teşne dildir¹ bu hatâi can veribdir lalina,
nece kim lalin eseldir dil ona zenbur olur².

(1)E: teşne dil(2)Bu gazel D,P1,P2,V,İ nüshalarında yoktur.

138

Dodağın kend imiş bal onda neyler §
Ne nazik hett imiş hal onda neyler.
Elife nisbet etdim kedd-i dalin,
Elif üste elif dal onda neyler.
Zahidin geydüki sof -u siturlat,
Fekirin geydüki şal onda neyler.
Kimi kim mali mülki genci çohdur,
Genc-u mülk olmiyen mal onda neyler.
Hatâi kal evinden hale yetdi,
Bu bir hal evidir kal onda neyler.

§ "p1" nüshasından.

139

Dilbera aşk-i ruhun daim bu can üstündedir,
Bir güle nisbetdir ol kim gülüstan üstündedir.
Şul münevver çehrin¹ katında kemter zerredir,
Gerçi hurşidîn makami âsman üstündedir.
Aşkina² seyd olali her dem bu canım kesine,
Kaş-u gözün dilbera tir-u keman üstündedir.
Gerçi derler mah-i teban³ nur âlur hurşidden,
Nur-i hüsnün âftabi kon fekan⁴ üstündedir.
Devlet-i veslin diler miskin hatâi her⁵ zaman,
Hak-i payin tek makam âsman⁶ üstündedir⁷.

(1)P1-V: çehrniz(2)P1: aşkiniz;E: aşkive(3)P1-V: mahtabi(4)E-P2:
mah-i teban(5)E: bir(6)E-P2: âstan(7)Bu gazel D,B,I nüshalarında
yoktur.

140

Dilbera dilde senin mehr-i ruhun can kimidir,
Şerbet-i lal-i lebin derdime derman kimidir.
Bağ-i hüsnünde boyun serv-i hüraman dediler,
Zülmet içinde lebin¹ çeşmei heyvan dediler.
Ta ki senden düşeli âyri eya ruh-i revan,
Gözümün² yaşı benim ketrei baran kimidir.
Ruy-i muyin³ göreli firket-i hicranda ne gem,
Zülf-i ruyun senema şem'-i şebistan kimidir.

Bu hatâi düşeli sühbet-i veslinden irâğ,
Bağri büryan kimi(4)vo gözleri(5)giryan kimidir.

(1)P1-V: yüzün(2)V: gözlerim(3)P1: mene yüzün(4)P1: teki(5)ve hem
gözi(6)Bu gazel D,P2,B,E,I nüshalarında yoktur.

142

Beşiyin ey peri can menzildir,
 Bülbülün¹ bu gülüstan menzildir.
 ayagın basdığı yer ey peri roy²,
 Bu mur için Süleyman menzildir.
 saçın zulmatına men³ teşne Hizr'em,
 Dodağın âb-i heyvan menzildir.
 bitübdür⁴ kametin çeşmim önünde⁵,
 Ne hoş serv-i huraman menzildir.
 götürme⁶ âğ yüzünden kara zülfi,
 ki akreb mah-i tâban menzildir.
 Murad için gelibdir⁷ kul⁸ kapuna,
 İmaret kil ki sultan menzildir.⁹

(1) bülbüller (2) p2: perizad (3) B: saçın zulmetinde (4) p1: boyundur
 (5) B: üzünde (6) v: götür gel (7) p1-D: geldi (8) p2: dil (9) Bu gazel, İ,
 nüshasında yoktur.

Menim yolumda yektaler gerekdir,
 Dini imani yeğmaler gerekdir.
 Menim tek govheri nadan ne bilsin,
 Meni bilme ki danaler gerekdir.
 Ne bilsün meni her bir başlı gözli¹
 Könül gözünde binaler gerekdir.
 Men olmen deyme fikr ilen² müyesser,
 Mene bir ince sevdaler gerekdir.
 Menem sultan³ Hatâi Hayder oğli,
 benim yolumda govğaler gerekdir⁴.

(1) p2-B-E: başu gözler (2) p2: ile; B: ola (3) p1: abdal (4) Bu gazel D,
 V, I nüshalarında yoktur.

Ey müselmanlar bu gün ol yar penhan âyrulur,
 uçdi ruhum getdi aklım gövdeden can âyrulur.
 Äyriilir ol yar serdarım geder koymuş meni,
 sedhezaran dad-u bidad bendeden can âyrulur.
 Ey könül feryad-u nale vaktidir eyle feğan,
 Şimdi şehrinden senin ol şah sultan âyrulur.
 zari kil bülbül kimi çak et yahani gül kimi,
 Şul ezelden yar-i hemdem ehd-u peyman âyrilur.
 gözlerem her demde movc ile ki firketdir bu gün,
 Tök sedeflerdir ney kim govheri kan âyrulur.

Dost vida eyler benimlen ağlaram men zar zar,
gözlerimden her zaman gör behr-i Ümman âyrulur.
Ey Hatâi tanrı sorsun bu şikeste könlümi,
zerd olubdur ârizin ondan meger kan âyrulur.

§ "v" nüshasından.

144

Ne buyursan şeha ferman senindir,
yolunda can-u baş kurban¹ senindir.
Hatâ menden ata senden eya dust,
ki mürüvvet kanisan ehsan senindir.
Susamış leblerin² Hızr-i zamane,
suvar³ gel çeşmeyi heyvan senindir.
Sevar ol devlet âtini⁴ hemişe,
saadet topuna⁵ çokan senindir.
Melekler⁶ müşteridir gül⁷ yüzüne,
Sever⁸ imdi ey⁹ kemer devran senindir.
Ezelden canımı kurban vererdim,
Kabul eyle şeha ferman senindir.
Eşiyinde kulundur bu Hatâi,
Nezer kil halına¹⁰ heyran senindir¹¹!

(1)V:ferman(2)M:lebline(3)v:sudur(4)M:âtina(5)M:topi ve(6)M:
felekler(7)M:gün(8)D:sevar v nüshasında(ey) düşmüştür.(10)
M:devran(11)Bu gazel D,P1,P2,B,E,İ nüshalarında yoktur.

145

Âşikin âkile daim sözi divane gelür §
Âşikin daim onunçün sözi divane gelür.
Satma raykan senem Hızr'e dodağın suyuni,
Hızr eger su istiye çeşmeyi heyvane gelür.
Esermiş hun-i dilimden senemin huni gözi,
Ger sen inanmaz isen gör ki ne mestane gelür.
Gah-u bigeh tobe verir mene şehrin vaizi,
vaizin tobesi şaha mene efsane gelür.
Âşnadır bu Hatâi sözi iman bilene,
Üzüni bilmiyene deme ki bigane gelür.

§ "v" nüshasından.

146

Hendedir ol bimisalin ibtidasi hendedir §
Kim bilür ol kuntu kenzin intihasi hendedir.
Gel beyan etgil sifat-i zatini şerh eyle kim,
Men suâl etdim ona eyn-i likasi hendedir.

104

Kendi lütfünden yaratdı âlemin mevcuduni,
Cümlenin meksudi şâhdir istvasi hendedir.
Arş-u kursi cennet-u hem nar-u tuba vu şecer,
Ebr-u bad-u ma vu tin asl-i şirasi hendedir.
Her kişi kim zikr-i hetlen könlüni etmez cela,
Ol ne bilsün bibeser aşkin sefasi hendedir.
Hatem-i tovhidi her kim könlüne mohr etmedi,
Ol şehadet şerhinin bilmez esasi hendedir.
Sen niyaz et ey Hatâi kimse bilmez çün seni,
Mentikin inşasının hemd-u senasi hendedir.

§ "v" nüshasından.

147

Gördüm yüzüni ey senem billah ki hoş cananedir¹
Manendi yohdur hüsnün kimetlu bir dür danedir.
pend nesihet dutmadın neçün könlü verdin ona,
Billah cezadır ey könlü hicran oduna yanedir.
Yüzün çü mah-i bedrdır yeldasi zülfün senin,
Aşikleri mest eyliyen lâl-i lebin peymanedir.
Yüz gösteruben âleme niçün açırsan vechini,
Dilber yüzü fitne deyil sor ey könlü âyâ nedir²
Ol dilberin ruhsarina verdi Hatâi könlüni,
Âh ile tab oldı işim ol şem'ine pervanedir.³

(1)V:meyhanedir(2)p1:bes ey gül hemranedir(3)Bu gâzel D,P2,B,
E,İ nüshalarında yoktur.

148

Könlü şad ol maşukın geldi derler §
Bu mürde cismine can geldi derler.
Şikayet eyleme sen hicr elinden,
Senin derdine derman geldi derler.
Bu zülmet cevri ni çoh çekdi bülbül,
Bahar erdi gülüstan geldi derler.
Karinca bağladı bel hidmetine,
Esen yellere Süleyman geldi derler.
Hatâi can feda dostun yoluna,
Bu gün dost sana mehman geldi derler.

§ "î" nüshasından.

149

Hakkın nüshelerinde bir¹ beyan var,
Mukerrer biliniz kim² kane kan var.
Başım kurban sene³ ey mürşid-i hak,
Neçe yüzmin teki cane kıyan var.

Elin var sen yahşi kirdin yezid'i,
 Cahandar olasan ta kim cahan var.
 Henüz şah heyder'in kani kalibdir⁴,
 yezid'e bir dahi geli kuran var.
 Sene münkir diyum görmezsen oni,
 Güneşden ehl-i hak fitne eyân var.
 Menim halim şaha erz etmek için,
 yeri bad-i sabasen bir zaman var⁵
 Bu yola⁶varmağ olmaz rehnemasız,
 Nece olasan söze kan var.
 yakın ihlas gerek aşkin yolunda⁷,
 Get ey⁸münkir lain sende güman var.
 Ökuş hof eylemen aşkin yolunda,
 Refikim gazilerden karvan var.
 Müezzin gece gündüz çağırirmi,
 İmam geldi namaze dur oyan var.
 sefer kil dur oturma ey⁹Hatâi¹⁰
Ki şehir-i Erdebil'de hanedan var¹¹.

(1)P1-B-E:bu(2)p1: bil ki ona(3)p1:kurban yolunda(4)p1: durayir
 (5)p2-B-E:Gel ey bad-i şaba bir lehze sen var(6)E:yolda(7)p2-
 B-E:gerekdir hak yolunda(8)p1:yeri(9)p2:var(10)p1:Hatâi dur
 yeri sen bir sefer kil(11)Bu gazel D,I nüshalarında yoktur.

150

Gel ey ârif sene herdem tevaf-i hecc-i ekberdir,
 Ki¹kible nur-i peygamber imami²negd-i heyder'dir.
 Ali oldur ki cennetde olubdur saki-yi kovser,
 Budur saki budur cennet şarab âb-i Kovser'dir.
 Elinde badei gülreng iğer gazilerin şahı³,
 Ne hacet nokl için şeker sözün kend-i mükerrerdır.
 Sücaet bu vilayet bu mürüvvet bu keramet bu⁴
 Ali'ni görmiyen hazır yezid-u gebr-u kafirdir.
 Hedis-i va'z kur'an'dan ne buldun gel gel ey zahid,
 İmamin⁵ismi kur'an'dır hedıs Allah-u ekberdir.
 Siratin köprüsün⁶keçdim emel mizanını çekdim⁷,
 Bu yoldan⁸âzanın billah makamı nâr-i mehşerdır⁹
 Hatâ ile hoten mülki şaha feth oldi Çin beyle,
 Ki meclis nafe mişkin seraser mişk-i enberdir¹⁰
 Eya mehrab eden daşi hakiket mezhebırden kim¹¹
 Nıgarın göüleri kaşı mene mehrab menberdir.
 Behişt istersen ey zahid¹³beyadır meclis-i rından,
 Hekin didari ey aşık(15)ne cennate müyesserdır(16)

Eger nazirsen ey tãlib hakki insanda gör getme,
Mübarek hacemin vechi hakin nurunda mezherdir¹⁷
Hatâi'nin deyil¹⁸ hakki şaha kulam diye bilmek¹⁹
Eger²⁰ hizmet kabul olsa onun mevlasi kenberdir²¹

(1)İ:çü kiblem(2)V:imamin(3)B:gaziler şahin(4)P2-V-E-İ nüsha-
larında bu misradaki sözlerin yeri deyişdirilmiştir.(5)V:kela-
min(6)İ:sirat köprüsini(7)I:menziline köçdüm(8)B:bu yolda(9)
I:nar aşkardır(10)V:ile(11)V-I: bil kim(12)V-I:kamet-u kaşi(13)
P2-V-E-İ:ârif(14)B:beyadib(15)P2-B-E:zahid(16)I:mütediedir(17)
I:nurile enverdir(18)V-İ:herf-i(19)B-E:kulumdır bil kim(20)İ:
veli(21)Bu gazel D,P1 nüshalarında yoktur.

151

Danei halin görende murğ-i dil pervaz eder §
Çeyb iken ol demde esrar-i maani baz eder.
Dastan-i hüsnüni ey dost der fesl-i bahar,
guşei gülşende bülbül sübhdem âgaz eder.
Görmedi bir kez günah ol şah-i huban ah kim,
Öyrenipdur kim mene her lehze yüzmin naz eder.
Ey könül katlan visalin isterisen dayima,
her cefaleş kim sene şul dilber-i tennaz eder.
Ey Hatâi âferin kilmak gerek idrakına,
Beyle ter sözler meger kim.şadi-i şiraz eder.

§ "M" nüshasından.

152

Mene covr-u cefa kilmak deyil cananelerdendir§
yaman yoldaşilen yar olmagi nadanelerdendir.
Menim tek aşnayı yad kildin ey terehhümsiz,
Felekden görmezem oni kamu biganelerdendir.
Fedadir bil yekin yolunda billah can-i şirinim,
Camalin şemine herdem yanan pervanelerdendir.
Haber dutmaz hakiketden riyayi zahidin fehmi,
Onun fikri ecayib kisse efsanelerdendir.
Hatâi nezm-i eş'arina yüzmin âferin gelsün,
Ki âkillen heyalından deyil divanelerdendir.

§ "M" nüshasından.

153

Çahanda aşikin çoh âdı vardır §
Ki her birisinin bir dadi vardır.
Bu gün sen Husrov-i şirin dahansan,
Senin tek Şirin'in Ferhad'i vardır.

107

Bu aşkin önüne dözmez dağ-u daş,
Yavur iti gülün fuladı vardır.
Her işi aşkile dutgil cahanda,
Ki aşkile olanın bünyadı vardır.
Ne yerde bir kuzi ähu olursa,
Mükerrerdur onun seyyadı vardır.
Cemi-i bendenin vardır niyazi,
Kemu gönüllerin muradı vardır.
Oda bilmez muni dovr-i zemanê,
Ki bir oynayıcı nejadi vardır.
Zuhur oldi oyunçi rind-u kellaş,
Vilayetden onun irşadı vardır.
Sağınmanız hatâi dirdin sever,
Ki sever sevdirek ustadı vardır.

§ "M" nüshasından.

154

Ez keyl-u kal-i medrese hoşdur ki olsa dur §
Ey dil hezer kil onda ki yohdur sene kusur.
Meyhane-kuncun istedir saki-i letif,
Öz vehdetinde ol ki çü Allah imiş gefur.
Efsane sözlü vaizi görsen melamet et,
Ta halk içinde eylemiye razini zuhur.
Bülsün bu mal-i mülk ve ger heç bülmesün,
Neçün ki vesl-i yardir ancak mene zerur.
Senden hatâi mehr-u vefa iltimas eder,
Ya reb muradı aşık-i biçarenin budur.

§ "M" nüshasından.

155

Boyun bir serv re'nadir güli var. §
Semen üzre perişan kakili var.
Ne nazikdir camalin gülşeni kim,
Gül-i ter üzre nazik sünbüli var.
Ne gülşendir yüzün kim çevresinde,
Hezaran endelib-u bülbüli var.
Nece mest-u humar olmaya çeşmin,
Önünde leblerin kimi mey var.
İnanma zülf ehline hatâi,
Kim onun bir başı vu min dili var.

§ "M" nüshasından.

Aşık oldır kim sözi can-u dilile yar bir §
 Bir durur aşık ezelden sevgülü dildar bir.
 Ehl-i aşkın me'niy-i zat-u sifati bir durur,
 Âdeme kil secde zahid kilmagil inkar bir.
 Cümlenin halin bilen sensen yine bildurmiyen,
 Deme her namehreme ger kilmasa ikrar bir.
 Olmadi bu sirre mehrem her hesis-i kec suhen,
 Derdimin dermani doğru yar bir attar bir.
 Pir birdir sirr bir-u ikrar bir goftar bir,
 İkilik siğmaz bu yolda serile serdar bir.
 Sen bilürsen bendenin halin ne bilsün bilmiyen,
 Birmidir ya yüzmidir ya minmidir bazar bir.
 Âteş-i aşkın tutuşdurdi vicudum şehrini,
 Bahiram ki hur birdir nur birdir nar bir.
 Sedhezaran zülm edersen dönmezem döndermezem,
 Yüzmi ya sözmi ya gözmi gemhar bir.
 Cane minnetdir ne gelse gem yemen şükr eylerem,
 Cani verdim başı koydum olmuşam bimar bir.
 Mest-i aşk etdin meni mecnun o meni neylemezem,
 Ey susamış kanime her gözleri hunhar bir.
 Ömr birdir gün bu gündür yetse dem saet demez,
 Baki olmaz can bu tende fanidir edvar bir.
 Heç günahsız bende olmaz heç hatäsiz kimse yoh,
 Sen günahın göre gör gil afv eden geffar bir.
 Bu dükan yüzmin dükandır hak dükandır veli,
 Şehr birdir kar birdir asilursan dar bir.
 Ey Hatäi sen tevekkül hakke kilgil çekme gem,
 On sekiz min äleme hüküm eyliyen serdar bir.

§ "M" nüshasından.

157

Şem'i hüsnün çevresinde can-u dil pervanedir §
 Yanmiyen ol şem'e karşı bihaber pervanedir.
 Kaşların mehrab-u yüzün mescid-i beyt-ul heram,
 Gözlerin meyhane vu lal-i lebin peymanedir.
 Ey müselmanan meni eyb etmeniz aşık deyib,
 Kim meni valeh kilan ol nergis-i mestanedir.
 Dilberin veslinden äyru bu dil-i mehcurumuz,
 Fıkr-u enduh-u firak-u derdle hemhanedir.
 Ey Hatäi ehl-i tovhidin katında bilmiş ol,
 Vaizin bihude goftari kamu efsanedir.

§ "M" nüshasından.

103

sensizin könlüm şena bir külbei viranedir §
 kimsiye arz etmezem kim bir yihilmiş hanedir.
 Cane can etdim yekin ile ezelden hak bilir,
 canimin canı benim şul dilber-i cananedir.
 Getdi ömrüm heç dinlenmen visalından onun,
 Şul meh-i namehrbanin meyli çün hicranedir.
 Her gece ta sübh hüsnün şem'ine pervane tek,
 Cümle âlemler feğanımdan tutu şeb yanedir.
 Ey Hatâi sen yekin bil kim bu fani dünyada,
 Bivefalerden muhebbet istiyen divanedir.

§ "M" nüshasından

159

Bir ketre erek ki yüzünden nisar olur §
 sehn-i zemin bahar-u gül-u laleazar olur.
 Ta şane kildi zülfünü maşşate-yi ezel,
 Tabından açılır ki cahan mişkbar olur.
 Ra'na kedin ki serv-i şehidür mükabili,
 ya reb münasibi ne sebebden çinar olur.
 yarın Hatâi kuyine can ver besidk-i dil,
 yarım diyen sene haçan eğyare yar olur.

§ "M" nüshasından.

160

Ol geden yarım midir ya ihtiyarimdir gedir §
 Bilmezem canım midir ya sevgu yarım midir gedir.
 Tende canım kalmadı onunla olmuşdur revan,
 Ol benim ruh-i revanim ya nigarimdir gedir.
 Canım ondan ayrı tende bir dem eylemez benim,
 Gem meni eyler helak ol gemgusarimdir gedir.
 Kalmadı heç kar-u bari bu Hatâi hestenin,
 onun ile kar-u barım herçi varım midir gedir.

§ "M" nüshasından.

161

yandım aşkindan eya gül yüzlü dildar üşte gör,
 sensiz tek âlemde gezmek oldi düşvar üşte gör.
 sinemin suzundan ey dilber yanir arşile ferş,
 Âğlaram bülbül kimi bivesl-i gülzar üşte gör.
 Lale tek benzem saralmışdır ferakından senin,
 Olmuşam dilheste vu mecruh-u bimar üşte gör.
 Ahd-u peymanini menden ey peri sindirmagil,
 Kim mene zülm eylemişdir covr-i eğyar üşte gör.
 Bu Hatâi şul büt-i tersa camalin görgeçin,
 Rahib-i deyr oldi vo bağladı zünnar üşte gör.

§ "M" nüshasından.

perişan zülf-i mişkinin gül-i hendane düşmüştür §
 ucundan dürlü sevdaler het-i reyhane düşmüştür.
 Meger hurşidimiş hüsnün ki kildi âlemi rovşen,
 kim ol rehşende envari meh-i tabane düşmüştür.
 Kaşın yayını kurmuşsan bize ez gemze her saet,
 Eya dilber onun sehmi yekin kim cane düşmüştür.
 camalin iştiyakından eşitmezsen feğanımı,
 visalin iftirakından künül hicrane düşmüştür.
 Hatâi bendiye saki içürmüş cam-i cahandan,
Görün meyhane küncünde eceb mestane düşmüştür.

§ "M" nüshasından

Ey künül her cayi yari ihtiyar etmek nedir §
 yar-i her cayi sözüne e'tibar etmek nedir.(1)
 > Deyme bir cahil nigarin covruni çekmek neden,
 Ger bir nakes ile kovl-u karar etmek nedir.
 Âhu gözlü bir senem eslanlari seyd eylemiş,
 Ey müselmanlar âhu şiri şikar etmek nedir.
 Ey Hatâi sirrini sen delme yerde söyleme,
Sirri âşik deyme birde âşkar etmek nedir.

§ "M" nüshasından.

Ey künül her me'nisiz cahili yar etmet nedir §
 Me'nisis cahil sözüne e'tibar etmek nedir.
 Çün onun kovli hatâdir hem karari bivefa,
 Ey künül na ehlile kovl-u karar etmet nedir.
 Ehl-i hakke can feda kil cehl ile olma refik,
 Çün inadin var iken zağî şikar etmek nedir.
 Handa kim her ehl-i irfan görsen olgil hak-i pa,
 Ey künül na ehl olub ondan kenar etmek nedir.
 Bir neçe gün yar olub bir kimsenin halin duyub,
 Sonra onun gizli sirrin âşkar etmek nedir.
 Her kim öz aybi ile sübhanına dutmuş yüzün,
 Kimsenin aybin açuban şermsar etmek nedir.
 Ey Hatâi kil feda canin vafalu yar için,
Her vefasiz bivefa kimseni yar etmek nedir.

§ "M" nüshasından.

(1)Aşağıdaki beyit 163. gazelin 2.beyti olmalıdır.

< Gül-i hoşbu variken elim tikane sürtmem,
 Kebk-i re'na variken zağî şikar etmek nedir. >

Ey¹ senin yüzüne bahdik kutlu² oldi mahmiz,
 Ne eceb suret yaratdı³ sün ile Allah'miz.
 Çün irişdim yüzüne⁴ buldum sirat-ul müstekim,
 Âb-i heyvane irişdi vardığınca rahmiz.
 Dün sağınur⁵ kim ki görse zülfün şebrengini,
 Kim karaye boyayıbdır oni dud-i ahimiz.
 Hızr cavidan elinden içmiş öz⁶ âb-i heyat,
 İsi Meryem katında kurmuşuz⁷ hergahimiz.
 Ke'be'i vaslina verdim⁸ canımı kurban dedim⁹
 Hacı oldum kan tökerem hani kurbangahimiz.
 Kaşların takini gördüm kiblegahim eledim,
 Çün ayâğın toprağında oldi menzilgahimiz.
 Bu Hatâi ke'be'i aşkına ehram bağladı,
 Ol saatda erşe çihdi zik-i illellahimiz¹⁰

(1)V:çün(2)D:kible;V:kanlu(3)D:bezendi(4)V:vesline(5)V:sayır-
 miz(6)D:içmişem(7)V:dutmuşuz(8)V:irdim(9)D:veli(10) Bu gazel
 "P1","P2","E","B","İ" nüshalarında yoktur.

Hesretinden ¹ dilbera kaldı do çeşmim habsiz,
 Eyle kim yıldızlar olur gece göyde habsiz.
 Ta sedef âğzında yarın görmüşem dür dişlerin,
 Aşk behrinde gönül ol me'niden² gergabsiz.
 Zülmet-i hicranda³ kaldım bir meded kil halime,
 EY periveş çünkü ruhsar ile siz mehtabsiz.
 Ehl-i hek kapundan⁴ özge heç yere kilmez sucud,
 EY senem çün dayıma aşıklere mehrabsiz.
 Bu Hatâi'nin vücudi oldi nurinden zuhur⁵
 İki âlem zerredir hurşid-i âlemtabsiz⁶.

(1)P2-B-E:hicrinden(2)D:ol me'nide(3)B:hicrinde(4)D-B:kapunda
 (5)P2-B-E:BU Hatâi ta cüda oldi yüzünden ey senem;V:BU Hatâi
 oldi yüzünden mezher ey senem(6)BU gazel P1,İ nüshalarında
 yoktur.

Ta düşüb men aşkına hicrinde¹ men zarem henüz,
 Dam-i zülfün bendine murğ-i giriftarem henüz.
 Ta ki men bülbül teki² gülzar-i hüsnün görmüşem,
 Ta ebed terk eylemen der aşk gülzarem henüz.
 Sem-i ruhsarını ta kim³ görmüşem ey meh lika,
 Göyde yıldızlar⁴ kimi her gece bidarem henüz.

Ma yüzün gördüm⁵ senin men ey tebib-i derd-i aşk,
Şanma kim buldum şefa derd ile bimarem henüz.
Bu hatâi yar ilen kalu bela de⁶ kildi ehd,
Hak bilür kim ber ser-i an⁷ ehd-u ikrarem henüz⁸

(1)P1:nicruna(2)P2-B-V:kimi(3)B:ta ki(4)P1:yolda yulduzlar;
P2-B-V:göyde kovkebler(5)P2-B-V:yüzünü görkec(6)D:bela den
(7)P1:ber ser-i ol(8)Bu gazel E,İ nüshalarında yoktur.

168

Biz ezelden ta ebed meydana gelmişlerdenüz,
Şah-i merdan aşkine merdane gelmişlerdenüz.
Yazmağa hekden¹ kelamullah-i natik² şerhini,
Kim³ beyani elm ilen kur'an'e gelmişlerdenüz.
Kayinati suret-i Rehmane tefsir etmege⁴
Ruh-i kudsi sureti Rehmane gelmişlerdenüz.
Bir⁵ müenber türrenin küfrüne amenna deyib,
Hakke teslim olmuş öz imane gelmişlerdenüz.
Saki-i baki rinden⁶ mest olub içmekdeyüz,
Nergis-i mestin kimi⁷ mestane gelmişlerdenüz.
Ayb-i⁸ mütlekten temaşay-i ruh-i ziba için,
Bu şehadet mülküne seyrane gelmişlerdenüz.
Ey Hatâi iyd-i ekberdir camali dilberin,
Biz bu iyd-i ekbere kurbane gelmişlerdenüz!¹⁰

(1)I:hakkın(2)P1:nutkin(3)P2:bu(4)P2-B-E:te'bir olmuşuz;I:
tebdil eyleriz;p1:tefsir etmişüz(5)P1-B:bu(6)D:elinde(7)D:
nezere ve destane ve;p2-B-E:ketrei mest üzülü;İ:ketrei mest
olmuşuz(8)P1:ğeyr(9)P1:saadet(10)Bu gazel v nüshasında yoktur

169

Dilbera şemsüz zuha'dir şü'lei ruhsariniz,
Âyet-i Taha¹vu yâsin suret-i didariniz.
Kametın Tuba durur Nun vel-kelem'dir kaşların,
Hazihi cennatu ednin lal-i şekkerbarniz.
Âyet-i²vel-leyl zülfün gözlerin nemel beser,
Leyk şübhan-el lezi esra durur esrarniz.
Surei Tevhid okuram dembedem ihlas ile,
Ta ki hüsnüni beladen sahlasun Cebbar'niz.
Kul kefa billah durur zikri Hatâi hestenin,
Hak bilür kim sümme vechullah'dir didarniz⁴

(1)V:âyet (2)V:sure (3)P2-E:tevhid(4) Bu gazel "D","P1","B",
"İ" nüshalarında yoktur.

113

Hal-i dilimi bendeden ol yare söyleniz,
 Hicr ohi bağrimi¹ nece bir yare söyleniz.
 Ehvalimi sorarsa benim ol cefalu² yar,
 zar-u neuar-u heste vu ävare söyleniz.
 Gülgun yanagların³ gem-u covr-u cefalери,
 kildi hevale bağrimi yüz hare⁴ söyleniz.
 Çoh mehnət-u cefasini⁵ çekdim vefa heni,
 Gem hedden ötdi dilber-i gemhare söyleniz.
 Şehraye saldı ahuy-i çeşmin Hatâi'ni,
ol buy-i zülfi nafei Tatarе söyleniz.⁶

(1) p1-B-E: bağrumi (2) p1: safalu (3) p1-p2-B-E: yanagının (4) D: sed
 hare (5) p1-p2-B-E: cefanizi (6) Bu gazel v, i nüshalarında yoktur

Keşay-i fekr-u fenadır kumaş-i fahirimiz §
 Çerik-i bade libas-i zahirimiz.
 Kapunda nola meh-u mehre baş eymez isem,
 Feraz-i konkire-i arşdır şeha yerimiz.
 Hudaye şükür eceb rahat-u sefamiz var,
 Bir oldi dost geminden derun-u zahirimiz.
 Çubar-i dehr deyenden keder pezir olmaz,
 İmaret eledi lütfün şikeste hatirimiz.
 Nola dökersem eşiyinde eşk-i hun älud,
Hatâi sim -u zere meyl eder ekabirimiz.

§ "p2" nüshasından.

Evliyaden hasil etdik aşkile sevdayi biz §
 Zahide verdik onunçün zühdile tekvayi biz.
 Dediler ki yeddi tamu zülmetin hicranidir,
 Olmadan ondan cahanda çekdik ol gövgayı biz.
 Dediler ki sekkiz uçmak sirr olubdur zahide,
 Perdesiz nur onda gördük cennet-ul mevayi biz.
 Cennet elinden içeri bir ecayib melek var,
 Bihicab ol elde gördük pirim ol hemtayı biz.
 Çan-u canan bilmişidik küfr-u dini bi edeb,
 Ke're-i Ümmâne daldik keçdik ol deryayı biz.
 Neçeler talib olubdur bu huma kölgesine,
 Çin elinden seyr ederken bulduk ol deryayı biz.
 Ey Hatâi dedi tuba pirimin yen(yek) boyuna,
 Heyderin yüzünde gördük ol gül-u renayı biz.

§ "I" nüshasından.

şenssen hemişe suret-u me'nade şahimiz ş
 Bilgil yekin ki arada hakdir güvahimiz.
 Ey hublerin guzidesi ruvşen yüzün kimi,
 vola eger sifid ola beht-i siyahimiz.
 veslinden ayrı mehnat-u hicran içindesen,
 Eflake düşdi gelgele-i suz-i ahimiz.
 Billah inan bu doğru sözi eğri sanma kim,
 Lütfünden özge dünyade yokdur penahimiz.
 Bende hatâi canini sene feda kilur,
 Ey âftab-i tel'et-u sün-i ilahimiz.

ş "M" nüshasından.

şenssen cahan içinde bu gün padşahimiz ş
 Ruz-i ezelde hezretin oldi penahimiz.
 Govr etme men şikeste dil-u binevaye kim,
 Çün senden özge kimsene yoh dadhahimiz.
 Her handa kim sucuđ ederisem beetikad,
 Mehrab kaşlarında durur kiblegahimiz.
 Bir gün terehhüm eylemedin haksarina,
 Ya Reb ne sadir oldi kapunda günahimiz.
 Geminden hatâi dedilen inceldi çün hilal,
 Bir mahdir görünmedi ol hüsn mahimiz.

ş "M" nüshasından.

Ey dodağın şehd-u şekerdir siyeh halin meges¹
 Olsun aşkinden² ayrı tende canim bir nefes.
 Ey peri herdem nigeşban kapuna hacet deyil,
 Kim yeter kuyunda her şeb nale vu ahim ceres³
 Neylerem aşkinden ayrı dünyanın lezzatini,
 Kim huzur-i dil gem-i mehrin⁴ benim könlümde⁵ bes.
 Çün ezelden aşkniz canımda hakdendir nesib⁶
 Hak bilür kim ta ebed könlümde vardır ol heves.
 Ey hatâi gem yeme her sözde⁷ şükr et halike,
 Çün sene her işde daim⁸ hak durur feryad res⁹.

(1)p1:Şehd-u şeker tek durur halin meges(2)p2-B-E:veslinden
 (3)p2-B-E:zarem eses(4)p1:aşkun(5)B-E:canımda(6)p2:teleb(7)
 p2-B-E:her demde(8)p1:her işde vardır(9) Bu gazel "v","i"
 nüshalarında yoktur.

yari gördüm¹ bugün hendan oturmuş,
 yanağı taze gül² reyhan oturmuş.
 yüzüne karşı gunça güldüki çün,
 seher ağzına çalmış³ kan oturmuş.
 Seninle hüsn içinde behs edenler,
 Nece peşman olub⁴ heyran⁵ oturmuş.
 Senin simin zenehdanına⁶ ey dust,
 Ne heddim var desem⁷ dendan oturmuş.
 Dodagin çevresinde koşa hallar⁸
 İki zengi ona derban oturmuş.
 Senin Leyli camalin görmek için,
 yolunda Mecnuni¹⁰ heyran oturmuş.
 Hatâi'ye nezer kil çeşmin ilen,
 Kapunda sübh-u şam¹¹ giryan oturmuş¹²

(1)P1: eceb dilber(2)D: gülüne(3)D: urmuş(4)D: mehrum kalub(5)D: çendan;P2-B-E: sib-i zenehdanina(7)P2-B-E: deyim(8)B-E: Kaşinla kirpigin zülfün karadır.(9)D: durur(10)P2: yene Mecnun kimi(11)P1: şam-u bam(12) Bu gazel "v", "i" nüshalarında yoktur.

Hak lebinden gunçani gülşende hendan eylemiş,
 Leyk yüz nazik leyk ilen oni hendan eylemiş.
 Kameti tek gül kimi² terhin götürmüş bağban,
 Bağda eksinden onun serv-i huraman eylemiş.
 Dev oğurlamışdı bir zerre dehanin nekşini³
 varmış ondan hatem-i mähr-i süleyman eylemiş.
 Zülmet-i zülfünde⁴ içmiş leblerin äbini Hızr,
 Heyy baki bulmuş ädin⁵ äb-i heyvan eylemiş.
 Şaneden meşşate salmış bir saçın kilin yere,
 Ser beser hak-i cahani enber efşan eylemiş.
 Arizin bağında⁶ bir murğ-i herim olmuş Halil,
 Ol sebebden Hak ona odi gülüstan eylemiş.
 Bu Hatâi kanini tökmekde iken tökmedin,
 onda her müfti ki men' etmiş besi kan eylemiş⁷

(1)P1: Leyk bu nazlik-u lütf ile ehşan ilemiş; Leyk bu nazikliği lütf ile çendan elemiş(2)P1: gülgeştide(3)D: Dev oğurlamış o yüzde dehanin nekşini; B: Dev oğurlamış oyur yerde dehanin nekşini.(4)B: zülfünden(5)B: ondan(6)P1: çün(7) Bu gazel "P2", "E", "v", "i" nüshalarında yoktur.

Meclis ehli çahir içende dutar elde ayağ¹
 sanesen bir şem'dir kim²üste yanar bir çirağ.
 Gülşen-i³meclisde bir şuh peridir dilruba,
 sanesen bir laledir bağrında onun dürlü dağ.⁴
 dost kam olsun hemişe⁵ol bereğm-i dustan⁶,
 Oldi meclisde müşerref busesinden sol-u sağ⁷
 mişk-u enber micmeridir yoksa cam-i mey durur⁸
 Buy-i hubinden onun daim müetterdir damağ.
 Mehriilen yari ki gelmişdir zi gülşen yadgar⁹
 Bu Hatâi hestedildir hak-i ol¹⁰mehruy-i bağ¹¹

(1)P2-B-V-E:Meclis ehli çün şerab içse dutar elde ayağ, sanesen bir şem'dir kim üste rovşendir çirağ.(2)D:ki(3)B-E:gülşeni(4)P2-B-V-E:Lalei nisbetdir kim ol bağrına gelmiş dürlü dağ.(5)D:müdamı(6)B-V-E:uş bu cam-i dostkam(7)P2-B:şul ayağ(8)D-V:cam-i humridir;p2-B-E:cam-i cem durur(9)P2-B-V-E:Bir gül-i hendan durur yetmiş bebağ-i hald hur.(10)D-B-V-E:än(11)P2-B-V-E:terefinde bağ. Bu gazel "İ" nüshasında yoktur.

Ol peri peyker mene yar olmadı heyf oldi heyf,
 Aldi könlü meni vfadar olmadı heyf oldi heyf.
 Şahleridim kehrini könlümde daim can kimi,
 Sirrimi¹faş etdi esrar²olmadı heyf oldi heyf.
 Kim ki yüzün mekr ile kildi meni senden cüda,
 yüz belaye ol giriftar olmadı heyf oldi heyf.
 Firketin oduna yandım³can-u dil⁴oldi kebab,
 Kimse halimdan haberdar olmadı heyf oldi heyf.
 Aşk elinden haste düşdi bu Hatâi'nin teni,
 Leblerinden birce⁵timar olmadı heyf oldi heyf.

(1)M:sirri(2)M:ve settar(3)F:yandı(4)M:dil kebab(5)M:leblerin şerbetde(6)Bu gazel D,P1,P2,B,E,V,İ nüshalarında yoktur.

Ey deyen kim äkilem¹divane hoş gelmek gerek,
 Kim kilur laf-i hüner²meydane hoş gelmek gerek.
 Ger eziz-i Misr aşk³olmak⁴dilersen ey gönül,
 Yusuf-i Misri kimi zindane⁵hoş gelmek gerek.
 Ey gönül⁶laf etme kim me'nade laf eden kişi,
 Marifet meydanına merdane hoş gelmek gerek.
 Zahida vird eyle daim zikr-u fikri ruy-i dost⁷
 ehl-i islamem(8)din imane hoş gelmek gerek.

Âşikem dersen gönül⁹ şartı budur âşiklerin,
Her ne kim canâne kilsa cane hoş gelmek gerek¹⁰
Ey dil ol şeh katine kendisi vasfından âyet¹¹
Kim kulun her bir süzi sultane hoş gelmek gerek.
Âşikem dersen gönül aşk ateşinden dönme kim,
Çem oduna yanmağa pervane hoş gelmek gerek.
Kim ki gerg olmağ diler der behr-i aşk-i bikenar¹²
Keştisiz bu lücce¹³ ümmane hoş gelmek gerek.
Ey Hatâi şiiirini ol yar ister dinliye,
Dilrubaler guşine dür dane hoş gelmek gerek.

(1)B-E:âşikem(2)B:laf urmağa(3)P1:ger eziz-i mülk-i aşk;B:ger eziz-i misr'den;E-İ:çün eziz-i misr-i aşk(4)D:olmağ(5)D:meydane;V:fettane;İ:divane(6)D:zahida(7)D:ruy-i muy-i dost (8)D:ehl-i küffarem (9)D:dila(10)P1:Her ne kim canan kilur canane hoş gelmek gerek(11)D-E:daim geder osafından âyet;V:EY gönül fitnede daim geder osafından âyet(12)V:Gerçi gerç olmak diler sen behr-i aşke bikenar(13)V-E:bu decele.

181

Firketin çekdim nigara vesl-i ruhsarin gerek,
Hasta halâm dilbera¹ lal-i şekerbarin gerek.
Bahmenem gül yüzine hüsnün var iken ey peri,
Neylerem nergisini men² ol çeşm-i bimarın³ gerek.
Behr-i çeşmim âğlamağdan ebr tek baran töker,
Bu perişan könlüme lefz-i güherbarin gerek.
Murğ-i bağ-i aşk isen ebsem oturma can kuşi,
Dilberin kuyinde daim⁴ naley-i zarin gerek.
Ey Hatâi gülşene var hak-i payin gör onun,
Ger sene ol⁵ âhu gözlu mişkbu yarin gerek⁶

(1)P1:haste canim doğrusi(2)B:men nergisi(3)P1:bimarivem(4)P2-B-E:her dem(5)V:şul(6)Bu gazel "İ" nüshasında yoktur.

182

yazmışam bu rükani ol yare göndermek gerek,
zar ehvalim benim dildare göndermek gerek.
Lalinizden cam-i mey bir¹ kimsiye vermek neden,
leblerin şerbetleri² bimare göndermek gerek.
Kaşların mehrabine çoh secdeyi şükr eylerem³
Şeyh San'an tek meni zünnare göndermek gerek.
Çün tecelli nurini⁴ görmek temenna eylerem⁵
Şimdi mensur'em meni bir dare göndermek gerek.
Ey Hatâi ondan özge kimsiye yohdur ümid⁶
Nalei zarim benim ol yare göndermek gerek⁷

(1)B: bir(2)p2: şertini; v: leblerinden şerbeti(3)v: şükr eledim(4)
v: yüzünü(5)p2: temennadır işim; v: gördüm temenna eledim(6)v: Ey
Hatâi hakdan özge kimseden yohdur ümid.(7)Bu gazel p1, E, I nü-
halarında yoktur.

183

Men görmedim zamarda hüsnün kamali tek¹
Bu cane munis olmadı mehrin hayali tek.
Zülumat-i hicr içinde bulunmaz susuzlara²
Şul çeşmei dodâğinin âb-i zülali tek.
Çeşmi âğirdi nöh felekin keddi oldı hem,
Dovr-i kemerde³ görmedi kaşın hilali tek.
Min yil yazarsa katib tekdir-i lem yezel,
Bir herf-u nukte yazmaz onun het-u hali tek.
Yusuf cahane⁴ gelmedi yar tek Hatâi 'ye⁵
Yakub-i hasta çekmedi könlüm⁶ melali tek⁷

(1)p1: misali tek(2)p2-B-E: Zülumat içinde bir su bulunmaz susuz-
lere(3)D: zühelde(4)v: Yusuf cahanda(5)D: Yusuf camali gelmedi ya-
rin Hatâi 'ye(6)v: derdin(7)Bu gazel "İ" nüshasında yoktur.

184

Ta heyal-i ârizin geldi gözüm hab tek,
Geceler herdem gözüm görünür¹ mehtab tek.
İhtiyarilen² benim düşmez bu canım³ aşkine,
Neyleyim çekdi heyal-i zülfünüz kullab tek.
Ger namazım fot ola zahid mene⁴ te'n etme kim,
Yar kaşidir mene⁵ mescid teki mehrab tek.
Ol zamandan berlu kim çeşmim yüzünü görmedi,
Yaş gözümden cari oldı⁶ dembedem seylab tek.
Yare ger âlem nezer kilsa Hatâi gem yeme,
Bahmağ olmaz yüzüm⁷ hurşid-i âlemtab tek⁸

(1)D: görüben(2)p2-B-V-E: ihtiyarimle(3)p1: düşmezdi halim; B: düş-
mezdi canım(4)v: meni(5)F2-B-V-E: möhür kaşidir mene(6)p1-V: bul-
di(7)p1: baha bilmez nurine(8)Bu gazel "İ" nüshasında yoktur.

185

Cahanda görmedim ziba senin tek,
Bu âlem içre hüsnâra senin tek.
Bu hublar gölşeninde yohdur heç,
Yanağı bir¹ göl-i hemra senin tek.
Olamaz² doğrusı can bağı içre,
Kedi çün serv-i hoş bala senin tek.
Çü hubler çohdur insan³ içindê,
Heç olmaz ey peri ra'na(4) senin tek.

119

zemanе şairinde görmedim heç,
hatâi bülbül-i guya senin tek⁵

(1)P1:çün(2)P1:bulunmaz(3)P1:âlem(4)P1:sima(5)Bu gazel P2,B,
E,V,İ nüshalarında yoktur.

186

yüzündür bu cahan¹içre felekde mah-i taban tek,
Bitibdir hüsn bağnda boyun serv-i huraman tek.
visalini iren derler²heyat-i cavidan buldi³
saçın zülûmatinin içre lebindir âb-i heyvan tek.
Meger kim vehye menzildir kaşınla⁴kirpüğün zülfün,
yüzün⁵evrakinin üste⁶yazılmış setr-i kur'an⁷tek.
Ecebmi olsa ey dilber⁸vicudim aşkine mehkum,
oturmuş hüküm eder daim gönül tahtinde⁹sultandır.
Müşevveş hatir olmuşdur Hatâi hestedil daim,
Senin ol gül yüzün üstündeki zülf-i perişan tek¹⁰

(1)D-P1:âlemin(2)D:bulan diller;p1:dilin derler(3)D;dandi(4)
D:kaşınlan(5)V:yüzi(6)P1-P2-V:üsne(7)P1:herf-i kur'an(8)P1:
Ecebmidir kim ol dilber;B-E:ecebmi ola ey dilber(9)P1:könül
içinde(10)Bu gazel"İ"nüshasında yoktur.

187

Ta¹vüçüdüm aşkınız yolunda bulmuşdur helak,
Ayığın tozundan äyru oldi-canım derdnak.
Ta ola herdem benim baş üste kaim devletim,
Âstaninde yatur men daima ber ruy-i hak.
Her nece cehd etdim elim damenine yetmedi,
pay busin hesretinden eylerem yahami²çak.
Hâlis oldum ta ki men kan yaş âhitdim dideden,
yumiyince kanilen olarmi merdum³yüzi pak.
Bir perini sevdi bu miskin Hatâi könli kim,
Aşkına meftun⁴olupdur ez semek ta ber semak⁵

(1)E:ey(2)P1-E:yak meni(3)D-P1:birdem(4)P1:mektul(5)P2,B,V,İ
nüshalarında yoktur.

188

Ey ki aşkından olupdur¹can-u dil gemden helak,
Sen ne mezhersen cahanda ey cemal-i nur-i²pak.
Ey peri aşkında mene çok cefaler kilma kim,
Haste vu heyranin oldum geminden derdnak.
Damenini koymenem³elden eger çihsa revan,
Gerçi hicranin eli kildi yahami çak çak.
Cümle âlem ger hesud olsa yanında bir ceve,
Sen benimden dost bulsan covr-i düşmenden ne bak.

120

Bendini lütf-u kerem birle⁴ nezerden salmagil,
EY Hatâi 'nin penahi leyse fi hübbi sivak⁵

(1)P1-Ğ: bulupdur(2)P1: hur(3)P1: koymazam(4)P1: birlen(5)P1: EY
Hatâi destgiri leyse li hübb-i sivak(5)Bu gazel P2,V,İ nüsha-
larında yoktur.

189/1

İstemem¹ cismimde çan ol dilruba yarım² gerek,
Bir daği ol äy yüzün³ gürsem ki imanım⁴ gerek.
Çüh bela vu derd-u gem çekdim yolunda sebr edib⁵
Derd-i hicran hedden ötdi şimdi dermanım gerek.
Dil gemin sehrasına⁶ lalından ister ketre su,
Zülmet-i hicranda⁷ kaldım äb-i heyvanım⁸ gerek.
EY felek kildin meni dilberden äyru natevan⁹
Men hevade¹⁰ zerreyem hurşid-i tabanım gerek.
Bu Hatâi kulluğa bağlandı hidmêt kursağın,
Ol gözüm¹¹ nuri senem ol sevgülü canım¹² gerek¹³

(1)P1-B-V-E: istemem(2)D: lebleri canım;v: dilber canım(3)D: yüzün
(4)P1: cananvem(5)P2-E: cahanda sensizin;B: cahanda sebr edib(6)
D: sehrasinde(7)D-V: firketde(8)P1: şimdi baranüvem(9)D-P1: kel-
edem(10)D: hevaden(11)V: gözlerim;E: ey gözüm(12)P2-B-V: yarım(13)
Bu gazel "İ" nüshasında yoktur.

189

Her kimin kim derdi var dermane göndermek gerek §
Her kimin kim derdi yok virane göndermek gerek.
Her kimin canında hubler hesreti vardır müdam,
Dünyada är etmesün didare göndermek gerek.
Dinmeyin dindirmeyin girmek gerek öz küncine,
Her kimin sevdasi var seyrane göndermek gerek.
Her kim ikrar ehlidir yokdur niza koy dinlesin,
Her kimin de'visi var divane göndermek gerek.
Bu Hatâi 'dir bu gün meydanda zerb-i destilen,
Her kimin sebdasi var meydane göndermek gerek.

§ "v" nüshasından.

190

Könlüm ferak içinde camalin diler senin,
Bahmaz çinare kedd-i şimalin diler senin.
Nov äyi¹ göyde isterse helk iyd için,
Çeşmim hemişe kaş-i hilalin diler senin.
Ya Reb zevalin olmasun ey âftab-i hüsn,
Âşık cahanda hüsn-i camalin² diler senin.

121

Dünyade gerçi olmadı veslin mene nesib,
könlüm gözümde³ hey1-i heyalin diler senin.
Ta kim Hatâi gördi yüzün ey meh-i kütun,
Sehray-i dilde çeşm-i gezalin diler senin⁴

(1)D-P1: mahi(2)D-P1: kamalin(3)D: görende; P1: gözünde(4) Bu gazel B,E,V,İ nüshalarında yoktur.

191

Canâ geminde kısmi cefadır Hatâi'nin,
Liken dilinde¹ mehr-u vefadır Hatâi'nin.
Lalin eger verurse devadır derdmendine,
Bir busesine canî fedadır Hatâi'nin.
Herdem ki hak-i payını der tutıyay-i çeşm,
Gıryan gözüne eyn-i şefadır Hatâi'nin.
Ta görmüşem yüzün güneşin ey kemer lika,
Herdem dilinde² şems-u zuhadır Hatâi'nin.
Könül³ âlib bahasını⁴ versen visal ona,
Mürüvvet senin bu işde rizadır Hatâi'min.
Ta âğ yüzünde⁵ çin saçındır makam-i dil,
İklim-i Rum-u Çin-u Hatâ'dir Hatâi'nin.
Geldi Hatâi kapuna vergil murad ona⁶
Hüsnin hakkine⁷ zikri duâdır Hatâi'nin⁸

(1)E: dilde(2)P2-E: daim gözünde(3)P1: könlüm(4)P2-E: bahasine(5) E: yüzün(6)P1: muradi(7)P2: hakkında(8)Bu gazel B,V,İ nüshalarında yoktur.

192

Ta nece¹ hab içinde heyalin gördüm senin,
vakti durur ki şimdi camalin görüm senin.
Derd-i ferak içinde² geni zarem ey senem,
Bir gün ola ki ruz-i visalin görem senin.
Yetdi kamale ey gem-i hicran cefaların,
Şimdi mahaldurur³ ki zevalin görem senin.
Canımı iydi vesline kurban edem revan⁴
Bir gün ola ki⁵ kaş-i hilalin görem senin.
Ya Reb Hatâi görmesün ol⁶ mehnet-u ferak,
yetib visale⁷ ref'-i melalin görem senin⁸

(1)V: ya nece(2)V: elinde(3)D-P2: mehalidir(4)D: senin edem(5)D: ol dem ki yüzde(6)D-V-E: görmü ey(7)P2-V-E: yetem kamale(8)Bu gazel P1,B,E nüshalarında yoktur.

193

Ta ki sen ey günçe leb¹ lalini hendan eledin,
Derde saldin lale tek bağrim kara kan² eledin.

122

Aşkiniz kildi³ müsehher bu vücudim şehrini⁴
 Ta ki mehrini könül tehtinde sultan eledin.
 Könlüme⁵ cem oldi yüzmin durlu⁶ sevdây-i siyah,
 Gül yüzün üstünde⁷ ta zülfün perişan eledin.
 Ta ki gülşen geştine çihdin eya gülruh senem,
 Bağça içinde⁸ boynun⁹ serv-i huraman eledin.
 Kehr-u covrun lütf kildi¹⁰ bu Hatâi hesteye¹¹
 Merheba hoş geldin ey can lütf-u ehsan eledin¹²

(1)P1-P2-V-E: endelib(2)P1-P2-B-V-E: bağrimi por kan(3)P1-P2-B:
 aşkini kildin(4)P1-P2-B: şehrine(5)P2: ger könül(6)P2: doldurdi.
 (7)P2-B-E: üstine(8)P2: bağça içre; V: bağ içinde(9)P2-E: yüzün(10)
 P1-P2-B-E: kildin; V: kehr etdin nikara(11)P2: könlüne(12)Bu gazel
 "I" nüshasında yoktur.

194

Ol güneş bir zerredir nur-i camalından onun,
 Utanibdir serv-i erer kedd-u balından¹ onun.
 Ol zamandan berlu kim yüzün görübdür² göyde mah,
 Gizlenibdir yeni ây³ kaşi hilalından onun.
 Gül yanakından⁴ kizardi daim oldi şermsar,
 Ru siyehdir mişk-u enber het-u halından onun.
 Yerde bir ây yüzün⁵ âlem ona heyran olub⁶
 Ây gün bir lem'edir hüsn-i kamalından⁷ onun.
 Bu⁸ Hatâi haste⁹ dil kim¹⁰ dedinin dermani yoh,
 Bir meded ola meger kim zulcelalından onun¹¹

(1)D-V: kedd-u alından(2)P2-V: yüzünü gördi; E: yüzünü görse(3)P1:
 göyde ây(4)V: camalından(5)P1-E: ây nurdan; P2: ây nuridir(6)P2-V:
 olur(7)P1: hüsn-u camalından(8)D: ây(9)P2-V-E: hastenin(10)P2: çün
 (11) Bu gazel "B", "İ" nüshalarında yoktur.

195

Dilbera mahim benim¹ ferruh camalindir senin,
 Gün² dahi şul telet-i ferhunde falindir senin.
 Özge gözler göye bahir görmek için mah-i nov,³
 Eyd için men bahdiğim kaşi hilalindir senin.
 Dinlemen âheng-i kumri bülbülün soti ki var⁴
 Guş-u dilde her demadem keyl-u kalindir senin.
 Munca demdir dilberin gördün visalin ey rekib⁵
 Gün⁶ kamale yetmedin⁷ imdi zevalindir senin.
 Hatem-i⁸ mülk-i Süleyman'da Hatâi hestiye⁹
 Çünkü bir mur-i zeif paymalindir senin¹⁰

(1)P1: senün(2)P2: ol(3)D: Özgeler göye bahsa görmege bu mahi; P1:
 Özgeler göye bahirler görmeye mah-i novi; V: Özgeler göye bahirler
 gerçi mahi görmege(4)P1-P2-B-V-E: bülbül-ü sot-i hezar(5)V: Dilbe-
 rin vesl-i kemalin çok görübsen ey rekib(6)P2: ey(7)P1: yetdün; P2:
 yetmemiş; irmedin(8)D-V: kahmiye(9)P2-B-E: sürmegil mülk-i Süleyman
 e Hatâi hesteni(10)Bu gazel "I" nüshasında yoktur,

123

Firketin çekdim nigara şimdi yar olmazmısın,
 İhtiyarım getdi elden ihtiyar olmazmısın.
 İntizarım hedden ötdi hicr ilen oldum¹helak,
 Gemlu könlüm haline²bir gemgusar olmazmısın.
 Düşmedim sevda elinden³bülbül-i can oldi lal,
 vaktidir gül çehren açib nov bahar olmazmısın.
 Munca⁴mehnet çekdin ey dil zülmet-i hicran şebi⁵
 Ol mahin vesline yetdün behtiyar olmazmısın.
 Ger günahin çohdir ey⁶miskin Hatâi gem yeme,
 Rehmetine halikin ümidvar olmazmısın⁷

(1)P2-B-E: buldum(2)P1: canuma(3)P1: düşmüş idüm sebr olalı;P2-B-E: düşmen dem-i serd elinden(4)P1: heyli(5)P1: ilen(6)P1: çoh ise
 (7) Bu gazel "v", "i" nüshalarında yoktur.

Gel ey dilber tenimde¹can olubsan,
 Ne canım belke hem canan olubsan.
 Hedis-i Mustafa'dir ekremüz zeyf,
 Könlül mülkünde hoş mehman olubsan.
 Ezelden kovkeb-i rahşan idin sen,
 Bu devranda meh-i taban olubsan.
 Könlül ta gül yanağın gördi onun²
 Ohi kim bülbül-i hoşhan olubsan.
 Hatâi könlün äldin hende birlen³
 Eya gülbergsen⁴hendan olubsan⁵.

(1)B-E: yanağını gördün(2)P1: Könlül ta gördün onun gül yanağın
 (3)P2-B-E: birle(4)P1: bile sen;P2: böylemi(5) Bu gazel "v", "i"
 nüshalarında yoktur.

Karşudan dün geldin ey serv-i revanım sanmadın,
 Zinde kildin uş bu cansuz cism-u canım sanmadın.
 Dün heyal ilen peri tek ezm kildin suy-i men,
 Bes revan keçdin eya ruh-i revanım sanmadın.
 Sırrimi penhan ederdim hake çün gördüm seni,
 Halke faş oldi kamu sirr-i nehanim²sanmadın.
 Munca aşkin bari çekdi bu Hatâi covr ilen,
 Sormadin bir katile hal³pelivanım sanmadın⁴

(1)P1 nüshasında "salmadin" yazılmışdır(2)P1: raz-i nehanım
 (3)D: halin(4) Bu gazel "P2", "B", "E", "V", "I" nüshalarında
 yoktur.

Yar aydır gün hansidir¹ ayıtdım² camalindir senin,
 Ây daai şul telet-i ferhunde falindir senin.
 Ruz-i merac-i nebi veslin günidir ey melek,³
 Kab-i kovseyn ol⁴do ebruy-i hilalindir senin.
 Dilberin vesli kamalin çoh görübsen ey rekib,
 Ey kamale yetmiş imdi⁵zevalindir senin.
 Âgzimi telh eyledi hicrin tekellüm kil mene,
 Tutiy-i şekker şiken şirin mekalindir senin.
 Ey Süleyman-i zamane aşikin sor halini,
 Kim kapunda mur nisbet paymalindir senin.
 Ây yüzünün sefhesidir âyet-i⁶fethün kerib,
 Herf-u nukte ol yüz üste hett-u halindir senin.
 Danledirler didei mümin likay-i hak görer,
 Bu Hatâi hesteya ruz-i visalindir senin⁷

(1)D:pedi ol meh gün nedir.(2)D:dedim(3)P1:Zülfün şebidir ey peri;B:veslin şebidir ey melek;V:zülfün şebidir ey melek;Veslin şebidir ey senem.(4)B:ân(4)E:şimdi(6)P1-V-E:surei(7) Bu gazel "p2-"i" nüshalarında yoktur.

200

Beşaret könlüme şah senmi geldin §
 Bu kuru cismime can senmi geldin.
 Meni derdlu koyub getdün bu yerden,
 Yene derdliye derman senmi geldin.
 Elin kanlu güzün kinli ne haldir,
 O şeherde kan edüb ondanmi geldin.
 Yusuf şehrine geldin Mısır'denmi,
 Hasan Hüseyin şeh-i Ken'an mi geldin.
 Bu kul-i biçariye şah sen yetersen,
 Ey devlet elçisi şahdanmi geldin.

§ "P1" nüshasından.

201

Âkibet ey meh meni âlemde heyrân eledin §
 Çeşmimi giryan kilub bağrimi büryan eledin.
 Hatirim mecmu iken aşüfte kildin ey peri,
 Sen oni zülfün kimi emden perişan eledin.
 Şul güneş tək hicrden ey telbe könlüm buldi kim,
 Günçe tek başdan başa çak-i giriban eledin.
 Dil ära aşikligim penhan iken sen ey peri,
 Helk ära sen oni yüz dillerde destan eledin.
 Covr-i aşkin ey hebibim eyle hedden ötdi kim,
 Bu Hatâi hestiye kanmeni äsan eledin.

§ "M" nüshasından.

125

Meni efkar eden ol hett-u halin §
 Bıkrdir çeşmei lal-i zülalin.
 Zi Hızır oni görübdürse Mesiha,
 Ecaııb halkı vardır zülcelalin.
 Ne cansan sen benim canımdan ártuk,
 Kónülden getmedi bir dem heyalin.
 Mükedderdir mene ruz-i ezelden,
 Diyem álemde dáıım vesf-i halin.
 Hatâi'nin duásidir demadem,
 Kı ya Reb olmasun hergiz zevalin.

§ "M" nüshasından.

Şataşdı ta mene mestâne çeşmin §
 yazıpdır ádimi destâne çeşmin.
 Meger káfirdir ol mehráb içinde,
 Oturmuş gelmez geç imâne çeşmin.
 Giyüpdür karani zâhid kimi ol,
 Mey içmekdir işi rindâne çeşmin.
 İçendir kanımı derem inanmaz,
 Diyem men kim sene inâne çeşmin.

§ "M" nüshasından.

Het-u halinla zülfündür delil-i ehl-i irfanın §
 Kı ondan aşkâr oldı beyan-i elm-i kur'an'ın,
 Götürdün perde yüz rengden behemdillah ki ey dilber
 seni gördi hecaletden karaldı yüzi şeytân'ın.
 Ruhun yareb ne güldür kim feğane düşdi bülbüller,
 Kı şovkünden onun herdem huzuri var gülüstanın.
 Eya sultân-i ádil kim işim sensiz keçer müşkil,
 Budur senden muradım kim gedaden kesme ehsanın.
 Cenab-i ástanında deriğá kimetim yokdur,
 visalin özgeler gördi meni yandirdi hicranın.
 Kaşile kipriyin eynin ne sehr-i şamir'idir kim,
 Oların mekr-u álından cahani dutdı destânın.
 Hatâi çeşm-i mestinden hebibin ehtiraz eyle,
 Eger kanın döker her dem ki oldur can-i cananın.

§ "M" nüshasından.

sünbülünü arizin döründe efşan eledin ş
yatir-i mecmuimi gemden perişan eledin.
Huş makam-i ezem olmuştur bu könlüm guşesi,
Bilmezem ya reb neden covrile virân eledin.
İsteridim säyei veslinde ey can diklenem,
Üşte zülm etdin mene veslini hicran eledin.
Çeşm-i mestinden hezaran fitne saldın könlüme,
Türk yeğmaçi kimi billah yügüş kan eledin.
Bu Hatâi'ni çihardinmi könülden ey hebib,
De meger özgelerilen ehd-u peyman eledin.

§ "M" nüshasından.

EY senem¹yüzünde mişkin zülfünü dağıtmegil,
Bağrımın yüz dağı üste bir dağı dağı etmegil.
Ta yüzünü görmişem divane oldum²derd ile,
Zülfünüzden özge dahi boynuma bağ etmegil.
Şul kara yüzlü rekibi koyma kuyin girdine,
Haste bülbül tek makamın menzil-i zağ³etmegil.
EY peri âşiklerin divane kilsa könlünü,
Âşikin mecnun misali meskenin⁴dağ etmegil.
EY Mesiha bendeni kuyinde yad et bir nefes,
BU Hatâi'nin yerin hicrinde toprağ etmegil⁵

(1)P2-V-E:peri(2)P2:buldum(3)D:makamî mesken-i zağ(4)D-P1:men-
zilin(5) BU gazel "B","I" nüshalarında yoktur.

Âh-u vaveyla kim¹ol gülrüh peri yarım deyil,
Men ona yar oldum ol yar-i vefadarım deyil.
Men sene bir bendeyem ey yar-i dilhahim benim,
Billah ikrarım durur bu sözler²inkarım deyil.
Naseh eder dün mene terk ele onun³aşkini,
veh nedim kim ol benim hemraz-i esrarım deyil.
Sevgilu yarin visali hoşdur amma neyliyim,
Mehnet-i hicran gününde bir mededkarım deyil.
Dilber eder ey Hatâi mehnetimden⁴çekme gem,
Kim durur aşkimde⁵ol zar-u dil efkarım deyil⁶

(1)B-V:ki (2)P1-V:bir sözde;B-E: Billah ikrarımdır ol bu söz-
de (3)P2:yarin (4)P1:firketimden (5)V:aşkimden (5) BU gazel
"İ"nüshasında yoktur.

Ey melek¹ hüsnün senin nur-i hudadır² bilmiş ol,
 sidredir boyun³ ne sidre müntehadır bilmiş ol⁴.
 Men senin derd-u geminden⁵ incimen ey bivefa⁶,
 Her ne covr etsen mene eyn-i vefadır bilmiş ol.
 Yokdurur eşya içinde kimsene hekden cüda,
 Cilve kilan äleme⁷ nur-i hudadır bilmiş ol.
 Gerçi çoh geldi resalet⁸ dovr-i Âdem'den beri,
 Hetmi cümle enbiyanin Mustafa'dir bilmiş ol.
 Gel⁹ vefa kil bu Hatâi bendene ya kilma kim¹⁰
 Ruz-u şeb virdim sene zikr-u duâdir bilmiş ol.

(1)I:ey peri(2)V:ruy-i hudadır(3)P1:sidredür(4)I:Servdir boyun
 senin ha mim müntehadır bilmiş ol.(5)P2-B-V-E:covr-u cefandan
 (6)P1:ey dilruba(7)P2-V-E:äleme cilve veren(8)D-I:nebi(9)P1-
 P2-B-R:ger(10)P1:kilmagil.

Âhan ol servin yanında su deyil¹ yaşimdir ol,
 Ayağının ältindeki² başmağ deyil başimdir ol.
 Ta heyalinla senin def'-i melal eyler könül,
 getmesün dilden³ ki hoş hemraz-u sirdaşimdir⁴ ol.
 Men dedim kim çeşm-u gemzen sehri dutdi älemi,
 Onların serfitnesi kimdir dedi kaşimdir ol.
 Gözümün yaşın ki saldim⁵ içdiğim sudir mene⁶
 Bağrimin kanin ki gördüm⁷ ağlu aşimdir ol.
 Can feda kildi Hatâi demedi ol bivefa⁸
 Heyfa keçdi aşik-i⁹ serbaz-i kellaşimdir ol¹⁰.

(1)D-P2-B-V-E:cu deyil(2)D:ayağ ältina(3)D:yuldan(4)D:hem da-
 şimdir(5)B:yaşı ki tökdüm;V:yaşını neyler;E:yaşına sevildim(6)
 Bu misra p1 nüshasında:Kaşının yayını gördüm urdi navek canime
 (7)P1:gördüm kanini;V:kanini gel gör(8)V:ey bivefa(9)P1:âşiki-
 vem(10)Bu gazel I nüshasında yoktur.

Riştendir cismim benim kirpuklerin suzen misal,
 yaylığın yanına¹ dutar natevan könlüm misal²
 Gül gül oldi ârizin şokin³ göruben şem-i dil,
 Düsse zülfün eksi şul gül yağlığ üste⁴ dal dal,
 Sane sen kim görünür el gözine⁵ göyden hilal.
 Natevan könlüm düşer⁶ yağlığ misal⁷ elden ele,
 Ta meger lal-i lebinden tapıla bu can⁸ visal.
 Rehm kilgil yaylığın götür yüzünden ey senem,
 Çusseden bulmuş Hatâi hastedil aşüfte hal⁹.

(1)B:yadile(2)D:heyâl(3)B:neks (4)P2:olur(6)P2-E:yüzine(6)D:
düşen(7)E:kimi(8)D-p2:tapmağı bu can(9)Bu gazel P1,V,I nüsha-
larında yoktur.

211

Kim ki sermest oluben âşik-i didar deyil,
Sen ona yar deme yar deyil yar deyil.
Ruz-i mehşerde dutub dameni sanki derem¹
Bu dahi ey gözelim²dünya vügeddar deyil.
Zahid ol yüzünü divare dutub el götürür,
Âşikin meksudi didar ola divar deyil.
Şahimin könli bilür ol ki genidir hemişe,
Münkir oldur ki bu sözlerime ikrar deyil.
Leşkerim gazilerim sufilerim bipirelerim,
Can ile başi bu yolda mene inkar deyil.
Kır yezid ile Hevaric'i tüket kalmiye heç,
Nişe kim ce'feri mezhebe telebkar deyil.
Ey Hatâi bu cahan mülküne sen kalmiye gör³
Çünkü heç kimsiye kalmadı sene yar deyil⁴.

(1)P2:sene dedim(2)D-E:olmidurur(3)D:sene(4)Bu gazel P1,B,V,İ
nüshalarında yoktur.

212

Bu ezilmiş can-u dilden âh âh eksük deyil §
Gece gündüz müttesildir gah gah eksük deyil.
Bâşe cercensem ve liken gem deyildir dilberin,
Ol seâdet ehlidir ondan külah eksük deyil.
Çengi âldim men bekef bir dem ferağet bulmadım,
Hezretinden hâlike heç rusiyâh eksük deyil.
Bâşin üstün getmezem ânce ki cânım tendedir,
Çetr-u hergâh-i humayun bargah eksük deyil.
Çün Hatâi könlünü vermez vfasiz dilbere,
Kul olane sidk ile kim padşah eksük deyil.

§ "P1" nüshasından.

213

Sünbülün küfründen ey şehzade iman münfeil §
Hett-i sebzın rovnekinden berg-i reyhan münfeil.
Zülmeye nur oldi zülfün ây yüzünden şermsar,
Leblerin şovkinden ol la'l-i badahşan münfeil.
Pertüv-i hüsnün ziyasından süreyya'dir hecil,
Suretin tâbindan ol hurşid-i taban münfeil.
Ey saba billah dilimden söyle kim çoh olmasın,
Mâhtab üstünden ol zülf-i perişan münfeil.

Çeyretinden bir nezer fanus yüzün göstermedi,
Meclisinde yandurur çün şem'-i penhan münfeil.
Ol zaman kim dilberim bostane girdi seyr için,
Kametinden oldi her serv-i huraman münfeil.
Uş Hatâi sözlerinden ehl-i irfan utanır,
Çahil-u nadan rekib-u namüselman münfeil.

§ "v nüshasından.

214

Dilbera yüzünü görsem mah-i tabanım deyerem,
Boyuni görgec budur serv-i huramanım deyerem.
Kırpükin kaşın görub tir-u kemanım söylerem¹,
Zülf ilen²vechin görub şem'-i şebistanım diyerem.
Zehmet-i derdin könlüde eyn-i dermandir mene,
Çan demen mehrine³tende belke cananım diyerem.
Bülbül-i bağ-i visalem⁴ey gül endamım benim⁵,
Âriz-u ruhsarini görsem gülüstanım diyerem⁶.
Aşkiniz könlünde çün⁷dutmuş Hatâi'nin makam,
Men oni viran içinde genc-i penhanım diyerem⁸.

(1)p1:serv-u kemanım(2)p1:ile(3)D:mehrini(4)p1:visalin(5)B:
senün(6)D:görsem ki imanımdır(7)D:ta(8)Bu gazel p2,B,E,V,I
nüshalarında yoktur.

215

Dilbera hüsn-i ruhun gülzar-i cennet bilmişem,
Her ne kim¹zehmet görürsem eyn-i rehmet bilmişem.
Nece kim²covr-u cefa kilsan bu gemgin³könlüme,
Ol geminden âğrimen canımda minnet bilmişem⁴.
Tende can olduğca getmen âstanından senin,
Ayağın toprağını baş üste⁵devlet bilmişem.
Her ne kim senden gelürse heste könlüm⁶nuş eder,
Kehrini rahat sanib⁷covrini rehmet bilmişem.
Men Hatâi bendeyem bir padşah⁸ketne kim,
Eşiyinde kulluğun⁹sultanca izzet bilmişem¹⁰.

(1)p1:her nece(2)İ:her ne kim(3)İ:miskin(4)İ:Men geminden
âğrimen bu cane minnet bilmişem(5)p1:üste;İ:Hak-i payın ey
senem başımda(6)p1-İ:canım(7)v:bilüb(8)D:bir padşahın;v:Bu
Hatâi bendedir bir padşah katında kim(9)p1:kulluğı(10) Bu
gazel "p2","B","E" nüshalarında yoktur.

216

Taâla şenuhu ekber ki bir nur-i huda gördüm,
Kaşını kiblegah etdim yüzün şemsuz zuha gördüm.

Menim Fervin teki çeşmim geceler uyhusiz kaldı,
Saâdet âsmanında yüzün¹bedr-ud düca gördüm.
Menim derdim ilaci şul hekim-i lem yezedir kim,
İc,inden²şerbet-i lalin³vicudumni⁴şafa gördüm.
Şeb-i hicranda ey salik hidayet şemine yandım⁵,
Yüzünün âftabından yüz envar-i ziya gördüm.
Görenden berlu didarin⁷Hatâi hestedir heyran,
Ki onun âstanında selatinler geda gördüm⁸.

(1)P2-B-E:çu bir(2)P2:içildi(3)P2-B:lali(4)P2:vicudimda(5)D:
yetdim(6)P2-E-D:safa(7)P2-B-E:dildari(8) Bu gazel "P1";"V";"I"
nüshalarında yoktur.

217

Dil sene heyran olubdur ta camalin görmüşem,
Ta göz açub ol ruh-i ferhunde falin görmüşem.
Ruz-u şeb dünya içinde¹mest-u heyranem müdam,
Geceler uyhu içinde ta heyalin görmüşem.
Dünya vu ükbade men osaf-i hüsnün²söylerem,
Bağçada ondan beri kedd-i şemalin görmüşem.
Bir perinin yüzüne³heyran-u zarem can ile⁴
Şul leb-u zülf-u ruh-u hem⁵hett-i halin görmüşem.
Bu Hatâi'nin gözi seyyare tek bihabdir,
Gül yüzün üstünde ta kaş-i hilalin görmüşem⁷.

(1)V:men derd içinde(2)P2-B-E:camalin(3)P1:bir birine yüz gö-
rür;V:bir peri yüzüne men(4)P1:ilen(5)B:ol(6)D-P1:gün yüzün
(7) Bu gazel "I" nüshasında yoktur.

218

Heyli demdir ey peri ol¹meh camalin²görmezem,
Dünyade bir dahi misl-i hett-u halin görmezem.
Her zaman dersin mene kim hatirin kilma melul,
Nece olum şadman kim³cüz melalin görmezem.
Heyli müddetdir cahanda firketinle hemdemem⁴,
Hicr ile ömrüm tükendi heç visalin görmezem.
Gözümü kan⁵etdi hicran⁶vesl-i ruyin görmedüm,
Kametim hem kildi gem kedd-i şemalin görmezem.
Dil müşevveşdir Hatâi ey saâdet kovkebi,
Ta senin ol telet-i ferhunde falin görmezem⁷.

(1)P1:birdem;B:şul(2)P1:heyalin(3)V:ki(4)B:ferakin çekmişem
(5)D-P1-B:yaş(6)P1:dilber;B:hicrin(7) Bu gazel "P2","E","I"
nüshalarında yoktur.

Ey peri hüsnün senin¹ mah-i münevver görmüşem,
 Ol yüz üsta ebr tek zülfün münber görmüşem.
 Ger çi mehşer bir olur ehl-i cahane² ey senem,
 Firketin her günün³ men ruz-i mehşer görmüşem.
 Bes ki bülbül tek cahanda aşkilen⁴ feryad edem,
 İrizin bağı gülün⁵ çün⁶ verd ehmer görmüşem.
 Bes benim mülk-i cahanda taleim firuz ola,
 Ta senin yüzün kimi bir se'ad-i ekber görmüşem.
 Bu Hatâi'nin makami âstanindir müdam⁷,
 Çün seni şah-i kerem⁸ özümü kenber görmüşem⁹.

(1)P1:dilbera yüzün senin(2)D:cahanda(3)P1:gününü(4)P1:ile(5)
 D:güli(6)V:men(7)P1:hak-i payindir müdam;V:âstânindir şaha(8)
 V:cahan(9) Bu gazel "P2","E","İ" nüshalarında yoktur.

Ol peri re'na geden serv-i revanimdir benim,
 Saye sanma sürünen yanınca canımdır benim.
 Bülbül-i zarem ki hüsnün gülşenidir meskenim,
 Helke zülfün şikenci aşyanımdır benim.
 Mu teki bilin heyali ince fikrimdir müdam,
 Zerrece ağzin sözi raz-i nehanımdır benim.
 Men nola kovkeb kimi her şeb geminde olmiyem,
 Çün camalin göyde mah-i âsmanımdır benim.
 Dedim ey dilber Hatâi kimdurur kuyinde zar;
 Dedi bir heyran valeh natevanımdır benim¹.

(1) Bu gazel "P2","B",="E","V","İ" nüshalarında yoktur.

Ol peri kim çeşmi saki lali camımdır benim,
 Kaşı mehrabim¹ yüzi Beyt-ul haram'ımdır benim.
 Dilberin veslinden ayrı istemen² her sübh-u şam,
 Yüzi sübhümdür ve liken³ zülfi şamımdır⁴ benim.
 Ol peri peyker neçün canım kuşun bend etmesün,
 Danedir hali perişan zülfi damımdır benim.
 Valehem bir kedd tuba lali kovser yare kim⁵,
 Âstani⁶ ruvzei dar-us selamımdır benim.
 Bu Hatâi'nin sözüne mükir olma zahida,
 Bir perinin hüsnü vesfinde kelamımdır benim⁷.

(1)D:mehrab(2)B:istemem(3)B:hemişe(4)B:damim(5)V:yare men(6)
 P1:âşyani(7) Bu gazel "P1","E","İ" nüshalarında yoktur.

Çihmadi aşkin senin bir lehze canımdan benim,
 Mehr yüzün¹ yikdurur ruh-i rvanımdan benim.
 Gül yüzünü yad edende ey peri ruh ğunçe leb,
 Çd çihar susen teki³ herdem zebanımdan benim.
 Eks sayendir vicüdim ey boyi serv-i revan,
 Çetmesür sayen senin bir lehze yanımdan⁵ benim.
 pertüv-i hurşid ruyini görende zerre tek,
 Bülmıye⁶ heç kimsene nam-u nişanımdan benim.
 Fırketi⁷ kesd etmedin miskin Hatâi hestiye,
 Bir haber ver ey saba⁸ ol gülsâtanımdan benim⁹.

(1)D:mehr-i hüsnün;p1-B:mehr-i ruyin(2)p1:peri ruy(3)B:kimi
 (4)p1:boyun(5)B:canımdan(6)D:olmiye(7)v:fiketini(8)v:vergil
 saba(9) Bu gazel "p2","E","İ" nüshalarında yoktur.

Batınım hicrinde cana dobdolu kandır benim¹,
 El yüzüne² zahirim gül kimi hendandır benim.
 Zehr-i hicrin leşkerinden kişver-i cane ne ğem,
 Çün heyalin könlümün tahtinde sultandır benim.
 Bülbül-i zarem yüzün bağ-u gülüstanim durur,
 Ol gülüstan üstüne zülfün şebistandır benim.
 Çeşm-i mestin geceler niçün oyanmaz habden,
 Kim işim her sübh-u şam âh ile efgandır benim.
 Bu Hatâi'ye rekibin fitnesi kar eylemez,
 Daima çün destgirim fezl-i Sübhan'dir benim³.

(1)p1 nüshasında redifler "mene" yazılmıştır(2)p1:el yüzünde;
 B:gözünde(3) Bu gazel "p2","E","V","İ" nüshalarında yoktur.

Ta meni âyirdi devran sevgi yârimdan benim,
 İncidi göyde melayik âh-u zarımdan benim.
 Suretin gördüm nigara valeh-u sevdây-i men¹,
 Fırketin dur eledi sebr-u kerarımdan benim.
 Ey peri peyker seni ondanberi kim görmüşem,
 Hüsnün² âyirdi karar-u ihtiyarımdan benim.
 Hesretem yakub tek yusuf yüzine ey saba,
 Tanri için bir heber âlgil³ nigarımdan benim.
 Ey Hatâi her⁴ tükün titrer hezan yaprağı tek,
 Ta meni dur etdi devran nov baharımdan benim.

(1)p1:sevdaiyem(2)v:aşkin(3)v:vergil(4)B:bir(5) Bu gazel "p2"
 "E","İ" nüshalarında yoktur.

Ol¹peri aşkına men candan²giriftar olmuşam,
 Kim ferak-i mehnnetinden ruz-u şeb zar olmuşam.
 Ta ki düşdüm ol nigarin me yüzi hicranına,
 Derd ilen³seyyare tek her gece bidar olmuşam.
 Ta ki gülzar-i camalından cüdayem ey senem,
 Her zaman bülbül teki⁴der aşk gülzar olmuşam.
 Çünkü⁵aşkin gencini könlümde penhan eledim,
 Ruz-u şeb ol gence men her dem nigehtar olmuşam.
 Ta seni gördi rekib ilen hatâi heste dil,
 Dembedem yanir vicudim serbeser nar olmuşam⁶.

(1)P2:ey(2)P1-P2'B-E:çendan(3)P2-B-E:ile(4)B-E:kimi(5)P2-B-E:ta ki(6) Bu gazel "v","î" nüshalarında yoktur.

Ey peri şirin lebin aşkında ferhad olmuşam,
 Ta sene kul olmuşam âlemde âzad olmuşam.
 Ta ki senden âyru düşdüm ey dilaramim benim,
 Dembedem der nale vu afgan-u feryad olmuşam.
 Gerçi gemginem gem-i hicrinde¹ey âram-i can,
 Ta seni gördi gözüm gemgin iken şad olmuşam.
 Ey senem bu²mehnet-i hicr-u ferakından senin,
 Ger herab idim veli veslinden âbad olmuşam.
 Ta seni gördi hatâi bilmez özün hendedir,
 Ta sene men âşna buldum özüm yad olmuşam³.

(1)v:hicrinden(2)p1:bir(3)Bu gazel P2,B,E,I nüshalarında yoktur.

Sensen yanımda cana yohsa herabimdir benim,
 Kim felekden yere enmiş mah tabimdir benim.
 Eşiyinde dembedem bâran deyildir su sepen,
 Çeşme-i dilden çihan çeşm-i por âbimdir benim¹.
 Ey rekiba orta yerde her dem olmagil hicab²
 Hüsni onun diyende bir âftabimdir benim.
 Sanmaniz kim keştidir³deryaler üzre seyr eden⁴
 Gözlerim yaşında bu çeşm-i⁵hubabibdir benim.
 Etdim ey dilber hatâi'ye cefaler kilma çoh,
 Dedi kim⁶gem çekmegil naz-u itabimdir benim⁷.

(1)v:hunabemdir benim(2)p1:Ey rekiba sen bulut tek ârade olma hicab;B:Get rekiba orta yerden herdem olma gil hicab(3)B:sanma kim keşti durur(4)v:edir(5)B:bu cism(6)p1:ki(7)Bu gazel P2,î nüshalarında yoktur.

Senin tek dılber-i¹ canane yetdim,
 zi hicran olmuş iken² cane yetdim.
 Saçın küfrine olmuşdum³ giriftar,
 Yüzünü görkecin imane yetdim.
 Eşigin itleriyle⁴ hemnişinem,
 Ne debletlu kulem sultane yetdim.
 Geminden gözlerim kovkeb kimidir,
 Şükür kim bir meh-i tabane yetdim.
 Misal-i ketre⁶ idim ketre kildim⁷,
 Behemdullah yine ümmane yetdim.
 Hatâi hestedir veslin gedasi⁸,
 Kapundan vaye vu ehsane yetdim⁹.

(1)P1:visalından senün;B-E:bu gün bir(2)P1:ki hicran bulmuş
 idim(3)B-E:saçın küfrile olmuşdur(4)D:itlerine(5)B-E:zehme-
 tinde(6)E:zerre(7)P1:üzdüm(8)P1:Hatâi heste bir tıfl-i geda
 dir(9) Bu gazel "p2","v","i" nüshalarında yoktur.

Camalin gülşen çün murg-i zarem,
 neden kim hesret ol mergzarem¹.
 Bu me'niden helak olmen² geminden,
 visalından senin ümidvarem.
 Camalin virdini gölşende gördüm,
 Ferakından saçın tek bikerarem.
 Yüzünü görmege³ can vermedim çün,
 Bu işimden beğayet şermsarem.
 Hatâi ömri hetm oldi henüz ah,
 Camalin görmek için intizarem⁴.

(1)P1:nedim-i hesretinden ah zarem(2)P1:hilas olmaz(3)P1:
 görkecin(4)Bu gazel p2,B,V,E,i nüshalarında yoktur.

visalından senin¹ dur oldi könlüm,
 keti bizar-u bizur² oldi könlüm.
 Dil-i viranime ta geldi aşkin,
 Sinasan beyt-ul mamur oldi könlüm.
 Camalin ta ki gördüm ey peri ru,
 yüzün şovkile³ por nur oldi könlüm.
 Cefa vu mehnatin ta geldi cane,
 Belalardan gemu dur oldi könlüm.
 Gözünden çün⁴ irag oldi Hatâi,
 keti bimar-u rencur⁵ oldi könlüm⁶.

(1)P1:sene(2)İ:kati bimar-u rencur(3)P1:şokine(4)P1:amma(5)
P1:kati bizar-u bizur(6)Bu gazel P2,B,V,E nüshalarında yoktur

231

Ol periveş hüsn gencim yar senden küsmişem §
Lebi şekker dişi incim yar senden küsmüşem.
Âyda yildâ bir gezer gözüm görer yüzün senin,
Ey benim kürki küncüm yar senden küsmüşem.
Göyde isterdim seni men yerde gördüm bigüman,
Töhfe kudret mah encüm yar senden küsmişem.
yar yari bele sorar ey vfasiz bivefa,
Hedden ötdi derd-u rencim yar senden küsmişem.
Bu Hatâi gerçi kuyinden diler dur olmiye,
vare bilmen çoh üşüncem yar senden küsmişem .

§ "D" nüshasından.

232

Adim İsmail ibn-i Heyder¹iyem,
Ali'nin çakerinin çakeriyem.
Hüseyni mezhebem men din içinde,
Mevali olanın men rehberiyem.
Menim gazilerime hörmət eylin,
Könül evinde onların¹biriyem.
Meni onlardan äyru sanmanız siz,
ve liken onların men serveriyem.
Menem hem pir-u hem sultan-i älem,
Hatâi'em şahin bir kemteriyem².

(1)P2-B-E:oların(2)Bu gazel "P1","V","İ" nüshalarında yoktur.

233

Ta kim ey dilber¹visalin getdi yanımdan benim,
Durlu mehnətlər keçər hər ləhzə canımdan benim.
Gər vicudum²kebr içinde yüzmin il³kalsa müdam,
Çihmiyə bu nar-i aşkın üsthanımdan benim.
Han-u man ehvalini⁴menden ferakin sormasun,
keçmişəm senden cüda öz⁵han-u manımdan benim.
kebrim üstünə saba lütf eylegil kilgil güzar,
Bir heber əlgil⁷mene can-u cahanımdan benim.
Hak bilür seyyarə tek gözümə⁸uyhu gelmedi,
Ta felek kildi cüda ol mehribanımdan benim.
No cavan iken meni hicran günü⁹pireledi,
Ta ki düşmüşəm cüda ömr-i cavanımdan benim.
Keddi hem oldi gemindən bu Hatâi hestenin,
Ta cüda düşdi könül kaşi kəmanımdan benim¹⁰.

(1)D:dilbera ta kim(2)P1-B:ta ki cismim(3)P1-B:yüz yıl(4)B: ehvaline(5)P1-B:uş(6)P1-B:Kebrim üste ey saba lütf eyliyub (7)P1-B-v:vergil(8)P2-B-v:geşime(9)P1:hicr-i ruhun;B:hicrin meni;v:hicran bu gün(10)Bu gazel p2,E,İ nüshalarında yoktur.

234

Ey camalında senin nur-i ilahidir tamam §
Ol sıfatın zikridir fikrim hermişe sübh-u şam.
Ol şehenşah-i cahansan kim kul olub kapuna,
Kenberinin hidmeti çün keyser-u Cem'dir gulam.
Hel etâ'de hak sene çün sakiy-i mütlek dedi,
Âb-i Kovser'den senin destindedir yakut-u cam.
Ol Ali'sen kim hemu peygembere sensen şefi,
Cümle bu ümid ilen kapuna gelür has-u âm.
Çün senin ovsafına yetmez Hatâi'nin sözi,
Uş bu ebyat üste hetm oldi kelimim vesselam.

§ "D" nüshasından.

235

Gece gündüz istekim dildar yarım bülmüşam,
Can-u dil kurtuldi gemden gëmgüsârim bülmüşem.
Güde isterdim men ol mahi buldum yerde uş,
Hemdu lillah kim könlüde¹intizarim bülmüşem.
Heç kararım yokdi sebrim tükenmişdi veli,
Bir kararım kim²enis-i ruzgarım bülmüşem.
Behtvarem³beht elinden şadmanem dilferah,
Çün benim⁴can-u könlüden ihtiyarım bülmüşem.
Var iken könlüm açıldı ser bülendem nişe kim,
Serv boylu günçe leblu gül izarım bülmüşem.
Zülmet-i hicran yene⁵firuz buldi getdi gem,
Taleim ferhunde⁶mah-i tabdarım bülmüşem.
Ey Hatâi şükr kil hak verdigine ruz-u şeb,
Sün'-i sane kudret-i perverdigarım bülmüşem⁷.

(1)v:könlüden(2)P2-B-E:ki(3)P2-B-E:behtiyar(4)v:çünkü men(5) B-v-E:mene(6)P1-B-v-E:bürcünde(7)Bu gazel p1,İ nüshalarında yoktur.

236

Ta ki gördüm men camalin ey periveş dilberim,
Menzer-i hurşid tek¹yaşile döldi gözlerim.
Bülbül-i zarem yüzünden ayrı taket kilmazam,
Kim yüzündür bu cahan bağında verd-i ehmerim.
Men dahi yad eylemen dünya vu cennet bağını,
Leblerin ta kim olubdur mişk Âb-i²kovserim.

237

Şerbet-i hicrinle³ kilma dilbera ağzımı telh,
Tutiem lalin durur kend-u nebat-u şekerem.
Neçe gündür ki⁴ Hatâi âstanin yastinur⁵,
Sormadin bir gün ki hani ol gulam-i kemterem⁶.

(1)P1:kimi(2)P1:şekerâb(3)D:hicrile(4)P1:ki(5)P1:basdurur(6)
Bu gazel "P2", "B", "E", "V", "İ" nüshalarında yoktur.

237

Gözleri meyhanedir meyhaneye göndermişem §
Lebleri peymanedir peymaneye göndermişem.
Dilberin ağzi sedefdir dediler hey dilbera,
Dişleri dürdanedir dürdaniye göndermişem.
Gözleri fettanedir sahla özün fettaneden,
Okdani gemzeni fettaniye göndermişem.
Canimin cananesidir şul nigarın gemzesi,
Canime nuş eledim cananiye göndermişem.
Yandurur gör dembedem aşk odilen dilhesteni,
Nur-i vahiddir bu gün pervaniye göndermişem.
Bu Hatâi söyledi zülûmat içindedir yekin,
Yâr mene hemhanedir hemhaniye göndermişem.

§ "D" nüshasından.

238

Derd-u ferak-u hüsret ilen cane gelmişem,
Küfr saçınla vechine imane gelmişem.
Zülfün şebinde teşneyem ol âb-i laline,
Zülûmat içinde çeşmei heybane gelmişem.
Bir endelib-i kuy-i ferak idim ey senem,
Yüzünü görmege bu gülüstane gelmişem.
Huş âkilem ki dünyade isbat-i aşk için §
Divane gelmişem veli divane gelmişem.
Kapundan ayrı oldi Hatâi şikeste hal¹,
Ümid ilen eşigine dermane gelmişem².

§ Bu beyit "P1" nüshasındandır.(1)P1:hestedil(2) Bu gazel "P2"
"B", "V", "E", "İ" nüshalarında yoktur.

239

Ta ki gördüm men seni âlemde heyran olmuşam,
Nale vu efgan eder men dide giryan olmuşam.
Ta ferakından könül mecruh olupdur her zaman,¹
Dembodem der nale vu feryad-u efgan olmuşam.
Gül yüzün osafini ta kim eşitdim ey peri,
Hüsnünün bağında bir murg-i gülüstan(2) olmuşam.

vece cem olsun bu könlüm sensiz ey âram-i can,
kim ser-i zülfün kimi³ gemden perişan olmuşam.
Ta düdağın cür'esinden kılmişam bir ketre nuş §
Hızr tek sirab-i nuş-i âb-i heyvan olmuşam.
Ey ezizim firketinden çihmazam gemhaneden §
Sen teki yusuf'den âyru pir-i ken'an olmuşam⁵
Bu Hatâi ta hilal kaşların gördi senin,
şul mübarek tel'etin eydine kurban olmuşam⁶.

(1)P2-B-E: ey senem(2)V: hoş elhan(3)B: teki(§)5 ve 6. beyitler
P2-B nüshalarındandır.(6)Bu gazel p1,I nüshalarında yoktur.

240

Dünya vu ükbade sen tek yar-i gemhâr isterem,
Halk eder divâre secde bende¹ didâr isterem.
Tuti tek telh oldi âğzim isterem şeker lebin,
Bülbül-i sergeşteem her günde gülzâr isterem.
Her vefasiz dilbere vermen könlü ey dilruba,
Bir senin tek dilberi yar-i vefadar isterem.
Çün sen ey derde tebibim kılmasan dermanimi²,
Bu Hatâi bende ol kaşın kuliem sidk ilen,
kılmişam bir katile ikrari ne inkâr isterem⁴.

(1)B: mende(2)P1: Derdüm tebibi etmesen dermanımı(3)P1: heste ol
(4) Bu gazel "p2", "E", "v", "î" nüshalarında yoktur.

241

Ey can¹ men camalini gördükce can diyerem,
Görset kim ol² camalini görsem revan diyerem.
Bir şemme ger³ getürse seba buy-i zülf-i yar,
Baş ile akl-u can-u könlü tercüman diyerem.
Yakt-i ecel gelürse malâk cân için mene,
Men ona müjde yer-u göy-u âsman diyerem.
Her kim ki⁴ gün yüzün heberini getürse yar⁵,
Yüzünü görmedin ona canım haçan diyerem.
Dedi Hatâi dilbere lütfün nedir mene,
Dedi yüzünde⁶ aşike min gülüstan diyerem⁷.

(1)P1: senin(2)D: görsetme(3)P1: "ger" düşmüştür(4)P1: her gah ki
(5)P1: bad(6)P1: yüzüme(7)Bu gazel p2,B,V,E,I nüshalarında
yoktur.

242

Menem ki bu zamane¹ şimdi geldim,
Revan oldum revane şimdi geldim.

Âşikem mest-u heyran²şahе çün men,
 Mühibbem³hanedane şimdi geldim.
 Şahе müştak idim gayetde billah,
 Şükür kim⁴âstane şimdi geldim.
 Yezid-u müşrikin kökün keserem⁵,
 Çırağım⁶yane yane şimdi geldim.
 Ezelden gelmişem şah emri ilen,
 Sağınma gil cahane şimdi geldim.
 Mühibbem on iki şahе ezelden,
 ve liken bu dükane şimdi geldim.
 Süleyman hatemi Musa esasi⁷,
 Âleme Nuh tufane⁸şimdi geldim.
 Muhammed mü'cüzi şah zülfikari,
 Elimdedir nişane şimdi geldim.
 Hevaric ehlini koymen cahane⁹,
 Hatâi'em¹⁰bürhane şimdi geldim¹¹!

(1)p2:cahane(2)B-E:heyranem(3)p2:mühibb;B-E:mühebbet(4)p2-B-E:ki(5)p2-B-E:kanın tökerem(6)p1:çırağe(7)p2:Süleyman halı Musa'nın esasi(8)cahane(9)B-E:cahanda(10)p2:Hatâi(11)Bu gazel "D","V" nüshalarında yoktur.

243

Ol peri peyker senem cismimde canımdır benim,
 Getmesün könlümden¹ol ruh-i revanımdır benim.
 Sorsam ağzın zerremi²ya gençemidir ya dehan,
 Bu sözüm yohsa³heyalim ya gümanımdır benim.
 Görelî âhu gözün aşk ile mecnun olmuşam,
 Ol sebebden kuh-u sahra han-u manımdır benim.
 Serve benzetdin boyuni ey rekib-i kec nezer⁴,
 Nece dersen serv oni ömr-i cavanımdır benim.
 Zülfünü mişk⁵ohudum eyder ki⁶epsem söyleme,
 Mişk dahi bir turab-i âstanımdır benim.
 Gözmidir ya çeşm-i âhu yohsa nergis-i mestdir,
 yüzmidir ol yohsa mah-i âsmanımdır benim.
 Sordilar kim⁸ey Hatâi nece sevdin yari sen,
 dedi yohdur ihtiyarım dilsitanımdır benim⁹.

(1)p1:könlümde(2)p1-v:zerresi(3)B:yohsa(4)p1:Serve benzer boyi gördüm onun için bir nezer;V:Serve benzetmiş boyuni görmiyen kec nezer(5)p1:zülfü mişkin(6)B:dedi ki(7)V:bu(8)V:dediler ki (9) Bu gazel "p2","E","İ" nüshalarında yoktur.

Men seni candan severem¹ ey dilaramim benim,
 Ol² sebebden zar-u giryan keçdi eyyamim benim.
 Gece ile³ gündüzüm ferk ede bilmen ey senem,
 Ruyilen zülfün olupdur sübh ilen şamim benim.
 Ruz-u şeb bülbül teki feryad-u zaridir işim,
 Ta yüzünden äyru düşdüm ey gül endamim benim.
 Munca kim covr-u cafa çekdim mene yar olmadı⁴,
 Ol⁵ senemsiz bilmenem⁶ nolurse encamim benim.
 Bu hatâi dünyada huşyar olmaz⁷ bir zaman,
 Ta kim ol peymanei lalin durer camim benim.

(1)V: severmen(2)D: şul(3)V: gece ile(4)V: Onca kim çekdim cafa-
 sin ol mene yar olmadı(5)V: şul(6)V: bilmezem(7)V: bülmez(8) Bu
 gazel "P1", "P2", "B", "E", "İ" nüshalarında yoktur.

Könülde aşkini can tek dilerdim,
 Saçın küfrini iman tek dilerdim.
 Könül bimar olanda hicr odunda¹,
 visalin derde derman tek dilerdim.
 Menem² dîl teşne sehrallerde daim,
 Lebini âb-i heyvan tek dilerdim.
 Kalanda zülmet-i hicran evinde,
 Camalin şem-i taban tek dilerdim.
 Hatâi varsa³ veslin gölşenine,
 Boyun serv-i huraman tek dilerdim⁴.

(1)B: Könül bimar oluben hicr evinde(2)D: meni(3)B: irse(4) Bu
 gazel "P1", "P2", "E", "V", "İ" nüshalarında yoktur.

por şarab olsun hemişe uş bu cam-i dostkam,
 Meclis içre düşmesün ol dost elinden mey müdam.
 Şakiya ol cam sen doldur temamet son bize,
 Ömri nuksan olsun onun kim dedi oni haram.
 Badeden pordir sürahi dameninde ol müdam,
 Şanesen güller biter pehluy-i serv-i hoş huram.
 Zehi gülzar-i müseffa zehi bezm-i¹ por safa,
 Ol bize eyler tavazo biz ona herdem salam.
 Fıkr-u zikrim herdem ol sultan-i âlemdir benim,
 Bu hatâi haste onun kenberine bir gulam².

(1)P1: cam(2)Bu gazel "P2", "B", "V", "E", "İ" nüshalarında yoktur.

Ey gül yanaklu keddüne serv-i révan diyerem §
 Aşkin yolunda canimi versem revan diyerem.
 Dil ahuy seni etmeğine peyveste ey peri,
 Kırpuklerin ohina vu kaşın keman diyerem.
 Bir zerrece camalini erz elesen mene,
 Can-u cahani sene tercüman diyerem.
 Keddin kiyame gelse kiyamet nişanidir,
 Fattan gözüne fitnei ahir zaman diyerem.
 Sorsa Hatâi kimdir eşiyimde ol peri,
Bir binevay-i heste dil-i natevan diyerem.

§ "D" nüshasından.

Yer yoh iken göy yoh iken ta ezelden varidim¹,
 Govherin yekdanesinden ileri pergaridim.
 Govheri ab eledim dutdi cahani serbeser,
 Yeri göyi²erş-u kürsi yaradan settar idim.
 Gah Hüseyñ'len bele pustimi soydi kadiler³,
 Gah o Mensur donuna girdim⁴enelhek dar idim.
 Girdi Âdem cismine kimsene bilmez sirrimi⁵,
 Men o⁶Beytullah içinde ta ezelden varidim.
 Onsekizmin âleme men gerdiş ile gelmişem,
 Ol sebebden hakkile sirdar idim serdaridim⁷.
 Dünyasından men onun sirrin bilürdim ol benim,
 Deryanın âltındaki sac kızdiran ennar idim.
 Men Hatâi'em haki hak tanımişam bigüman⁸,
Onunçün ol yaratdi men ona der kar⁹idim¹⁰.

(1)D:Yoh idi bu yeri göy men varidim(2)I:ins-u cinni(3)I:Ey
 Hüseyñ Hevarici lam ile pozdi pustumi(4)I:girüp(5)I: Girdim
 Âdem donuna sirrimi kimse bilmedi(6)D:bu(7)I:Ol zamandan men
 onun sirrin bilürdim ol meni(8)I:Ey Hatâi hakki bilüb tanımi-
 şam bigüman(9)P1:inkar(10)Bu gazel P2,B,V,E nüshalarında
 yoktur.

Yüzün görende ey senem Allahe şükr edim §
 Sürtdüm yüzümi toprağe dergahe şükr edim.
 Gerçi yüzünden âyriyem amma heyalina,
 Hicran şebinde göye bahub mahe şükr edim.
 Ger rindem-u melametem-u âşikem veli,
 Bağrim yahanda zahid-i gümrahe şükr edim.

ruz-i ezelde gördi seni bir nezer gözüm,
Ömrümce bahuban o nezergahe şükr edim.
Bende Hatâi düşmüş idi yardan irag,
yetdim çü âstan-i şehenşahе şükr edim.

§ "p1" nüshasından.

250

Bu cahan mülkünde men sen yare möhtac olmuşam,
Her zaman ol yar ile didare möhtac olmuşam.
Bülbül-i mestem şeha bimar-u zarem ruz-u şeb,
Ârizuy-i gül geminden hare mühtac olmuşam.
Girmişem bazar-i aşke bir heridar isterem,
İstemen sud-u ziyan ger dare mühtac olmuşam.
Aşk içinde valeh-u sermest-u heyranem veli,
Gör nece Mensur teki men dare möhtac olmuşam.
Söz içinde bu Hatâi'nin cahan möhtacidir,
Bir nefes senden şeha göftare möhtac olmuşam.

§ "p1" nüshasından.

251

Hüsnüni men yusuf-i ken'an'e nisbet kilmişam §
Kilmişam nisbet veli şahane nisbet kilmişam.
Çanımı terh etmişem yolunda ey âram-i can,
Könlüm içinde heyalin cane nisbet kilmişam.
Dişlerin inci lebin mercandır ey behr-i kerem,
Helkei dovr-i dehanin kane nisbet kilmişam.
Ey şeh-i huban-i âlem bağ içinde men senin,
Boyuni serve saçın reyhane nisbet kilmişam.
Bu Hatâi bir kulundur âstanında senin,
Mürüvvet eyle men seni sultane nisbet kilmişam.

§ "p1" nüshasından.

252

Ey hebibim sen teki ziba nigari sevmişem §
Akli kamil hüsne bay bir doğru yari sevmişem.
Sevmişem bir lale ruh bir cadu gözlü dilberi,
Hokkei mercan tek âgzi hett-u hali sevmişem.
Yüzi gül gül zülfi sünbül gözleri ceyran kimi,
Kaşlari şul yaye benzer ol hilali sevmişem.
Lal-i meyunun senin bir meclis icre dembedem,
Şakinin çenginde ol âb-i zülali sevmişem.
Heyli demdir kim Hatâi yarinin vesfin yazır,
Birine mindür onun didari hali sevmişem.

§ "p1" nüshasından.

143

könül verdim cafasın bilmezidim §
 Bela dedim belasin bilmezidim.
 Lebine can dedimse tökme kanım,
 sorub senden bahasin bilmezidim.
 visalından doyunca älmadım kam,
 onun ruz-i cezasın bilmezidim.
 saçın pürçin dedim bendine düşdüm,
 Bu çin sözün Hatâsin bilmezidim.
 Hatâi teletin hakdan dilerdi,
 kabul olmuş duâsin bilmezidim.

§ "p1" nüshasından.

Allah Allah deyin gaziler gaziler deyen şah menem,
 karşı gelin secde kilun gaziler deyen şah menem.
 uçmağda tuti kuşım ağır leşker er başım,
 Men sofilar yoldaşım gazilar deyen şah menem.
 Ne yerde ekersen biterem handa çağırırsan yeterem,
 Sofiler elin dutaram gaziler deyen şah menem.
 Mensur ile dârda idim Halil ile narda idim,
 Musa ile Tur'da idim gaziler deyen şah menem.
 İsraden beri gelün nevrüz edin şahne yetün,
 Hey gaziler secde kilun gaziler diyen şah menem.
 Kırmızı taclu boz âtlı ağır leşker nisbetlu,
 Yusuf peygamber şifetlu gaziler deyen şah menem.
 Hatâi em âl âtluyem sözi şekerden datluyem,
 Mütaza Ali zatluyem gaziler diyen şah menem. §

§ "p1" nüshasından.

Heyalimdir benim ya döşde gördüm §
 Behemdillah camalin üşte gördüm.
 Sözün her biri govher olduğün,
 Âsilmişdir hemişe guşda gördüm.
 Nece ki bilicisen epsem olgil,
 Seadet olmağı hamuşda gördüm.
 Belasından bu aşkı sağingil,
 Yüğüş aşıkleri sergeşte gördüm.
 Senin ol zülfinin her bir kilini,
 Hatâi boynuna bir rişte gördüm.

§ "p1" nüshasından.

Bu gün men bir büt-i meh pare gördüm §
 Elinde yüregim sed pare gördüm.
 Meni senden sorar olsa sebaî,
 zeif-u heste vu ävare gördüm.
 kara zülfün görende ey hebibim,
 gönül meyleledi zünnare gördüm.
 Çemende geşt eder gördüm hebibî,
 Terehhüm kilmadi yalvare gördüm.
 Nece miskin hatâi kanin içmiş,
 Şul iki nergis-i hunhare gördüm.

§ "p1" nüshasından.

Âvlağda bu gün ävlarken yare yoluhdum §
 Bir äydan äri gün kimi didare yoluhdum.
 Biçare gönül güzgüsü açıldı sefaden,
 Hey hey ne eceb ähuy-i tatarare yoluhdum.
 Dün varmışidim bağçaya gül dermeye amma,
 Sondum elimi bir güle sed hare yoluhdum.
 Çoh mehr-u vefa umaridim yarden amma,
 Bir huri yügüş yar-i cafağare yoluhdum.
 Şah eşigine secde kilibdir bu hatâi,
 Behr-i necef'e irdim şehvare yoluhdum.

§ "v" nüshasından.

Dilbera derd-i ferakin kuymadi cismimde can
 Ânci âhdi kanlu yaşım kalmadi bağrimda kan.
 Ta ser-i zülfün senin yüz üste gördüm ey peri,
 Sen meni sevdaye saldın ey meh-i namehriban.
 Kim senin yüzündürur hurşid-i haver nisbeti,
 Kaşlarınlen gözlerindir fitnei ähir zaman.
 Dün demişsen kim sene yüz gösterüben can älam,
 yüzünü göstermedin äldin revanımdan revan.
 Ruy-i ruyinde hatâi ta görüpdür ruy-i hak,
 Cümlei âlem gözünde ruy-i hakkındır nişan. §

§ "D" nüshasından.

Könlüm ister veslini ey sevgi canan¹yeniden²
 Âb-i lalından kilam³bu derde derman yeniden.

Yüzüne şeytan kimi ta kildi zahid sucud,
 mütleka kafirdir ol getürsün iman yeniden.
 Aşk geldi könlüme hükm etdi canim mülküne,
 Şükr kim öz tehtine⁴uş geldi sultan yeniden.
 Gel vefa resmin araden sen götürme men dehi,
 kılalı⁵bir sidk ilen bir ehd-u peyman yeniden.
 Zülf ilen⁶hett-u lebini kim ki gördi söyledi,
 Hızr ilen zülümata girmiş⁷Ab-i heyvan yeniden.
 Mah ruhsarin görüb ikrare geldi müddei,
 Gün zuhur oldi yüzünden nur-i Rehman yeniden.
 Kapuna geldi geda tek bu Hatâi dilbera⁸,
sen⁹ona kil ey senem bir lütf-u ehsan yeniden¹⁰.

(1)İ:can-u canan(2)"I" nüshasında yengiden(3)P1:kılan(4)I:şükr
 lillah tahtına(5)P1:edeyim(6)P1:ile(7)P1:girdi(8)P1:hestedil
 (9)P1:pes(10) Bu gazel "p2","B","E","V" nüshalarında yoktur.

260

Senden özge dilbera heç kim mene yar olmasun,
 covr-i aşkinden benim tek kimse bimar olmasun.
 Kefirin rehmi gelür men derdmendin haline,
 Leyk kâfir sen teki yar.i sitemkâr olmasun.
 İstemez¹bu hests könlüm özgelerin minnetin²,
 Canime veslinden özge neste³gemhar olmasun.
 Gerçi bülbüller gemu gölzâr ister⁴zar zar,
 Senden özge könlüme âlemde gülzar olmasun.
 Bu Hatâi hesteni⁵divane zahid mest ohur,
Aşkiniz canimda⁶ol bir⁷lehze huşyar olmasun⁸.

(1)P1-B:istemen(2)P1-B:minneti(3)P1-B:âyru kimse(4)P1-B:kimi
 gülzare âglar(5)P1-B:ey Hatâi çün seni(6)D:canimdan(7)B:her
 (8) Bu gazel "p2","E","V","İ" nüshalarında yoktur.

261

Dilbera gözden camalin bir nefes¹dur olmasun,
 yaşlu çeşimde yüzünden âyru heç nur olmasun.
 Ta ki aşkinlen²senin me'mur olupdur dil evi,
 Aşkın ol viraneden bir lehze me'zur³olmasun.
 Ebr-i neysan ta camalin gölşenine su verür,
 Ketrei yaşımdan⁴özge ânda yağmur olmasun.
 Ta ki senden âyru düşdüm görmedim sebr-u kerar,
 Heç aşik dilberinden zar-u mehcur olmasun.
 Ta seni sevdi Hatâi oldi⁵destan âleme,
kimsene⁶onun teki⁷aşkinde⁸meşhur olmasun⁹.

(1)P2-B-E: bir nezer(2)P2-B-E: aşkinden(3)P2: murur(4)P1: eşkim-
den(5)D: buldi(6)D: kimseye(7)P2-B-E: kimi(8)P2-B-E: âlemde(9)Bu
gazel "v", "î" nüshalarında yoktur.

262

Aşık-i dilheste gör dildare döndermiş yüzün,
Alemi terh elemişsen¹yare döndermiş yüzün.
Hâşe lillah kim könül yüzün kapundan döndere,
Bülbül-i biçaredir²gülzare döndermiş yüzün.
Dönderüb zahid yüzün divare³herdem yaş töker,
Aşikin divari yok didare⁴döndermiş yüzün.
Yare döndermiş yüzün görkec rekibe söyledim,
Ol gül-i hendani gör kim hare döndermiş yüzün.
Dünyada meksudine her kimse yüzün dönderir,
Bu Hatâî sen büti eyyare döndermiş yüzün⁵.

(1)P1: ol;P2-B-E: eliyib ol(2)P2-B-E: biçare gör(3)P1, mehrabe(4)
E: dildare(5) Bu gazel "v", "î" nüshalarında yoktur.

263

Camalin görelî can buldum ey can,
Yüzünü¹nur-i iman buldum ey can.
Yüzün derdinde²ger çi heste idim,
Visalin derde derman buldum ey can.
Senin mehr-i camalin şükr lillah,
Könül tahtında sultan buldum ey can.
Behemdillah ki hicran zülmetinde³,
Lebini âb-i heyvan buldum ey can.
Hatâî'em âyağın toprağında⁴,
Bu gün mülk-i Süleyman buldum ey can⁵.

(1)B-E-î: yüzünde(2)P1: gözün devrinda;E: yüzün görende;I: gözün
görende(3)B-E-î: zülmetinden(4)P1-B-E: toprağından(5)Bu gazel
P2,v nüshalarında yoktur. 264

Senden özge yarım olsa ey periveş simten,
Âstanin çevresinde koy ki hak olsun beden.
Ol rekibler te'nesinden ehtirazın tanidir¹,
Bendiye heç iltifatın yohdurur ya Reb neden.
Ol yüzi gül zülfi sünbül kameti serv-i revan,
Ruz-u şeb dutmuşdurur çeşmim kenarında veten.
Sorsam ol şirin dodağın püstemidir ya nebat,
Ya Reb ol nazik vicudun yasemindir yasemen.
Çin zülfünde Hatâî ta dutubdir meskenin²,
Ya Reb ol gülün yanağın gülmidir ya nesteren³.

(1)P1:entirazından nedir(2)D:meskeni(3) Bu gazel P2,B,E,V,İ nüshalarında yoktur.

265

Uş yene güller açıldı hare söyliyın gelmesün,
Söhbət-i hasdir bu gün¹ eğyare söyliyın gelmesün.
Gelmesün meyhaniye vehdetde koyma² müddei,
Âb-i kovser den içen³ hummare söyliyın gelmesün.
Bir heremdir bu ki⁴ ikrar ehlidir mehrem ona⁵,
Munda namehrem düşer inkare söyliyın gelmesün.
Eys-u işret demidir aşk ehline edin selah⁶,
Yüzi çirkin huyi bed kirdare söyliyın gelmesün.
Çünki serrafuz⁷ bu bazar içre govher görmeniz⁸,
Âlmariz her möhreden⁹ bâzâre söyleyin gelmesün.
Serhoşuz ruz-i ezel¹⁰ peymanе şahdan içmişüz,
Bu kedenden içmiyen huşyare söyliyın gelmesün.
Çün Hatâi dir bu gün gülzâr-i vehdet bülbüli¹¹,
Dahi ol zağ-i siyeh gülzare söyliyın gelmesün¹².

(1)P1-P2-B-E:söhbeti has etmişüz(2)P2-B-E:koymaz(3)P2-B-E:âb-i kovser içmiyen(4)P2:ol ki(5)P1:sene(6)Bu beyit "P1","P2","B" nüshasındandır(7)P2:merd-i serrafuz(8)P1:gözlerüz(9)P1:hermöhre;P2:her möhreni(10)D:çünkü sermestüz ezel(11)B-E:vehdetde gülşen bülbüli(12) Bu gazel "V","İ" nüshalarında yoktur.

266

Can durur cismimde aşkin canım elden getmesün,
Can gederse gem deyil cananim¹ elden getmesün.
Zülfünü ruhsarin üste² salma tanriçün,
Küfr imanım dutub imanım elden getmesün.
Hett-u halin³ dutmuş⁴ ol lalin kenarında makam,
Eyle kil kim⁵ çeşmei heyvanım elden getmesün.
Ta ki aşkin dutdi bu könlüm evinde meskenin,⁶
Üns dutmuşam⁷ ona mehmanım elden getmesün.
Bu cahanda⁸ getse getsün mülk-u mal-u teht-u reht⁹
Ey Hatâi gem yeme sübhanım elden getmesün¹⁰.

(1)P2:dildarım(2)P1:osene(3)D:hett-u zülfün(4)P1:dutdi(5)P2-B-E:ki(6)D:meskeni(7)P1:hemdem olmuşam(8)B-E:bu cahanın(9)D:cah(10) Bu gazel "V","İ" nüshalarında yoktur.

267

Men sene daim çü yarem sen mene eğyarsen,
Menden özge cümlei üşşake sen dildarsen(1)
Görüm Allah seni bad-i fenaden sahlasun,
Kim cahan bağında sen bir serv-i hoş reftarsen.²

148

Çünkü ol mahin camalin istemezdin görmeğe,
Her gece çeşmim neden kovkeb kimi bidarsen.
Ey peri çün kim tebib-i derd-i aşk olmuş lebin,
Pes nedendir sen همیشه gözleri bimarsen.
Bu Hatâi saçların çiyinde çin çin bağludur,
Olmenem çinden perişan çün mene gemharsen³.

(1)P2:gemharsen(2)P2-B-E:bir serv berhurdarsen(3) Bu gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

268

Ey ki heyrandir könül sen dilber-i dildar için,
Kametin¹serv-i revandır ruhlarin²gülzar için.
Ey tebib-i ehl-i irfan bir dava kil derdime,
Haste hal oldi könül sen gözleri bimar için.
Zahida çoh te'ne kilma mezheb-i aşiklere,
Sen çü divar ehlisen men aşikem didar için.
Ey könül ol dilrubanın mehnatinden³incime,
Kimse kim gül ister⁴ol kayırmaz illa har için.
Bu Hatâi'nin⁵kelamin kil kabul ey körke bay,
Zikridir herdem duâmin⁶hüsn-i berhur için⁷.

(1)D:kameti(2)D:ve ruhleri(3)P1:dilberin mehnatlerinden(4)P1:her kime gül dermek ister(5)D:bu Hatâi(6)P1:duâsi(7)Bu gazel "P1","B","E","V","İ" nüshalarında yoktur.

269

Suretin gördüm nigara mest-u heyranem bu gün,
Ol kara zülfün teki gemden perişanem bu gün.
Dünyada her kim ki yüzün gördi âlem şahidir,
Ta yüzünü görmüşem men dahi sultanem bu gün.
Sen¹meni kulluğê mekbul eyle gil ya eyleme,
Astanında senin ey şah derbanem bu gün.
Astanın itlerinden ta ki bulmuşam şeref,
Ey peri aşkinde men mehrile segbänem bu gün.
Der Hatâi ta ezelden kulluge het vermişem,
Her ne kim hükm eylesen emrinde fermanem bu gün.²

(1)D:ger(2)Bu gazel "P2","B","E","V","İ" nüshalarında yoktur.

270

Ey ki çoh düşdüm ferakından feğan-u vaye men,
Aşk zülfünden müdami düşmüşem sevdaye men.
Ta senin gülgün görmüşem ey meh lika,
Gülşen içre bahmazam her giz gül-i hemraye men.

Hüsn-i ruyinden kim ol hurşid-i âlem nur âlur,
Heyf ola nisbet kilam mehr-i ruhuni âye men.
Bağ ilen bostan içinde serve kilmen iltifat,
Ta ki kildim bir nezer şul kamet-u öälaye men.
Ta gönül oldi senin ruz-i visalından cüda,
Bu Hatâi dil şikeste aşk ilen²hemsaye men³.

(1)B: ile(2)B: derdile(3)Bu gazel p1,F2,E,V,İ nüshalarında yoktur.

271

Görmek ister yüzünü aşk ile bu can şimdiden,
Ey peri vesl ile kilgil derde derman şimdiden.
Zahid-i gümrahe göster yüzün ey nur-i ilah,
Ta kim ol kâfir getürsün hekke iman şimdiden.
Çemde zülfün tek perişan oldi ol nikbet rekib,
Yüz seadet bendiye görsetdi devran şimdiden.
Tıfl iken dilber diler kim ref ede yüzden nikab,
Zerreni gör kim olur hurşid-i taban şimdiden.
EY Hatâi fikr-i bikrin eyledin eşäre serf,
Putdi irfan meclisin defterle divan şimdiden.

§ "D" nüshasından.

272

Her gelen dünya benimdir sen kedim bünyadsen,
Cümlenin könlün âlib sen ne eceb¹seyyadsen.
Her kese bir yözile verdin muradin dünyada,
Hızır olan buldi heyati bildi kim zülümatsen.
Her kiminlen²oynadin çekdin çevirdin çohuni,
Heç ârif nekşini bilmez eceb³nerradsen.
Dünyanın maliy-u mülki⁴gencine⁵âldanma kim,
Evveli zerk-u nişatdır âhiri şehmatsen⁶.
EY Hatâi sen cahanin covrine şad ol müdam,
Çünki sevgin dost iledir aşk ile ustad sen⁷.

(1)P1: ne hoş(2)P1: her kimünle(3)P1: ne hoş(4)D: mali ve genci
(5)D: zer fitne(6)P1: Evveli zerk ile şaddur âhiri keşmatsen.
(7) Bu gazel "P2", "B", "E", "V", "İ" nüshalarında yoktur.

273

Yüzündür surei yusuf dodağın âb-i kovserden,
Boyun¹tuba durur emma saçındır sünbül-i terden.
Camalin hazih-i cennet dedi hek fedhulu fiha,
Taala şe'nuhu ekber yanağın verd-i ehmerden.

150

İzarin yüzidir yasin onun şe'nindedir el-Hemd,
Lebin yakut-i ehmerdir dişin lölöi govherden.
Kaşındır kâb-i kovseyni² saçın zill-i ilahi dir,
Ziyad olmuşdurur cana camalin şem'-i haverden.
Yüzünü surei Enâm ohudum⁴ kudret-i Allah'den,
Hatâi bulmadi bir dem hilas Allahu Akberden⁵.

(1)D:yüzün(2)P1:kaf vel-ğur'an(3)P1:şems(4)D:ohudi(5)Bu gazel
"P2","B","E","V","İ" nüshalarında yoktur.

274

Mişkin saçına ta ki melek¹ çaldı² şanesin,
Sed pare kildi can kuşunun aşyanesin.
Laline can baha dedi verdim revan ona³,
Ol bivafayi gör ki gedermez⁴ bahanesin.
Aşkin ki geldi mehrile şehr-i vicudime,
Mehmandir ol⁵ ki can-u könül dutdi hanesin.
Ance⁶ ki göz yaşın tökerem bülmenem⁷ hilas,
Aşkin könülde yigdi tökenmez hezanesin⁸.
Ta kim⁹ Hatâi gördi onun çeşm-i mestini,
Heyran durur¹⁰ ki gözde bilmez¹¹ zamanesin¹².

(1)B:senem(2)P2-B-E;kildi(3)B:ona veli;E:ona könül(4)P2:gedmez
(5)P2-B-E:mehman durur ki(6)P2-B-E:munce(7)P1-P2-B-E:bülmezem
(8)P2:bahanesin(9)D:ta ki(10)P2-B-E:heyrandir ol(11)D:neylemez
(12) Bu gazel "V","İ" nüshalarında yoktur.

275

Gel ki derd-i bideva dermane gelsün yeniden,
Ten mesiha leblerinden cane gelsün yeniden.
Zülmet-i zülfünde kamin tapmadım¹ hükm ile kim,
Ta şikender çeşmei heyvane gelsün yeniden.
Çem ki dün meydan-i aşkinde benimlen kildi rezm,
Onda me'lum olmadı meydana gelsün yeniden.
Çün rekib emrine taet kilmadi merdud kil²,
Tok-i le'net ta kim ol şeytane gelsün yeniden.
Eşegin kulluğuna gelsün selatinler gemu,
Kul tekebbür kilmasun sultane gelsün yeniden.
Etdim ey dilber demişdin gösterem şem'-i ruhum,
Der kabul etmen oni pervane gelsün yeniden.
Heyli demdir kim³ Hatâi gözleri kan ağladı,
Seyl-i hunin bir dahi ümmane gelsün yeniden⁴.

(1)D:tapmadi(2)P1:ferman olmadı merdud bil(3)P1:ki(4)Bu gazel
"P2","B","E","V","İ" nüshalarında yoktur.

Ulu kim laf eder¹meydane gelsün,
 Muhennes gelmesün merdane gelsün.
 Erenler menzili hek menzilidir,
 Erenler sahib-i irfane gelsün.
 Cuş etdi zülfikarım kindä durmaz,²
 Kim inkar ehlidir³imane gelsün.
 Ezelden hek diyen ehl-i teriket,
 O kandan sürülüb⁴bu kane gelsün.
 Ârâlikdan küduretler arindi⁵,
 Sürüldi⁶le'net ol şeytane gelsün.
 Günehkarin günahından keçerler,
 Yüz üste sürülüb⁷sultane gelsün.
 Ähan çaylar ähan erhler bulaglar,
 Yrrinden move urub ümmene gelsün.
 Revayetdir hedis-i Mustafa'den,
 Min yil ölüb yatanlar⁸cane gelsün.
 Hatâi hestedir kan-i sehavet;
 Haber ver derdlüler⁹dermane gelsün¹⁰!

(1)D:ulu laf ilen(2)B:katde durmaz;kilavdir zülfikarım kanda durman(3)B:kim ol gümrahidir(4)D:sürülsün o kandan(5)P1:götürüldi küduret(6)D:sovrulsun(7)D:surnuyun üsne;B:yüz üste sürünür(8)B:ölüb ölenler(9)D:dertlüdür(10)Bu gazel "P2","E","V" "İ" nüshalarında yoktur.

Ey meni hicran elinde zar-u giryan eyliyen,
 Çeşmimi giryan edüb sen meni¹büryan eyliyen.
 Gerçi bu derde meni sen saldin ey²ârâm-i can,
 Hem yene derdin durur bu derde derman eyliyen.
 Gerçi iyd oldi camalin halke ey ebru hilal,
 Bendeem ol iyd için canimi kurban eliyen.
 Gerçi gemzen tiğ olubdur heyl-i üşşake veli,
 Çeşm-i honharin durur her dem bedem kan eyliyen.
 Aşkinin serbazlari çokdur veli yokdur dahi,
 Bu Hatâi heste tak âheng-i meydan eyliyen³

(1)P1:sinemi(2)P1:eya(3)Bu gazel P2,B,E,V,İ nüshalarında yoktur.

Bu gün geldim cahâne serverem men,
 Yakın bilin ki nekd-i Heyder'em¹men.

Feridun Husrov Cemşid-u Zehhak,
Ki Rüstem-i Zal'em-u² İskender'em men.
Enelhak sirri uş könlümde gizlu,
Ki hakk-i mütlekem hak söylerem men.
Nişanimdir benim tac-i seadet,
Süleyman barmağında³ enguşterem men.
Muhemmed nurundan⁴ Ali sirrindan,
Hekiket behri içre govherem men.
Hatâi'em şeha eksuklu kulam,
Kapında bir kemine kemterem men⁵.

(1)P1:ibn-i Heyder'em(2)P1:ki ibn-i zal hem;ki Rüstem-i zal-u
hem(3)P1:eline(4)P1:nurdandır;B:nurnin(5)"P2","E","V","İ"
nüshalarında yoktur.

279

Çün senin tek yar buldum özge men yar¹ istemen,
Senden ayrı cümle-i âlemde men² var istemen.
İsterem ki³ men çekem derd-u ferakin zehmetin⁴,
Menden özge aşkinizde kimse⁵ bimar istemen.
İsterem kuyinde âvaz etmiye nakes rekib⁶,
Öz önümden özge ânda nale vu zar istemen.
Dün demişsen isterem bir buseme⁷ yüz can baha,
Ol metae menden özge heç heridar istemen.
Ol sebebden bu Hatâi'nun sözi hekkanidir,
Hakden özge dünyada men yar-i gemhar istemen⁸.

(1)P1:dildar(2)D:âlem daği(3)P1:kim(4)D:zehmeti(5)P1:dahi(6)
P1:hesud(7)P1:buseye(8)Bu gazel P2,B,E,V,I nüshalarında yoktur

280

Gel ki câna senden özge tende men can istemen,
Ta ki sen varsan benim yanımda¹ canan istemen.
Ger ilac eyler mene âlem tebibi ser beser,
Şerbet-i lalinden özge derde derman istemen.
Görelî hüsnun gülünü olmuşam çün endelib,
Bağçalarda senden ayrı verd-i hendan istemen.
Ta ezel gönden² senin aşkine ikrar etmişem,
Senden özge yar ilen men ehd-u peyman istemen.
Eyle sanma kim Hatâi mehr-i ruyun terk ede³,
Yar iken dilde heyalin özge mehman istemen⁴.

(1)D:canında(2)P1:günde(3)P1:eder(4) Bu gazel "P2","B","E","İ"
nüshalarında yoktur.

dün dedim terk et yolunda¹ mende candir sen diyen,
 Leyk bu cismim içinde lamekandır sen diyen.
 Yare sordum ki dahanin günçedir ya zerredir,
 Yar eder men dahi bilmen binişandır sen diyen.
 Men dedim gördüm şebistan perdeden (ol)² çehreni,
 Yar eder yarin deyildir binişandır sen diyen.
 Men dedim menzerde gördüm por camalin her gece,
 Yar eder tek durur ol mah-i äsmandır sen diyen.
 Bu Hatâi dedi kim yüzünde gördi hak yüzün,
 der heyalindir senin gözden nehandir sen diyen.

§ "D" nüshasından(1)nüsha:yilinda(2)nüsha:(ol) düşmüştür.

Ey hubler içre¹ tel'et-u hüsn ile bay olan,
 Ol serv-i kedi sayesi zill-i humay olan.
 Canlar şikarin etmiye seyyad gözleri,
 Kırpüki² oh kaşlari peyveste yay olan.
 Bağ-i ruhun suvarmağ³ için bağban kimi,
 Her bir yanage kanlu yaşım dürlü çay olan.
 Ah vay ki kâm-u vayimi⁴ vermez tükendi ömr,
 Aşkinda gece gündüz işim ah-u vay olan.
 Kilsan bu hak-i payına bir göz nezer nola,
 Salmazmi hake yüzini⁵ hurşid-u äy olan.
 Vaslin nevasin⁶ istiye canim⁷ eceb deyil,
 Möhtac olur hemişe geniye⁸ geda olan.
 Äldin⁹ şikeste könlünü miskin Hatâi'nin,
 Çin'dir vefalu bülmaği¹⁰ hub Hatây¹¹ olan¹².

(1)P2-B-E: içinde(2)P2-E-B: köpükleri(3)B-E: sormağ(4)P2-B-E:
 dost kamimi(5)P1-P2-B-E: nurini(6)B-E: nevasi(7)P2: könlüm(8)
 B: geni çün(9)D: äldi(10)B: vefayi bülmağa(11)P2-B-E: Çin-u
 Hatây(12)Bu gazel "v", "i" nüshalarında yoktur.

Firketin çekdim nigara şimdi yar olmazmısın,
 İhtiyarım getdi elden ihtiyar olmazmısın.
 İntizarım hedden ötdi hicrile oldum¹ helak,
 Gemli könlüm halina² bir gembüsar olmazmısın.
 Düşmen-i dem serd elinden³ bülbul-i can oldi lal,
 Vektidir gül çehren⁴ âçub nev bahar olmazmısın.
 Munca⁵ mehnat çekdin ey dil zülmet-i hicran ilen,
 Ol mehin vesline yetdin behtiyar olmazmısın.

Ger günahin çoh ise⁷ miskin Hatâi gem yeme,
Rehmetine halikin ümidvar olmazmısın⁸.

(1)F2-B-E: buldum(2)P1: canive(3)P1: düşmüş idim sebr olali(4)P1:
çehre(5)P1: heyli(6)F2-E: şebi(7)F2-B-E: çohdur ey(8)Bu gazel "D",
"V", "İ" nüshalarında yoktur.

284

Kızıl gül bağı-u bostanim nedirsen,
Feda olsun sene canim nedirsen.
Kerar-u sebr-u aramim tükendi,¹
Kesildi külli fermanim nedirsen.
Eridi ilikim kaldı sümüküm,
Bu teni terk edir² canim nedirsen.
Nemu derdlulere derman bulundi,
Devasiz derde dermanim nedirsen.
Hemunin küfrile imani vardir,
Menim küfr ile imanım nedirsen.
Senin meksudun oldur kim men ölem,
Helal olsun sene kanım nedirsen.
Eger yatsam min il toprağ³ içinde,
Dürüstdir ehd-u peymanim nedirsen.
Hatâi çün seni can ile sevdi,
Seven olsunmi sultanım nedirsen⁴.

(1)I: Kerarım kalmadı sebrim tükendi(2)D: Geder tende canım ca-
nim nedirsen(3)E: toprağ; İ: Neçe yıllar yatam toprak içinde(4)Bu
gazel "P1", "B", "V" nüshalarında yoktur.

285

Çıhmaz ey dilber senin heyl-i heyalin yadden ş
könlümün şehrinı yihdi aşkiniz bünyadden.
Ta ki düşdüm ey peri peyker ferakin derdine,
Dütdi avazim cahani ah ile feryadden.
Onca kim dünya yüzünde heste canım tendedir,
Çihmiye derd-i ferakin bu herab abadden.
Ta ki çeşmim karşusundan ayru düşdün ey senem,
Çihmiye hergiz heyalin hatir-i naşadden.
Bu Hatâi sözüne dik dutma ey nakes hesud,
Ta ezel te'lim alubdur bu hekim ustadden.

Ş "P1" nüshasından

286

Kulunam bende şahin könli bilsün ş
Bu könlüm sende şahin könli bilsün.

155

Şehi görende şad olur seviner,
Bu canım tende şahin könli bilsün.
Hezaran durlu durlu senden ötru,
Ki vardır mende şahin könli bilsün.
Cahan hublarının içinde gördüm,
Seni torunda şahin könli bilsün.
Nece miskin hatâi kimi könli,
Âlur bir hende şahin könli bilsün.

§ "P1" nüshasından.

287

vicudum şehrinde buldum dürr ilen dürdane men,
Men oni erz etmenem her cahil-u nadane men.
Küfr-u iman sirrini bildim ki me'nade nedir,
Yüzümü döndermişem ondan beru Rehmane men.
Gör nece zari verür ol le'neti Şeytan'e men,
Verse idi kamimi ol şah-u sultanım benim,
Canımı kurban kilayım ol şeh-u sultane men.
Men hatâi çekmenem gem çünkü enelhek dedim,
Çekmişem Heyder teki meydanda hu merdane men.Ş

§ "P1" nüshasından.

288

Sübhdem gülzar içinde çaldi bülbül ergenun §
Eyyühel üşşak kovmun eyyükum layesmeun.
Ergevan dutmuş piyale nesteren doldurdu cam,
Mütriba çal neğmeni la eyyükum müsteğfirun.
Hüsn-i ruyun her görende âferin teslim eder,
La bişeyin ehşenün innâ kelilen teşkurun.
Gözlerin serhuş olanda badelerle(ferk çün),
zir-i leb saki diyer herdem ve la hüm yehzenun.
Şah hatâi dost yolunda teslim etdi canini,
Her olana sen görersen inna ileyhi raciun.

§ "E" nüshasından.

289

Behemdillah sefa bulduk camal-i nov baharından,
Könül mirâtin olmaz onun het-i gubarından.
Görüb kuyinde dildarin rekibi çekme gem her giz,
Meseldir gül derenler âğlamaz gülşende harından.
Keçüb her masivaden talib-i didar olan âşık,
Elin çekmek gerek ey dil cahanin cümle varından,
Heyal-i yarile kane olub meyl-i visal etme,
Şikayet eylemez sadik olanlar ruzgarından.

hatâi ölmeye can vermiyüb meydan-i aşk içre,
vezid ollam dönersem Mürtaza'nin zülfikar'ından.

§ "İ" nüshasından.

290

Canım tükendi hesret-i cananeyem yine,
Şem-i ruhuna aşk ile pervaneyem¹yene.
Zahirde gerçi derd-i firak oldi hemdemim,
Batin yüzünde yarile hemhaneyem yine.
Dünya yüzünde aşkile zarem deyerem senem,
Bir söylegil ki ükbâde cananeyem yine.
Daim gönül kuşu ki düşer dam-i zülfüne,
Başdan ayâğe yarelu çün şaneyem yine.
Ta kim hatâi âhu teki düşdi bendine,
Sehrade derd-i aşk ile divaneyem yine².

(1)E-B: âşik-u pervaneem(2)Bu gazel V,E nüshalarında yoktur.

291

Gül yüzün kim düşmüş ol zülf-i perişan üstüne,
Bir bulutdir kim düşübdür mah-i taban üstüne.
Ârizin üste¹düşübdür ketre ketre ol erek,
Sanesen şebnem durur düşmüş gülüstan üstüne.
Zülf çin²olmuşdurur herdem düşer şul ârize,
Zülmet-i dovrani gör kim³düşmüş iman üstüne.
Şul rekib-i devi gör kim kuyine hükm eylemiş,
Şüyle kim kesd eyler o mülk-i Süleyman üstüne.
Bu hatâi yüzün üste zülfünü görgec dedi,
zülmeti gör kim⁴düşübdür âb-i heyvan üstüne⁵.

(1)P1-B: ösne(2)P1-P2-E: küfr-i çin(3)P2: gören(4)D-P1: görün

(5) Bu gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

292

Gerçi¹Hicrinden zeif-u natevan oldum yine,
Pir iken yüzünü gördüm novcevan oldum yine.
Dovr-i hüsnünden²güneş tek olmuş idim âşkar,
Hicr sehrasına düşdüm binişan oldum yine.
Âkilidim dünyada³Leyli camalin görmeden,
Aşkilen⁴Mecnun teki⁵bihan-u man oldum yine.
Ta ki âsib-i⁶felekden görmiye hüsnün zeval,
Eşiginde gece gündüz pasban oldum yine.
Bu hatâi'nin dilinde aşkiniz pünhan iken,
Cümlei âlem dilinde dastan oldum yine⁷.

(1)B: ey ki(2)P1-B: hüsnünde(3)B: zahida(4)P1-B: ile(5)B: Mecnun
olub(6)P1-B: âşub(7)Bu gazel F,2,E,V,I nüshalarında yoktur.

293

Danei hal-i siyeh kim düşdi ruhsar üstüne,
Lalei por dağdır kim¹düşdi gülzar üstüne.
Helkelenmiş zülfünüz ruhsarin üste²ey senem,
Gence benzer kim onun yatmışdurur mâr üstüne³.
Ta ki zahid gördi yüzün kilmadi hergiz nigah,
Kafir-i mütlekdir ol kim gelmez ikrar üstüne.
Şanesin kim çeşmei heyvanin⁴üste geldi Hızr,
Düşdi ta hettin senin la'l-i şekerbar üstüne.
Ta ki veslin oldi vasil bu Hatâi hestiye,
Bir tebibe benzer ol kim geldi bimar üstüne⁵.

(1)P1:dahi(2)P1:üsne(3)P1:Gence benzer kim ol geldi bir mâr
üstüne(4)p2:heyvan tek(5)Bu gazel V,İ nüshalarında yoktur.

294

Mevsim-i kiş getdi dovr-i novbahar oldi yene,
Meclis-i geşte ecayib ruzigar oldi yene.
Sakiya vekt-i terebdır elde dutgil cam-i mey¹,
Kim benefşe mest olub nergis humar oldi yene.
Mevsim-i gül geldi vo gülşen bezendi bezm için,
Dağ-u sehra²cümle yekser lalezar oldi yene.
Geldi nevrüz-u bahar-u ehd-u dovr-i dostkam,
Yar eli tek yer yüzi nekş-u nigar oldi yene.
Ebr.i Neysan cuşe geldi tökdi rehmet yağmurun,
Göy yüzünden yer yüzüne dür nisar oldi yene.
Bağçiye seyrane çihdi geşt için ol gülsitan,
Gül hecaletden kizardi şermsar oldi yene.
Kametınlen⁴behs ederdı daima ol serv-i bağ,
Gör hecaletden ona menzil kenar oldi yene.
Gül yüzünü görelı artdı feğani kuşların⁵,
Lal iken bülbüllerin⁶soti hezar oldi yene.
Ey Hatâi şad olub beytül hezenden çih bu gün,
Bağ-u bağça⁷suyine vekt-i güzâr oldi yene⁸.

(1)P2-B-E: cam-i cem(2)P1: bağ-u sehra;P2-B-E: kuh-u sehra(3)
P1-P2-B-E: bağçiye(4)E: kametinle(5)B-E: bülbülün(6)P2: bülbül
kimi(7)P2-B-E: bağ-i cennet(8) Bu gazel "V", "İ" nüshalarında
yoktur.

153

Derd-i aşkin dilbera çün geldi bu can üstüne,
 sanesen kim hizr¹ geldi ab-i heyvan² üstüne.
 Bu cahan bağıni bünyad etdi dest-i lem yezel,
 Sen teki bir gül haçan bitdi³ gülüstan üstüne.
 Rahet-i veslin dilerdim geldi hicran zehmeti,
 Ey peri niçün⁴ koyursan derdi derman üstüne.
 Server-i Hindu'dir ol kim geldi⁵ Rum iklimine,
 Ol siyeh halin ki düşmüş ruy-i hendan üstüne.⁶
 Çün⁷ camalin mehri düşdi bu hatâi könlüne,
 sanesen yusuf'dir ol kim geldi ken'an üstüne⁸.

(1)V:İsa(2)V:cismim can(3)B:döküldi(4)P1:nişe(5)P1:düşdi(6)P1:
 ya siyeh halin durur düşdi zenehdan üstüne(7)V:ta(8)Bu gazel
 "D","P2","İ" nüshalarında yoktur.

Ta yüzün üstünde¹ zülfün saye salmışdır yine,
 Ârizin rengi gül-i hemraye salmışdır yine.
 Aşk ruyinden könlül ister hilas olmağ veli,
 canimi zülfün² siyeh sevdaye salmışdır yine.
 Çeşmine heyran olandan berlu könlüm ey peri,
 Âhu nisbet aklimi³ sehraye salmışdır yine.
 Şadem ondan berlu kim hicrinde' olmuş men mükim,
 yüz melamet bu dil-i şeydaye salmışdır yine.
 Bu hatâi canini kurban eder⁴ ol mahe kim,
 pertov-i mehr-i camalin aye salmışdır yine.⁵

(1)D:üstüne(2)P1:veslün(3)D:aklini(4)V:kilur(5) Bu gazel "P2"
 "B","E","İ" nüshalarında yoktur.

yar aşkin bağrımın tâ çekdi yüz dağ üstüne §
 Âteş-i hicrin bu dağın çekdi bir dağ üstüne.
 Men zeif üşte firakin yükledi bir dağ kim,
 Ol yola kilmaz tehemül koysalar dağ üstüne.
 Yüzün üste zülfünü gördükce müşef'dir deyerem,
 Bu ne hekmetdir ki yazılmış kara âğ üstüne.
 Şul het-u halin kenarında ruhun ey dilruba,
 Ol güle benzer ki düşmüş taze bir dağ üstüne.
 Bu hatâi çeşmi yolunda onun toprağ olur,
 Ta ayağın basa ol dilber bu toprağ üstüne.

§ "D" nüshasından.

Heyalin meskenidir¹ can içinde,
 yene yusuf nedir² zindan içinde.
 Gözüm içinde ol eks-i camalin³,
 goher nisbetludur⁴ ümman içinde.
 yüzün sehminden⁵ ol şeker dodanın,
 gülüstandir güli hendan içinde⁶.
 rekibi koymagil kapunda neyler⁷,
 Bu kafir cennet-i rizvan içinde⁸.
 Hatâi görmemiştir kametin tek,
 Huraman serv heç⁹ bostan içinde.

(1)P1:nisbetidir(2)P2-E:yusuf midir(3)P1:gözüme irişse;B-E:Gözüm içindedir eks-i heyalin;p2:Gözüm içinde eks-i dane halin(4)P1:goher nisbet durur(5)B-E:sefhende;p2:sefhesinde(6)P1:Gül-i hendan durur bostan içinde(7)P1:Rekibi koyma kapundan gedergil(8)P1:Neyler kafirlere Rizvan içinde(9)p1:bir Bu gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

Etdim kaşına eşve kil¹âydir ki göz üste²
 Bahdim ki görüm ol gözi dedi ki yüz üste³
 Bir⁴tar muyundir kemerin âltina miyanin⁵
 Naziklik ile kim diye bir söz bu söz üste.
 Ey dil yüzünü hak ede gör yar eşiyinde,
 Ta damen-i dilberden onun düşe toz üste⁶
 Meyhare lehin⁷istedi ta nokl-u kebabi,
 Aşk odini⁸yahib cigerim saldı köz üste⁹
 yar etdi mene aşik isen heste Hatâi,
 Bu covr-u cefa kim kiluram şimdi düz üste¹⁰

(1)D-p2:secde kil(2)P1-p2-E:redifler "üsne" yazılmıştır(3)P1:Bilmen oni çeşmi yüz usne;B-E:Bahdim ki göre bilmez oni çeşmin üz üste(4)v:her(5)P1:bir zerre mudir kemer âltında miyanin B-E:bir tare muyun kemerini tek eyle miyanin(6)P1:düz üsne(7)D:b lebi(8)P2-B-E:odina(9)P1-B:düz üsne(10) Bu gazel "i" nüshasında yoktur.

Könlümi çekdi şeha dağ-i gemin dağ üstüne¹
 yene ol mahin firaki çekdi bir dağ üstüne.
 zülf-i ruyin²heti tek³heç kimse defter yazmamış⁴
 Ta ki âlemde yazılmışdır kara âğ üstüne.

Gerçi güller çoh biter âlem gülüstanında leyk,
Gül yüzün tek bitmemiş⁵ neç gülşen-u bağ üstüne.
Ağ yüzünün üstün⁶ ol zülf-i siyahini götür,
Bilmezem hemra gülün neçün konar zağ üstüne.
Bu Hatâi hestedil herdem ümid-i vesl için,
Döşemiştir yüzünü kapunda toprağ üstüne⁷.

(1)D:Derd-i aşkın dilbera ta geldi bu can üstüne(2)P1-P2-B-E:
zülf-u halin(3)E:hettini(4)D-p2:yazmadi(5)D-V:düşmüş(6)P1:yü-
zün üstünde;p2-B-V-E:yüzün üstünden(7) Bu gazel "I" nüshasında
yoktur. 301

Ey yüzün¹ güldür lebin çün gunçe hendandır yine,
Buy-u muyun² aşike küfr ile imandır yine.
Onca efgan etdim ey dürr-i melahet sensizin §
Çeşmei çeşminden âhan behr-i ümman'dir yine.
Ta gem-i hicranile düşdüm visalından irâğ,
Gemlu könlüm hicrile çün beyt-ül ehzandır yine.
Yüzünü zahid neden seb-ül mesani derdimiz,
Şafhasında yazılı hem nur-i kur'an'dir yine.³
Şul perişan zülfünü ta görmüşem ey ruh-i kudus,
Derd-u hesretden benim könlüm perişandır yine.
İnce çekdüm fiketün harini ey gül yüzlü yar §
Yüregümdür gunçe nisbet dopdolu kandir yine.
Dün demişdin⁴ menden özge yare vermişsen könlü,
Men⁵ Hatâi heste hale⁶ bu ne böhtandır yine⁷.

(1)P1:yüzi(2)P1-p2:ruy-u muyun(§)2 ve 3.beyitler "p1" nüsha-
sındandır(3)P1:şefhei hüsnüne yüz yıl nur-i imandır yine(4)P1:
demişsen(5)P2-B-E:bu(6)P1:heste halem(7)Bu gazel V,İ nüsha-
larında yoktur. 302

yare yar olmak dilersen geyrisin yar isteme,
Can-u dilden geçmişsen yürü¹ dildar isteme.
Var varlığı var mince² sahe varmaz³ varımış,
Sen özünü sahe dapşur⁴ dahi gel var isteme.
Aşikin me'suk yüzüdür⁵ kiblesi hem ke'besi,
Sen yüzünü sahe dönder kible divar isteme.
Bu cahanın bağçasında harsiz gül mi olur,
Yetkininden korharmisin yürü⁶ gülzar isteme.
Ey Hatâi yar yoluna⁷ canini etgil⁸ feda,
Geç bu dünya şühretinden sen oni var isteme⁹.

(1)F2-B-E:yeri(2)F2-B-E:vermiyince(3)E:varılmaz(4)F2-E:tapşur
(5)D:me'şukini hem;p2:me'şuk nuri(6)F2-B-E:korhmazisen yeri
(7)F2-B-E:yolunda(8)E:kilgil(9)BU gazel p1,v,i nüshalarında
yoktur.

303

Ey könlü aşkında yarin nale vu âh eyleme,
Değme her namehremi sirrinden âgah eyleme.
Âşikin imanidir yarin camali ey rekib,
Tanriçün get karşıdan me'şuki gümrah eyleme.
Çün benim üstüme¹ doğdı âftabim ey kemer,
Gezme bir ovc-i felekde² âdini mah eyleme.
Çün senin aşkı³ mecazından hakiket bulmuşam,
Şimdi sen hahi vafa kilgil mene⁴ hah eyleme.
Menzil-i rehmanilerdir âstani dilberin,
Getgil ey Şeytan-i rekib âheng-i dergah eyleme.
Çün visalin hermeninden bir cov olmaz hasilim,
Dane kilma yaşimi cehr meni çün kah eyleme.
EY Hatöi içdigin mey âb-i kovser'dir müdam,
Nuş-i can et bade⁵den bir lehze ikrah eyleme⁶.

(1)P1:üstümde;p2:üzüme;v:karşuma(2)P1:gezme sen değme felekde;
P2-B-V-E:gezmegil(3)P2-B-E:aşkin(4)V:vefa kil dilberim(5)P2-B
E:kil badei(6) BU gazel "i" nüshasında yoktur.

304

Gel¹ könlü pür istiyeli² bu kedim erkan ile,
Gerçek oldur hek yoluna vare baş-u can ile³
cani terkin kilmiyen canane vasil olmadı,
kul gerek kim⁴ mehrem ola hezret-i sultanile.
kehrine şükr eylegil kim hak sene rehm eylese⁵
Hem kerin olmuş ezelden küfr-u din imanile.
Öldüren sen vergozen⁶ sen sahliyen sensen hekim,
yoh imiş bir senden özge âyeti kur'an ile.
BU Hatâi ta ezelden aşkına yoldaşidi,
könlünü şad eyliyendir⁷ sen keremlu hanile⁸.

(1)V:ey(2)B-E:istiyelüm(3)P2-B-V-E:baş-u canile(4)V:ki(5)D:
eyliye(6)P2-B-V-E:sen dirilden(7)B:elemişdir;v-E:eliyübdür
(8) BU gazel "p1","i" nüshalarında yoktur.

305

Ger benimlen ol meh-i namehribanim söyleşe,
Heste cismimde bu can-i natevanim söyleşe.

Men ölüden sonra kebrim üste ger ezm etse yar,
kebr içinde dura onlan imanım söyleşe.
Bu kerari yok gönül bilmen haçan aram ede,
ya meger bir gün benimlen dilsitanım söyleşe.
Zehr hicran birle dahi talim telh olmiye,
ger benimlen bir gez ol şirin zebanım söyleşe.
Gemlu könlü bu Hatâi'nin cahanda şad ola,
ger benimlen bir gün ol ömr-i cavanım söyleşe §

§ "D" nüshasından.

306

Meni sergeşte¹ heyran eyliyen şah,
Könül şehrinde seyran² eyliyen şah.
Meni risva³ edüb saldin⁴ cahane,
Didemi zar-u giryan⁵ eyliyen şah.
Müşehher eyliyen⁶ cümle cahani,
Yezid kovmin müselman eyliyen şah.
Özi bülbül olub gülzare gezdi⁷,
Meni daşhervede⁸ zâr⁹ eyliyen şah.
Enelhak çağıran¹⁰ Mensur dilinde¹¹,
Yene Mensur'i ber dar¹² eyliyen şah.
Hasan ilen Hüseyin'i Kerbelade,
Yezid elile¹³ kurban eyliyen şah.
Çiharan¹⁴ Yusuf'i çah-i beladen,
Misir tahtinde¹⁵ sultan eyliyen şah.
Güneş tek zahir olmuşdur gözünde,
Cahan bağın gülüstan eyliyen şah.
Hatâsiz yüzlere¹⁶ yüzi güneşdir,
Yene güneşini penhan eyliyen şah.
Bedeşt-i Erzene Selman-i Farsi¹⁷,
Âlib aslan elinden kurtaran şah¹⁸.
Hatâi senden efgan edesidir¹⁹,
Heşr gününde²⁰ divan eyliyen şah.

(1)İ: sermest-u(2)D: tehtini viran; B-p2-E: şehrine seyran; V: tah-
tini(3)İ: bed nam(4)D: saldı(5)D: gem ilen; P2: heyran(6)İ:eledi;
V-I:eledin(7)B-E: bağçeye girdi(8)V: kapusunda(9)E: heyran(10)P2
İ: çağırub; V: çağırur(11)P1: diyenda; P2-B-V-E: dönende; İ: dare(12)
razini(13)P2-B-V-E: elinde(14)P1: çihardi(15)P1: şehrinde(16)Bu
beyit p1 nüshasındandır(17)D: bend girandan(18)D: Devi derbend-
u zindan eyliyen şah(19)P2-B-E: Hatâi sübh-u şam sen şahî çağır
İ: Hatâi gece gündüz şah çağırır(20)D: divanında; P2-B-E: meşerde

Hak taala çaldı bir seykel bu güzgüm pasine,
 Könlümün sevdasi yoktur bu cahan¹ govğasına.
 Neçeler dünyaya geldi² neçeler dahi gelür,
 Bir baka yurduni dutub³ yuf degil ⁴ fenasine.
 Can-u baş terkin kilub tecrid ol gevvas ilen,
 Elbette kim uğraşur ol govherin deryasına.
 Ey könül te'rif ile⁵ gazilerden äl duä,
 Şah eder ki yarılğarım kuli kul duäsine⁶.
 Canini şükranne ver başın ile çoh oynagil,
 Tanıyub nefsinı çalgil ke'beteynün tasine.
 Nesne kim hakdan gelendir ondan olgil bigünah⁷
 Ey könül var şadkam olgil hakkın cefasına⁸.
 Ey Hatäi bu yalançi⁹ dünyanın terkinı kil,
 Geç onun¹⁰ kal-u keylinden şad ol safasına¹¹.

(1)P1:älemün(2)P2-B-E:geldi cahane(3)P2-B:yurdun dutuben(4)P2-B-E:yuf gelür(5)P2-B-E:tevazu edib(6)P1:Şah diyub dur yarlığarım kul kulunun duäsine(7)P2-B-E:Her ne kim gelürse hakdan ona ämin bigüman(8)B: Ey könül sen şadkam ol dilruba cefasına(9)P1: gel bu fani(10)P1:bunun(11)şah deyil sefasine(11)Bu gazel D,V, I nüshalarında yoktur.

ya İlahi sen meni bışk-i canan eyleme,
 Aşkilen¹ şadem könül² derdime³ derman eyleme.
 Müddeilen vade kilma kovlina kilmaz vafa⁴,
 Her yalançi yarilen⁵ sen ehd-u peyman eyleme.
 Ger visalından meded kilmazsan ey äram-i can,
 Gözümi⁶ giryan edüb bağrimni⁷ büryan eyleme.
 Lebleri dovründe ol gül yüzlü yärin dem bedem,
 Çunçeni ey bağban gülşende hendan eyleme.
 Bu Hatäi hestenin kilma müşevveş hatirin,
 Ağ yüz üste⁸ ol kara zülfün⁹ perişan eyleme¹⁰.

(1)P2:derd ile;B-E:ile(2)P2-B-E:şadem dahi(3)D:derdine(4)P2: Müddeiler vade kilsa kovline etmez vefa(5)P1:Yardan özge kimse ilen;p2-B-E:her vefasız yar ile(6)P2-B-E:çeşmimi(7)P1-P2:bağrimi(8)B-E:üsne(9)P1-P2-B-E:kara zülfü(10) Bu gazel V,I nüshalarında yoktur.

Ey ki hicrin bendeni zar etdi kaykular bele,
 Çeşm-i fettanın gürüb heyranem âhuler bele.
 İstemez könlüm meşami zülfünüzden özge mişk¹,
 Mişki neyler kimse kim öyrendi ol buler bele.
 Ta gözüm ol fitnelu kaş-u gözün gördi senin,
 Keçdi ömrüm âh edub ol çeşm-u ebruler bele.
 Ânçe âhdi gözlerimden kanlu yaşım su besu,
 Âhdi çeşmim zovreki her suye ol suler bele.
 Şiir içinde nisbet olmaz ey müheddis bilmiş ol,
 Bu Hatâi'nin kelamin² her hetaluler bele³.

(1)P1-P2-B-E:bu(2)D:kelami(3)Bu gazel v,I nüshalarında yoktur.

Yene bipervaliği yad etdiğin ye'ni ki ne §
 Olur olmaz sözi bünyad etdiğin ye'ni ki ne.
 Her seher ta şam olunca dapmazam çün raheti,
 Bendeni kayğudan âzad etdiğin ye'ni ki ne.
 Gusse vu derd-i ferak ilen eya şirin misal,
 Aşiki dağlarda ferhâd etdiğin ye'ni ki ne.
 Yüz göz olsām dünyada bir dem mene yokdur visal,
 Firketinde ömrümi bad etdiğin ye'ni ki ne.
 Sengdil yarin elinden âh edüben dembedem,
 Yaka yirtib baş âçib dad etdiğin ye'ni ki ne.
 Olmuşam hicrinde gecden çürümüştür üsthan,
 Dirilikide mene bir âd etdiğin ye'ni ki ne.
 Ta ki feryadına yetmez lütf edib ol şah-i hüsn,
 Ey Hatâi munca feryad etdiyın ye'ni ki ne.

§ "D" nüshasından.

Çünçe tek lebini handan etdiğin ye'ni ki ne §
 Lale tek bağrimi por kan etdiğin ye'ni ki ne.
 Kare zülfün âğ yüzün üstünde efşan eyliyib,
 Könlümi genden perişam etdiğin ye'ni ki ne.
 Kılmak için taze hüsnün bağın ey serv-i revan,
 Gözümi kuyınde giryan etdiğin ye'ni ki ne.
 Tökmek için kanimi başım kesib her dem bedem,
 Şehsevarim ezm-i meydan etdiğin ye'ni ki ne.
 Aşikin vesl ile bir dem könlüni şad etmiyib,
 Bu herab âbadi biran etdiyın ye'ni ki ne.
 Gülşen içre cilvelenmişsen yine geşt etmege,
 Can kuşun dutmağe seyran etdiğin ye'ni ki ne.

Bitevekkuf her bela ohin ki ätsan her yana,
Sen meni karşuda kalhan etdigin ye'ni ki ne.
Ger yüz il kuyinde can ver meyli yok her dem sene,
Ey gönül sen munca efgan etdigin ye'ni ki ne.
Äyiğın yüzünde dirilik istedim men men ol dedin,
Müşkülümi beyle äsan etdigin ye'ni ki ne.
Dil kuşuna danei hal üste dam etmiş saçın,
Ya reb oni bend-i zindan etdigin ye'ni ki ne.
Çünkü kilurdin mene min tor ile covr-u cefa,
Aşkini könlümde mehman etdigin ye'ni ki ne.
Ärizini zülfünüz birlen hicab edüb müdam,
Ey güneş yüzünü penhan etdigin ye'ni ki ne.
Mehr ilen rehm etmiyüben kehr birlen öldürüb,
Bendiye lütf ile ehsan etdigin ye'ni ki ne.
İstemişdin ketlimi can müjde verdim merdine,
Gözü könlünü peşiman etdigin ye'ni ki ne.
Günçe gül hendan olub nergisle susen bitmege,
Arizin bağın gülüstan etdigin ye'ni ki ne.
perdesinden keşf edüb ey verd-i ehmer yüzünü,
Bülbüli âlemde destan etdigin ye'ni ki ne.
Çünkü can vermezsen ey ömrüm bu cansız cismime,
Suy-i lalin äb-i heyvan etdigin ye'ni ki ne.
Vargel ey bad-i seba ol enber efşan zülfvi,
Bu kemer devrinde devran etdigin ye'ni ki ne.
İsterem geldükce gemden kurturasan rehm edib,
Gün begün derdim feravan etdigin ye'ni ki ne.
Leşker-i aşkin gönül çek üstüme her dem dilbera,
Hane könlünü talan etdigin ye'ni ki ne.
Hallarin filfil yüzün gül leblerin hel ey senem,
Hetlerinden destei reyhan etdigin ye'ni ki ne.
Behre döndi çevreniz eşkimden ey äyine ru,
Göz yaşımdan beyle ümman etdigin ye'ni ki ne.
Seyr ederken murğ-i dil bağ-i ruhunda bend edib,
Oni der çah-i zenehdan etdigin ye'ni ki ne.
Çalmağ için başımı top eyliyib meydan ära,
Hav edib zülfünü çokan etdigin ye'ni ki ne.
Çünkü zülmetden çiharmaz könlümi şemi ruhun,
Sen oni şemi şebistan etdigin ye'ni ki ne.
Men gedaye çünkü yohdir rehmin ey can aşkini,
Könlümün tahtında sultan etdigin ye'ni ki ne.

İyd-i yüzünçün şeha müjgan ohilen canimi,
Kaşların yayine kurban etdiğin ye'ni ki ne.
Maden yüzünde bir hokke dehanin dür dişin,
Leblerin terfini mercan etdiğin ye'ni ki ne.
Oldi zezem ke'be veslin safasından gözüm,
Tof-i dil derdine derman etdiğin ye'ni ki ne.
Her sutunun kesr-i bağı-dilde can mikdarini,
Nisbet-i Henna-u Menna etdiğin ye'ni ki ne.
Bu Hatâi könlüni ey nergis-i câdu nigar,
Özüne sehr ile heyran etdiğin ye'ni ki ne.

§ "D" nushasından.

312

Ey gönül kuyinde me'va kildiğın ye'ni ki ne, §
İtlerin kuyinde gövğa kildiğın ye'ni ki ne.
Sakin olmag ke'bei kuyinde yeydir dilberin,
Her gerekmez yere perva kildiğın ye'ni ki ne.
Kanlu yaşımı yüzüm üste revan edüb müdam,
Raz-i penhanım huveyda kildiğın ye'ni ki ne.
Könlümü kildin müşevveş, bir tükenmez fikr ilen,
Bu perişan zülfi sevda kildiğın ye'ni ki ne.
Eşk-i hunin behre dündi çeşmesinden çeşmimin,
Su besu yaşını derya kildiğın ye'ni ki ne.
Vechin eyyamında bu beht-i siyahimin şeha,
Nisbetini leyl-i yelda kildiğın ye'ni ki ne.
Her dem ey Leyli nigarım bendeni mecnun teki,
Valeh-u gemgin-u şeyda kildiğın ye'ni ki ne.
İstedüm kuyinde can verem şeha te'hir edüb,
İnne emhilhum ruveyda kildiğın ye'ni ki ne.
Hak-i payinde meni ednaden edna eyliyib,
Özüni e'ladeñ e'la kildiğın ye'ni ki ne.
Öldürrem diyerdin bu gün danla meni çihdin hilaf,
Bilmezem imruz-u ferda kildiğın ye'ni ki ne.
Lovh-i dilde beyle teskin dapmış iken gemleri,
Bir dahi yanlıştan inşa kildiğın ye'ni ki ne.
Çünkü rehmin yoh mezarım üstüne bir daş edib,
Ey vefasız oni tuğra kildiğın ye'ni ki ne.
Gül yüzün ovrakını gülşende hendan eyliyib,
Bülbül-i mehzuni guya kildiğın ye'ni ki ne.
Aşmağ için canımı bir kil ilen ey nev nahal,
Serv tek kedcünü peyda kildiğın ye'ni ki ne.

Çünkü dilden yokdur meylin men-i dilheste, .
Marheba ehlen ve sehlen kildiğin ye'ni ki ne.
Çak edib gün tek geribanini herdem gözüne,
Sühdem yüzünü peyda kildiğin ye'ni ki ne.
Çünkü dur etmez ayâğı meclis-i üşşak ara,
Leblerin cam-i müseffa kildiğin ye'ni ki ne.
Kudretidir sane-i pakin ona insan deme,
Sen oni manend-i eşya kildiğin ye'ni ki ne.
Leyli zülfün heyali aşk ilen mecnun teki,
Meskenini kuh-u sehra kildiğin ye'ni ki ne.
Secde kilmağçün dilersen kaşlari mehrabini,
Özüni sen ehl-i takva kildiğin ye'ni ki ne.
Valideynin me'nisin yad eyliyib her dem bedem,
Cahidu lefzinde fina kildiğin ye'ni ki ne.
Ayğı tozinde ol serv-i revanin ey gönül,
Yermek için can müheyya kildiğin ye'ni ki ne.
Sidre birlen müntehaye kedrini teşbih edib,
Kedrini vettur sina kildiğin ye'ni ki ne.
İsteridim kurtulam geldikce bir bir gusseden,
Gün begün derdim müsenna kildiğin ye'ni ki ne.
Eşikinde binevaye iltifatın kem kilib,
Hüsn ilen özüni gerra kildiğin ye'ni ki ne.
Ey Hatâi hak ilen yeksan olub ol mah için,
Ezm-i sevdây-i süreyya kildiğin ye'ni ki ne.

§ "D" nüshasından.

313

Her kime kim sancılan bir periveş yar ola,
Ekl-u huş-u han-u manından dahi ävar ola.
Başine her kimsenin düşse saçın sevdaleri,
Terk edib dünyani ömründen dahi bizar ola.
Sen teki âlemde olmaz ger olursa dilbera,
Bu gözi¹ cadu sifet hem kaşlari mekkar ola.
Derd-u gem geldikce senden şad olur men dilbera,
Görüm onlar² benim könlünde berhurdar ola.
Kıla dönmüşdir vicudim mehnet-i covrun çeke,
Sağ gezen düşmenlerin bu bende tek bimar³ ola.
Hemdemin daim rekib olmuşdir ey gül yüzlü yar,
Hende⁴ bir gül bitse lazımdıryanında har ola.
Aşkine her kim giriftar oldı ey kafir nece,
Şeyh san'an tek beline bağliyen⁴ zünnar ola.

vesl ilen şad eyle kurtar⁶dürlü gemlerden meni,
Derd-i hicranin çeken key bu dilefkar ola.
varmidir bir kimse ya Reb ehl-i üşşak içre yar,
Bu Hatâi hestedil tek aşık-i didar ola⁷.

(1)V:bir gözi(2)V:olar(3)V:düşmenini görüm(4)V:handa(5)V:bağ-
leyen(6)V:kurtar(7)Bu gazel p1,p2,B,E,I nüshalarında yoktur.

314

Eyildim secde kildim hanedane,
Nuş etdim şerbetinden kane kane.
Zehi devlet beşaret men gedaye,
yürüdüm¹oğradim dürlü dükane².
Serraf olan bilür govher bahasin,
Mübah olmuşdur³pir-u cevane.
Erenler âsmanın direkidir,
Direk yerden dayanar âsmane.
Ululuğ ister isen⁴kulluğ eyle,
Ayağ bir bir basarlar nerdbane.
Cahani açdı sultan Heyder oğli,
frişdi gaziler kovn-u mekane⁵.
yürüdüm⁶bafine kildim teferrüc,
Erenler yatiği nekş-i cahane.
Sürer düldül çalar şah Zülfükari,
Ali'den kaldı⁸bu zerb-u nişane.
Hatâi'em bu gün meydan içinde,
Şahin medhin ohuram dervişane⁹.

(1)P2:yeridim;İ-F:yürürken(2)P2:bir dürlü kane(3)I:oni kildi
mübah(4)D:ister ise(5)P2-B-E:dürlü mekane(6)P2:yolukdum(7)P2
B-E-İ:miner(8)P2-B-E:bir(9)Bu gazel "p1","v" nüshalarında
yoktur.

315

Diyar-i aşke sultanem dila mende zamanimde,
vezirimdir gem-u gusse oturmuş iki yanında.
Fırak-u âteş-u derd-u elemeler bağrimi yahdi¹,
İlikler kare su oldi eridi üsthanimde:
Men ol canbaz serbazem felek fovkindedir darim,
Neçe hellac Mensuri yürütdim rismanimde.
Men ol şebaz-i kohsarem baş egmem kullei kafe,
Neçe enka kimi yavru uçurdım aşyanimde.
Hemen el ärhasi yerde cahanin padşahidir,
Hatâi hep geçen serden³kedem koyan nişanimde ş

(1)I: Bla vu mehnat-u derd-u ğem ile öyle yandım kim(2)I: pehlevandır(3)İ: başdan keğsün Ő "yavuz sultan Œelime mektub"âdi ile meŒur olan bu Şiir D-P1-P2-B-V-E nüshalarında yoktur.

316

ÇeŒmin âtanda ğemze meĒer can diler yine,
Celladi Ēör ki tökmek için kan diler yine.
İster rekib-i vesl dehanin heyalini,
Ol devi Ēör ki melek Œüleyman diler yine.
İster künül ki nuŒ ede lalin zülalini,
Ol Hızri Ēör ki çeŒmei heyvan diler yine Ő
Zülfün yüzün kenarını dutmuŒdur veli,
Kafir çerisi Ēaret-i iman diler yine.
Miskin Hatâi kapuna geldi inayet et,
vaslin gedasi vaye ehsan diler yine¹.

"P2" nüshasında bu beyit yoktur.(1)Bu gazel "D","P1","V","İ" nüshalarında yoktur.

317

Eya künül kuŒi derler baharımıŒ¹ mene ne,
Besat-i eyŒ eceb ruzgarımıŒ mene ne.
Derler²oldi dil Leyli zülfüne mecnun,
Deminde ol dahi bir bikerarımıŒ mene ne.
Âhitdi yaŒımı devran baturdi kanime el,
Rekib elindeki dest-i nigarımıŒ mene ne.
Lebin zülalına süzdi³tükendi ömr-i eziz,
Heyat-i Hızr eger paydarımıŒ mene ne.
Bu beht-i bed ki benimdir Hatâi ol Œuhi,
Ēem ehline diyeler⁴ĒemĒüsarımıŒ mene ne⁵.

(1)B nüshasında kafiyeler "olmuŒ" yazılmıŒtır(2)E: diyerlerdi
(3)P2: susız(4)P2: derler(5)Bu gazel P1,V,İ nushalarında yoktur

318

Çin düŒübdür çin saçın¹ol yüz tümen çin üstüne,
Enberin çin çin düzetmiŒ miŒk por çin üstüne.
Bir huraman serv kamet girdi nesrin dermeĒe²,
Âvuc ilen doldur³benefŒe saç bu gülçin üstüne.
Ēer dilersen Leyli tek yüzün Ēören mecnun ola,
Ây tek kaldır nikabın Ēün teki çin⁴üstüne.
Bir peri peykerni⁵Ēördüm can feda kildim ona⁶,
Eyle⁷nazikdir ki kilmiŒ çin-u maçın üstüne.
Bu⁸Hatâi könlünü¹⁰YeĒmeye verdi çin için¹¹,
Çin çerisi basdı Rumi geldi maçın üstüne¹².

170

(1)P1:sağından(2)B:ismin vermege;p2:reyhan(3)B-E:ävçuni dol-
dur(4)P1:açıl(5)P1:peykeri(6)P1:cani kildim ona serf(7)P2-B-
E:şöyle(8)P1:dutmuş rengi ba çin(9)P1:ey(10)P1:könliz(11)P1:
verdin hüsn ile(12) Bu gazel "D","V","İ" nüshalarında yoktur.

319

Çeşmime geldi şeha nekş-i heyalin bu gece ş
kildi âşüfte meni zülf ile halin bu gece.
Döşde gördüm men-i sevda zede çin çin yapuşur,
Boynuma silsilei zülf çu dalin bu gece.
Riştai canimi şovk odina pervane kimi,
yahdi ta vekt-i seher şem-i camalin bu gece.
Kildi sevda ile peyveste zeif ey meh-i nov,
Tenimi şul hem-i ebruy-i hilalin bu gece.
Gözlerüm yaşini her suye çu su kildi revan,
Eşve vu naz ile ol serv-i nehalin bu gece.
Munca kim âh-u feğan eyledi bir gün senema,
sormadin heste Hatâi nece halin bu gece.

§ "p1" nüshasından.

320

Menem sułtan-i âlem can içinde ş
yerim vardır hemu canan içinde.
Ohurlar oni behr ile berde,
Irak-u Şam-u hem Şirvan içinde.
Gel ey talib mene canin¹ feda kil,
ki keçmişdi gunun hicran içinde.
Könülde küfr-u iman dopdoludur,
yekin bil küfri var iman içinde.
Şerietdir teriketdir hakiket,
Marifet bir gözündür can içinde.
Bu gün çovkan-i aşk âidim elime,
gelmişem top çalam² meydan içinde.
Hatâi'em özüm şah Heyder oğli,
Bu mehri görmesi sindan içinde.

§ "v" nüshasından.(1)nüsha:canim(2)nüsha. camalim.

321

Aynüllahe Aynullahe Aynullahe ş
Gel imdi hakki gör ey kör-i gümrah.
Menem ol fail-i mütlek ki derler,
Menim hükmüdedir hurşid ile mah.
Yicudim beytullah'dir yekin bil,
Sucudim senedir şam-u sehergah.

171

yekin bil ehl-i ikrarin yaninda ,
yer-u göy cümle hakdir olma gümrah.
vilayet bağinin bir meyvesidir,
Haçan üze oni her dest-i kutah.
Dilersen hakki hakke vasil etmek,
İrişdi fi makam-i mim-i Allah.
Üluki pak üze seyran eder ki,
Hatâi uğradi bir künce nagah.

§ "p1" nüshasından.

322

Nefesi ehl-i dilin¹ govher-i candir² bilene,
Natkumuz kudret-i hak ruh-i revandir bilene.
Me'rifet govherinin kanina maden ola gör³,
Üşte bu genc-u hüner elm-i nehandir bilene.
Şerbet-i hakdan içen aşk âri âzad olur⁴,
Eyle⁵ sermest olanin küfri imandir bilene.
İstedi⁶ âb-i heyat çeşmesi kim⁷ irdi Hızir,
Ol verür doğru haber cümle eyandir⁸ bilene.
Ele girmez hani ol umsuk divane aşık,
Leyk ol me'sukenin derdi dermandir bilene §
Kovli yalançı ile olma müsahib çek elin,
Hemdem olmağ dev ile külli ziyandır bilene.
Ey Hatâi sen hakki tani özünde sakın ol⁹,
Dahi söz söyleme var¹⁰ bu söz eyandır bilene.

(1)İ: nefesim ehl-i dile (2)İ: kandir (3)İ: Me'rifet behrine dal-
dan govherler âla kor (4)İ: içenler olur âzad elbet (5)İ: şöyle
(6)B-E: iste ol (7)İ: çeşmine (8)beli beyandır § Bu beyit "B"
nüshasındandır. (9)İ: ârif olub (10)İ: gel (11) Bu gazel D,P1,P2,
v nüshalarında yoktur.

323

gene ezm eyledi könlüm geder ol şah elaye §
vicudim aşkı mehv oldi semek tek düşdi deryaye.
vicudim şehrine girdi vilayet şahini gördi,
İkilik kalasin yihdi ulaşdi zat-i yektaye.
Gel ey könlüm sefer eyle bu gün yovm-ul hidayettir,
Cahan-u cani koy filcümle getsün külli yeğmaye.
Gözi yeğmaçiler geldi meni yeğmaledi külli,
Elümden varlığım âldi götürdi oni şehraye.
Şeha minnet şeha minnet bu gün yovmülhesab oldi,
Nearifler hesap verdi münafik kaldı ferdaye.
Hatâi ta seni gördi vicudin ser beser gezdi,
Çü şahin kullarin gördi yüzün hak etdi ol paye.

§ "p1" nüshasından.

172

Biz ol can yegane üz yağane,
 ne bilür bizi her naşi bigane.
 Bize saki dolu söndi kedehni,
 içüben¹ esriyib oluh divane.
 Talibin menzili bize ðeken'dir,
 Nişan piruz hem olur binişane.
 Divaneyiz divaniye kelem yok ş
 Bize ne saç-u safil ne hu nişane.
 Hatâi'nin nefesin² eşidenler,
 Saadet onlardadır ger inane³.

(1)B: içün ş Bu beyit "B" nüshasındandır(2)Hatâi(3)Bu gazel D P1,p2,v,î nüshalarında yoktur.

Dilbera gördüm yüzün heyranem ol demden beru,
 Göz yaşında¹ kan ilen ğeltanem ol demden beru.
 Ta ayāğın toprağından men seadet bulmuşam,
 Eşikinde ruz-u şeb derbanem ol demden beru.
 Zerre idim² gün yüzün mehrine düşdüm nagehan,
 Ālem içre şührei devranem³ ol demden beru.
 Ta senin ruz-i ezelden aşkine dedim beli,
 Ehdi pozmen⁴ ber ser-i peymanem ol demden beru.
 Ta senin ähu gözün gördi Hatâi ey peri⁵,
 Mecnun'am viranelerdür⁶ hanem⁷ ol demden beru⁸.

(1)P1-p2-B-E:göz yaşından,v:göz yaşile(2)B:zerre iken(3)v:şö-
 lei derbanem(4)p2:hak bilür kim(5)p1:heste dil(6)p2:viraneler
 de(7)D-B:canim(8) Bu gazel"î" nüshasında yoktur.

Nigara neylim men senden äyru,
 Bu könlüm hali olmaz ğemden äyru.
 visalin hesretinden ey dilaram,
 Gözümde neste gezmez¹ nemden äyru.
 Kuşum pervaz eder herdem kefesden,
 Kerar etmez meger veslinden äyru.
 Ki senden äyru heç yokdur heyatim,
 Kerar eder neçün can tenden äyru.
 Hatâi gül yüzün heyran bulmuş²,
 Haçan bülbül durur gülşenden äyru³.

(1)p1:görmez(2)p1:Meger kismet gününde kismet olmuş,O şeh mis-
 kin hatâi senden äyru.(3) Bu gazel "p2","B","E","v","î" nüsha-
 larında yoktur.

Yüzün gördüm senin ey yar-i mehru,
 Könüller âfeti ya nurmidir¹bu.
 Do dağın hesretinden heste hâlem²,
 Âhitdi³gözlerim⁴yaşın beher su.
 Hebeş'dir kim müsafir Rum'e düşmüş,
 Yüzün sefhendeki⁵ol hal-i Hindu.
 Gözünden âhu tek dağlara düşdüm,
 Ne sehr etdi mene ol iki cadu.
 Hatâi ver yüzün hurşide nisbet,
 Sözi rovşen dedim⁶yüzüne karşı⁷.

(1)p1-p2:yüzmidir(2)p1:canum;p2-B-E:teşne canem;v:gece gündüz
 (3)p2-B-V-E:âhitdim(4)p2:gözlerimden(5)p2:sefhide(6)p1-B-V:
 derem(7) Bu gazel "i" nüshasında yoktur.

Kim olam gönderem sen yare karşı §
 Ki ârtar hesret ile yare karşı.
 Kerarim kalmadi sebr ötdi hedden,
 Do çeşmim nergis-i bimare karşı.
 Ger uymaz gözlerim hicrin geminden,
 Nola âh eylesem bidare karşı.
 Ki sensiz olmuşam bülbül-i şeyda,
 Nola feryad edem gülzare karşı.
 Yüzünde züfünü gördüm dedim ki,
 İmâni bağlama zünnare karşı.
 Âsildim enkebut tek ey dilaram,
 Müenber türrei terrare karşı.
 Menimçündür eger kilsan beşaret,
 Hemişe günçe nâr eğyâre karşı.
 Hatâi hastadır ister visalin,
 Demadem kil nezer bimare karşı.

§ "D" nüshasından.

Yüzüm sürüb varuram yare karşı,
 Hebib-u munis-u dildare karşı.
 Fırak çin gözlerin könlüm âpardı,
 İki heyva(1)bitibdir nare karşı.
 Boyun serv ağacı(2)bostan içinde,
 Kizil güller açılmış hare karşı.
 Rekibi görüm nabina olsun,
 Otursun ol müdam divare karşı.
 Lebinden şerbet içdi bu Hatâi,
 Daim sermest(3)gezer didare karşı(4)

(1)B-E:heyvan(2)p2:bir servdir(3)p2:mestan(4)Bu gazel p1,v,i
 nüshalarında yoktur.

Kılur ğemzen cefaler durlu durlu,
 yerur la'lin sefaler durlu durlu.
 Eşiginde¹senin her gece ey şah,
 sürer yüzmin sefaler²durlu durlu.
 Äsilmiş zülfünün her bir muyunda³,
 benim tek mübtelaler durlu durlu.
 Rekibler çekdiğim cefaler için⁴,
 Kılur men bed duğler durlu durlu.
 Herabe könlümün içinde aşkin §
 dutubdur çoh binaler durlu durlu.
 Hatâi eşiyinde kemterindir,
 Umar⁶senden etaler durlu durlu⁷.

(1)P2-B-E: camalından(2)P2-B-E:Düşer yüzmin heyallar(3)P2:mu-
 yinden(4)P2-B-E:Rekibinden cefaler gördüyümce § Bu beyit P2,
 B,E nüshalarındandır(6)E:umar(7)Bu gazel D,V,İ nüshalarında
 yoktur.

Men ol mest-i likayem geldim imdi,
 Hemişe ba Hudayem geldim imdi.
 Cahan içinde bir âkil¹meni bil,
 Men²ol sidk-u safayem geldim imdi.
 Meni zinhar sen bir ğeyr bilme,
 Heman ol dilrubayem geldim imdi.
 Münafik canine³ba⁴zerb-i şemşir,
 Bu gün hakdan belayem geldim imdi.
 Mühibbin hekkine⁵ey ehl-i diller⁶,
 Bu gün bir can fedayem geldim imdi.
 Zi ğeyr-i hak meni bigane bilgil,
 Behezret aşnayem geldim imdi.
 Meni bilgil hemişe vasil-i hak⁷,
 Z-i ğeyr-i hak cüdayem geldim imdi.
 Meğarib ehliçün⁸ovc-i felekden,
 Beme'ni çün⁹humayem geldim imdi.
 Üküş¹⁰canlar için can almağa men¹¹,
 Hatâi can fedayem geldim imdi¹².

(1)P2-B-V-E: ey ğafil(2)P1:hem(3)B-E:hevaric hekkine(4)B-E:bir
 (5)P2-B-E:mühibler hakkine(6)P1:dinlar;p2:ey ehl-i diller(7)V:
 vesl-i vasil(8)P2-B-E:mükerreb hakkine(9)P1:beme'cun(10)P1-P2
 B-E:yukuş(11)P1-P2-V-E:can olmağa men(12)Bu gazel "İ" nüsha-
 sinda yoktur.

Hasta canim olmiyesen¹ sevgili canan kimi,
 Yokkei la'lini gördüm² derdime derman³ kimi.
 Eyle kim zülümât içinde âftab olur eyan,
 Küfr⁴ zülfün ârasında ruhların iman kimi⁵.
 Ârızının nisbeti⁶ vesfin cahanda söyleyem,
 Gülşen-i cennetde⁷ bitmiş şul⁸ gül-i hendan kimi.
 Külbei yakub'e nisbet meskenim buldi⁹ herab,
 Ta ki senden âyru düşdüm yusuf-i Ken'an kimi.
 Bu Hatâi verdi ovsaf-i hakiketden heber,
 Ta gözüm gördi camalin suret-i Rehman kimi¹⁰.

(1)P1:bulmiyasesen(2)D:görem(3)V:derd-u derman(4)P2:ruy(5)P2-B-E:Ruy-u zülfün ârasında küfr ile iman kimi(6)P1:nisbetin(7)P2 içinde;p1:gülüstan içinde(8)P1:ol(9)P1:oldi(10)Bu gazel î nüshasında yoktur.

Âsdi zülfün tek gemin şul kedd-u baladen meni,
 Ruy göster mah-i men kurtar¹ bu sevdaden meni.
 Mehr-i ruyun meh teki karşımda dutmuş ol peri,
 Ey felek dur etmegil ol hüsn-i zibâden meni.
 Zahida verme nesihet aşkı men terk eylemen²,
 ve'z ilen³ korhudma gil imruz-u ferdâden meni⁴.
 Göz yaşım rudhanesi âhdi geminden⁵ oldi behr,
 vesl ilen dutgil elim kurtar⁶ bu deryâden meni.
 Bu Hatâi'nin yeri oldi geminden⁷ dağ-i hicr,
 Kurtara veslin meger bu kuh-u⁸ sehradenden meni⁹.

(1)P2:Meh yüzün göster mene kurtar(2)D:eliyem(3)P1:vaiza(4)V:men ruz-u ferdâden(5)P1:gemündi(6)D:kurter(7)P2:geminden zâr kildi;D:geminde(8)V:kuy(9)Bu gazel î nüshasında yoktur.

Dilbera gül görmedim gülşende ruhsarin kimi,
 Mehr-u mah olmaz felek yüzünde ruhsarin kimi.
 Ger siyehdir dünyada leylile zülümât-u şebeh¹,
 Olmiye bunlar 2 siyah ol türrei narin kimi.
 Âl ilen³ âldi benim könlümi menden doymadim⁴,
 Sehr içinde görmedim ol çeşm-i mekkarin kimi.
 Şormuşam kendile şeker lezzeti hoşdur veli,
 Ol daği şirin deyil le'l-i şeker barin kimi.
 Bu Hatâi hestiye niçün vefâler kilmadin,
 yokdur mehrin teki 5 könlünde ikrarin kimi⁶.

(1)P2:siyeh(2)P2-B-E:beyle(3)P2-B-E:âlile(4)B-E:dönmedim; ondan dönmedim(5)B:meger.V:yohdur seni dah.i;6)P2-E:vardir mehrin könlünde derde derbarin kimi. Bu gazel "p1", "î" nüshasında yoktur.

Dilbera¹ aşkında men tek kimse meşhur olmadı,
 Ya senin tek² hüsnüne heç kimse meğrur olmadı.
 Nur ilen bağ-i behiştî kıldılar te'rif leyk³,
 Eşigin tek cennet-u hüsnün kimi⁴ nur olmadı.
 Ta ki aşkin gelmedi şaha bu könlüm tahtine,
 Ey senem şehr-i vicudum⁵ beyt-i ma'mur olmadı.
 Nur-i aşkin dilbera könlüme⁶ ta kim düşmedi,
 Zülmet-i könlüm evi⁷ âlemde pör nur olmadı.
 Hak-i payini Hatâi ta ki çekdi çeşmine,
 Görmedin bu⁸ devleti düşmen gözi kor olmadı⁹.

(1)v:dilberin(2)v:yar sen tek(3)p1:Dünya vu ukbade hurler kildilar tarif-i mişk(4)p1:teki(5)p1-p2-B-E:bu vicudum şehri hergiz(6)p1:könlümde(7)D:könlüme ol(8)p2-E:ol(9)Bu gazel i nüshasında yoktur.

Dilbera aşkini tende¹ sahlaram canım kimi,
 İsterem mehrini can tahtinde sultanım kimi.
 Yasemen tek ruhların gördüm eya ruh-i revan,
 Yaşlarım gözden revan oldi yine kanım kimi.
 Keddini can bağçasında isterem her dem bedem,
 Geçmei çeşminde beyt² serv-i huramanım kimi.
 İncimen derdinden ey könlüm âlan nazik senem,
 Vardir mehr-i lebin³ könlümde dermanım kimi.
 Ey Hatâi eşidib her dem benim feryadımı,
 Male kildi noh felekler âh-u efğanım kimi⁴.

(1)p2:aşkin tenimde(2)p2-B-E:şul(3)p1:mehr-i ruhun(4)Bu gazel v,î nüshalarında yoktur.

Dilbera hicrinde kim ki¹ dide giryan olmadı,
 Ateş-i aşkinde her dem bağri² büryan olmadı.
 Gül yüzün ezmine dün getdim³ gülüstan geçtine,
 Senden âyru⁴ har buldi⁵ gül gülüstan olmadı.
 Ta senin hurşid ruhsarini gördüm çeşmime,
 Bir bulut oldi⁶ kemer ol mah-i taban olmadı.
 Munca kim⁷ gördi seni zahid yüzünü sevmedi,
 Lacerem ol kafirin könlünde iman olmadı.
 Bu Hatâi aşkine niçün helayik te'n eder,
 Ol mehi kim gördi kim hüsnüne⁸ heyran olmadı⁹.

(1)D:kimdir;B:dilberin hicrinde her kim(2)v:âteş-i aşki içinde bağri(3)v:getdi(4)B:özge(5)p2:oldi(6)v:buldi(7)v:ki (8) D:hüsnile ki;p2:aşkine(9) Bu gazel "p1","E","î" nüshalarında yoktur.

Heç senin tek görmedim bir dilber-i huri peri,
 Serv boylu lale yüzlü gunçe leb meh peykeri.
 Ta seni gördi gözüm oldum özünden¹ bihaber,
 Hende gördi gözlerim bilmen senin tek dilberi.
 Eşigin rizvan özün huri camalindir peri²,
 Ruhların cennet boyun tuba dodağın kovseri.
 Merheba ey dilber-i şiraz-u şuh-i mülk-i Çin³,
 Söyledi her kim seni gördise Allah'ı ekberi.
 Kaşların kanımı tökdi⁴ su kimi otun revan⁵,
 Hanceri gedersen ey hunhare dilber hanceri.
 Ey Hatâi şul Hutten Türki⁶ saçının şemmesi,
 Nafei sehraye saldı belke mişk-u enberi⁷.

- (1)P2: oldi özünden(2)D-v: camalin rovzesi(3)P2:mülk-i hüsn(4)
 P1-P2-E: aşiki öldürdün ey can(5)P1-p2-v: oldun revan(6)V:mülki
 (7) Bu gazel "B", "İ" nüshalarında yoktur.

Ey meni heyran eden der hab gördüm men seni,
 Ne peri ne âdemi mehtab gördüm men seni.
 Göreli mehr-î ruhun çeşmim münebberdir benim,
 Dünyada hurşid-i âlemtab gördüm men seni.
 Aşkinin deryasına gerg olmuşam¹ gebbas tek,
 Behr-i dilde lölöi sirab gördüm men seni.
 Yüzün üste gözilen² kaşını ta kim görmüşem,
 Kiblei üşşak³ için mehrab gördüm men seni.
 Ey⁴ Hatâi dilberin hurşid-i tabandır meger,
 Kim bahanda didesi⁵ por âb gördüm men seni⁶.

- (1)P2: olmasun; B-E: olmuşuz(2)P1-p2-B-E: gözile(3)P2-B-E: cümlei
 üşşak(4)P2: bu(5)P1: bage gunçe diden; P2-B-E: bahdigimca dideden
 (6) Bu gazel "V", "İ" nüshalarında yoktur.

Bu sürahi dilber-i ra'na kimidir kameti,
 Ruh tek¹ her kim ki rahin içer ârtar raheti².
 Yasfını³ şerhin demekde nutki⁴ yohdur kimsenin,
 Hak humayun eylemiş bezm içre sahib devleti.
 La'l-u cevherden müresse kilmiş oni hak tamam,
 Bu saadetten müdami⁵ kimsenin⁶ yoh minneti.
 Geceler meclis içinde oturur ol ser feraz,
 Eyle⁷ mehmandir ki onun her yerde vardır izzeti.

EY Hatâi demegil onun şerabin sen haram,
Sine sine nur tek dolmuş ilahin rehmeti⁸.

- (1)P2:ruhini(2)P2-B-E:içer artar onun raheti(3)P1-P2-B-E:ves-
finin(4)P1-P2-B-E:heddi(5)P1:makami(6)P2:kimseden(7)P1:şöyle
(8) Bu gazel "v","î" nüshalarında yoktur.

341

Dem bedem yol gözlerem ol sevgu¹yarım gelmedi,
Kalmışam kiş mehnetime nev baharım gelmedi.
Heyli müddetdir ki men äyru düşdüm yarden,
Görmek için hedden ötdi intizarım gelmedi.
Ta ki gördüm uyhuda men ol perişan zülfünü,
yerine ondanberi sebr-u kararım gelmedi.
İhtiyarım getdi elden²can-u dilden el yudum,
Ol³menim can-u könülden⁴ihtiyarım gelmedi.
Hastedir miskin Hatâi ber misal-i endelib,
Hüsn bağında camali gülüzarım gelmedi⁵.

- (1)D:sevlu(2)P1:menden(3)P1:çün;v:bu(4)B-E:can-u dilden;P2:
can-u dilimden(5) Bu gazel "f" nüshasında yoktur.

342

Ta benim gül yüzlü yarım ezm-i seyraneledi,
Lale tek hicri¹yarası bağrımı kaneledi.
Ta ki kildi bir nezer ol dilruba yarım benim²,
Nece³üşşak ehlini sermest-u heyraneledi.
Ta ki dün⁴gülzar içinde bir tebessüm kildi yar,
Âgzi püste gunçeni gülşende hendaneledi.
Dame saldı can kuşun sed pare kildi dilleri,
Ta kemer yüzünde⁵ol zülfün perişaneledi.
Âferin ol dilrubay-i nazenin dildare kim,
Bu Hatâi'ye visalin lütf-u ehsaneledi⁶.

- (1)B-E:hicrin;P2:hicran(2)P2-E:mene(3)P2-B-E:munca(4)P1:dün
gece(5)P1:kemer devrinde(6)Bu gazel v,f nüshalarında yoktur.

343

Ta seni gördüm nigara dil mene yar olmadı,
Gerçi yar oldı ve liken yar-i gemhar olmadı.
Gerçi şirin leb cahan mülkünde çohdur bişimar,
Hokkei la'lin kimi hergiz şekerbar olmadı.
Gül gülüstan içre çohdur nazik-u ziba veli¹,
Ârizin tek ey senem heç gülde ruhsar² olmadı.
Hende kim me'şuk ola kuyinde vardır çoh rekib,
Hensi güldür kim onun yanında³ bir har olmadı.

Ta seni gördi Hatâi valeh-u şeydayidir⁴,
Hensi gözdür hak yüzün görgec ki⁵bidar olmadı⁶.

(1)D:Gül gülüstanda bu gündür nazik-u re'na veli(2)P1:gülzar
(3)D:payinde(4)B-E:şeydadır;p2:şeyda olub(5)P1:gördükce(6)Bu
gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

344

Sırr-i aşkinden senin¹her kim ki âgah olmadı,
Kaldi mehrum ta ebed mekbul-i dergah olmadı.
Bilmiyen²kendi vicudin hakki bilmez lacerem,
Kim ki bildi nefsin³âlemde gümrah olmadı.
Gügüsü pāk olmiyanın⁴çare yohdur pasine,
Kaldi mehrum⁵ta ebed fezl ona hemrah olmadı.
Her ne kilsan nik-u bed âhir sene ol tuş olur,
Çekmedi şermendelik her kim ki bedhah olmadı.
Rizkine âldanmagil mekri yuguşdir dünyanın⁶,
Hensi gün hoş keçdi ki⁷sonki gem âh olmadı.
Zevk-u şovkun günlerinde kim olar yarım dedi ş
Bir melamet gün ki geldi kimseler yar olmadı.
Çün kul oldun ey Hatâi bende ferman ol yekin⁸,
Bende ferman olmiyanlar layik-i şah olmadı.

(1)P1-p2-B-V-E-I:şeha(2)B-E:bilmedi(3)D:Kim ki ol bildi yekin
D:Kim ki nefis tanidi(4)I:güzgüsü âri deyildir(5)P2-B-E :napak
(6)D:Sonki peşman â meni kilmaz ey könül yar istegil(7)Dğaldi
ş Bu beyit "I" nüshasındendir.(8)I: Şah Hatâi bende oldun
bende ferman ol yeri.

345

Cana cahanda olmiye mehru senin kimi,
Mehru de dahi gelmiye niku senin kimi.
Kandır benim susizliğim ey âb-i la'l-i yar,
Girmez elime dünyade¹bir su senin kimi.
Ehsen camal-i hüsnüne kim bağban-i hüsn,
Gülşende görmedi büt-i gülru senin kimi.
Ey zülf-i dost²dünyade derhem oturma kim,
Düşmez demağe enber-i hoşbu senin kimi.
Getme Hatâi çeşmiden³ey eks-i kedd-i yar,
Nemnak yerde bitmiye kargı senin kimi⁴.

(1)P1:her (2)V:yar (3)V:çeşminden (4) Bu gazel "P1","B","E",
"i" nüshalarında yoktur.

Ol dilruba ki tende¹ çeker men cefasini,
 vermen cahane şemmce² zülfi bahasını.
 Munca dua kilur bu könül kilmaz iltifat,
 Ol bivefa meger kim eşitmez duasini.
 Heyran-u valeh oldi bu könlüm eleddevam,
 Bir katile ta ki gördi onun hub³likasını.
 Ey dil tebibe⁴ sorma ilacin⁵ bu derdimin,
 Dünya hekimi bilmiye aşkin devasını.
 İhlas-i dilden⁶ âyet-i te'viz ohur müdam,
 yad eleğec hatâi cahanda hatâsini⁷.

(1)P2:bende(2)p1:şikenci(3)P2:hoş(4)P2:tebibi(5)P2:ilaci(6)D:
 dilde;E:dilinde(7)Bu gazel "B","V","İ" nüshalarında yoktur.

Ey gül yanaklu leblerine can desem yeri,
 zülfüne¹ küfr-u yüzüne iman desem yeri.
 Sordum tebibe derdime derman bulunmadi,
 Bu derd-i aşke la'lini² derman desem yeri.
 Kim eşiyini yastina devlet³ bulur müdam,
 Ol âstane sa'yei sübhan desem yeri.
 Bir⁴ mur-i hastenin ki kapunda makami var,
 Men ol makame mülk-i süleyman desem yeri.
 Buldi hatâi zikri camalında nur-i hak,
 Sehn-i ruhuni sefhei kur'an desem yeri⁵.

(1)P1:zülfünü(2)P2:derdini(3)P2:Her kim ki yastinadır devlet
 (4)P2-V-E:bu(5) Bu gazel "B","İ" nüshalarında yoktur.

Eks-i sayendir vicudim ey saçı zill-i humay,
 Neşe kim¹ sen padşehsen men kapunda bir geday.
 Kovkeb olmuşdur benim çeşmim² camalin görmeye,
 Bir nezer doğgil³ gözüm karşusuna ey yüzi ây.
 Ol mehin aşkina düşdüm te'ne kilma zahida,
 Kaçmazam aşkin yolundan⁴ çün mene hak kildi tay.
 Ta ezelden var benim guşimde aşk âvazesi,
 Çalma ey mütrib dahi meclisde ud-u çeng-u nay.
 Bu hatâi oldi mecnun, dağa düşdi âhu tek,
 Nasiha dağdan oni ürkütme kilma huy-u hay⁵.

(1)E:nece kim(2)P1:ister(3)V:kilgil;P2:durgil(4)P1:Dörmezem
 aşki yolunda(5) Bu gazel "B","İ" nüshalarında yoktur.

yoğdur âlemde bir dağ hüsn ilen yarım kimi,
 ya camal ehlinde kim var²ol vefadarım³kimi.
 Hesretinden keddin eyle⁴zeif olmuş sukut,
 yel esende titreşür bu cism-i⁵bimarım kimi.
 Ta ki dün meclisde ney feryad-i zarım⁶dinledi,
 Ağlaşur bağrin delüb bu⁷nale vu zarım kimi.
 Ebr-i neysandan sorun ehvalimi kim ol dahi,
 Ketre ketre yaş töker çeşm-i güherbarım⁸kimi.
 Ey Hatâi gerçi hubler çoğdur⁹âlemde leyk,
 Olmiye bir dilber¹⁰ol şuh-i sitemkarım kimi¹¹.

(1)P2:birde(2)P1:Ya vefa ehlinde kimdür(3)D:cefakarım;P2:dil-
 darım(4)P1:şöyle(5)E:çeşm(6)D:feryad-u nalem(7)P1:şul(8)D:hun-
 harım(9)P2-B-E:çoğdur dilruba(10)P1:bulmadım bir dilber(11)Bu
 gazel "v","i" nüshalarında yoktur.

Ey camalindir senin Allah nurin mezheri,
 Üste Beytullah kaşin¹mehrabi keddin menberi.
 Sen neçoğ sün'i hudasen ey melek yüzlu beşer,
 Yüzünü görgeç oğur üşşak Allah-u Akbari.
 Ta yaratdı yer ilen²göyi taala şe'nuhu,
 Görmedi heç kimse sen tek dilber-i meh peykeri.
 Çin çerisi sanesen kim dutdı Rum iklimini,
 Ta yüzün girdine düşdü zülf-i mişk-i enberi.
 Ruz-u şeb äy-u güneş gird-i feleki dovr eder,
 Şebçirag olmuşdur³istersen bütünün ehteri.
 Kametin pesteledi servi çemende ey senem⁴,
 Arizin kildi hecil bağlarda verdi ehmeri.
 Dünyada herkim kilur bir padşahin hizmetin,
 Bu Hatâi bendedir sidkile şahin çakeri⁵.

(1)V:saşin(2)V-E:ile(3)D-P2-E:âlmışdır(4)V:bir nezer(5) Bu
 gazel "p1","b","i" nüshalarında yoktur.

Ta gördi gözlerim seni ey hüsn ilen¹geni,
 Mecnun misali aklım ilen görmedim seni.
 Kuyinde²özge murg-i könül dutmadi kerar³,
 Bülbül ne yere vare görüb⁴taze gülşeni 5
 yüzümü⁶hak-i pa kiluram⁷astanine,
 Ta kim deye yüzüme saadetlu 8 dameni.
 Hubler cahani cümle dutarsa eya senem,
 Can olduğunca men dahi terk elemen seni⁹.

getmez hatâi hurile kapundan ey peri,
Gülşen bilür men ol ser-i kuyinde gülşeni¹⁰.

(1)P1-P2-B-V-E:ile(2)P1-P2-B-V-E:kuyinden(3)D-V:mekam(4)P1-P2
B-E:vare göre(5)V:ta ki gülşeni(6)P2:yüzini(7)V:kilur men (8)
P2:saadetle(9)Bu beyit p2 nushasında yoktur.(10)Bu gazel "î"
nüshasında yoktur. 352

Ey melek suretlu insan ey güneş yüzlu peri,
Görmedi âlemde merdüm bir senin tek dilberi.
Sanma ancag mişke verdi bu siyehruluğ saçın,
Meh yüzün kildi hecil bağlarda verd-i ehmeri.
Aşkına düşen könüller sanma kim âbad ola,
Onların şehrin harab etdi firakin leşkeri.
Oldi sehrade yerim insan içinde dur olub,
Ta ki gördi gözlerim sen âhu gözlu dilberi.
Üşbu me'naden hatâi hur söyler hüsnüni,
Kim lebin peymanesi behş eyler âb-i Kovseri.

§ "D" nüshasından.

353

Ey senem yolunda bu âlem fedadir can dahi §
Belke kuldür sene âlemde her sultan dahi.
Ey peri hüsnüne insan nece heyran olmasun,
Göyde sergerdan olubdur ol meh-i taban dahi.
Ey güneş hüsnün senin bir ovce yetmişdir bu gün,
Âyağın âltında toprağ kimidir keyvan dahi.
Mövc-i askinden senin gerg olmuşam bir behre kim,
Gözlerim yaşı katında ketredir Ümman dahi.
Nece yanmasın hatâi ârizin hicrinde kim,
gerge hun oldi covrundan gül-i hendan dahi.

§ "D" nüshasından.

354

Ta ki ahşam bagti gördüm ey büt-i mehru seni,
Gündüzün ta şam olunca isterem her su seni.
Ta ki sen getdin benim karşımdan ey serv-i revan¹
Dembedem ister revan olub gözümde su seni.
Geldi yüzmin dürlü sevday-i perişan başime,
Hende gördi gözlerim ey türrei hindu seni.
Ya Reb ol çehren ne taze verd-i ehmerdir senin,
Gül kızarmış hicletinden lal edibdir suseni.
Ey hatâi sen ne bülbülse ki bağ-i rovezde,
Görmemişdir bağban der gülşen-i minu seni².

(1)P2-B-E:âram-i can(2)Bu gazel p1,v,î nüshalarında yoktur.

Mene derd-u belaler yahşi geldi,
 Sene zevk-u sefaler yahşi geldi.
 Sene hoş oldi yarin yar buldi¹,
 Mene ol²aşnaler yahşi geldi.
 Senin yüz kimetin bir pula düşdi,
 Mene bu³por bahaler yahşi geldi.
 Men ol pervane tek⁴hesret odunda,
 Sene şem'-i ziyaler yahşi geldi.
 Sene covr-u cefa⁵bulsun⁶müsellem,
 Mene ehl-i vefaler yahşi geldi.
 Hatâi vesle yetdi hüsn-u tehnik⁷
 Sene yardan hatâler yahşi geldi⁸.

(1)P2-B-E:yar oldi(2)P2-B:şul(3)P1:budur;p2:bu derde(4)P2:perveneem(5)v:derd-u bela(6)P2:olsun(7)B-E:çin-u tehnik(8) Bu gazel "i" nüshasında yoktur.

Geminden gözlerim ūmman deyilmi,
 visalin can içinde can deyilmi.
 Yazılmış hett-u halin bimürekkeb,
 Ecayib suret-i Rehman¹deyilmi.
 Eger Torat eger İncil'u Zebur,
 Behükm-i enbiya²fürkan deyilmi.
 Eger derviş eger mir-u selatin,
 Bu beş gün dünyada mehman deyilmi.
 Cahane aşk ilen³üryan gelenler,
 Gedende hem yine üryan deyilmi.
 Bu günün fūrsetin danlaye veren⁴
 yolunda cahil-u nadan deyilmi.
 Gedenki⁵hoş keçür miskin⁶Hatâi,
 Gelen devran⁷ecab devran deyilmi⁸.

(1)p2:surei Rahman(2)v:ovliya(3)P2-B-V-E-I:ile(4)P2-B-E:danlaye kerin(5)P2-B-V-E-İ:gününi(6)P2-B-E:sultan(7)P2-B-E:ki bu devran(8)Bu gazel "p1" nüshasında yoktur.

Şefiülmüznebin hakdan Muhammed Mustafa geldi,
 Cahan ehline fehr olsun onun tek Müctaba geldi.
 Dinin aşkine kerin başi âlem serveri şaha¹,
 Eline zülfikar âlmiş Aliyy-i Mürtaza geldi.

Elinde dest-i kudretten belay-i zehr-i katilden²
 Huda buyruğuna candan³ Hasan hulki riza geldi.
 Yazıldı⁴ yazı kismetden Hüseyin'in âlnina ölüm⁵
 Bahib hekmet yazısından⁶ ki könlüne safa geldi.
 Meger darüşşefa geldi ki zeyn-ül Âbidin hakdan,
 Ki her a'ma ona getdi⁷ gözine rovşenâ geldi.
 Muhammed Bakiri canim⁸ kim oldur gözlerim nuri,
 Tarik ehline ol âbid eceb sahib vafa geldi⁹.
 Ki¹⁰ Ce'fer sadik olubdur¹¹ sirat-i müstekim üste,
 Onun medh-u senasından könüllere geza geldi¹².
 İlahin¹³ emrine meşgul dun-u kovn¹⁴ Musii Kazim,
 Onun cani için kalanlara lütf-u ata geldi¹⁵.
 Ali Musa Riza geldi gelin çün daim emrine,
 Dun-u kovn hakke nalişde beğayet biriya geldi¹⁶.
 Muhammed Taki'dir hoş han könüller âydini canim¹⁷
 Melek erz-u¹⁸ samalardan ona çoh merheba geldi.
 Ali Naki durur şafi gemu derdine bimarın,
 Onun şul hak-i payinden hekime tutiya geldi.
 Hasan Askeri'ni candan sevenler hakke vasildir,
 Onun egnine rehmetden¹⁹ niçe durlu keba geldi.
 Muhammed Mehdi'dir bu gün²⁰ ki sirr-i ovliya bişek,
 Tarik-i din-i islame bize ol rehnuma geldi.
 Hatâi bineva ya Reb olumi hezrete layik,
 İmamlar yoluna yekin ki canile feda geldi²¹.

(1)P2-B-E:Dinin aşkine koyan can erenler serveri şahim(2)P2-
 B-E:Çün âldi dest-i kudretten bela vu zehr-i katiller(3)D:
 Huda buyruğilen can(4)P2-B-E:yazılmış(5)P2-E:âlnina ta kim
 (6)P2-B-E:yazusina(7)P2-B-E:vardi(8)Muhammed Bakir âbid(9)
 P2-B-E:Tarik-i din-i üşşske gözel sahib vefa geldi(10)B-E:
 bu;p2:çu(11)p2:ol möhkem(12)B-E:Bu canime safa geldi(13)B:
 ilahi(14)p2:şafa geldi(15)P2:Onun şul canine hakdan kerem
 lütf-u ata geldi(16)D:Dun-u kovn hakke nalişger beğaye bir
 Riza geldi(17)P2:Muhammed Taki hoş geldi ki âdina çıhsa ca-
 nim;B-E:Muhammed Taki hoş geldiler âydini hanım(18)D:rizvan
 (19)P2-B-E:çün hakden(20)P2-B-E: bilin(21)"P1","V","I" nüsha-
 larında yoktur.

Dünya vu ukbadëbirdir yar dutman¹yar iki,
 yar isen ey gemlu könlüm dutmagil zinhar iki.

zülfünü yüz üste² gördüm helkelenmiş söyledim,
Genc birdir üste niçün yatmış ol³ şehmar iki.
Murg-i dil gahi ruğun geh arizin mesken dutar,
Bülbül-i dilheste⁴ birdir neylesün gülzar iki.
Koşanur⁵ könlüm seri zülfün heyalin der miyan,
Gör neçün kafirdir ol kim bağlanur⁶ zünnar iki.
Eylemez hergiz⁷ Hatâi sirr-i hakki halke⁸ faş,
Çünkü birdir sirri⁹ onun sahlamaz serdar iki¹⁰.

(1)v: dutma(2)p1-v: üsne; p2: nur üsne(3)p1-p2 nüshalarında "ol"
düşmüştür(4)p1: bülbül-i sergeşte(5)d: kurşanur(6)p1: bağlamısız
(7)v: miskin(8)v: muelleke(9)d: hakki(10)Bu gazel B-E-V-İ nüsha-
larında yoktur.

359

Menim könlüm alan dilber deyilmi,
Lebi mercan dişi govher deyilmi.
Yüzü zülfün¹ benim imanım aldı,
Zehi din düşmeni kafir deyilmi.
Meni heyran eden ol hur zadin,
Boyi tuba lebi kovser deyilmi.
Şarab-i aşk içen üşşake ey dost,
Lebin nokl-u sözün şeker deyilmi.
Hatâi şah-i âlem eşiginde,
Gulam-i kemter ez kenber deyilmi².

(1)p1-B-E: gözü zülfün(2)Bu gazel p2,v,İ nüshalarında yoktur.

360

vechine bañkeç göründi gözüme meh paresi,
Olmuşam ruz-i ezelden firketin biçaresi.
Derdime derman gerek kapuna geldim ey hebib,
Bilmişem sende¹ yekindir üşde² derdim çaresi.
Görelî şirin lebin aşkinde Ferhad olmuşam³,
Olmuşam mecnun kimi⁴ ol Leyli'nin ävaresi.
Dileğim bu idi hakdan ey hebibim sübh-u şam,
yar elinden ola yare canda aşkin yaresi.
Ey Hatâi firketin çek ta visalin bülesen,
Bes yavuk kilmiş⁵ visalin birle hicran äresi⁶.

(1)v: senden(2)p2-E: üşbu(3)d: Gördüğim dedim şirin çün Ferhad
olmuşam(4)p2-v: teki(5)p2-E: bes yekin imiş(6)d: yaresi.
Bu gazel "p1", "B", "İ" nüshalarında yoktur.

Taaallah gel ey gör kim yene¹nur-i kuda geldi,
 Cemi-ienbiya hetmi Muhammed Mustafa geldi.
 Sevindi can-i aşikler açıldı beht-i sadikler,
 Cyandı²ruh-i müminler safa geldi safa geldi.
 zeminlerde zamanlarda selah-ul heyr³mekdemdir,
 Feleklerden meleklerden hezaran merhaba geldi.
 İrişdi⁴mürşid-i kamil kamu ehli aman oldi⁵,
 Sevindi gaziler cümle ki hetm-i enbiya geldi.
 Hakke mezher durur Âdem sucud et uyma İblise⁶,
 Ki âdem donuna girmiş kuda geldi kuda geldi.
 Firişte etdi göylerden⁷işaret ehl-i irfane,
 Hevarice ecel endi⁸yezid'lere bela geldi.
 Zelalet içre zülmetden⁹iturmuşdük çirağını¹⁰,
 Görün aç çih¹¹bu zülmetden ki din bedr-i reca geldi¹²
 Halil-ullah donun giymiş verilmiş¹³âdi İsmail,
 Ona kurban olun canlar ki¹⁴Allah'dan nida geldi.
 Gözel şahim kemer mahim muradgahim könül şahim,
 Camal-i mezher-ullahim körpi-i ovliya geldi..
 Ezazil âdli şeytan'in¹⁵yeter teklidine¹⁶uyma,
 Elin¹⁷dut hak yolun görsêt¹⁸imam-i rehnüma geldi.
 Cahani sehr ilen Firovn özine tabe¹⁹etmişdi,
 Olari²⁰yotmağa Musa esasi ejdeha geldi.
 Bahadür gaziler koydi başında tãc-i devlet var,
 Budur²¹Mehdi zaman devri caham nur-i baka geldi.
 Gözi sad-u²²dili taha yanağı kaf vel-kur'an,
 Kaşı nun-u saçı vel-leyl yüzi şems-uz zühâ²³geldi.
 İmam-i Heyder oğluna dil-u candan riza vergil²⁴,
 İmamim Ce'fer-i sadik²⁵Ali Musa Riza geldi.
 Hatâi haste şul²⁶şahin camalin veslini ister²⁷,
 Revan ver can²⁸satun âlgil ki²⁹elm can baha geldi³⁰.

- (1)I:Taala şe'nühu gel gör ki bir(2)I:çağırdı(3)I:safa ehli
 (4)I:eşitdi(5)p1:kamu halke imam oldi(6)p1:Şeytan'e(7)I:firiş-
 teler enub göyden(8)I:yetdi(9)I:delalet içre zülmetde(10)I:
 buyurmuşdur(11)I:âç gör(12)düçar geldi(13)çağırmış âdin(14)I:
 deyer çün(15)İ:esli Şeytan'dir(16)I:yeter igvasine(17)I:öğüt
 (18)I:görgil(19)I:kane(20)I:bulari(21)p1:olur(22)I:üzi yasin
 (23)I:şems-ud düca(24)İ:verdik(25)ki Ce'fer Musa Kazim(26)I:
 hastesin(27)I:camalin veslin(28)I:revani(29)I:istersen âlgil
 (30)Bu gazel D,P2,B,E,V nüshalarında yoktur.

ruğun bedr äye benzer benzemezmi,
 saçın sevdaye benzer benzemezmi.
 fakirem ol gözeldir hüsn içinde,
 genidir baye benzer benzemezmi.
 yedeng kiprigün obdur ki kaşın,
 kurulmuş yaye benzer benzemezmi.
 zahidin karkışı aşik hakkında,
 yalan de'vaye benzer benzemezmi.
 Hatâi fiketinden ağlamakdan,
 do çeşmim çaye benzer benzemezmi¹.

(1) Bu gazel "D", "P2", "E", "V", "İ" nushalarında yoktur.

Yakin bil kim Hudaidir Hatâi,
 Muhammed Mustafa'yidir Hatâi.
 Safi nesli Cüneyd Hayder oğlu,
 Ali'i Murtaza'yidir Hatâi.
 Hasan aşkına meydana gelübdür²,
 Hüseyin-i Kerbelaidir Hatâi.
 Ali Zeyn-ul İbad Bakir-u Ca'fer,
 Kazim Muşa Riza'idir Hatâi.
 Muhammed Taki'dir Ali Naki hem,
 Hasan asker likaidir⁴ Hatâi.
 Muhammed Mehdi sahib zamanin⁵,
 Eşiginde⁶ gedaidir Hatâi.
 Menim âdim veli⁷ Şah İsmail'dir,
 Tahellüsi⁸ Hatâi'dir Hatâi⁹.

(1) P2-B-E: bilin (2) P1: girüptür (3) P2: imam (4) P2-B-E: levaidir

(5) P2: zemane (6) P1: kapusunda (7) P2-B-E: veliken ädile (8) P1:
 Hatâi'dir (9) Bu gazel "D", "V", "İ" nüshalarında yoktur.

Şeha senden safa 1 ister Hatâi,
 Kerem lütf-u eta ister Hatâi.
 Äyağın toprağı² ey şah-i älem³,
 Gözüne tutiya ister Hatâi.
 Götürgil ağ⁴ yüzünden kara zülfi,
 Nikabin aç lika ister Hatâi.
 Dilemez ästanından cüdaliğ,
 Cafa kilma vafa ister Hatâi.
 Şeha bu doğru yola varmağ için,
 Senin tek rehnüma ister Hatâi.
 Yezid-u kafir-u Mervane herdem 5
 Gazilerden geza ister Hatâi.
 Muhammed-u Ali'nin hörmetiçün,
 Yakın bilgil 6 huda ister Hatâi 7

(1)P2-B-E:vafa(2)P2-B-E:toprağın(3)P1:şahan(4)P1:ây(5)P1:daim(6)P1-B-E:ecebmidir(7)Bu gazel O,V,İ nüshalarında yoktur.

365

Bahar oldi ki âlem gülşen oldi,
Gözün aç gör cahan ne rovşen oldi.
Bezendi her bir âğac bir gül ile,
Âğaclar cümle gül pirahen oldi.
Âçıldı yaziler bitdi çiçekler,
Gül ile şul benefşe susen¹oldi.
İrişdi va'desi bad-i hezanin,
Beher su gül hezaran hermen oldi.
Mene ol dost bülse dost ancak,
Ne²gem ger cümle âlem düşmen oldi.
Çoğ eglendin³gelende ey Hatâi,
Meger sene bu yerler mesken oldi³.

(1)B:berhem(2)P2:çi(3)B:ânlandın(4)Bu gazel D,P1,V,İ nüshalarında yoktur.

366

Men büt-i Leyli elinden olmuşam Mecnun kimi¹,
İştihakından demadem âğlaram mehzun kimi.
Çeşmei çeşmim suyundan seyl dutdi âlemi,
Munca gelmişdir Furat-u dicle vu Ceyhun kimi.
Ger²camalin eksini uhide gördi ây-u gün,
Şul hecaletden kizardi geyretinden hun kimi.
Hamei kudret ki çekdi ârizin lovhinde het³,
Hansi katib yaze bildi şul het-i movzun kimi.
Bu⁴Hatâi bir gün âlmışdi lebinden buseler⁵,
Geldi çoğ günler ve liken gelmedi olgün kimi⁸.

(1)P1 nüshasında radifler"teki" yazılmıştır(2)P:çün(3)P2-B-E:Dest-i kudret ta ki çekdi ârizin devrinde het(4)P1:şul(5)P2:kamini(6) Bu gazel "D","V","İ" nüshalarında yoktur.

367

vicudun rovzei rizvan deyilmi,
Camalin mezher-i insan deyilmi.
Budur erş-i Mecid-i kul huvellah,
Kişi kim bilmiye heyvan deyilmi.
Vicud-i Mustafa'den oldi¹Âdem,
Risalet kapusi Kur'an deyilmi.
Ali sirrin ne bilsün her münafik,
Münafik kiblesi Şeytan deyilmi.
Hatâi sirridir Taha vu Yasin,
Durubdur ortada²mizan deyilmi³.

(1)B:buldı(2)B:özünde(3)Bu gazel D,P1,V,İ nüshalarında yoktur.

Ey boyun tuba dodagin äb-i heyvan nisbeti,
 Äb-i heyvan demen oni çeşmei can nisbeti.
 Kamet-u ruhsarini her kim ki gördi söyledi,
 Biri güldür birisi¹serv-i hüraman nisbeti.
 Eşigin topraçına her kim kul oldi sidkile,
 padişehdir bende²fegfur-u hakan nisbeti.
 Behr-i aşk içre seninçün³nece gevvas olmişam⁴
 Dişlerin dürdür dodagin äb-i heyvan nisbeti.
 Bu hatâi uc-i zülfün ta ki gördi⁵meh yüzün⁶,
 gözlerinden yaş töker baran-i neysan nisbeti⁷

(1)P1:boyi güldür buyisi(2)p2:padşah dünyade(3)P2-B-E:Behr-i
 eşk üste seninçün(4)p2-B:olmiyem(5)B-E:görelî(6)B-E:yüzünde
 ta;p2Bu hatâi ta ki üzün üsne gördi zülfünü(7)Bu gazel D,V,İ
 nüshalarında yoktur.

Neler geldi gelesidir meded hey §
 Cahan ehli olasıdır meded hey.

Gelür hükmi ilahi israfil'e,
 Olu suri olasıdır meded hey.

Günehkarlar günahi sormağ için,
 Olu divan durasıdır meded hey.

Kurulur edl için mizan terazu,
 Emeller nar talaşidir(!) meded hey.

peyemberler kaçır ümmetlerinden,
 Ki nefsa nefis olasıdır meded hey.

Süre süre iletirler sirate,
 Neceler sirlasıdır meded hey.

Bu bedbeht oğlundan tamamet,
 Yedi damu dolasıdır meded hey.

hatâi derdine derman bulunmaz,
 Ya Reb hali nolasıdır meded hey.

§ "p1" nüshasından.

Gel ki cana senden âyru gözlerim kan âğladı §
 Cigerim yandı tutaşdı can için can âğladı.

Firket-i hicran elinden şüyle âh etdim bu gün,
 Göydeki cümle melayik yerde insan âğladı.

Kim ki aşık olmadı ehval-i aşık bilmedi,
 Dilberin şirin lebinden äb-i heyvan âğladı.

Äteş-i aşke düşen pervane tek yanmağ gerek,
 Şöyle kim tersa için ol şeyh san'an âğladı.

Her zaman zari kilur miskin hatâi yar için,
 Eyle kim ysuf için yakub-i ken'an âğladı.

§ "v" nüshasından.

Ey şeha men senden özge sevmedim sevmen daği §
 Mah-i rovşen senden özge sevmedim sevmen daği.
 Her kimin bir ähu gözli dilberi seyrandadır,
 Göz daği ceyrandan özge sevmedim sevmen daği.
 Cigerim sed paredir gemzen oğundan ey senem,
 Kipriği müjgandan özge sevmedim sevmen daği.
 Bu hakiket meclisinde men senem sen daği men,
 Eyle sanma senden özge sevmedim sevmen daği.
 Dilber äydir ey Hatâi bir daği sevdin meger,
 Hak bilür ki senden özge sevmedim sevmen daği.

§ "v" nüshasından.

RUBAİLER

1

Ya Ali canim sene olsun feda,
 Kul kefadir şanine hakdan nida,
 Bu Hatâi könlüne kildin nuzul,
 Merheba ey şah-i âlem merheba.

2

Mustafa¹ fehr-i cahansen hemdemi,
 Zatuniz hem lahmi onun² hemdemi,
 Ey Hatâi bil Ali'dir bigüman,
 Kab-i kovseynin rumuzi mehremi.

(1)B:ya Ali(2)B-E:oldi.

3

Zat-i hak mefhum-i ness-i lafeta,
 Kullara senden gerek lütf-u eta,
 Bendeden kesme inayetlen nazer,
 Bu Hatâi bir kulundur por hatâ.

4

Bu Hatâi bendenin gör halini,
 Kim yolunda koydi baş-u malini,
 Por günahem ta'ne kilma¹ zahida,
 Bendesinin² hak bilür e'malini.

(1)E:kilmaz(2)B:sini.

5

Men Hüseyn'i mezhebem şahin kuli,
 Ye'ni kim me'nidir Allah'in kuli, 1
 Ey Hatâi padşah olmaz kişi,
 Olmayınca üşbu dergahin kuli.

(1)B:me'nada.

Zatin Allah mezheridir ya Ali,
Kibr-u leyn senden beridir ya Ali,
Bu¹ Hatâi keyser-u hakan-u cem²,
Kenber'inin kenber'idir ya Ali.

(1)B-E: ey(2)B:ham

Sayei hurşid-i sübhandir Ali,
Ehl-i fakri şah-i merdandır Ali,
EY Hatâi giymiş aslan kisvetin,
Lamekan kesrinde derbandir Ali.

Ol Ali'dir äleme ümmid plan,
Ol Ali'dir dünyada tecrid olan,
Ol Ali'dir ey Hatâi bihatâ,
Dünya vu ükbade cavid olan.

Ger Ali'nin mülk-i insandır yeri,
Der hakiket arş-i Rehman'dir yeri,
EY Hatâi kimde var mehr-i Ali,
Rehmet-i hak bağ-i Rizvan'dir yeri.

Men mevali mezhebem rahim Ali,
Hacetim zikrim nezergahim Ali,
Oldi enka tek Hatâi bivicud,
Kaf-i kudret sirr-i Allah'im Ali¹.

(1)Bu rubailer "p1", "p2", "v", "i" nüshalarında yoktur.

Ta bade-yihoşguvar var ey saki,
Ta vardu elinde ihtiyar ey saki,
Bir devr ele kim devri dolanmış devran,
Ne bade koyar ne badesar ey saki.

Bak: "Rubai Şah İsmail Safevi Merhum" , Gürcistan S.S.R. elimler akademiyasi elyazmaları enstitüsü, cong Nu:109/145 , Seyid Azim Şirvani " Erdebil Şairlerinin bir kısmı" Azerbaycan S.S.R. elimler akademiyasi respublika elyazmaları fondu, Tezkire Nu:5359

TERCİ 'BEND

Layi iskat eyliyüb bir bilmeyen illasini,
Bilmedi nefyile isbatın nedir ma'nasini,
Yادی-i isyanda kaldı anmadi mevlasını,
Ab-i tevhid ile tahir kilmadi e'zasini,
İçmedi bezm-i elestin badei hemrasini,
Açmadi nur-i vilayet çeşm-i nabinasını,
Görmedi gün türresinden leylet-ul esrasini,
Bulmadi rah-i yakinin menzil-i e'lasini,
Kab-i kuvseynin yanıldı kurb-i ov ednasini,
Silmedi äyinei dilden gubar-u pasini.

Müftiy-i aşk böyle vermişdir bunun fetvasini,
ya çek el serden ya gel cinlatma aşkin tasini.
Yoğ iken kovn-u mekan-u sahil-u äğ-u kara,
Cuşe geldi şevk ile behr-i muhebbet ibtida,
Daşe çaldı şişesin etdi temevvüc her yana,
Ser beser eşyayı seyraneledi çun-u çera,
Aşk mensur'ini gördi ol arade aşna,
Bir fena abdal geldi yanima dedi mena,
yar feraget guşesin edin makam-i dilguşa,
Kül der-u dar-i şafadır derdmendane deva,
Älem-i behr-i tehebbürde gezerken bineva,
Guşime girdi geybden bir nida vu hoş seda.

Müftiy-i aşk böyle vermişdir bunun fetvasini,
ya çek el serden ya gel cinletme aşkin täsini.
Şul zaman kim betn-i ümmde nütfei medfun idik,
Emr-i bari ile onda perdei pör hun idik,
Ketrei naçiz idik müdge uyuşmuş hun idik,
Kasesin kesr eylemiş bir Leyli'yi Mecnun idik,
ser seri idik egerçi talib-i biçun idik,
se'y ile deryaye irmiş bir dür-i meknun idik,
Özümüz ferk etmeyib dem beste vu mehzun idik,
kuh-i tende se'y ile ferhad ile hamun idik,
Aciz-u zar-u zelil-u müflis-u medyun idik,
Destgir olmasa bir kan-i kerem meğbun idik.

Müftiy-i aşk böyle vermişdir bunun fetvasini,
ya çek el serden ya gel cinletme aşkin täsini.
Ädem-i hakinin anladimsa tin-u masini,
Batil inkari geder fehmi et hayalin hasini,

Lade kalma sufiya bil tevhidin illasini,
Uyuma şeytan-i leine dinleme vesvasini,
Yeni gemden ağa gör mirät-i kelbin pasini,
Dağı eşk içre bula sen menzil-i e'lasini,
İbn-i vakt ol anma dehrin imruz-u ferdasini,
Gör bu dun himmet fenanın şur-u şer govgasini,
Görcek etsin gerek gerçeklerin de'vasini,
Anladinsa ehl-i aşkın sözünün me'nasini.

Müftiy-i aşk böyle vermişdir bunun fetvasini,
Ya çek el serden ya gel cinletme aşkın tāsini.
Aşık ol ol gül'üzarın bülbül-i nalani ol,
Can berüb yolunda sidkile kul-u kurbanı ol,
Genc-i gemde derd-u mehnat madenin kani ol,
Keç ferağat tahtine gel âlemin sultani ol,
Ruz-u şeb ol mehlikanın valeh-u heyranı ol,
Bakidir sanma fena darin haman mehmani ol,
Ger saadet gencini bulmak dilersen fani ol,
Kuy-i fakr içre gedalik mülkünün sultani ol,
Ehl-i aşkın āstani babın derbani ol,
Baş açık meydan-i aşkın suyuub üryani ol.

Müftiy-i aşk böyle vermişdir bunun fetvasini,
Ya çek el serden ya gel cinletme aşkın tāsini.
Hemdu lillah irişib cananiye can olmuşız,
Ser verüb meydan-i aşke girib üryan olmuşız,
Ketrei naçizken deryay-i ümman olmuşız,
Fahr edib dervişliği âlemde sultan olmuşız,
Tekyei fanide bir kaç gün ki mehman olmuşız,
De'viy-i ham etmeriz rah-i taeyyün bulmuşız,
Ey berader aşk esrarile heyran olmuşız,
Dersen kim dehr pirinden nasihat âlmişız,
İrişib feyz-i ilahi bize taslim olmuşız,
Can-u dil terkin urub meydan-i aşke gelmişız.

Müftiy-i aşk böyle vermişdir bunun fetvasini,
Ya çek el serden ya gel cinlatma aşkın tāsini.
perdei pindardan keç âlemin sultani ol,
Her gedaye şefket edib canı içre canı ol,
Cevher-i akl-i maaniden çıkar gel kani ol,
Kuy-i aşkın sen dağı bir baş açık üryani ol,
Na'rei yahu ile doldur cahani fani ol,
Gah mest-u gah esrek(?) bir mehin heyranı ol,

Can verib aşkile yolunda kul-u kurbanı ol,
Baş açık bir padişahın bendei fermanı ol.

Müftiy-i aşk böyle vermişdir bunun fetvasını,
Ya çek el serden ya gel cinlatma aşkın tāsini.
Yasf-i yare ey Hatāi söz demek şanımdadır,
Cilveler kılmak benim teb'-i suhendanımdadır,
Hemdemim hemmeşrebim derd-u bela yanımdadır,
Yar için ölmek benim äyin-u erkanımdadır,
Onsekizmin älemin esması divanımdadır,
Kayınatın sabitati kesr-u eyvanımdadır,
Oniki şehzadenin imlasi penhanımdadır,
Saye salmış üstüme mehr-i direhşanımdadır,
Mustafa'nın ümmetiyem sevgisi canımdadır,
Hem Ali-yul Mürtaza'nın derdi dermanımdadır.

Müftiy-i aşk böyle vermişdir bunun fetvasını,
Ya çek el serden ya gel cinlatma aşkın tāsini.

§ "f" nüshasından.

MÜRABBA'LAR

Hublariñ sultaniyan älemde var han ol yürü,
Aşikin canında cansen vara canan ol yürü,
Sen rakibin meclisinde şam kimi yan ol yürü,
Könlümüzü bize verde Mısır'e sultan ol yürü.

Yerde kalmaz çün bele sen ey melek ähim benim,
Yalnızize yardım eder vardır Allah'im benim,
Bivefalik resmini elden geder şahim benim,
Könlümüzü bize verde Mısır'e sultan ol yürü.

Neçe kere demedimmi gözleri ähu sene,
Bivefalik etmemek gerek idi canım sene,
Yürü var ömrüm haman şimden gir-u yahu sene,
Könlümüzü bizi verde Mısır'e sultan ol yürü.

Ya ilahi bilmezem kim nolir halim benim,
Könlüm äldi müselmanlar şimdi bir zälim benim,
Sevdiğim ömrüm efendim gülüm balım benim,
Könlümü ver menede var Mısır'e sultan ol yürü.

Ey Hatāi bulmadım bir yar-u hemdem dünyada,
Äh-u ähi keçdi ömrüm neyliyüm men dünyada,
Şerv kimi serkeş ola sağ hamansan dünyada,
Könlümü ver menede var Mısır'e sultan ol yürü.

§ "f" nüshasından.

yadei vesl edeli bir kilica kaldı canımız,
 göylere irse iribdir nale vu efganimiz,
 yola bahmakdan çihibdir didei giryanımız,
 Hani ä zâlim seninle ehdimiz peymanımız.

Gülşen-i bag-i cinansan aşk ola didar ona,
 Men daği bir bülbül-i şurideem gülzarına,
 yürü ey yar vafasız durmadan ikrarina,
 Hani ä zâlim seninle ehdimiz peymanımız.
 Her haçan cam-i şarab-i şiveyi nuş eledin,
 Etdigin kuvl-u kerari hep feramuş eledin,
 Çeşm-i mehmurunla men miskini serhoş eledin,
 Hani ä zâlim seninle ehdimiz peymanımız.

Âl sahab ruyuni hüsnün kimi olsun müdam,
 Mehriile dolsun benim mahim zemin-u âsman,
 Söyledin könlüm âlinca mene min dürli yalan,
 Hani ä zâlim seninle ehdimiz peymanımız.
 Ebr-i baran kimi âğlarken Hatâi zar zar,
 Gözünün yaşı ederdi durmadırdin âşkar,
 Dün gece kuyinde oldum sübh olunca intizar,
 Hani ä zâlim seninle ehdimiz peymanımız.

§ "İ" nüshasından.

KIT 'A

Aşk deryasında gevvas olsan merdanevar,
 Keçme namerd köprüsünden koy âparsın su seni,
 Dün benefşe seyr ede gördüm nehani geşt edir,
 Dilberim egnine geymiş bir kabay-i suseni.

§ "p2" nüshasından,

gelen birdir geden birdir kalan bir,
 Haman birdir hamam birdir hamam bir.

§ "p2" nüshasından.

فزل

باز کردای جان جسم بی تود را فکند کیست *
مرده را بار دیگر آرزوی زندگیست
گر منم اینجادلم آنجاست در خدمت مقیم
گرچه زان حضرت تنم دوراست جان در بندگیست
پیش مهر عارضت مه خود نما کر شد چه شد
هر چراغی را بقدر نور خود تا بندگیست
عاشقان را رخنها از گریه بر رخ شد پدید
رخنه بردیوارهای خانه از بارندگیست
نرگس از ما چشم مستت لاف زد اینک به بین
سرمه پیش افکنده با صد عذرا زین شرمندگیست
پیشه کن افکندگی تا بر سر آیی در ز پیش
ای خطایی سرفرازی دانه را از افکندگیست

* "p2" nüshasından

تلمیس

تو آن گلی که خراب تو گل عذارانینند
اسیر بند کمندت و شهبوارانینند
به بنددانه و دامت چومن هزارانینند
"غلام نرگس مست تو تا جدارانینند
خراب باده لعل تو هوشیارانینند"
تو با کرشمه و ناز و گدا بجز و نیساز
کنونکه صاحب حسنی بحسن خویش بنساز
ترا رقیب و مرا شد غم تو محرم راز
"ترا صبا و مرا آب دیده شد غمراز
و گرنه عاشق و معشوق راز دارانینند"
رسید موسم گل عیش و کامرانی کن
گذشت عمر گرامی بمن جوانی کن
خلاف زاهد مکار تا توانی کن
"درآبمیکده و چهره ارغوانی کن
مرو بصومعه کانبجاسیاه کارانینند
سپاه خال و خط میکنند غارت دین
نشسته ابرو و چشمت ز گوشهای کمیکن
کشیده صف ز خطا تا بروم لشکر چین
"گذر فکن چو صبا بر بنفشه زار و به بین
که از تپاول زلفت چه سوگوارانینند
ز جور خوش پسر تندخوی عهد شکن
دل رمیده وحشی گرفته شد ز وطن

بهندمی برم این بار از خطا و ختن
"تو دستگیر شو ای خضربی خجسته که من
پیاده میروم و همراهم سوارانند"
به بین که مردم چشمت چو آهوی صیاد
ز خال دانه و زنجیر زلف دام نهاد
ز خال دانه خطایی چنین بدام افتاد
"خلاص حافظ از آن زلف تا بدار مباد
که بستگان کمندت و رستگارانند"

* Bak: Fahri bin Muhammed Emiri el-Herevi "Rovzet-us Salatin"
Tebriz-1345 ş. sayfa 68-70, ve "Şah İsmail Hatâi'nin nama'lum
tehmisi" Ebülfazl RAHİMOF-un makalesi.

دل کشته آن موی که بر روی توافتمد*
جان کشته آن چین که برابر روی توافتمد
بی خوابم از آن خواب که در چشم تو بینم
بی تابم از آن تاب که بر زلف توافتمد
در غیبت من گفت رقیب آنچه توانست
روشن شود آن روز که بازوی توافتمد

* Bak: Mehmet Ali TERBİYET "Danışmendan-i Azerbaycan" Tahran,
1314 s:137 * بیستون ناله زارم چو شینداز جاشد*
گرد فریاد که فرهاد دگر پیداشد

* "p2" nüshasından.

در راکه در دیار شما در دیار نیست
آنرا که در دیار بود در دیار نیست

* "p2" nüshasından.

چنان خوبست ماه عارض و چاه ز نخدانش
که یوسف مبتلا گشتست و اسماعیل قربانش

* Bak: Şemsüddin SAMİ "Kamus-ul a'lam" 3.cilt İstanbul, 1891
sayfa 2050

BİBLİYOGRAFYA

- Akâ Buzurg al-Tahrâni/al-Zari'a ilâ Tasenif al-Şi'a,
Tahran 1360 h.(1941)
- Alem Aray-i Safevî,bekuşiş-i Yadullah Şukri,nşr.İttılaat,
Tahran 1363 ş.(1984)
- Araslı,Hamit/Şah İsmâil Hatâî,Gazeller,Azerbaycan'ın İran
ile medeni alaka cemiyetinin neşriyatı,Baku 1964
- Ata,Mehmet/Hammer tercümesi,İstanbul.?.
- Bağdadlı İsmâil paşa/Esma ül-Muellifin ve Asarül Müsenni-
fin,İstanbul 1951
- Bakıhanov,Abbas Koli/Gülistan-i İrem,Baku 1926
- Browne,Edvard G./Tarih-i Edebiyat-i İran,c.4,tercüme-i
Reşid Yasemi,Tahran 1316 ş.(1937)
- Emîri,Menûçih(terc.)/Sefernâmeha-yi Venizyân der-İran,
Tahran 1349 ş.(1970)
- Fahri-i Herevi/Tezkire-i Rovzet üs-Salatin,teshih:Dr.A.
Hayyampur,nşr.Danışgâh-i Tebriz 1345 ş.(1966)
- Felsefi,Nasrullah/Çend Makale-i Tarihi ve Edebi,intişarat-i
Danışgah-i Tahran 1342 ş.(1963)
- Felsefi,Nasrullah/Zindegâni-i Şah Abbâs-i Evvel,Tahran
1334 ş.(1955) c.1 ve 3
- Feridun Bey/Münşe'âtüs-Selâtin,İstanbul.?.
- Gordlevski,V.A./İzbranne Soçeniya,Moskova 1962,c.3
- Gölpinarlı,Abdul Baki/Kaygusuz Abdal Hatâî Kul Himmet,
İstanbul 1953
- Hatâî,Şah İsmâil/Dehname,Azerbaycan medeni rabita cemiyeti,
Baku 1948
- Hey'at,Cavat/Târihçe-i Zeban-i Türki.Guzariş-i seminar-i
berresi-i zeban ve edebiyat-i Türki-ı Azerbaycani,
nşr.Danışgah-i Tebriz 1366 ş.(1987)
- Hey'et,Cavat/Azerbaycan Edebiyat Tarihine Bir Bakış,Tahran
1358 ş.(1979)
- Hidayet,Riza Kuli/Mecme ül-Füseha,c.1,1305 h.(1886)
- İskender Beg Münşi-i Türkmem/Tarih-i âlem-ârây-ı Abbâsî,
İrec Afşar neşri,Tahran 1334 ş.(1955)
- Karaca,Ahmet/Şah İsmâil Hatâî,Azerbaycan Türk Edebiyat
Tarihinde Abide Şahsiyetler,nşr.Azerbaycan kültür
derneği,Ankara 1987
- Katip-i Çelebi/Keşfü'z Zünun,İstanbul 1310 h.(1891)

- Kerimi, M./Nekd ve berresi-i zindegi ve asar-i şair-i buzur-
g-i Azerbaycan Şah Hatâî, Tebriz (tarihsiz).
- Kütükoğlu, B./Osmanlı-İran siyasî münâsebetleri, I, 1578-1590
İstanbul 1962
- Manakıb-i Şeyh Safi, Azerbaycan SSR elyazması No:6047 v.191^a.
- Memmedov, Aziz Aga/Şah İsmâil Hatâî Eserleri, c.1-2. Baku 1966
- Melkom, Sir Jan/History of Iran, Tahran 1978
- Musevi-i Erdebili-i Necefi, Fahrüddin/Tarih-i Erdebil ve
Danışmendan, c.1, Necef 1347 ş.(1968)
- Navai, 'Abd ül-Hüseyn/Şah İsmâil-i Safevî, esnad ve mukatibat-i
tarihi hemrah ba yaddağtha-yi tefsili, Tahran 1347ş.(1968)
- Razi, Abdullah/Tarih-i Kamil-i İran, Tahran 1347 ş.(1968)
- Refioğlu, Selim Refik/Azerbaycan Edebiyatı, Ankara 1941
- Reiu, Charles/Catologues of the Turkish manuscripts the Bri-
tish Museum, London 1888
- Rumlu Hasan Beg/Ahsenü't-tevârih, C.N.Seddon neşri Baroda 1931
- Şafâ, Zabihullâh/Tarih-i Edebiyat der İran c.3, Tahran 1362ş(1983)
- Sam Mirza/Tuhfa-i Sami, Tahran 1314 ş.(1935)
- Şedik, Hüseyin/Vâkıf Şair-i Zibai ve Hakikat, Tahran 1352 ş.(1973)
- Saferli, Elyar-Yusifov, Halil/Kadim ve Orta Asırlar Azerbaycan
Edebiyatı, Maarif neşriyatı, Baku 1982
- Tahrani/Tarih-i Cehan-âra Tahran Milli Ktb.nr.1499, 211^a.
- Tebrizi, Ali/Şah İsmâil, Atrupat kitabevi, c.1-2, Tahran (tarihsiz)
- Tekindağ, M.S./Yeni kaynak ve vesikaların ışığı altında Yavuz
Sultan Selim'in İran seferi, "Tarih Dergisi" sayı 22,
1968 s.54-56
- Sari Abdullah Efendi, Münşe'ât-i Farsi, Es'ad Ef.Ktb.
nr.3333, 97 b; Tekindeğ aynı makale s.53
- Terbiyet, Mehmat Ali/Danışmendan-i Azerbaycan, Tahran 1314ş(1935)
- Trimingham, J.S./The Sufi Orders in İslam, Oxford 1971
- Turabi-i Tabatabai, Seyid Camal/Asar-i Bastani-i Azerbaycan,
c.2, intişarat-i Encümen-i Asar-i Milli, Çap-i Şafak,
Tebriz 1355 ş.(1976)
- Vezirof (Çemenzeminli), Yusuf Bey/Azerbaycan Edebiyatına Bir
Nazar, İstanbul 1337 h.(1918)
- Yazıcı, Tahsin/Şah İsmâil, İslam Ansiklopedisi, c.x, İstanbul

İNDEKS

A

'Abdî 15,
 Adem 187,
 Afganistan 4,
 Afşar 4,
 Afşar, İrec 9,199,
 Aḫmet 46,
 Akdeniz 16,
 Akkoyunlu 2,3,4,
 'Alemsah Beğim 3,
 Ali(Hz.) 6,7,8,10,13,30,
 39,40,41,42,43,44,46,
 49,50,51,52,53,63,69,
 76,83,97,144,153,188,
 191,192,
 Ali Musâ Rîzâ(imam) 39,
 47,49,50,51,52,65,185,
 187,188,
 Ali Naḫî(imam) 39,47,49,
 50,51,52,64,185,188,
 Amasya 12,
 Anadolu 4,10,
 Ankara 29,31,199,
 Araslı, Hamit 28,32,199,
 'Arif-i Erdebili 3,15,
 'Askeri: Hasan 'Askeri
 Aşık Kurbânî 24,
 Āta, Mehmet 3,199,
 Avḫedi-i Marağâî 15,
 Avrupa 3,7,
 Azerbaycan 1,2,3,4,5,9,
 11,12,14,24,192,198,
 199,200,
 Azeri 1,2,5,14,15,24,
 27,28,

B

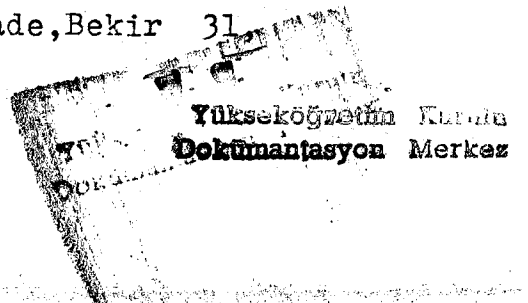
Bağdat 4,12,50,
 Bâkî 15,
 Bakir:Muḫammed Bakir
 Bakıhanov, 'Abbâs Kōlî 4,
 199,
 Baku 2,4,5,31,199,200,
 Baroda 12,200,
 Behzat, Kemalettin 29,
 Bektaş Veli(Ḥacı) 16,
 Berlin 31,
 Browne, Edward G. 11,199,

C

Ca'fer Şadık(imam)39,47,
 50,51,52,64,76,185,
 187,188,
 Cafer Paşa 9,
 Cemşit 95,153,
 Cengiz 4,
 Ceyhün 189,
 Cığatay 70,
 Cüneyd(Şeyḫ) 3,6,188,

Ç

Çaldıran 5,10,12,200,
 Çemenzeminli, Yusuf Vezirof
 31,200,
 Çerendap 13,
 Çin 87,90,106,
 Çobanzade, Bekir 31

D

Dibac, İsmâil 37,
Dicle 118,189,
Diyarbakir 4,

E

Ebiçalip 30,
Ebûbekir(halife) 6,
Elvend Mirza 4,
Emirî, 'Ali 32,
Emirî, Menûçihir 8,11,199,
Erdebil 3,5,37,106,192,
Ertaylan 31,

F

Fahri-i Herevi 198,
Fâizi 30,
Farruḥ Yesâr 4,
Farsistan 4,
Faṭima 39,50,
Felsefi, Naşrullâh 8,10,
12,33,199,
Ferhat 198,
Feridun 153,
Feridun Bey 10,199,
Ferrî 15,
Furat 189,
Firâvn 39,187,
Fużuli 15,24,27,

G

Gilân 3,8,
Gordlevskî, V.A. 32,199,
Gölpinarlı, A.20,32,199,
Gülistan kalesi 4,

H

Ḥabibî 14,15,27,28,
Ḥafız 198,
Ḥalil 144,187,
Ḥalîli 14,27,
Ḥalime Beğim 3,
Ḥallâc 18,
Ḥasan(imam) 39,46,50,51,
163,185,188,
Ḥasan Askeri(imam) 39,47,
49,51,52,64,185,
Ḥasan Bey Rumlu 7,12,200,
Ḥatây 106,198,
Ḥatâî 1,2,3,5,10,13,14,
15,16,18,19,23,24,25,
26,27,28,29,30,31,32,
38,39,42,44,45,46,47,
49,50,51,52,53,54,55,
56,57,58,59,60,61,62,
63,64,65,66,67,68,69,
70,71,72,73,74,75,76,
77,78,79,80,81,82,83,
84,85,86,87,88,89,90,
91,92,93,94,95,96,97,
98,99,100,101,102,103
104,105,106,107,108,
109,110,111,112,113,
114,115,116,117,118,
119,120,121,122,123,
124,125,126,127,128,
129,130,131,132,133,
134,135,136,137,138,
139,140,141,142,143,
144,145,146,147,148,
149,150,151,152,153,
154,155,156,157,158,
159,160,161,162,163,
164,165,167,168,169,

170,171,172,173,174,
175,176,177,178,179,
180,181,182,183,184,
185,186,187,188,189,
190,191,195,197,198,
199,200,
Haydar(Hz.Ali) 53,74,
114,
Haydar(Şeyh) 3,9,11,12,
152,171,187,188,
Hayyampur,A. 199,
Hey'et,cavat 28,199,
Hidāyet,Rızakulī 199,
Hindistan 87,
Hint 198,
Hitâbi 16,17,
Hızır 65,87,103,112,
150,198,
Hoca Ali 9,10,
Hocent 70,
Horasan 4,6,16,50,70,
87,
Hoten 106,178,198,
Husrov 153,
Hüccet-i Kaim:Mehdi
Hüseyn(imam) 6,39,46,
49,64,103,185,188,191,

I

İlhıçı 13,
Irak 4,87,

İ

İbn-i Bezzâz 7,
İbrahim 3,
İbrahimov 32.
İmran 68,

İngels 5,
İran 4,7,10,11,12,13,14,
32,199,200,
İsâ 112,159,
İskender 95,153,
İskender Bey Münşi 9,199,
İsmâil 187,
İsmâil(Şah) 1,2,3,4,5,6,
7,8,9,10,11,12,13,14,
15,19,22,23,27,28,29,
30,31,33,34,35,36,188,
192,198,199,200,
İsmâil Paşa 199,
İstahr kalesi 3,
İstaçlu 4,12,
İstanbul 3,4,10,14,16,
20,23,26,29,30,31,34,
32,198,199,200,

K

Ka'be 64,
Kacer 4,
Kahire 31,
Kamber 46,83,186,192,
Kanunî Süleymân 12,16,
17,
Karabağ 4,
Karaca,Ahmet 29,31,199,
Karakoyunlu 2,
Katip-i Çelebi 30,199,
Kâzım:Musâ-yi Kâzım
Ken'an 54,65,
Kerbela 46,51,64,163,
Kerimi,M. 1,2,13,200,
Kirman 4,84,
Kişveri-i Tebrizi 15,
Köprülü,Fuad 31,32,
Kütükoğlu,B. 12,200,

Lala Hüseyn Bey 3,
Leningrad 31,32,
Leyli 157,167,189,193,
Londra 16,26,31,32,200,

M

Maḥmut Abat 4,
Maḳamayuf,Müslim 24,
Maku 5,
Maṣur 18,118,144,163,
Maraş 4,
Marks,K. 5,
Maḳandaran 4,
Mecnun 94,157,167,173,
181,186,189,193,
Mehdi:Muḥammed Mehdi
Melkom,Sir Jan 3,200,
Memmedov,Aziz Ağa 15,
24,30,200,
Mervan 73,
Meryem 43,112,
Midilli 16,
Mıṣır 87,117,118,125,
163,195,
Moğollar 1,
Moskova 32,199,
Muḥammed(Hz.) 6,40,41,42,
50,51,52,63,76,153,184,
187,188,
Muḥammed Bâkır(imam) 39,
46,49,50,51,52,64,185,
188,
Muḥammed Mehdi(imam) 39,
47,49,50,51,64,185,187,
188,
Muḥammed Taḳi(imam) 39,47,
49,50,51,64,185,
Muḥsin 51,

Murtaza 38,39,51,63,69,
144,184,188,
Musā 38,68,144,187,
Musā-i Kāzım(imam)39,47,
50,51,52,185,188,
Musevi-i Erdebili,F. 33,
34,200,
Muṣtafā 38,51,52,63,64,
128,184,187,188,189,
191,195,
Müctabā 184,

N

Nâcı,Ḳasım 5,
Nahcuvan 4,12,
Naḳi:Ali Naḳi
Navāī,Abdül-Hüseyn 12,
200,
Necef 50,145,200.
Nesîmi 14,15,27,
Niḳâmî-i Gencevi 15,
Nüzhet Ergun,Sadettin 4,
14,16,23,26,30,31,32,

O

Oṣmanlı 5,10,12,13,14,
15,199,
Oxford 6,200,

Ö

Özbekler 4,10,12,13,

P

Paris 31,

R

Rahimof, Ebülfazl 198,
 Razî, Abdullâh 13, 200,
 Refioğlu, Selim Refik 2,
 200,
 Reiu, Charles 26, 32, 200,
 Reşit Yasemi 11, 199,
 Riža: Ali Musa Riža
 Rum 159,
 Rüstem-i Zâl 153,
 Rüstem Mirza 3,

S

Şadreddin Musa (Şeyh) 9,
 Şafâ, Zabihullâh 13, 200,
 Şaferli, Elyar 2, 3, 5, 18,
 21, 200,
 Şafevî 3, 6, 7, 9, 12, 13,
 27, 28, 30, 192,
 Şafevîler 2, 4, 5, 6, 7, 9,
 Şafi (Şeyh) 3, 5, 6, 9, 12,
 25, 37, 200,
 Şafiyyüddin 13,
 Şan'an (Şeyh) 118, 190,
 Sam Mirza 30, 200,
 Sami, Şemsüddin 198,
 Sarap 5,
 Şarı Abdullâh 11, 200,
 Şaru Körez Hamza 10,
 Seddon, C.N. 200,
 Şedik, Hüseyin 1, 200,
 Sehent dağı 70,
 Şehî 16,
 Selman 53, 163,
 Seyyid Azim Şirvani 192,
 Seyyid Gazi 16,

Sultan Murat 4,
 Sultan Selim 5, 10, 30, 200,
 Sultan Yakup 3,
 Süleyman 50, 51, 76, 103,
 153, 181,
 Süruri 27,

Ş

Şamlu 4,
 Şerif Han 3,
 Şeyh Safi: Safi
 Şimr 73,
 Şirvan 3, 4,
 Şukri, Yadullah 199,

T

Tahmasb 12,
 Tahran 1, 3, 9, 11, 12, 13, 15,
 24, 30, 31, 199, 200,
 Tahrani, Aka Buzurg 199,
 Tahrani, Ebu-Bekr 7, 11,
 200,
 Taki: Muhammed Taki
 Taşkent 31,
 Tebriz 1, 2, 4, 9, 11, 12, 13,
 28, 29, 31, 37, 70, 198,
 Tebrizi, Ali 24, 200,
 Tekelu 4,
 Tekindağ, M.S. 10, 200,
 Terbiyet, Mehmet Ali 15, 31,
 198, 200,
 Topkapı Sarayı 10, 30,
 Tur dağı 144,
 Turabi-i Tabatabai 11, 35,
 36, 200,
 Tuzcu Topal Hoca 32,

Türk 1,3,4,14,15,27,30,
Türkmen 9,10,
Trimingham, J.S. 6,200,

U

Uzun Hasan 3,

Ü

Ümman 50,75,104,114,118,
160,166,

V

Vâkıf 1,200,
Varsak 4,
Vatikan 31,
Vezirof:Çemenzeminli

Y

Yaküb 65,
Yazıcı, Tahsin 14,200,
Yezd 4,
Yezid 47,97,106,163,
Yunus Emre 27,
Yusifov, Halil 2,200,
Yusuf 54,65,77,119,
144,150,163,

Z

Zahhāk 153,
Zâhid(Şeyh) 6,
Zâl 153,
Zeyn-ül İbād(imam Ali Zeyn-
ül Abidin) 39,46,50,51,
52,64,185,188,
Zülkadiriye 4,

XXXXX
XXX
X.

The Literary Personality and
Turkish Poems of Shah Ismail Safavi
(a master thesis, by Golamreza Mokhles)

Shah Ismail, son of Sheykh Haydar, born in Erdebil (1486) was the first king of the Safavide dynasty. His mother was Uzun Hasan's daughter. After several battles, he made Tabriz as his capital and conquered many regions. Finally he came across the army of Sultan Selim, the Ottoman Empire in Chaldiran Desert (1514) and became beaten. He died in Sarab (a city in East Azerbaijan) and buried in Sheykh Sefi's graveyard in Erdebil.

Shah Ismail, who was able to write poems in Persian as well as Turkish, used Khatai pen-name. When he accepted the Turkish as the official language, he started to write poems in this language.

Although Khatai has not written more and has mostly spent his time in the governmental affairs, his literary heritage is much more colored and valuable. His poems sometimes fight with sword, sometimes reflect the advices of a sheykh (who walk in the true path); and sometimes introduce the feelings of a furious heart.

In his poems Khatai has skilfully profited by the popular literature, written in syllabic rhythm and in popular language, as well as classic works, written in prosodical rhythm.

Khatai, educated according the literary-rhetorical heritage of the Azerbaijani people, was very close with the Azeri literature, which has a long history.

In this work we have collected his Turkish and Persian poems as following:

a) Turkish: 15 odes, 356 lyric poems (ghazal), 11 quatrains, 1 ballad, 2 murabba's and 2 strophes.

b) Persian: 1 lyric poem, 1 pertastich, 1 strophe, and 3 verses.

I hope this work will be useful in the Turkish literary researches.

supervisor: Prof. Dr. Mürsel Öztürk

Yükseköğretim Bakanlığı
Dokümantasyon Merkezi
date: 1990
206 pages

